

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECE ÖYKÜ

SORUŞTURMA

2019'da öykü değerlendirmesi:

Necati Mert, Necip Tosun, Abdullah Harmancı

Ali Haydar Haksal, Ali Ayçıl, Mehmet Kahraman, Yunus Nadir Eraslan

SÖYLEŞİ

Alpay Doğan Yıldız ile *Hikmet ve Âhenk* üzerine Dinçer Eşitgin,

Tuba Dere ile *Kahramanlarıma Mektuplar* üzerine Hatice Bildirici,

İrem Ertuğrul ile *Mahalledeki Hayalet* üzerine Handan Acar Yıldız konuştu.

TOPLANTI

Hâle Sert'in kitabı *Çocukça Bir Direniş* üzerine konuştular:

Hatice Bildirici, Abdullah Harmancı, Safiye Gölbaşı, Rüveyda Durmaz Kılıç

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:17 SAYI:97 ŞUBAT-MART 2020

ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

ŞUBAT
MART
97

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 17 SAYI: 97

Şubat-Mart 2020

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Diğer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Dumat Ofset www.dumat.com.tr

2020 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 140 TL.

Kurumlar için: 460 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi için: 350 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayınlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.01.2020

İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören/Mutluluk ve Edebiyat Arasındaki Bağlılaşım / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 7

ÖYKÜ

Emin Gürdamur/Makas Payı / 8

Safiye Gölbaşı/Sensiz Bir Koku / 24

Müzeyyen Çelik /Öfke ve Yusuf / 27

Esra Özdemir Demirci/Refleks / 34

Nagihan Şahin/Düpedüz / 36

Mesut Doğan/Her Şeyi Söyleyiveren / 44

Mustafa Uçurum/Çok Kalabalık / 46

Soner Oğuz/Şükriye'nin Son Üç Günü / 49

Sema Bayar/Onur Belgesi / 54

Sercan Ceylan/Türk Kahvesi / 59

Recep Kayalı/Gökte Uçan Hüma Kuşu / 64

Meral Afacan Bayrak/Rüzgâr ve Kamikaze / 70

Gülay Pamuk/Yumurta ve Papağan / 73

SORUŞTURMA

2019'da Öykü / 77

Necati Mert / 78

Necip Tosun / 80

Abdullah Harmancı / 83

Ali Haydar Haksal / 85

Ali Ayçıl / 87

Mehmet Kahraman / 88

Yunus Nadir Eraslan / 90

SÖYLEŞİ

- Dinçer Eşitgin**/Alpay Doğan Yıldız ile Hikmet ve Âhenk Üzerine... / 92
Ahmet Cüneyt Issı/Mustafa Kutlu'nun Hikâyeciliği Üzerine
Kapsamlı Bir Çalışma: Hikmet ve Âhenk / 106

ÖYKÜ ÜZERİNE

- Yavuz Demir**/Uçarı Metinler Yapısı ya da Kıs(A) Kıs(A) Öyküleri Okuma Kılavuzu / 110
Hayrettin Orhanoğlu/Geleneğin Sürekliliği Yahut Ali Ayçıl'ın Öykülerinde Gelenek / 114
Eyüp Tekin/*Olmayan Şeyler Yüzünden* Üzerine / 118

YAKIN PLAN

- Hatice Bildirici**/Tuba Dere ile *Kahramanlarıma Mektuplar* Üzerine / 122
Sema Bayar/Tuba Dere'nin *Kahramanlarıma Mektuplar* Kitabı Üzerine / 126
Handan Acar Yıldız/İrem Ertuğrul ile Söyleşi / 128
Ayşe Hicret Karakaya/Mahalledeki Hayalet / 132

TOPLANTI

- Çocukça Bir Direniş* Üzerine/Yöneten: **Hatice Bildirici**
Konuşanlar: Abdullah Harmancı, Safiye Gölbaşı, Rüveyda Durmaz / 134

YAŞADIĞIM GİBİ

- Mehmet Aycı**/İki Numara Büyük / 139

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

- Resul Pervîzî**/Türkçesi: Yasamin Golamrahmani/Yanlış Ajanda / 141
Abdülhamid Süleyman Çolpan/Türkiye Türkçesi: Hamza Öztürkçü/Çar'ın Armağanı / 148

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

- Ayşenur Duman**/Kırmızı Kör Kirazlar / 151

DERGİLERDE ÖYKÜ

- Cafer Haydar**/Muhayyel/ Varlık / 154
Safiye Gölbaşı/ Mahalle Mektebi / 156
Nagihan Şahin/Kitap-lik / 157
Hatice Bildirici/Notos / 158
Ali Necip Erdoğan/Postöykü-32 / 159

KİTAPLIK

- Özlem Güner**/19. Yüzyıldan Günümüze Türk Edebiyatında Öykü / 161
Rüveyda Durmaz Kılıç/Unutulmuş Sesler Odası / 162
Mesut Doğan/Delinin Biri / 164
Zeynep Sati Yalçın/Kalemin Ucu Ne Söyler / 166

RASİM ÖZDENÖREN

Mutluluk ve Edebiyat Arasındaki Bağlılaşım

Söylenenlere bakılırsa, mutlulukla zenginlik arasında nerdeyse ters orantılı bir ilişkinin bulunduğuna inanmamız gerekecek. Bir araştırma sonucuna göre bazı zengin ülkeler mutluluk sıralamasında alt katlarda yer alırken, bazı yoksul ülkeler üst sıralara sıçramış görünüyor.

Konunun burada bizi ilgilendiren yanı mutluluk gibi etik bir kavram ile edebiyat arasında bir bağlaşıım kurmak mümkün müdür, sorusu... Bu sorunun yanıtını ırdeleyerek bir sonuca ulaşabilir miyiz, bu durumu kurcalamak istiyorum...

Soru: mutlulukla zenginlik arasında ters orantılı bir ilişki var mı? İnsanlar zenginleştikçe mutlulukları azalıyor; yoksullaştıkça mutlulukları artıyor mu?

İnsanları neyin mutlu ettiğini bilmeden, bu tür ilişkiler kurmak doğru sonuç vermez. Zenginlerin zorunlu ihtiyaçlarını giderme gibisinden bir dertleri söz konusu değil: zengin demek, bir bakıma, zorunlu ihtiyacını karşılamış olan demektir. Dolayısıyla zengin insanın karnını doyumakla sağlayabileceği bir haz (şayet mutluluk hazla özdeşleştirilebilirse) yoktur. Oysa yoksul için, sırf karnını doyurmuş olmak mutluluk sebebi sayılabilir. Zengin biri için otomobil sahibi olmanın da onun indinde bir değeri bulunmayabilir. Çünkü bu da onun ulaşılabilirlik alanı içinde bulunur. Oysa yoksul biri için otomobil sahibi olmak, onu uzun süre mutlu kılabilecek bir olgudur. Zengin biri gözünü uçağa dikmişse, değil tek bir otomobil, birkaçı bile onu kesmezken, o ancak göz koyduğu uçağa sahiplenmekle mutlu olabilir.

Kaldı ki, şimdi kullandığımız ölçütler de “modern zamanların” bize dayattıkları arasında yer alıyor. Zenginliğin ölçütü olarak belli bir gelir düzeyini (milli gelirden fert başına düşen meblağı) esas alıyoruz. Böyle bir ölçüt nesnel gibi görünmekle birlikte, son tahlilde, nesnel denilen bu ölçüt de, mevcut verilere nispet edilerek elde edilmiş olduğundan, onun nesnelliği de kuşku götürür mahiyettedir. Öyleyse en sonunda, mutluluk diye belirlenen olgu, kişinin kendini mutlu saymasıyla kaim kılınabilir diyebiliriz: kişinin kendini mutlu saymasını mutluluk için yeterli görebiliriz.

Böylece maddi ve manevî yönden kısıtlı bulunanların, daha az şeyle mutlu olabileceklerini; oysa maddi (mal mülkçe) ve manevî (entelektüel)

yönden varıl olanların mutlu olabilmek için daha fazla şeye ihtiyaç duyacaklarını farz edebiliriz. Fakat burada bile, dikkat edilirse, ölçütümüzü maddi bir esasa dayandırmaktayız.

Oysa dünya görüşünün de, insanların mutluluğunda pay sahibi olabileceğini farz etmemiz mümkün görünüyor. Örneğin İslâm'da *kanaat* diye adlandırılan ve genelde insanın elinde bulundurduğu ile yetinmesini öngören telâkki tarzı, başka her türlü zenginlikle ölçülemeyecek oranda bir zenginlik duygusu geliştirir. Kanaat sahibi olanın, elindekiyle yetinme anlayışı ve melekeli gelişmiş olduğundan, o, elinde her ne bulundurursa onunla yetinir ve salt bu yetinme duygusu bile ona tatmin sağlayabilir.

Olaya böyle batığımızda, mutluluğun "sahiplenme" olgusuna dayandırılarak açıklanmasının yalnızca yetersiz kalacağını değil, aynı zamanda insanı sahte mutluluklarla avunduracağını bile ileri sürmemiz mümkün hale gelebilir. Dahası sahiplenme olayının nihayetine erişilemeyeceğinden, insanın, sahiplenmenin her aşamasında bazı sahte avantajlarla kendini mutlu kabul ettiğini (bu demektir ki, uydurma mutlulukla avunduğunu) ileri sürebiliriz. Burada, kişi kendini mutlu sayıyorsa mutludur demenin imkânı da ortadan kalkıyor: çünkü burada, mutluluk maddi esasa istinat ettirildiğinden, o insanın oturulacağı zeminin mevcudiyeti ortadan kalkmış olmaktadır. Kişi çünkü, bir sonraki aşamaya nispetle daima daha az zengin durumda bulunur.

Böylece, sanıyorum zenginliğin (ki buradaki anlamıyla manevî sferde yer alıyor) ve ona bağlı olarak da mutluluğun, kanaate dayandırılabilceği sonucuna ulaşmak mümkün görünüyor.

Ve sonuçta mutluluğun varıl ülke/yoksul ülke karşılaştırması ile ölçümlenemeyeceği gerçeği ortaya çıkıyor. Mutluluğun ölçütünün bireysel, kişisel, öznel bir kabul tarzı olgusuna dayandırılabilceği anlaşılıyor.

Buraya kadar söylediklerimizin edebiyatla bağlantısını nedir diye sorulabilir.

Mutluluk gibi, son tahlilde bireysel görünen bir etik kavram temelde bir kültürel konumlanma sorunu olarak ortaya çıkıyor. Edebiyat ürününe konu olan kurmaca (fiktif) kahramanların gerçeğe uygun olarak yansıtılmasının onların yaşadığı kültür ortamıyla nasıl bir bağlantı içinde bulunduklarının temellendirilmesini talep ediyor.

Nasıl ki farklı kültürlere mensup insanların nüktelerini, mizahını kavrayabilmek için o kültüre nüfuz etmek gerekiyorsa, kişilerin acılarını, sevinçlerini, mutluluklarını yansıtabilmek; yansıtılanları layıkıyla kavrayabilmek için de karakter veya tip ile kültür arasındaki bağlantının örtüştürülmesi gerekiyor.

Bu zorun üstesinden gelen yazar (şair, öykücü vb.) dünyanın her yanında kendine okur bulmakta güçlük çekmiyor. Demek ki bazı romancıların, öykü yazarlarının, şairlerin nasıl oluyor da dünyanın her tarafında okuyucu bulabildiğinin gerekçesini bu değindiğimiz noktada, karakter ile kültür arasındaki bağlantıyı sağlıklı kurabilme maharetinde aramak anlamlı görünüyor.

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu

Makas Payı

Kaleminin buruşuk damarlarında kangrene kesmiş sözcükler vardı, kal-dırılmayı bekleyen kokuşmuş cenazeler. Kimse gelmeyince dağılan, kimse gelmeyince kendi tabutunu da çürüten, duvarı döşemeyi, kapıyı pencereyi yara bere içinde bırakan taşkınlıklar. Elindeki keseri kaldırıp saatlerdir büyük bir dikkatle inşa etmeye çalıştığı kulübenin tepesine indirmeye başladığında avuçlarının içinde mağlubiyetin çağlar boyu her insanda kendini tekrar etmekten bıkmayan düzensiz nabızı atıyordu. Çivileri keserin tersiyle söküp tekrar çakmanın, bir daha çakmanın, yeniden çakmanın ve sonunda güvercin kulübesinden başka her şeye benzeyen bir ucube inşa etmenin çaresizliğiyle baş başaydı. “Yıkım böyle zamanlar için yaratılmış olmalı,” dedi. Aslında böyle demedi de kısık gözlerinden saçılan okunaksız kelimeler, karşığı yamaca nasıl dizilirse dizilsin aşağı yukarı böyle bir anlama vardı. Hınçla indirdiği darbeler kulübeden çok, göğsündeki çaresizliği parçalıyordu.

Aralık ayının ortalarıydı. Çatıdaydı ve burnundan soluyordu. Biraz sakınlaşınca balıkçı barınaklarının olduğu tarafa baktı. Başka yıkımlar çekti canı, başka enkazlar görmek istedi. Dün geceki fırtınanın yerle bir ettiği barınaklar suya kapaklanmıştı. Yeşil, kırmızı, mavi plakalar suyun yüzeyinde birazdan son nefesini verecek bir canavarın birbirinden bağımsız uzuvları gibi devinip duruyordu. “İpislak bir yenilgi,” dedi içinden. Yine demedi de der gibi kıstı gözlerini, sudaki küçük pencereler, öfkesi dinmek bilmeyen dalgalar tarafından bir o yana bir bu yana sürüklenirken.

Yan yattıkları hâlde ayakta kalmayı başaran birkaç barınağın hemen yanında dikey, çevik bir gölge belirdi. Gölge, birkaç adım attıktan sonra beden kazandı, hiç durmadan, kayalıklardan düşe kalka tırmanarak fırtınanın derin oyuklar açtığı yola çıktı. Yazar, önündeki tahta parçalarını ayağının ucuyla kenara itip gördüğü şeyi dikkatle izlemeye koyuldu. Kırmızı ceketli bir makas, duraksamadan, sağına soluna bakmadan, kararlı adımlarla yolun karışısına geçerek belediye binasının çevresinden dolandı ve kasabanın obur

bir yılan gibi bütün dükkânları midesine indiren uzun sokağına girdi. Geçen cumadan beri evlerinde mahsur kalan insanlar, tecrübelerinden hareketle günlerdir bir homurdanıp bir doluya kesen havanın dünkü fırtınada içini tamamen boşalttığını düşünerek dışarı çıkmış, yaşamlarına kaldıkları yerden devam etmek için lokantaya, berbere, yan yana dizili dört oyun kahvesine ve fırının önündeki bankın çevresine doluşmuştu.

Makas, rüzgârın dalgalandırdığı kırmızı ceketinin bol kesimi içinde, insanların ve köpeklerin uç uca eklenen vardiyalı göz hapsi altında sokağı geçti. Yaz aylarında birkaç turist kafilesinin uğradığı, ayran gönüllerini eğlendirecek bir şey bulamayınca da apar topar geri otobüslere hücum ettiği kasabada, gözler, kışın bir yabancı görmeye pek alışkın değildi. Kaldırımda makasla karşılaşanlar, sebebini kestiremedikleri bir çekimsizlikle onun yüzüne bakmaktan kaçındılar. Her adımından birbirine sürtünen iki demirin coşkulu sesi yayılan yabancıya, ancak o geçtikten sonra arkasından bakabildiler. Kimi pırl pırl boynuna kimi sırlıklam ceketine kimi dizine kadar çıkan çizmelerine saplanıp kaldı. İkindinin loş ışığında sokağı telaşsız adımlarla bulandıran misafirin yüzünü doğru dürüst gören olmadı. Akşama doğru lokantada, berberde, yan yana dizili dört oyun kahvesinde ve fırının önündeki bankın çevresinde ondan söz açıldıkça herkesin başka bir makastan bahsediyor olması bu yüzdendi. Sözelimi berber, ustasıyla havada daireler çizerek aynada durgunlaşan gözlerini iyice kıstı ve makasın bir aylık sakalı olduğunu iddia etti. Hemen arkasındaki çırak, ustasından azar işitme pahasına onun sinekkaydı yüzünü ayan beyan gördüğünü mırıldandı. Müşterinin biri, ustadan yana çıkarak “Terzi kendi söküüğünü dikemez derler ya, makas da kendi sakalını tıraş edememiş,” diyerek kendi kendine bir kahkaha patlattı. Kahvedekiler ise makasın gözlüklü mü gözlüksüz mü olduğunu tartıştı; çaycının araya girerek aslında onun paslandığını, çünkü gıcırıltılı adımlarla yürüdüğünü söylemesiyle şaşkına döndü. Hakkında konuşmalar sürdükçe dallanıp budaklandı makas. Kimse işin içinden çıkamayınca da masalarda taşlar kaldığı yerden şakırdamaya devam etti. İnsanlar kendi makasını sımsıkı mumyalayıp uykuya yatırdı. Tabii mumyaların lahitlerinde uslu uslu yatmadıklarını herkes bilir.

Sadece çatıdaki yazar, barınaklardan çıkıp gelen makası seyrettikçe içinde rahatlama hissetti. Başarısız kulübe girişiminin ardından ortaya çıkan misafir onu keyiflendirmişti doğrusu. Göğsündeki dalgalar yatıştı. Elindeki karıncalanma yavaş yavaş çekildi. Makas, sokak bitince başlayan ve moloz yığınlarından oluşan iki küçük tepeciği aşarken dengesini yitirip tam düşecekti ki yazar işaret parmağını boşluğa uzatarak onu sırtından tuttu. Kırmızı gövdesine bir elin değdiğini fark eden makas durup gökyüzüne baktı.

Çizmelerine yapışan çamur parçalarını taşlara sürterek temizledikten sonra yeniden yürümeye başladı. Moloz yığınlarını geçince bakımlı bir bahçeyle karşılaştı. Çitlerin kıyısında biraz oyalanarak çıkış yolunu buldu ve geniş bir yay çizerek yamaca tırmanan patikaya girdi. Avlusu küçük su birikintileriyle dolu sıvasız, basık, kasvetli evin önüne gelir gelmez kapı ardına kadar açıldı, makası içeri buyur etti.

Bu ev ansızın mesleğini bırakan huysuz bir terzinin, karısı ve çocukları tarafından terk edildikten sonra yalnız başına yaşadığı, kimseyi bahçesine yaklaştırmadığı, yetişkinleri yakışıksız sözlerle kovduğu, başıboş köpekleri taşıdığı mağarasıydı. Duvarlarında sarımsak demetlerinin, çöp poşetlerinin, kurutulmaya bırakılıp günlerce unutulmuş, toz toprak içinde kabuklaşmış atletlerin dalgalandığı ev, geceleri çevresiyle birlikte karanlığa gömülürdü. Bulutların arasından birazcık ay ışığı sızacak olsa pencere kapakları uzaklardan ışıtilecek şekilde gazapla örtülürdü. Geçmişte herkese iyiliği dokunan, birinin okul önlüğünü öbürünün damatlığını diken, yaptığı işlere karşılık cüzi paralar alan, borçluları sıkboğaz etmeyen terzinin yamaçta karanlıklar içinde yaşamasına içi elvermeyen kasaba sakinleri, bir defasında onun evde olmayışını fırsat bilerek avlusuna elektrik direği dikmiş, diktiğine de hemen o gün pişman olmuştu. Terzi bu teklifsiz yardımı görür görmez direktan söktüğü lambayı götürüp belediyenin önüne fırlatmış, artık kimsenin kimseye saygısı kalmadığını yüksek sesle birkaç kez tekrarladıktan sonra gerisingeri evine dönmüştü. Bütün huysuzluğuna rağmen kasabalılar terziden hiç yüz çevirmedi. Fırıncı her sabah ekmeğini göndermeyi, bakkal son kullanma tarihi geçmişlerden de olsa iâşesini muntazaman yollamayı sürdürdü.

Terzinin kapısı, makası şıp diye yutunca çatıdaki yazarın içini hüznü kapladı. Dünyanın pek çok yerinde kendisinden habersiz gizemli buluşmaların yaşandığını, kendisinin her şeyden habersiz bu kasabada sıkışıp kaldığını; bu yüzden hiç görmediği, hiç bilmediği, hiç tatmadığı buluşmaları ve ayrılıkları, uzaktan ama güya yaşamış, güya biliyormuş gibi yazmaya çalıştığını anımsadı. Böyle zamanlarda hep yaptığı gibi alt dudağını ısırır, üst dişlerinin arasındaki boşluğa sakallarını tutam tutam sıkıştırdı.

Günün yorgun ışığı, karanlığın öncü birlikleri tarafından çatılardan, sokaktan ve ağaç gövdelerinden ağır ağır süpürülmek üzereydi. Yamaçta kuru bir incir, sabahtan beri fingirdeyip durduğu aydınlıktan ayrılırken biraz ayak direyerek ama nihayet onlarca dalıyla dudaklarını boşluğa uzatarak ölü bir ahtapot gibi kalakaldı. Yazar gözlerini ölü ahtapotun kollarından çekip aldı, önce tuğlalara ardından terzinin kapısına dayadı. Tepeden tırnağa çaresizlik içindeydi. Burgu olup evin duvarını oymak istedi. Dudaklarını kanatacak kadar ısırır. Duvarı değil de kendi etini kemirdiğini fark edince durdu. Yerdeki

tahta parçalarına baktı. Güvercin kulübesi için yarın yeniden kolları sıvayabilirdi. “Arkamdan atlı kovalamıyor,” diye mırıldandı, “belki de kovalıyordur. Belki dört bir yandan üzerime yabancı at sürüleri geliyordu.” Bir an güvercin kulübesi yapmanın olanca saçmalığıyla yüzleşti. Bu saçmalık hemen yanı başında bir çocuğu mutlu etmenin küçük ama dingin anlamını bir miktar hırpaladı. Bakışları gayriihtiyari yeniden yamaçtaki eve sıçradı. Avludaki direkte asılı çamaşır parçasının belli belirsiz dalgalanması dışında etrafta hiç bir kıpırtı yoktu. Perde ansızın çekildi. Kornişin sesi, bahçeleri, çitleri, elektrik tellerini, ölü ahtapotun kollarını ve üç sıra tuğlayı aşarak yazarın göğsüne ulaştı. Derin bir yara mı aldım endişesiyle elini göğsüne götürdü yazar. Sonra, okurun bunu yadırgayacağını düşünerek elini göğsünden çekti. Başını pişmanlıkla iki yana sallayarak silmeye çalıştı bu hareketi, “Neler saçmalıyorum ben?” diyerek kendine çıkıştı. Böyle demesiyle bir kuş sürüsünün korniş sesini andıran uğultular çıkararak tepesinden geçmesi bir oldu.

Sofraya otururken aklı terzinin evindeydi. Aç değildi. Oğlu, yemekten sonra kulübeyi ona gösterip göstermeyeceğini sordu. Yazar, ağzındaki lokmayı çiğnemeye ara verip sitemkâr gözlerle karısına baktı. Aralarındaki yorgun köprüden birkaç kaya parçası daha uçuşuma düştü. Kısa ve kaçınılmaz sözcükler dışında pek konuştukları yoktu. Aynı evin içinde yirmi kelimeden ibaret bir dil keşfetmişlerdi. Bu dil, onları birbirine bağlayan zincirleri tuhaf bir şekilde güçlendirmişti. Kadın hafif bir suçluluk duygusu içinde parmağıyla tavanı göstererek, “Şey, seslerden anlamış olmalı,” dedi. Ağzından çıkan son kelime boşlukta inceldi, inceldi, sonunda bir özre dönüşüp yok oldu. Yazar, karısının sözünü tamamlamasını beklemeden çocuğa döndü ve havanın karardığını, kulübeye yarın bakmanın daha doğru olacağını söyledi. Konuşmak istemiyordu. Elinden gelse ne şimdi ne de başka zaman ne bu evde ne de başka bir evde konuşurdu. Dahası, bugüne kadar konuştuklarını, yazdıklarını insanlardan geri almak için her şeyini vermeye hazırdı. Yaşamını anlamlı hâle getirecek cesareten ve dürüstlükten mahrumdu. Geçmişteki çabalarını tümünden silecek, onu tarihin karşısında büyük bir yıkımın mimarı olarak kaydedecek cüretkâr adımların hayalini kuruyordu. Aslında kendisine karşı böyle bir yıkımın hayaliyle yanıp tutuşuyordu. İleriye doğru adım atamayanların bildik çaresizliğiyle geriye adım atmak, böylece geçmişi silmek, eski savruk, gurursuz ve tutarsız izleri yok etmek istiyordu. Çocuk evdeki kısa konuşmalara alışkın olduğundan sesiyle yarattığı doğallıktan güç alarak, “Büyük mü?” diye sordu. Hediyesine konuşarak da olsa kavuşmayı arzu ediyordu. Yazar, ürpererek çocuğun gözlerine baktı. O da tıpkı kendisi gibi erişemediği şeyler hakkında konuşarak teselli bulmanın bir yolunu bulmuştu. Bu özdeşliğin hatırına, susma fikrinden vazgeçti, “Eh işte,” dedi, “dört beş

güvercin için oldukça iyi sayılır.”

Peçeteyi masaya bırakışında karısına, sofraya, bu eve, bu kasabaya ve bu akşam saatine yöneltilmiş bir kırgınlık vardı. Ama bütün bunlarla ilgisi olmayan, aslında hiç kimseyle ilgisi olmayan; kendine, kendi geçmişine, okuduklarına, yazdıklarına, yazamadıklarına saplanıp kalmakla ilgili bir kırgınlıktı bu. Balkona çıktı. Karısı, onun balkona çıkışına bakmaktan yorulduğu için hiçbir şey olmamış gibi duvara bakmayı tercih etti. Tekerlekli sandalyesinde saf gülücüklerle parmaklarını açan ve dört beş güvercinin ne kadar olacağını hesaplamaya çalışan çocuğun mimiklerine sığındı. Sandalyenin emniyet mandalını ayağıyla indirip oğlunu kendine çevirdi, çelimsiz bedenini sımsıkı kucakladı. Balkon camında kocasının parlayıp sönen sigarasını görünce gözlerinde, akmamaya kararlı titrek iki damla belirdi. Boynundan öptü çocuğu.

Kocasının, romanlarını hangi gaddar duyguların esareti altında yazdığını az çok sezer fakat bu sezginin izini sürmeye, tüllerini kaldırmaya korkardı. Dosyasını yayınevine gönderinceye kadar bu huzursuzluğa katlanması gerektiğini bilirdi sadece. Kurtuluş günü yaklaştıkça hırçınlığının artmasını da anlayışla karşılardı. Onun yazarken yaşadığı nevrozların özenti mi gerçek mi olduğunu da kurcalanmaya değer bulmazdı. Zaten okuldaki işi başından aşkındı. Kocasının günlerce susmasına, susarak bir hayalete dönüşmesine, durduk yerde ayağa kalkıp eski zaman kamyonları gibi oflaya pufloya odadan odaya gezinmesine, artık kendiliğinden çatık duran kaşlarına bir şekilde alışmıştı. Milyonlarca hemcinsi gibi bir dizi alışkanlığa tutunarak yaşamaya devam etmenin, gündelik işleri yoluna koymanın, sağına soluna bakmadan yürümenin, bir amaca bağlı olmaksızın ayakta kalmanın, kalbi uzakların terazisine vurmadan korunaklı kılmanın sırrına erişmişti.

Dördüncü kitaptan sonra o zamana kadar yabancı olduğu bir labirentin içine düşmüştü yazar. Bu labirent diğerlerine benzemiyordu. Oradan işe yarar pasajlar devşiremiyor. Kaleminin ucuyla göğsünde deşerek açtığı kovukta, yarasını yalayan ceylanlar gibi, ama yok, ceylanlar kadar masum olmadı hiç, yarasını kendi sidiğiyle iyileştirmeye çalışan yabani adamlar misali, bir an gözünü budaktan sakınmadan, kevgire çevirdiği kelimelerle uzun uzun, yalan yanlış ve elbette hayal meyal kendine doğru konuşurken buluyordu kendini. Önceleri insana gerçek anlamıyla dokunmanın gereksizliğine inanırdı, şimdilerdeyse imkânsızlığına. “Duyguların izi sürülmez,” diyordu artık, “davranışların soyağacı çıkarılmaz.” Böyle demiyordu da ikide bir gözüne inen perdelerde buna benzer anlamlar dalgalanıyordu. Bu anlamlar birbirine yapışan cıvalar gibi bütün evin, bütün hayatın zeminini kaplıyordu. Hem bir insanı bütünyle tanımak, sanatçının sihirli اساسını çalışamaz hâle getirebilirdi. İnsanlara yaklaşmayı, hırçın bir ırmağın kenarından testi doldurmaya

benzetiyordu. Ne kadar lazımsa o kadar almak, başka da eğleşmemek, testiyi akıntıdan korumak, suyun büyüüne kapılmamak gerekirdi.

Eskiden kendisini yaza yaza tüketeceğini, bir gün hayatına dair yazacak bir ayrıntı, bir gizem, bir burukluk bulamayacağını zanneder ve böyle bir günün gelmemesi için dua ederdi. Yıllar bambaşka bir gerçekle burun buruna getirdi onu. Şimdilerde aynada görmekten bıktığı adamı, yazamayacak kadar iyi tanıyordu. Günlerce çevresinde dolaşacağı, cümleler boyu sündüreceği, inişli çıkışlı patikalarla süsleyeceği o gizemli adacık kaybolmuştu. Yaşamı, olanca çıplaklığıyla karşısındaydı artık ve bu tiksindirici netlik bir paragraf bile etmezdi.

Geçmişte büyük bir coşkuyla kurduğu cümlelerden ürküyordu. Hangisini kaldırırsa altından kırmızı bir akrep, upuzun bir yılan çıkıyor; hepsi de kullanılıp kenara atılan bir metresin hırçınlığı içinde yazara tısıyor, dış gösteriyordu. Yıllardır uysallıklarından yararlandığı kelimeler artık hınç dolu iğneleriyle toprağın altından sökün ediyor, ayağını yerden kesiyor, kaldırıyor, nihayet onu bir uçurumun delik deşik hiçliğine fırlatmak istiyordu. Düşmek üzereydi, düşeceği kesindi, düşmemesi için bir sebep yoktu ama yine de düşmüyordu. Yemek yerken, televizyon seyredirken hatta oğluyla her zamanki kâğıt oyununu oynarken gözleri ansızın bir noktada duruyor, alnında beliren çizgiler derinleşiyor; akreplerin, iğnelerin, kelimelerin ya da artık her neyse o amansız örgütlenmenin, onu ne zaman rahat bırakacağını yahut ne yöne fırlatacağını merak ediyordu. Karısı alnındaki çizgilerin gerçekliğinden kuşku duymuyordu. “Şey,” diyordu arkadaşlarına, “bu çizgilerin özentiden kaynaklanması neyi değiştirir ki? İnsanlar birbirine özenerek intihar bile ediyor.” Kocası gözlerinin önünde sustukça susuyor, içerleme ve öfkeye benzeyen nöbetlere kapılıp günden güne iradesini kaybediyordu. Gerçek buydu. Gerçek, bir adamın fiyakasız, yapış yapış akşamlarıydı. Onu tanımasa, kitabı yeni çıkan ve haksız bir ilgiye mazhar olan başka bir yazarı kıskançlıkla düşünüp dengesini kaybettiğini zannedebilirdi. Ama kocasının dördüncü kitaptan sonra kapıldığı girdabın, kitaplarına gösterilmeyen ilgiyle uzaktan yakından alakası yoktu. Bundan emindi. Zaten onun için okur ezelden beri üç kişiden ibaretti. Yayınevinin editörü, kendisinden biraz daha ünlü bir yazar arkadaşı ve eskiden sevgilisi olduğundan şüphelendiği bir kadın. Başka da kimseyi umursamazdı. Bu üç kişiden romanlarıyla ilgili güzel sözler duyduğunda akşama kadar, “Oldu,” derdi yazar, “oldu oldu, olmaması için bir sebep yok zaten.” Duvardan duvara seken gözlerinden geriye neşeli bir ceylanın ayak izleri kalırdı.

Alışkanlıklarına tutunarak yaşamak, karısına şifa olurken yazarı yalnızlık cehennemine hapsedmişti. Onun alışkanlıkları kendisiyle sınırlı bir eylem

değildi. Çevresindekileri yazmaktan bir türlü vazgeçemiyordu. Romanları yayımlandıkça dostları azaldı. Geçmişte yazarla bir şekilde yolu kesişen, arkadaşlık eden insanlar yeni bir kitabı çıkmayagörsün, acaba bizimle ilgili yine yüzümüzü kızartacak bir şeyler yazmış mıdır, endişesiyle kitapçılara koşardı. İnsanlar onu tanıdıkları güne lanet ederdi. Yazara sorulacak olsa durum başkaydı. Anlatmak istediği asıl meseleyi ruhlara benzetiyordu. Çevresindeki hayatlar, sadece bu ruhlara için kullandığı önemsiz, fani bedenlerdi ve bunun için alınganlık göstermenin, çocukça kaprislere kapılmanın anlamı yoktu. İnsanların ona teşekkür etmesi gerekirken tavır göstermelerini gerçekten anlamıyordu.

Yaşamını korkunç biçimde ifşa ettiği hâlde yazara küsmeyip yanında kalan tek insan karısıydı. Her şeyden önce anaçtı, orta yaşlarda derisini soyup toprakla sıvayan kadınlardandı. Toprak kadar hesapsız, toprak kadar unutkan ve toprak kadar cömertti. Yazar ikinci kitapla, karı koca arasında uzanmış yatan, gittikçe bir ölü gibi daha ağır kokan eski bir hesabı görmüştü kendince. Evliliklerinin ikinci yılıydı ve doğrusu kadın böyle bir saldırıyı hiç beklemiyordu. Kitap yüzünden kısa sürede erkek kardeşi ve yaşlı annesiyle aralarındaki bağ tamamen koptu; çalıştığı okulu, semti ve sonunda şehri terk etmek zorunda kaldı. Zamanla romanın, ikisine de iyi geleceğini düşünerek susmayı seçti. En azından gecenin bir vakti uyandığında kocasını kırmızı gözlerle kendini seyrederken bulmayacağını; geçmişin, ilmekleri hatalı, upuzun bir halı gibi ikide bir ayaklarına dolanmayacağını sandı. Aslında aralarındaki hesap, üç yüz yirmi sayfalık bir roman için oldukça kısaydı. Üniversitede sevgiliydiler. Devamsızlık yüzünden fakülte yönetimi delikanlının önce bir dönem uzaklaştırılmasına, ardından kovulmasına karar vermişti. Yazar, tam soylu düşünceleri yüzünden okuldan atıldığını düşünüp kendisiyle gurur duyacağı sırada, hayatının tek renkli penceresinin de kapandığını fark etti. Sevgilisi onu babadan kalma sefil bir yalnızlığın içine iterek terk etti. Tıpkı babası gibi terk edilmiş ve tıpkı babası gibi başlarda bunu önemsememişti. Okulun son senesiydi ve genç kızın tutunmak için gerçek sonuçlara ihtiyacı vardı. Bütün yaşamı kitaplardan, roman kahramanlarından ibaret bir erkeği, işsiz güçsüzken de sevmeyi sürdürebileceğine ihtimal vermemiş, kendince bir dürüstlük sergileyerek onunla yollarını ayırmış; mezun olup atandığı yıl, kadınlara özgü bir beceriyle, başka bir adamı severek kalbini kaldığı yerden doyurmaya devam etmişti. O yıllarda yazar, konuşmalarını hayranlıkla dinleyen sevgilisinin şimdilerde büyük bir ikiyüzlülükle başka birini de dinlemeye devam ettiğini düşünerek kendini öğütüp durdu. Ama bu düşünce öyle bir değirmendi ki yazarı ufalayacak yerde dört bir yanını nefret urlarıyla kapladı. Sonraları romanında kadınlara dair bu düşüncesini bir cümleye sığdırmaya

bile yeltendi: “Kadınlar yaşamları boyu tek bir aşk yaşarken erkekler her kadın için yeni baştan âşık olurlar.” O an kalemini penceren dışarı fırlatmıştı. Güzel bir cümle keşfettiğinde böyle yapardı. Aslında bunun tam tersini de söylenebileceğini düşündü. Sonrasında dudağını bükerek, “Kimseye adalet borcum yok,” dedi. Demedi de sigarasını yakarken kibriti öyle cakalı yaktı ki başka bir şey söylemesinin imkânı kalmadı. Ayrıca, fırlattığı hiçbir kalemi geri almaya tenezzül etmezdi. Nefret ettiği kadınlardan intikam almanın başkaca bir yolunu bilmiyordu henüz. Şüphesiz sevgilisi kadar, babasının iş ortağıyla kaçan, kocasını ve oğlunu utanç içinde bırakıp sırta kadem basan annesinden de intikam alıyordu. Babası hastanede, rüyaları kırk yerinden bölünen takıntılı bir yalnızlıktan kurtulduğu için olsa gerek, tavana mütebessim bakarak ölmüştü.

Yazarın pencereden dışarı fırlattığı, biraz da babasının, o aklından hiç çıkmayan son bakışıydı. Kalbi, kabukları koparıldıkça daha da kızışan habis bir ur tarafından istila edilmişti. Kalemlere karşı koruduğu gururunu eski sevgilisine karşı koruyamamasının, onu binlerce kez yeniden elde etmek istemesinin sebebi buydu. Eski sevgilisinin bir çocuk doğurduğunu duyduğunda birinci romanını bitirmiş, ikincisine konu aramakla meşguldü. Kafasını bir kuyudan çıkarmış, yeni ve kullanılmamış bir kuyu arıyordu. Orada da duvarlara çarpa çarpa büyüyen uğultuları duyacak, küf ve yosun kokusuyla zehirlenen havayı içine çekecek, köşe diplerine varıncaya kadar karanlığı emecekti. Yaşamından uzaklaşmak için taammüden, iştahla başka yaşamların ağına düşüyor, düşmek için can atıyordu. Bir ağdan kurtulup henüz yakalanacak yeni bir ağ bulamadığı zamanlarda, ayna karşısına oturtulmuş bir cüzamlının mide bulantısından farksız kasılmalar, bütün bedenini esir alıyordu. Aradan yedi yıl geçmesine karşın haberi getiren arkadaşından duygularını saklamak için biraz gayret sarf etmesi gerekti. Sustu, çayı bitmediği hâlde yenisini istedi, kül tablasıyla telefonunun yerini birkaç kez değiştirdi. Tam dudaklarını ısırmaya başlayacağı sırada arkadaşı başka bir haber daha bıraktı masaya. Tebrik ziyaretine gittiğinde genç çifti üzüntü içinde gördüğünü, kaderin kusurlu bir müjdeyle kapılarını çaldığını söyledi. O an yazarın göğsündeki ilkel gazap yerini rehavete bıraktı. Bu haberle rahatlamış, intikamının bir kısmının alındığını düşünmüştü. Düşüncesini yadırgamış ama engelleyememişti. “İşte,” diye mırıldandı kendi kendine, “yazılması imkânsız bir alçaklık daha!” Arkadaşı gözlerini kısıp ne dediğini sorduğunda alçaklığı sürdürdü: “Ne kadar üzülüm bilemezsin.” Haber karşısında birdenbire kavuştuğu o huzur sonraki yıllarda, yani çocuğu görünce, bir miktar vicdan azabı çekmesine sebep oldu. Hepsi o kadar.

Kaos dışıdır. Erkekler çözümsüz bir problemle karşılaştıklarında gözle-

rini yumup rastgele bir karar verirler. Kaosla baş etmek için gerekli teçhizat mahrumdurlar. Sonuçlar arasında bocalamaktansa birine hapsolmak iyidir onlar için. Çocuğun babası, çizginin üstünde durdu ve ufka baktı. Ne reddetti ne de kabullendi üzerine gelen dalgayı. Üçüncü ve en saçma yolu tercih ederek, meyhaneden zil zurna sarhoş eve döndüğü bir gece, aşırı hız yapmak suretiyle direksiyon hâkimiyetini kaybetti ve sinyalizasyon direğine çarpıp öldü. Yazar, bu haberi aldığı anda, mütevazı alçaklık tarihinin en şanlı gecesini yaşadı. Ne yapacağını bilemez bir hâlde odasında kilometrelerce yol yürüdü. Yatağında sağına soluna döndü, uyuyamayınca kalktı, soğuk sular içti, sabaha kadar dört kez damarlarındaki pası kasılmalar eşliğinde kendi üzerine akıttı. Rakibi öleli iki ay olmuştu ki gururunu, ilkel gazabını ve alçaklığını katlayıp cebine koydu ve eski sevgilisinin karşısına çıktı. Kadın, bütün dullar gibi telaş içindeydi, açık denizlerde sersefil, sığınacak bir liman arıyordu. İkinci buluşmalarında masada ansızın parıldayan tek taşı görür görmez elini masanın altına indirip müteveffa kocasından kalma alyansı parmağından çıkarıp çantasının içine attı. Yazarın gözünden kaçmadı bu davranış. Sanki yüzük değil de bir kurbanın başıydı, tanrılara geçmişi unutturmak için yanardağın içine yuvarlanan. İkinci romanında sayfalar boyu öyle acımasız bir coşkuyla anlattı ki bu sahneyi, eleştirmenler ağır birliği etmişçesine, metinde bazı pasajların hâkim sesi bozarak öne çıkmak istediğini, bu parlama anlarının metni zedelediğini yazdılar. Romanla ilgili eleştirileri okuduğunda arkasına yaslanarak, “Çok bilirsiniz,” dedi yazar. Karşısındaki duvarda eleştirmenlerin suratlarını gördükçe aynı sözleri tekrarladı: “Siz zaten her boku çok bilirsiniz.”

Karısı sitem etmedi. Yedi yıl önce yalvarıp yakarmalarına aldırış etmediği, telefonlarına çıkmadığı, karşılaşınca yolunu değiştirdiği ve belki en kötüsü, hiçbir açıklama yapmadan terk ettiği adam en zor gününde, hastane koridorunda yapayalnız, oğlunun muayenesi için sıra beklerken karşısına çıkmıştı. Üç yüz yirmi sayfa boyunca yargılandığı bir romana sessiz kalarak ödeştiler. Oğlu için katlanmayacağı aşağılanma yoktu kadının. Tayinini ve intikamcı kocasını alıp başka şehre taşındı. Şehirlerarası yolda otobüsün camına başını yasladığı bir ara kendi hâline acıyacak gibi olduysa da o kuyuya düşmedi. Evde oğluna bakacak birine ihtiyacı vardı. Ve yazar, hakkını yemeyelim bu konuda çok insancıldı.

Kıyas aşkın hem annesi hem katilidir. Karısının geçmişiyle didişip durdu yazar, yüzündeki çizgilerde geçmişe dair bir özlem, bir iç çekiş aradı. Geceler boyu başucunda sabahladı. Düşlerinde eski kocasıyla buluşup buluşmadığını merak etti. Bazen küçük beyaz burnundan başlayarak küçük beyaz göğüslerine kadar onu ikiye ayırıp içinde, ölen kocasından bir kırıntı saklıyor mu

diye bakmak istedi. Çekmecenin birinde, vaktiyle çantanın dibine yuvarlanan eski alyansı bulduğu gece, uzun uzun karısının uyuyan yüzünü, inip kalkan göğsünü, dudaklarının seğiren kenarını seyretti. Eğildi, yorganın dışında kalan eli avucunun içine alıp kararsız duygularla okşadı. Eli geri yerine bıraktığında kadının yüzük parmağında o eski alyans ısıldıyordu. Karanlıkta kimsenin göremeyeceği, kimsenin utandıramayacağı bu tehlikeli parıltıya uzun uzun kıskançlıkla baktı yazar. Ne yapmak istediğine dair en ufak fikri yoktu. Yıllarca bu eli, bu hastalıklı parıltıyı, bu uçurumu tam da bu mesafeden dişlerini gıcırdatarak seyretti. Kadın parmağındaki yüzükten habersiz uykusuna devam etti. Yazar, birazdan avının üzerine atılmaya hazır kaplan gerginliğiyle kurbanının tepesindeydi. Kadının yüzünde çoktandır yerini unutmuş mutluluk çizgilerinin belirmesini bekledi. Bir tebessüm, bir huzur aradı. Karanlıkta köprüler kurdu, fırtınalı denizlerde tehlikeli iskeleler inşa etti. Göğsünde durmaksızın çalışan bir atölyenin kör hızarı gidip geldi dişlerinin arasında. Saatler ilerleyince, avdan eli boş dönen dağlıların öfkesiyle burnundan soludu. Kadın o sıralarda uyandı, muhteris bir doğa bilimcisi titizliğiyle kendisini seyreden kocasını her seferinde kollarının arasına aldı, her seferinde parmağındaki yüzükten habersiz koynunda bir hayvanı uysallaştırıp geri uyudu. Yazar yıllarca uyumadı. Eski yüzüğü karısının parmağından çıkarıp çekmeceye koydu. Balkona çıkıp hüngür hüngür ağladı.

Evden çıkınca adımları onu yamaçtaki eve sürüklemek istediye de buna direndi. Bakkala yöneldi. Kısa boylu, kırmızı yüzlü adam onu görür görmez raftan aldığı iki paket sigarayı masaya koydu. Yazar ücretini ödeyip tek kelime etmeden dışarı çıktı. Oyun kahvelerinden ikisini geçti, sonuncusu tenhaydı; içeri girdi ve her zaman oturduğu masaya doğru seğirtti. Yazarı görür görmez çaycı omzundaki havluyla ellerini kuruladı ve kapının önünde çekirdek çitleyen garsona işmar etti. “Ben çıkıyorum,” dedi işaret parmağıyla boşlukta bir daire çizerek, “dokuzda ocağı söndürüp süpür buraları, gelirim kapatmaya.” İnsanların, kendisinden cüzzamlıymış gibi kaçmalarına alışkın olan yazar, çaycıyla garson arasındaki konuşmayla ilgilenmedi. Okunmaktan cılkı çıkmış gazeteyi biraz da öğrenerek masaya serdi, sayfa kenarlarından tutup açtı. Bulmaca sayfasına geldiğinde duraksadı. Boş kalan sütunları hızlıca doldurup spor sayfasına geçti. O sırada garsonun, kim bilir ne zamandan beri başında dikildiğini fark etti. Masada bardak için yer açmasını bekliyordu. Gazeteyi katlarken delikanlının tavırlı kaşlarıyla ördüğü duvarda yarı buçuk bir gedik açıldığını gördü. “Terzinin kayıp makasıydı o değil mi?” diye sordu. Soruyu duymamış gibi tezgâha yürüdü garson. Birkaç dakika sonra ilgisiz bir ses tonuyla cevap verdi: “Terzinin makası mı? Yıllar önce öldü o. Gazetelerde haberi bile çıktı.” Uzunca bir sessizlik kahveyi bir baştan bir başa doldurdu.

O sessizliğin içinde ikisi de gerçek kimliklerine kavuştu. Önce garson, musluğun öksürüğünden güç alarak sataştı yazara: “Yeni bir kurbanın kokusunu mu aldın?” Bu saldırıyı sükûnetle karşıladıktan sonra “Ben,” dedi yazar, “hiç kimseye kötülük etmedim, sadece açıp içlerine baktım.” Bir bardak yere düşüp kırıldı o an. “Sen Allah mısın?” diye kükredi garson. Öbürü, sükûnetini korumak için parmak uçlarıyla masada düzenli ama gergin bir tıkırtı tutturdu: “Hayır, değilim. Sadece merak ediyorum.” Garson, daha sakın bir sesle, “O zaman şeytansın!” diye çıktı. İki elini açıp masaya yatıran yazar, “Parçaları kesip ters çeviriyorum ve yeniden birleştiren başka insanlar ortaya çıkıyor. Bu benim suçum mu?” dedi. Garson sustu. Bu susuşta, garsonun insanlarla ilgili bildiklerinin payı kadar, yazarın o an konuşmayı sonlandırmak için boşlukta görünmez bir düğmeye basmasının da payı vardı. Garson susunca yazar da sustu. Yazarın mağrur parmakları masada bir müddet daha at koşturmayı sürdürdü.

İtiraf güçsüzlerin sığınağıdır. Parayı her zaman yaptığı üzere masaya bırakmadı, kalkıp tezgâha yürüdü. Garsonun mağlup bakışlarına yükünün bir kısmını bırakabileceğini hissetti. Ne olsa bu garsonu da bu kasaba gibi kendisi yaratmıştı. “Ben,” dedi, “aslında bütün yazdıklarımın pişmanım.” Bu sözün karşısındaki insanda nasıl bir etkiye sebep olduğunu görmeden, görmek istemeden çıkıp gitti. Garson bir süre ayakta hareketsiz bekledi, işittiği sözün sindirmeye çalıştı. Arkasından koşup yetişti yazara, paranın üstünü vermek bahanesiyle omzunu dürttü. Yeniden göz göze geldiler, neon lamba, çöp tenekesi, soğuk hava, ıslak kaldırımlar saygıyla kenara çekildi. Garson, bozuk paraları yazarın eline dökerken yaratıcısını küçümser bir ifadeyle mırıldandı: “Pişmanken bile yazmaya devam ediyorsun.”

Yol boyu bunu düşündü yazar. Karanlık avluya gelince daha çok düşündü. Acaba yeterince pişman değil miydi? Yeterince pişman olsaydı, yazdıklarını insanların belleğinden geri almaktan da mı vazgeçerdi? Yazarak sebep olduğu yırtıklar, yine ancak yazarak mı dikilebilirdi? “Evet, evet,” dedi, “hücum ne kadar yürümekse ricat da o kadar yürümektir, evet. Kaçarken adım attığı için kimse suçlanamaz. Pişmanlığın üzerine mi çıkmam gerekiyor? Keşke pişmanlık, terzinin evi gibi şöyle ayan beyan karşımda dursaydı. Bir yolunu bulup içine girer, bütün odalarını dolaşır, onu ayakta tutan kolonları ısıra ısıra, duvarları tırnaklaya tırnaklaya çökertirdim. Sahi, pişmanlığın odalarında ne olabilir ki? Duvarlarında mesela. Tablolar mı vardır? Kapılar, pencereler bildik yerlerinde midir? Bence pişmanlığın yatak odası yoktur. Ama ben tuvaletine varıncaya değin her yerini görmek isterdim. İnsan gördüğü şeyle başa çıkabilir. Görünen, büyüsünü yitirir; büyüsünü yitiren bütün saraylar da eninde sonunda yıkılır. Acaba yine pişman olur muydum? Hayır elbette.

Neticede yıkılan pişmanlığın kendisi olacak. İşe yarar son pişmanlık, bir önceki istasyonda kalacak. Neresi orası? Peki ben ne yapacağım? Pişmanlığın sarayını yerle bir ettikten sonra bana ne olacak?” Paltosunun cebinden kalem kâğıt çıkardı. Kağıdı duvara dayayıp üzerine eğri büğrü harflerle, “İnsan pişmanlıktır,” yazdı. Ne var ki ikinci kelime, yani pişmanlık, kâğıda sığmayıp evin duvarına taşıtı. Yazar karanlıkta bu bölünmeyi fark etmedi. İlk kelimeyi cebine indirdi, ikinci kelimenin kapısını çaldı.

Bu ev gece gündüz demeden, çatıdan, balkondan, uzaktan, yakından, görerek, görmeyerek, yürürken, otururken, sevişirken, ağlarken seyrettiği ev miydi? Gerçekten de o ev miydi bu? Seyrederek inşa ettiği, damını duvarını ördüğü, kapısını penceresini titizlikle yerleştirdiği, çevresini sefaletle döşediği ev mi? Hayır, başka bir evdi bu. Tuğlalarını başka eller örmüştü, avludaki çamurlarda payı yoktu. Gündüzleri kapanıp geceleri açılan pencere kapaklarında, yamacı sessiz sedasız bekleyen kurumunda, iflah olmaz yalnızlığında payı yoktu. Kapıyı ikinci kez sabırsızlıkla çaldı. Evin ağızı açıldı. Kenar çizgilerinden arınan kapı, daha kesif bir karanlığı önüne serdi. Bu tünel, yıllardır burada evle beraber yaşıyormuş, hatta ev inşa edilmeden önce de burada yaşıyormuş gibi vakurdu. Koridorun ağzında diş yoktu, dil yoktu, nefes yoktu. Evin ağızı kokmuyordu. Siyah, siyah, bir evin içinde rastlanmayacak kadar koyu, kaygan, yumuşak bir zeminde ilerledi.

İçinde onunla birlikte, yorgun bir harbin sonunda ellerini havaya kaldırıp terli yüzünü düşmana teslim eden bir asker yürüyordu. Üç kapının önünden ilgisiz geçti, dördüncü kapıya yöneldi. Geniş bir döşegün kıyısında oturan terzi, mum ışığının aydınlattığı bulanık bir yüzün içinden kapıda beliren yazara baktı. Diğeriyse, yani kırmızı ceketli makas, konuşmasına ara vermiş ama istifini bozmamıştı. Yazar, makasın yanına usulca otururken, “Sohbetinizi bölmüyorum umarım,” dedi tedirgin bir sesle. Terzi, “Sohbetimizi zaten bölemezsiniz,” diye yanıtladı davetsiz misafiri. Ellerini iki yana açan yazar, “Beni dışlamaya hakkınız yok,” dedi, yutkunduktan sonra da “İkinizi de...” diyecek oldu ama diyemedi. Terzi, hareketsizlikten semirmiş yüzünü buruşturup genç, dinç ve saldırgan bir ifadeyle donattı: “Sana kalsa değil bizi, bu kasabayı, bu dağları, şu denizi, dünkü fırtınayı da sen yarattın, değil mi?”

Yazar diğerleriyle arasındaki statü farkını ansızın idrak etmişçesine ayağa kalktı ve buyurgan bir sesle, “Evet,” dedi, “sizin sönük, silik, hayalî varlıklarınızı kelimelerle çerçeveledim. Yoksa başka terzilere, başka makaslara karışıp giderdiniz.” Terzi, “Bizi mahkûm ettin,” derken teslim olmamaya kararlıydı. Diğer üsteledi: “Hayır, hayat verdim.” Hararetli tartışma karşısında daha fazla sessizliğini koruyamayan makas, metalik sesiyle doğruldu: “İkiniz de aynı şeyi söyledığınız hâlde neden tartışıyorsunuz?” Yazar, sesini duyar

duymaz göz ucuyla makasa baktı ve o an bir barıştan çok savaşa ihtiyacı olduğunu hissetti. Acımasız bir vurguyla, “Mesela sen” dedi, gövdesini kırmızı ceketli makasa çevirerek, “onca kıyı arasından bu kıyıya nasıl çıktın? Sadece buna olsun saygı...”

“Saygı,” diyerek araya girdi makas, “ne kadar midesi geniş bir kelime değil mi? Zalimlerin elinde bile çalışıyor. Onu duyar duymaz hemen kendimize çekidüzen vermek istiyoruz. Ama bende sadece ezeli saygısızlığı uykusundan uyandırıyor. Senin ve senin gibilerin hayal gücünün içine tükürmek istiyorum. Eğer beni yıllar önce buradan kovmasaydın, dönmek için sana ihtiyacım da olmayacaktı. Çok basit bir denklem değil mi? Kendine sormalısın. Bize gösterdiğin, göstermek istediğin merhamet acaba bizi var ederek, sonra da kovarak yaptığın zulmün bir parçası olabilir mi? Al bak saygının kökeni!” Yazar, düşünceli itiraz etti: “Hayır, hayır. Ben seni kovmadım. Çok eskiden gitmiş bir makas olarak geri dönmeni istedim sadece. Sana dair başka bir şey düşünmedim. Daha önce zihnimi meşgul etmedin.” Makasla terzi, yazarı dışarıda bırakan bir imayla göz göze geldi. “Daha önce zihnini terzi ve makas olarak değil de bir köpek ve bir çöp tenekesi olarak meşgul etmiş olabilir miyiz?” diye sordu makas. Yazar bu sorunun anlamını düşünmeye fırsat bulamadan diğeri söze girdi: “Ya da çok eskiden seni terk eden bir sevgiliyle yıllar sonra sana teslim olan bir sevgili olarak?”

Soruları kahkahayla geçiştirmeye yeltenen yazar, sesinin sona doğru yapmacık iniş çıkışlarla ağılamaya benzeyen bir hıçkırığa dönüşmesine mani olamadı. Yine de öksürerek alaycı bir ton bulmaya çalıştı: “İnsanlar, terzilerle makasların böyle sorular sorduğunu duyacak olsa çıplak gezmeyi tercih ederlerdi.” O sırada kapıya yaklaşan bir gölge, elinde çay tepsisiyle odaya girdi. Garsonun acelesi var gibiydi. Etrafa bakmadan, doğrusu etrafı merak bile etmeden tepsisindeki çayları sehpaye koydu. Sonuncu bardağın tablasına dökülen suyu iki tıkırtıyla elindeki tepsinin içine boşalttı. Döndü, çıkarken kapıya bitişik duran kitaplık rafından üç plastik marka aldı. Omzunun üstünden odayı süzdü, bir ara terziye doğru konuşacak olduysa da son anda yazarda karar kıldı: “Markalar bitti markalar. Yüzlük getireyim mi?” Yazar eliyle yaptığı tek bir hareketle hem gitmesini hem de markaya ihtiyacı olmadığını ima etti. Garsondan sonra oluşan kısa sessizliği, yine garsonun kapıda görünen kafası böldü. Kaşıyla yazarı işaret ederek diğerlerine seslendi: “Çok pişmanmış efendimiz.” Sonra da hızlıca çıktı. Koridor boyunca ayak sesleri, eksilerek odaya saldırmaya, odayı sıkıştırmaya devam etti.

“Diyelim ki pişmansın,” dedi makas, “bu çapta bir cüretin, sahibine hiçbir zaman pişmanlık yaşatacağını sanmıyorum ya, diyelim ki pişmansın. Peki bizi kırmadan dökmeden en başa, hiçbir şeyin başlamadığı yere, o ıpsız, o

nabza ihtiyaç duymayan yokluğa, hiçliğe, hiçlik bile değil, çünkü onun ölçüsü de buraya bağlı, her neyse işte oraya, geri döndürebilir misin? Hayır! Bizi mis gibi yokluğun içinden çekip çıkardın ve okurlarını memnun etmek gibi beş para etmez başka bir hiçlik uğruna harcadın.”

Yazar makasın yüzüne bakıyor ama sanki söylediklerini dinlemiyordu. Belki bir miktar hayret, gözlerinin mum aleviyle aydınlanan çukurunda tüy kadar hafif izler bırakarak dalgalanıyordu. Makası tarafından ansızın terk edilen terzinin yalnızlığı fikrini ilk ne zaman zihninde yoğunlamaya başladığını hatırlamaya çalışıyordu. Zifiri karanlık bir kuyuya avuçlarını daldırıp duruyor ama her seferinde amacından daha da uzaklaşıyordu. Kuyuda bulamadığı cevaplar için karanlık odanın dört bir yanına elini uzatıyor, görünmez bir ağacın görünmez meyvelerini toplamaya çalışıyordu. Hafızasında makasla ilgili herhangi bir iz bulamayınca terziye döndü. Onda anlamadığı, anlamadan yazdığı bir şey vardı. “Bir terzi yaptığı işleri neden beğenmez?” diye mırıldandı, “bununla bir yazarın ne ilgisi olabilir? Bak, bir başkası tarafından dikilmiş bütün kıyafetlere düşman kesilmeni anlıyorum. Geceleri kalıp eskiden dikmiş olduğun etekleri, perdeleri, gömlekleri söküp söküp yeniden dikmeni, bıkmadan usanmadan bunu tekrarlamayı, evde sokağa çıkacak kıyafet bırakmamayı ve nihayet bütün bunlar yüzünden karının ve kızlarının seni terk etmesini anlıyorum. Ama ulaşamadığım bir köşe var, açıklayamadığım bir karanlık. Bir terzi yaptığı işleri neden beğenmez?”

Terzi, karşısında oturan makası gözleriyle okşamakla meşguldü. Ona bakınca dinginliğe demir atan yüzü yazara döner dönmez eski gergin çizgilerini geri kazandı. “Sevgili Tanrımız bizi neden yarattığını unutmuşa benziyor,” dedi yorgun, kısık bir sesle. Ne gülmeye, ne konuşmaya takati vardı. Oflayarak başını iki yana sallayıp sustu. Onun yerine evladı gibi sevdiği makas konuşmaya başladı: “Örttü,” dedi, uzunca bir es vererek, “onları durmadan örttü. Çünkü giydirirken örtmek zorundasın. Kilolarını sakladı, boylarını uzattı, omuzlarını genişletti, olmak istedikleri, görünmek istedikleri her neyse, onu yaptı. Sonra bütün dikişler, o lanet olası ek yerleri ortaya çıktı. Acımasız zikzaklar ustamın gözüne batmaya başladı. Öyle ya, dikişleri saklamaktan başka nedir terzilik? Bütün hüner gelip bu ahmak gayeye yaslanmaz mı? Bir ceketin tek parça kumaştan yapılmadığını herkes bilir ama dikişlerin görünmesine kimse tahammül edemez. Hüner budur onlar için, değil mi? Yani ustamın kaybettiği meleke. Kaybettiği körlük.”

Yazar, makasın bu denli akıcı konuşmasına biraz hayret biraz saygıyla mukabelede bulundu. Aralarda soracağı birkaç soruyu elinden yere bıraktı ve “Bu ırmağa taş atmak yakışık almaz,” dedi. Demedi de aslında, bu manaya gelen bir nezaketle doldu oda. Makas devam etti: “Dikişler aslında örttükleri

kadar, örttükleri yerden, örttükleri biçimde açık ederler parçaları. Ben onlara baktıkça varlığımdaki kapanmaz yarıkları görüyorum. Durduk yerde ustamı terk etmedim. Ağzında iğneler, avucunda kırık bir tebeşir, pencerelerde dalgınlık büyüten, dalgınlık da değil dalga dalga maraz büyüten bir adama karşı üzerime düşeni yaptım sadece. Bir makasa bu yakışır. Çünkü ben konuşurken sadece kumaşlar kesilmez, sözlerimin anlamının değiştiği yerler de yaralanır. Bunu bilirsin. Bir defa kesilen kumaş, ebediyen kesilmiştir. Gizli dikişler, şeritler, cepler kesiği örtmez, aksine görünür kılar.” Makas ağlamak üzereydi. Terzi, şefkatle makasın boynuna sarıldı, titremeye duran zayıf bedenini kendine doğru yatırarak sakinleştirmeye çalıştı: “Bir makasın böyle kesiklerle ne ilgisi olabilir?”

Yazar, boşluğa bakarak biraz da durulmuş bir hâlde konuşmaya başladı: “Bunu düşünmedim mi zannediyorsunuz? Bunu başkaları da düşünmüştür, emin olun. Kelimeleri kullanmadan şiir yazmak isteyen bir şair vardı. Ölümüne yakın, hasta yatağında aradığı şeyi bulduğunu zannetti. Çocuklarının ve karısının yüzüne uzun uzun bakıp sustu. Kimse şiirine iltifat etmeyince de kahrından ölüverdi. İnsanlar şairin gripten öldüğünü zannettiler.” Başını kaldırıp gözlerini terziye dikti: “Sen de o şair gibi kesip biçmeden, ek yerleri olmayan pürüzsüz elbiseler dikmek istedin. Hikâyeniz ne kadar birbirine benziyor, değil mi? Hâlbuki sıradan bir terzisin sen. Parçaları birbirine iliştirir, söküğü yamar, uzunluğunu kısaltır, geniş daraltır, kısaca ondan alır buna verir, bundan alır şuna takarsın. Gerçeğin kenarından bir miktar ısırman kâfiydi, koparıp midene indirdiğin parçalar sana yaşamın boyu yetip artardı. Ama yok. Cüret ettiğin şeye baksana. Yaptığın şeye bak. Kurguyu yaraladın.”

Terzi ansızın ayağa kalkıp, “Sen istediğin için olmasın bu?” diye sordu ve yazarın karnına sert bir yumruk attı. Düşmanlarının önünde acıyla karnını tutarak eğilen yazar, makasın hareketlendiğini, kırmızı ceketinin içinden bir avuç kalem çıkardığını gördü. Yıllardır pencereden savurduğu kırmızı, mavi, siyah, yeşil ve kurşun kalemleri hemencecik tanıdı. Makas, “Kurgu böyle yaralanır!” diyerek önünde iki büklüm duran yazarın sırtına bir kalem sapladı. Sonra bir daha. Terzi, “Kendini aynada daha iyi görebilmek için bizi kullandın.” diye haykırdı kurbanın kulağına eğilerek, “Kendini temize çekmek için zavallı bir terzi yaratıp sonra hayatını altüst ettin.” Makas, son kalemi yazarın sırtına geçirip parmaklarını açtı, bir süre öyle bekledikten sonra, “Terziler neden makas payı bırakır biliyor musun?” diye sordu ve cevabı kendisi verdi: “Kurgu yaralanmasın diye. Birazdan bizim bıraktığımız payla yüzleşeceksin.” Ve avucunun içiyle kalemi en derine batırdı.

Kalemler, yazarın sırtına saplanırken her biri vaktiyle pencereden atılmadan hemen önce yazdıkları son cümleyi tekrar ediyordu. Ne zaman, han-

gi duygular eşliğinde, hangi cümlelerin ardından pencereden fırlatıldıklarını, hiçbir bir sözcük kullanmadan, tıpkı ölüm döşeğindeki şairin yaptığı gibi sessizce, yazarın etinde açılan oyuklar boyunca anlatıyorlardı. Sirtında sayısını bilmediği kalemle doğruldu yazar, yüzünde bir generalin ölmek üzereyken takındığı o epik maske vardı. Sanki balkondan değil de yüce bir tepeden bakıyordu. Gecenin yorgun karanlığı, günün öncü birlikleri tarafından çatılardan, sokaktan ve ağaç gövdelerinden ağır ağır süpürülmek üzereydi. Ordusu o yamaçta mağlup edilmişti, ordusu çekirge sürüsü gibi dört bir yana dağılmış, savaşın en kanlı yerinde nefer nefer dönüp kendisini selamladıktan sonra yere devrilmişti. Nihayet kuru incir ağacı da bütün kollarıyla aynı anda yazarı selamlayıp boylu boyunca toprağa uzandı. “Kahrolun!” diye bağırdı yazar. Bağırma da bu coşkulu taarruza kumanda eden gün ışığı, sendeleyince bir an yere baktı, ayağının altında buna benzer bir taş gördü. Yazarın nefes alış verişinde bir düzensizlik baş gösterdi.

İçeriden karısının gergin ve o güne kadar hiç şahit olmadığı tiz sesi geldi. Balkon kapısı hınçla açıldı. Kadın, gözlerini kısmış, geceliğinin içinden ürpertici ağaç dalları gibi fırlayan beyaz kollarıyla yazarın üzerine yürüdü. Bu tehditkâr dalların biri, baş ve işaret parmağı arasına sıkıştırılmış bir alyans tutuyordu. “Hayır, olamaz!” diye mırıldandı yazar, alyansı karısının parmağında unutmuştu. Kafasındaki kurgu onu balkona çağırılmış, büyük bir gafletle saatlerce oyalamış, akmış ama sinsince, serpilmiş ama adice, bu çaresiz anın taşlarını döşemişti. Yüzüğü çıkarıp geri yerine koymayı unutmuştu. Derin bir nefes aldı, kaburgalarının gerilmesiyle sırtındaki kalemlerin acısını yeniden hissetmesi bir oldu. Başını iki yana sallarken mırıldandı: “Böyle makas payı olmaz!” Yamaca baktı. Bugüne kadar kullandığı bütün kelimeler orada öylece ters dönmüş, birazdan son nefesini verecek bir canavarın birbirinden bağımsız devinip duran uzuvları gibi kıvranıp durmaktaydı. Bununla nasıl baş edecekti? Göğsüne baktı. Bir el uzanıp onu tutsun, hiç yoktan kulağına bir çare fısıldasın istedi. Saliseler içinde, mağlup ve rezil bir adam olarak karısıyla aynı çatı altında yaşamaya devam edip edemeyeceğini tarttı. Burun deliklerini şişirip göğsünü temiz havayla doldurdu, yüzüne mayhoş bir sırırtışın çizgilerini sererek bütün kalemleri balkondan aşağı fırlattı.

Sensiz Bir Koku

Canım efendim, bu memleketin kokusunu bilmem ki nasıl tarif edeyim? Yabancı, renksiz, tatsız, garip. Çocuklar duyuyorlar mı bu kokuyu bilmiyorum ama ben her nefes alıp verişimde duyuyorum.

Oğlumuz iki işte birden çalışıyor. Tercüme bürosundakilerle de anlaşmış ama en çok yanında çalıştığı fırıncıyı övüyor. “Hacı amca her gün bir cüz Kur’an okuyor anne.” diyor. Jamal da garsonluk yapıyor. İyice uzadı, zayıfladı.

Kampta değiliz artık, ev tuttuk. Tabii daha rahatladık. Sakin bir mahallede ev, beş katlı bir apartmanın giriş katında. Biraz eskice ama çocuk parkına bakan bir balkonu var. Ben ekseri orada oturuyorum. Torunlar parka çıkıyor sık sık. Okula da başladılar. Onların da sesleri değişti. İnsan başka bir dil konuşunca sesi neden değişir? Komşuların çocukları iyi konuşuyorsunuz diyorlarmış. Bizimkilerin gözleri parlıyor iyi konuşabildikleri için. Yadırgamıyorum hayır, parlayacak elbette. Onların önünde koca bir istikbal var. Ne lazımsa onu öğrenecek, ne icap ederse onu yapacaklar.

Gelin birkaç hemşerimizi buldu, beraber kurslara gidiyorlar. Çanta, cüzdan yapıyorlar. Değişik yemekler pişiriyor artık. Ayda bir pazara çıkıyor. Eli kolu dolu geliyor, yanakları pembe pembe. Sevinçle buzdolabını dolduruyor. Mutfağın tezgâhını, dolaplarını okşuyor. “Anne,” diyor “su doldurmaya ta nerelelere giderdik. Şimdi evin içinde tam beş tane musluk var.” Maşallah diyorum, gülüyor.

Küçük torunumuz Halida, sen onu da görmedin, bazen ağlıyor. Okulda biri varmış, Halida ne zaman bir oyuna katılmak istese ona, bir sen eksiktin, diyormuş. “Ama nine,” diyor “ben o kızı seviyorum bana niye öyle diyor?” Hemen kollarımın arasına alıp balkona çıkarıyorum. Birlikte ağlıyoruz. Hiçbir teselli sözcüğü dilime gelmiyor. Doğrusu aklıma da gelmiyor. O ağlıyor ben ağlıyorum. Sonra istiğfar, sonra tövbe namazı... O çocuk, tabii ağlayacak. Onun gözyaşında bilmeme anlamama; bilememe anlayamama var. Ya benim gözyaşımda? Rıza göstermeme, teslim olmama yok mu? Ah Salim'im, sen

bana bunları yakıştırmazdın değil mi?

Hani yenice düşmüştük birbirimizin gönlüne, bir iki mektup gidip gelmişti aramızda, daha kimselerin haberi yoktu. Sonra babanın işleri bozulmuştu da apar topar Deyrizor'a taşınmıştınız. Üç yıl birbirimizi hiç görmemiştik. O üç yıl boyunca seni öyle özlemiş öyle özlemiştim ki beraber geçirdiğimiz elli dört yıl bile o üç hasret yılının izini silememişti. Arada sitem ederdim sana. Niye hiç çıkıp gelmedin o üç yılda diye. "Geldim," derdin "geldim hatta evinizin önünden kaç defa geçtim. Ama sana bir türlü haber gönderemedim. Seni göremeden gerisin geri döndüm." Sanki hâlâ sevdiğine hasret kalmış o genç kızmışım da sevdiğim metrelerce yakınım geldiği hâlde onu göremiyormuşum gibi taptaze bir acıyla yanardı içim. Bir türlü kabul edemezdim o üç yılı birbirimizi hiç görmeden geçirmiş olmamızı. Bu, yanında bile bitmeyen garip hasret sen beni büsbütün bırakıp gidene, bana hasretin ümitsizliğini bırakana kadar sürdü ve ben en kötüsü bu sandım, bu ümitsiz hasret. Ben evin içinde oturur, mahallede dolaşır, torunlarımızı severken senin üç sokak ötedeki mezarlıkta olman. Değilmiş gözümün nuru, değilmiş. En kötüsü bu değilmiş. Meğer mezarda bile olsan benim üç sokak ötemde olman, aynı şehirde, aynı memlekette olmamız, öldüğüm zaman senin yanına gömülecek olmam bir devletmiş, bilemedim.

"Senin varlığın nineciğim," diyor Jamal "ikimizin de gayretini artırıyor. Sen bize aferin oğullarım, ne iyi baba oğul oldunuz, ne güzel adamlar oldunuz diyesin diye yapıyoruz her şeyi. Senin dualarıyla, dirayetle sağ salim çıktık o kamptan. Allah seni başımızdan eksik etmesin." *Jamal*'in gittikçe sana benzeyen güzel yüzüne bakıyorum bakıyorum ama âmin diyemiyorum canım. Âmin diyememek beni perişan ediyor.

Kimse senden bahsetmiyor. Bense hep senden konuşmak istiyorum. Sanıyorum ki akşam gelivereceksin, seni unuttuklarını fark edeceksin, onlara darılacaksın. Babanız diyesim geliyor o zaman, dedeniz, gözümün nuru efendim, nicedir adını geçirmiyorsunuz, sebebi nedir? Ama bir bakıyorum ki Şervan'la Farah yeni öğrendikleri bir şarkıyı hevesle söylüyorlar. Sözlerinden zaten bir şey anlamıyorum, müziği de bir garip, nasıl yadırgıyorum. Diğerleriye neşeyle bakıyorlar ikisine. Konuşmadan susuyorum. Ne senden, ne şarkının garabetinden söz açıyorum.

Üç torunumuz daha oldu bizim. Sen sadece *Jamal*'i gördün. Hatırlıyorum da bebek eve gelir gelmez kucağına alıp odamıza götürmüştün. Ağlıyordun. O kadar ki sakalların ıslanmıştı. Yeni yeni kırılaşıyordu o zaman sakalların ve bu kırıl sakallar sana çok yakışıyordu. "Ne oldu?" demiştim telaşla. "Bu," demiştin "sultanım işte saadet bu. Evladımızın bir mürüvvetini daha gördük elhamdülillah." Ben de ağlamıştım; gururla, sevinçle, şükürle. Şimdi de aklı-

yorum. İnsanı ağlatan ne çok duygu varmış canım.

Geçen gün rahmetli hoca amcamın bir sözünü hatırladım. Akabinde üç gün hasta yattım. Allah'la teselli olmayan arkadaşlarınızı terk edin, derdi. Tesellisizliğim iyice gözüme battı, iyice utandım. Salim, ben terk edilesi bir insan mı oldum? Öte dünyada kavuşacağımız düşüncesi beni elbette avutuyor ancak bugünümün hüznünü geçirmiyor, gönlümün darlığını genişletmiyor. Üstelik bunu düşünmek de ayıp geliyor. Ölüm sana kavuşmak mı Allah'a kavuşmak mı? Allah'la avunamamak bu değil mi?

Bu memlekete geleli beri namaz kılışım değişti. Bir ağlama, bir özür, bir utanç basıyor her yanıma, bilhassa secdelerde. Çünkü kimse bilmesede Allah biliyor, senden sonra yaşamak istemediğimi. Biliyor sensiz bu on seneyi nasıl geçirdiğimi. Sensizliğin beni savaştan daha çok yaraladığını. Evet, ben bu dünyaya seni sevmeye gelmedim. Kimse birisini sevmeye gelmez bu dünyaya biliyorum. Ama seni sevmek canım, senin yamacında olmak, senin beni görüyor olman o kadar güzeldi ki. Ne tatlı torunlarımız, ne aslan oğlumuz, ne cana yakın gelinimiz...

Yine başladım işte. Her söylediğimi duyuyormuşsun gibi konuşuyorum sürekli. Her seferinde hiçbir söylediğimi duymamışsın gibi baştan alıyorum üstelik. Hem de yıllardır hem de her gün.

Sana hep bu memleketin kokusundan bahsediyorum ya artık onu tarif edemeyeceğimi anladım. Çünkü doğup büyüdüğümüz, evlenip oğlumuzu büyüüttüğümüz Hama'da alışkın olduğum bir koku vardı; senin kokun vardı. Hatıralarımız vardı, mezarda bile olsan sen vardın. Burada işte o yok. Sen yoksun, hiç hatıramız yok. Sensiz bir koku buradaki, bu sana nasıl tarif edilir ki?

Gelin misafir çağırmış. "İçeri gir artık akşam oldu üşüyeceksin." diyor. Giriyorum. "Bu komşular bize karşı çok anlayışlı anne." Başıma pazardan aldığı beyaz geniş bir örtü doluyor. "Bu tülbent sana çok yakıştı böyle şeyler tak artık." Ah gençlik. Göz nuru efendimin başımda nasıl durduğunu görmediği tülbendi takıp ne yapayım. Gönlü kırılmasın diye bir şey demiyorum. Başımda yeni örtüm, balkonun yanındaki koltuğa oturuyorum. "Nine," diyor Farah, "hoş geldiniz diyeceksin." tek tek heceliyor: "Hoş-gel-di-niz." Kapı çalıyor. Gençten bir kadınla küçük bir kız geliyor. Kızcağz annesinin bacağına yapışmış. Gelin güler yüzle karşılıyor misafirleri. Çocuklar heyecanlı. Ben de koltuğumdan kalkıp, "Hoş geldiniz." diyorum. Farah bana gururla bakıyor.

Canım efendim, Salim'im, anlayışlı komşularımızın varlığına çok seviniyor olmamız bence acıklı, sensizlik hâlâ yabancı, imtihanım ne kadar çetin ve bu yaşamak derdi hiç bitmeyecekmişçesine upuzun.

MÜZEYYEN ÇELİK

Öfke ve Yusuf

Liseyi bitirdikten sonra ne kadar çabalasam da üniversite sınavını kazanamadım. Babamın dershanelere para verecek gücü de kalmadı. Açıköğretimden İşletme yazdım artık. Barajı geçen herkes girebiliyordu zaten. Onu okumaya başladım. Dersler çok zor geliyordu. Kimilerini geçiyordum ama pek çok dersim de alttı. Evde canım sıkılıyordu. Babam işe girmeme de izin vermedi. Ben evde durdukça da görücüler gelmeye başladı. Bizimkiler bizim kız okuyacak, diyemiyorlardı artık. Zamanı da gelmişti aslında. Benim de canım istiyordu. Türlü insan haber gönderiyordu ama babam devlet işi olmazsa vermem diyordu. Devlet işi olanlar da kendileri gibi devlet işi olanlara bakıyorlardı herhalde ki bana hiç öylesi gelmiyordu. Ya markette kasiyer ya fabrikada teknisyen ya da işsiz. Uzman çavuş geldi bir kez ama babam, askerden eş olmaz; benim kızım bilmem nerelerin köylerinde yaşayıp koca yolu bekleyemez diye kabul etmedi. Eve bile gelemedi onlar. Bana sorsaydı halbuki. Ben belki isterdim. Ne olacak bütün uzman çavuşlar köyde mi yaşıyor ya? Hem uzman çavuşa boyu posu yerindedir. Devlet boysuz possuz adamı kendine asker yapmaz herhalde. Aklım biraz onda kaldı ama ne adını bilebildim ne görebildim çocuğu. Ondan başka da devlet memuru kısmet çıkmadı bana. En son yengemi aramış birileri. Yengemin köylüleriymiş. Bu çocuk Tarım Kredi'de şoförmüş. Devlet işidir zahir dedi babam. Eve gelsinler tanışalım dedi. Annem yengemi aradı, gün verdi.

İlk geldikleri gün pek hazırlık yapmadık. Onlar da sadece çay, şeker, kahve getirmişler. Annemler eve buyur ettiler. Misafir odasına geçti hepsi. Ben kapıda karşılamadım. Ayıpmış. İçeriden de hep kadın sesleri geliyordu. Çocuğun sesini hiç duymamıştım. Dizlerim titriyordu odamda. Kardeşim içeriden kapıdan bakıp bana haber uçuruyordu. Abla çok uzun boylu deyince içimden ılık ılık bir şeyler aktı. Görmeden âşık oldum. O beni beğenecek mi peki? Ya beğenmezse. Kafamdan türlü düşünceler geçirirken annem kapıya vurup kalk da kahveleri yap dedi. Yeşil hayırlı murattır diye de omzuma

yeşil ipek bir şal attı. Ben kahveleri pişirirken yengem saçlarımı şalın üstüne çıkardı. Sağımı solumu topladı. Kahve tepsiyle salona doğru yürürken önce kayınpeder, sonra kayınvalide, sonra babam sonra damat diye kahve verme sırasını aklımdan sayıyordum. İçeri girdiğimde bütün gözler üstümdeydi. Kahveleri sırayla verdim. Damat çok uzundu. Aklımda bir bu kalmıştı. Mutfağa döndüğümde tepsiyi elimden yere düşürdüm. Yengem kakhaha attı halime. Annem hemen kapıyı kapattı içeri ses gitmesin diye. Beğendin mi kız dedi? Yüzüm kızardı. Birazdan baş başa konuşun, ben bu aileyi beğendim, dedi annem. Yengem de iyi olmasalar ben size getirir miyim dedi. Çay demlenince biz çocukla kapısı biraz aralanmış oturma odasına girdik. Karşıma oturdu. Gerçekten çok uzundu.

Merhaba, ben Yusuf. 25 yaşındayım. Tarım Kredi’de şoförüm. Ailem sizi duymuş ben de uygun gördüm. Nasipse bir yuva kurmak istiyorum, dedi. Konuşurken o yere bakıyordu ben ona bakıyordum. Sıra bana geldi.

Hoş geldiniz. Melek ben de. 22 yaşındayım. İşletme okuyorum açıktan ama diplomada açık yazmayacak. Malî müşavir olurum belki okul bitince. Şimdilik babam çalışmama izin vermiyor, dedim.

Çok güzel dedi, Yusuf. Adı ne güzel, Yusuf!

Bir ara başını kaldırdı, yüzüme baktı. Güldüm ona. Kararınız olumlu ise numaranızı verir misiniz ?

Ben çok olmuştum. Olumluydu kararım ama bu işlerin böyle olduğunu bilmiyordum. Verdim numaramı. Vermesem ne yapacaktım. Biraz daha sohbet ettikten sonra annem kapıyı tıklattı. Ben apar topar kalktım, mutfağa geçtim.

Yusuf ve ailesi bir süre daha oturup müsaade istediler. Babası çocuklar biraz konuşsunlar, anlaşılırlarsa biz de görevimizi yaparız dedi. Babam hay hay, diyerek misafirleri yolcu etti. Ben kapıdan geçirmedim. Onlar gittikten sonra ailesinin, Yusuf’un hep olumlu yönlerinden bahsedildi, ta ki yatana kadar.

Ben o gece nasıl uyuyacaktım bilmem ama yastığa başımı koyar koymaz telefonuma bir mesaj geldi. Yusuf’tu bu. İyi geceler, diyordu. Tanıştığımıza memnun oldum, diyordu. Ben de elimde telefon, kalbim güm güm ne diyeceğimi bilemez halde kalakaldım. Hemen cevap vermemem lazımdı. Biraz naz yapmak iyidir derken, cevabı yazıp gönderiverdim. İyi geceler, ben de memnun oldum, yazdım. Günaydın derken, iyi geceler derken, pastane derken, sinema derken biz nişanlandık. Nişanda hoca nikâhımız da kıyıldı. Babam istedi. Gezip tozuyorsunuz, günaha girmeyin dedi. Nişanla düğün arası da çok olmadı zaten.

Yusuf iyi insandı, Yusuf güzel insandı. Yusuf’a âşıktım. Evliliğimizin her

günü her akşam onu evimizde aşkla bekledim. O da yuvasına aşkla geldi. Ciddi bir tartışmamız bile olmuyordu. Eşim ve huzurlu yuvam için her gün Allah'a şükrediyordum. Bir de evimizi şenlendiren bir evladımız olsa çok sevinecektik ama olmuyordu. Önceleri umursamadık. Zamanı vardır, nasip dedik. Bekledik, bazen görmezden geldik ama ailelerimiz görmezden gelmedi. Annem benden habersiz kadın doğum doktoruna randevu almış. Doktor beni muayene etti, kan testleri istedi. Ultrason çekti. Üç senelik evlilikte isteyip de bebek sahibi olamamak kısırlıkmış. Bakalım neden anne olamıyorsunuz hanımefendi diyerek söze başladı. Sonra elindeki kâğıtlara, ultrason görüntüsüne baktı, baktı. Siz gayet sağlıklı görünüyorsunuz, hormon düzeyleriniz yeterli, yumurtalıklar düzgün çalışıyor. Eşinizle geliniz diyerek bizi yolcu etti. Ben Yusuf'a nasıl derdim bunu. Ya üzülürse, ya yanlış anlarsa. Anneme de açtım düşüncelerimi. Bunda yanlış anlayacak bir şey yok, sen nasıl muayene olduysan o da olacak deyiverdi annem. O gün akşam Yusuf eve geldiğinde olanları ona anlattım. Hiç yüzü bile düşmeden tamam Melek'im dedi. Giderim tabii doktora.

Bir gün izin aldı amirinden. Doktora hikâyemizi anlattık. Doktor Yusuf'un boyuna bakıp bakıp sekretere istediği tahlilleri yazdırıyordu. Biz ne olduğunu anlamadan birbirimize bakıyorduk. Bu tahlillerin bazıısı öğleden sonra bazıısı yarın çıkar. Bütün tahliller çıkınca gelin, dedi doktor. Eşim ertesi gün için izinli değildi. Bana siz gelseniz de olur dedi. Doktorun odasından çıktık. Hafta içi pek beraber bir şeyler yapamazdık. Hazır izinliyken bugün sinemaya gidelim, dedik. Çıkışta yemek yedik. İçimde bastırmaya çalıştığım bir korkuyla baş etmeye çalışıyordum. Bunu yok saymak çok zordu. Yusuf'la konuşurken gülsem de içime ılık ılık bir ilinti akıyordu. Ertesi günü nasıl edecektim bilmem. Evimize el ele tutuşarak gittik. Ellerim Yusuf'un avuçları içinde kaybolmuştu sanki.

Melek'im bacaklarım çok ağrıyor. Kullandığım aracın direksiyon simidi-ne değecek neredeyse bacaklarım. Ondan mı ağrıyor acaba? Sırtım da ağrıyor aslında.

Ertesi gün doktora yalnız gittim. Annem de gelmek istedi ama ben istemedim. Doktor benim kapıda beklediğimi görünce sekretere beni çağırttı. Hemen içeri girdim. Test sonuçları çıkmıştı. Doktorun yüzü çok endişeliydi. Acaba hiç çocuğumuz olmayacak mıydı?

Melek Hanım. Eşinizin hormon değerlerinde ciddi sorunlar var. Bu şartlarda bebeğinizin olmasına imkân yok ama daha ciddi bir durum var. Eşinizin büyüme hormonu aşırı yüksek. Ben hipofiz bezinde bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum. Derhal beyin cerrahiye gidip bir MR çektirmenizi öneriyorum. Hormon değerleri normale girmezse boyu, elleri, ayakları, iç organları hızla

büyümeye devam edecek. Doktor anlattıkça benim ayaklarım, ellerim olduğu yerde büyüyor, başımdan kaynar sular dökülüyor, gözlerim uzun uzun dalıyordu. Bakın bunun için tedaviye başlamaz iseniz eşinizi kaybedersiniz. Bu çok ciddi bir durum. Tamam doktor hanım, tamam, dedim. Hemen danışmadaki sekretere gidip beyin cerrahi doktoruna eşim için bir randevu aldım. Önce annemi aradım ağlaya ağlaya. Sonra kayıinvalidemi. Onlar beni biraz sakinleştirdikten sonra eve geçtim. Yusuf'a durumu evde anlatacaktım.

Akşam olduğunda en güçlü halimle eşimin karışındaydım. Sevdiği yemekleri pişirdim. Saçıma dalga yaptım. Kırmızı bir elbise giydim. Eşim ooo bana güzel haberler mi vereceksin yoksa, dedi. Elbette, dedim. Biz beraber oldukça bütün haberlerimiz güzel olacak. Bugün doktora gittim. Bak görüyor musun Allah'ın işini. Biz ne için gittik, karşımıza ne çıktı? Hayatım kan tahlillerinde senin bacak ağrıların sebebi çıktı. İyi ki de erken çıktı. Şimdi önüne geçebiliriz bunun. Ne varmış ki tahlillerde?

Büyüme hormonun çok çalışıyormuş ama düzelirmiş. Merak etme. Yarın için başka doktora randevu aldım. O da bir görecektir ona göre karar verecek. Yusuf bana bütün detayları soruyor o sordukça benim takındığım güçlü maske mum gibi yüzümden eriyip gidiyordu.

Yusuf dinledikçe üzüldü. Telefonda durmadan araştırmalar yapıyordu. Okudukça yüzü şekilden şekile giriyor, yanakları al al yanıyor, üzünlüğü göz altlarına çöküp kalıyordu. Telefonu çekip aldım elinden. Ya sen ne bakıyorsun orada yazanlara. Grip olsan kansere kadar gidiyor. Biz doktorlara bakalım. Olmazsa Ankara'ya gideriz. Sen üzülme, demeye çalışsam da önce kendim sakinleşemiyordum. Bekleyip şifa peşinde koşacaktık. Başka çaremiz yoktu. Ertesi gün beyin cerrahiye gittik. Eşimi gören doktorlar önce baştan aşağı süzüyorlardı. Sonra değerlere bakıyorlardı. Hemen MR'a gönderdiler bizi. Elime de bir kâğıt yazdı doktor. El yazısından anladığım kadarıyla ivedilikle gibi bir şey yazıyordu. Bizi öğleden sonra MR'a aldılar. Eşim içeride ben dışarıda büyük bir stres yaşadık. MR raporu iki gün sonra çıkarmış. Eşim işinden izin almaktan hiç hoşlanmazdı. Sanki kendisi gitmezse oradaki bütün işler aksayacakmış gibi hissedirdi. Şimdi üst üste izin alması onu hastalığı kadar geriyordu neredeyse. MR işlemiz bittikten sonra beni eve bırakıp işe geçti. Ben eve geldiğimde annemler ve kayıinvalidemler bize gelmişti. Olanları anlatıyordum, hepsi ağlıyordu ama en çok kayıinvalidem. Onun canından bir parçaydı neticede. Biz ne kadar üzülsek de kimse bir insana annesi kadar üzülemezdi herhalde. Onlara güçlü olmaları gerektiğini, böyle üzgün durmanın en çok Yusuf'a zarar vereceğini hatırlattım durdum. Herkes biraz sakinleşince kalktım çay koydum. Yahu Yusuf ölmedi ya! Neden herkes ölmüş gibi ağlıyor derken. Kapı çalındı. Yusuf eve hiç anahtarıyla girmezdi.

Yuvamızın kapısını bana sen aç derdi. Gittim açtım kapıyı. Eve gönderdiler bana ihtiyaç yokmuş dedi. Bu hafta için izin verdi şefim. Doktorlara dolanırız dedi. Sessizce içeri süzüldü. Annemin elini öptü. Annesinin boynuna sarıldı ağladı ağladı.

O haykırışını kulaklarımdan ömür boyu silemeyeceğimi o gün hissettim. Terliklerinden topuklarının epey fırladığını da o an fark etmiş oldum. Kocam büyüyordu ve ben doktor söyleyene kadar bunu hiç fark etmemiştim.

Sonra yatağımızdan dışarı taştan ayaklarını, kolları kısalan gömleklerini, ayağını sıkı ayakkabılarını fark etmeye başladım ve benden gizli kullandığı ağı kesicileri gördüm.

Kocam gözümün önünde büyüyormuş da benim haberim olmamış. Herkesin kocası erirdi benimki büyüyordu. Rabbim benim dünya imtihanımı kolay eyle!

Ellerimizde raporlar, tahliller doktor doktor gezdik. Özel muayeneler, araştırma hastaneleri, şehir hastaneleri... Her doktor neredeyse aynı şeyleri söylüyordu. Durdurulabilir ama geriye dönüş olmaz, ameliyat riskli, biraz hormon tedavisi, hastalığın seyrini takip etmek için zaman, süreç ilerledikçe şiddet eğilimi ve öfke patlamaları. İç organların sıkı takibi ayrıca...

Bunların hepsi kafamızda yankılanıyordu durmadan. Kapı kapı gezdikten sonra kendi memleketimizdeki doktora tedavi olmaya karar verdik. Hem aynı şeyler olacaksa başka şehirlerde sürünmenin ne alemi vardı. Tedaviye başladık. Değişik değişik, belli saatlerde kullanılabilen ilaçlar aldık. Kortizonlu iğneler vurunduk derken bu sürece alıştık. Hastanelerin yolunu izini belledik. Oradaki herkesle tanıştık. İnsan nelere alışıyor değil mi?

İlaçlardan sonra Yusufumda bariz bir iyileşme gözledi doktorlar. Bir daha MR istediler. Mr sonucunda kitlenin küçüldüğü ve riskli noktadan uzaklaştığını gözledik. Ben kitlenin alınması taraftarıyım. Tedavi için şansımızı artırır bu durum, dedi doktor. Biz ümitlendik ve ameliyatı kabul ettik. Aslında başka şansımız da yoktu. Doktorumuza güvenmek zorundaydık. Ameliyat için konsültasyonlar yapıldı. Gün alındı ve biz ameliyatımızı olduk. Ameliyat başarılı geçti ve radyoterapi sürecimiz başladı. Sekiz hafta boyunca ışınladık. Tedavi sonrası eşimle ayrı odalarda yattık. Birbirimize sarılmadık. Radyoterapi bizim için olumlu sonuçlar doğurdu. Yusufumun büyümesi durdu ama durduğunda ayakları 48 numara boyu da 2 metre 40 cm idi. El ele yürüyemez haldeydik. Çünkü benim elimden tutsa ayaklarım yere basmıyordu ve beni poşet gibi sallaması gerekiyordu. Bu yeni ve büyük hayatımıza da hızla uyum sağlıyorduk. Yusuf masa başı bir işe geçmişti. Çünkü araca sığamıyordu. Ben bu büyük adamla yaşamaya alışmıştım. Uzun boylu mu istedin, al sana uzun demişti Allah. Ben de böyle imtihan ediliyordum.

Evimizde de Yusuf için türlü değişiklikler yapmamız gerekti. Daha büyük bir yatak aldık, sallanan avizeleri söküp duvara sıfır monte edilen avizeler aldık. Ona ayakkabı yapabilecek de birini bulduk. Tek korkumuz iç organlarıyla ilgili büyüme olup olmayacağıydı o da olmadı. Düzenli kontrollerle hayatımıza devam ediyorduk.

Yalnız o insanların bakışları. Eşimle çarşıda pazarda gezemez olmuştuk. Bu ne lan diyeni de dev gibi diyeni de, oha diyeni de duyduk. Biz bunu sorun dahi etmezken ve yaşadığımız korkuları bilirken insanların yorumları yüzünden yan yana yürüyemez hale gelmiştik. İnsanların bakışları bizi ayırmıştı resmen. Çarşıya yalnız gitmeye başladı Yusuf.

Dışarıda ne işimiz varsa kendisi gidip hallediyordu. Pazar da bana kalmıştı. Komşularla birlikte gidiyorduk pazara. Buna da alışmıştık. Yusufum artık büyümüyordu ama küçülme imkânı da yoktu. Elimizden başka bir şey gelmiyordu ama benim içimde bitmek bilmeyen anne olma arzusu hiç susmuyordu. Rüyamda bebek emziriyordum, hamile kadın gördüğümde içim sızlıyordu. Bebek gördüğümde boynum bükük kalıyordu. Yusuf da bunun farkındaydı. Lakin bir türlü bebeğimiz olmuyordu. Doktor aslında son hormon testlerinin normal geldiğini söylemişti ama olmuyordu işte. Her adet gördüğümde içimde bir tükenmişlik birikiyordu. Birkaç gün geciksem heyecanlanıyordum. Sonra yine hayal kırıklığı yaşıyordum. Ben bu konuda olgun davranamıyordum. Bunu Yusuf'a da hissettiriyor olsam gerek ki Yusuf'la aramız bozulmaya başladı. En zor zamanlarda bile o kadar güçlü olabilmişken bu durumla baş edemiyordum. Anne olmak, bir bebeği doğurmak, ona bakmak, onu emzirmek istiyordum. Dünyadaki pek çok kadın da anne olmayı istemez miydi?

Karşıma aldım Yusufu. Tüp bebeğe gidelim, dedim. Bende bununla ilgili bir sorun yok ki dedi. E yoksa neden olmuyor dedim. Bende olmadığına göre sende sorun.

YusuFu bu cümlemden sonra tanıyamadım. Gözlerinden ateş çıktı. Beni oracıkta öldürecek sandım. Evet, biraz ağır bir cümle kurdum ama bu derece sinirlenmesine anlam veremedim. Ben doktora defalarca gitmiştim bir sorun yok demişti doktor. İki kişiden birinde olacaktı illa ki sorun. Başka şey dememişim ki. Neden bu kadar koydu ona bu cümlem asla anlamadım. Hiçbir şey de eskisi gibi olmadı artık.

Öfke ve Yusuf.

Bu ikisini yan yana getirmek benim için imkânsızdı. Oldu ama. Yusufu tanıyamaz hale gelmişim. Her gün beni evden kovuyordu. Ayağıyla itti, yüzüme koca elleriyle vurdu. Sabretmeye çalışıyordum. Doktor öfke nöbetlerinden bahsetmişti ama benim hayatımı bu derece etkileyeceği hiç aklıma

gelmemiştii. Bu durumla baş edebilirim gibi geliyordu. Edemiyordum. Ben de bir insandım, günden güne yaşadıklarına katlanamaz hale geldim. Ailem de durumu biliyordu. Gel kızım, dedi babam. Kayınvalidemler yalvarıyorlardı. Hasta o, onu bu halde bırakma diyorlardı. Yusuf'un bana yaptıklarını, söylediklerini asla umursamıyorlar kurnazca benim onu zor durumunda terk etmemi öne sürüp duygularıyla oynuyorlardı. İnsanların böyle bir yüzleri olabileceğini asla tahmin edemezdim. Aynı yastığa baş koyduğum adam beni evden kovdu, yüzüme vurdu. Aynı sofrada yemek yediğimiz insanlar bana bunlara katlanmam konusunda baskı yaptı. Direnemediğimi hissettiklerinde beni hiç acımadan suçlayarak hasta kocasını terk etmekle itham ettiler. Sadece anne olmak istediğimi söylemiştim. Bunun gerçekleşemiyor olmasının bir insanı bu kadar değiştirebileceğini asla düşünmezdim. Olurmuş, insanın başına her şey gelirmiş.

Yusuf'la ayrıldık. Annemlerin evine döndüm. Yusuf bir kez bile beni aramadı. Kimseyle haber göndermedi. Sanki senelerdir benden nefret ediyormuş da benim haberim yokmuş. Anlaşmalı boşandık. Nafaka istemedim. Altınlarımı verdiler. Bitti. Bu kadar kolay bitti. Bir cümle bizi ne hale getirdi. Bu olay beni Yusuf'un hastalık süreçlerinden bile daha çok üzdü. O zaman aşkla koşturuyordum bundan güç alıyordum. Aynı aşkla ve güçle beni kapının önüne koydu Yusuf. Ben çaresizlikle, ümitsizlikle yapayalnız ortada kaldım. Sadece anne olmak istedim, çareler aramak istedim. Bulamadım.

Aşk bulamadım.

Vefa bulamadım.

Güç bulamadım.

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

REFLEKS

Korkularımızın üstüne kapı kapamak mümkün olsaydı keşke. Genişletelim hatta; hatalarımızın, kusurlarımızın, yanlışlarımızın üstüne.

Dünyaya bir hata olarak gelmiş olabilirim pekala. Ailenin son ferdi, düşünülmeyi, istenmeyi, bu da nereden çıktı.

Kendimi bildim bileli beyazım. Ama o bildiğiniz aklıktan söz etmiyorum; çok daha ötesi. Üzerine tüy düşse görünür cinsten bir beyaz. Doğduğumda ay gibi ışıldıyor demişler, adı Ayhan olsun. Bizimkiler bir isim düşünme telaşına bile girmemiş olduklarından oracıkta onaylamışlar, adımla gelmişim dünyaya. Gelmişim de bu aydan aydınlık, süttten beyaz olma hali bir de isimle desteklenince kaderin çarkları dönmeye başlamış işte. Ama tersine tersine.

Annemin kırk kundağı diye sardığı pamuk bezden daha beyazmışım, öyle anlatırlar. İçinde kaybolurdun, derdi ablam. Buna inanmamı bekler gibi bakardı gözlerimin içine. Karşılığında beklediği onayı, gözlerinde parlayan ışığın gözlerimdeki yansımaları bulamadığında başı önüne düşerdi.

Belki bir kusur olarak düşmüştüm annemin kucağına. Şimdi bilemeyeceği, yıllar sonra anlayacağı, anladıkça sabırla isyan arasına gerili sinir sisteminin tüm hücreleriyle karşı koymak isteyeceği ama buna güç yetiremeyeceği kadar büyük bir kusur. Büsbütün bir sınavın çözilemeyen en zor sorusu.

Durduğumda bir şey beklediğimi sanmıştı annem. Kapıdan çıkmak için hazırlanıyordum oysa. Mart ayının en soğuk günü olmalıydı. Gece başlayan tipi ve ayaz sabaha kadar devam etmişti. Bu dondurucu soğukta dışarı çıkmak akıl kârı değildi. Bir hava alacağım da ne demekti? Düpedüz hastalığa davetiye çıkarmaktı bu. Otur oturduğun yerde, demişti annem.

Bu ünlemenin nasihati aşır bir öngörüye dönüşeceğini bilse o gün orada o melun cümleyi kurar mıydı hiç?

Yanıma gelmesiyle yere kapaklanmam bir oldu. Yeni doğmuş bir tayın, ilk ayağa kalkma çabasının hüsrarla sonuçlanması gibiydi bu düşünüş. Üstelik tekrarı olmayacaktı.

Annem kollarımdan tutarak kaldırmaya çabaladıysa da nafiye. Apartman boşluğundan sokağa, oradan Tanrı'ya kadar ulaşan o çaresiz çığlıkta neler yoktu ki? Çocukluğu, bakır sini üzerinde topraktan yapılma testiler, bezden yapılma düğme gözlü, düğme burunlu, ağzı olmayan bebekler, köy okulu, sınıfın ortasına yerleştirilmiş bir soba, hep üşüyen, ısınmak bilmeyen ellerine hohlayışı, babasının iş bulmak için şehre gideceğiz dediği o gün, kam-yona yerleştirilen eşyalar, açık römorkta, eşyaların üzerine uzanarak yıldızlı gökyüzünü izleyen üç kardeşin hayalleri, şehrin o hayallerden daha büyük oluşu, babasının tek sözüyle on dört yaşında gelinlik giydiği, ardından herkesin gülererek, anasının gözyaşıyla uğurladığı o gün, o günden sonra birbirini takip eden, bazen hızla bazen de yavaşça akan zamanın kucağına bıraktığı, kendisi tarafından görülecek ama hayat tarafından yorumlanacak üç düş, üç evlat.

İki evladının muradını görmüştü annem. Ablamın diplomasına gururla bakmış, abimin devraldığı mağazaya göğsünü gere gere adım atmıştı. Onlardan yana gülen yüzü, benden tarafa dönemezdi hiç. Dönse ne bulacaktı hem; koskoca bir yanılgıydım onun için. Olanı, olduğundan farklı algılamıştı. Olanı, olduğu gibi algılamak işine gelmemişti çünkü. Ama kabullenmek zorundaydı. Sapasağlam doğurduğu evladı, günden güne eriyecekti. Önce dizleri tutmaz olacaktı, sonra elleri. Hayatta başa gelebilecek nadir bir yanılgı olduğumu anlamak çılgına çevirecekti onu.

O sabah, doktorun ağzından dökülen cümlede annemin üçüncü ve son düşünün yorumlanışı vardı: Bacakları tepki vermiyor.

Babamın kucağında hastaneden arabaya, oradan eve taşınırken, bir insandan çok bir yüke dönüşmüştü varlığım. Taşınmak zorunda olunan, ağır, kara, tozlu bir çuval. Yıllarca bir çuvalın hareket etmesini bekleyeceklerdi artık. Kapı önüne koyamayacakları bir çöp poşetiymişçesine bakacaklardı bedenime. Kokmasa bari, diye iç geçireceklerdi.

Kokacaktım çünkü ölmeden çürüyecektim. Korkacaktım çünkü büyümek yerine küçülecekti bedenim. Kaderin ileri değil, geri dönen çarkları arasında ezildiğimde hiçbir tepki veremeyecektim.

Düşünülmeyen, istenmeyen, bu da nereden çıktı denilecek o mektubu bulduklarında sıkıca örtülmüş bir kapının ardında olacaktım. Kokmayan, çürümeyen bedenime sarılacaklardı sımsıkı. Bir şey diyemeyecektim.

Doğuştan sahip olduğum reflekslerle sonradan kaybedeceğim becerilerimi hesap edememişlerdi.

Ölümden sonra kazanacağıma inandığım özgürlüğümü hesap edemediğim gibi.

NAGİHAN ŞAHİN

Düpedüz

Kar bilek boyunu geçmemişti. Fonseka ile oturmuş camdan bakıyorduk. Hafta içleri, işten çıkış saatimi bilir, tıpkı şu anda ikimizin baktığı gibi, neredeyse duvarı kaplayan ve perdesi ancak yatarken kapalı bu pencereden gelişimi izlerdi. Sağda, Gülter ailesinin büyük bir fiyakayla yaptırdığı beş katlı binanın çatısı beyaza kesmişti. Kiremitlerin canlı kırmızısı yerini apak bir yansıya bırakmıştı. Gülterlerin yanındaki, artık semtin en yüksek yapısı unvanını kaybetmiş olan, savcı İmra'nın dört katlı evi ile önündeki iki çam ağacını, daha ileride Nasır cemaatinin küçük kilisesinin damını ve çan kulesini görebiliyorduk. Kar fark edilemeyecek kadar ince yağmaya devam ediyordu. İleride, altı yedi masa konularak minik bir pastaneye çevrilmiş olan fırının bacasında dumanı tütüyordu. Uzun yıllar önceydi. Tıpkı bunun gibi bir pazar günü işe çağırılmışım. Tebbi'nin yerine bakacaktım.

O gün kar, bir gün aradan sonra, gün doğmaya yakın tekrar yağmaya başlamıştı. Hepimizden önce gelen fırıncı, meşhur portakallı kurabiyelerini çoktan fırından çıkarmıştı. Kokuları ta karşı kaldırıma kadar geliyordu. Vitrin-den bir tepsi vanilyalı kurabiye çıkarıyorken onu gördüm. Koyu kahverenginde, ince krem çizgileri olan yünlü bir takım elbise giymişti. Başında siperlikli siyah şapkası, ellerinde yine siyah eldivenleri olduğu halde, gözleri, vitrinde olan bana değerek içeri girdi. Gür sakalı ve bıyıkları vardı. Göğüs cebinde, ne olduğunu içeri girdiğinde de anlayamadığım bir nesne duruyordu. Sokağı boyu boyunca gören masalardan birine geçti. Elimdeki tepsiyi tezgâha bırakırken sordum: Hoş geldiniz. Ne alırdınız?

-Portakallı kurabiye ve kahve elbette.

Eldivenlerini ve şapkasını yanındaki sandalyeye koydu ve yüksek sesle konuşmaya başladı:

-Ben üç numaralı karakolda komiser yardımcısıyım. Dün gece bu civarda öldürülen bir kadın hakkında sorular sormak istiyorum.

Herkes birden sessizleşmiş ona bakıyordu. Benimse başımdan ayağıma

kadar bir sıcaklık indi. Çünkü evvelki gece Fonseka ve ben bir çığlık duymuş fakat çok kısa sürdüğü için ne duyduğumuzdan emin olamamıştık. Sanki sadece zihnimizden geçmişti. Göz göze geldiğimiz anda ise duyduğumuzun gerçek olduğunu yüzümüzdeki ürküntüyle onaylamıştık. Birkaç saniyelik o çığlık kadar birkaç saniyelik bu onaylama bakışı da damarlarımdaki korkak kanı dondurmaya yetmişti. Yine de ışığı karartıp perdemi aralayarak sokağa bakmıştım. Fonseka huzursuz olduğu her halinden belli olarak arkamda duruyordu. Karın beyazlığında bir gölge mi görmüştüm? Bundan bir an bile emin olamadım. Fakat sanki bir suçlu varmış ve o da beni gözetliyormuş hissine çoktan kapılmış, karanlığa güvenerek fazla araladığım perdeyi hemen kapamıştım. Birdenbire öyle ürkmüştüm ki sobanın ateşini bile kontrol etmekten çekinerek evimin ikinci ve son odası olan yatak odama geçtim. Fonseka'yı sessizce çağırdım ama gelmedi. Onun odanın içinde gezindiğini duyabiliyordum. Kalın battaniyemi üzerime çekerek hemen uyumaya çalıştım. Dışarıda hiçbir şey görmediğimi şimdi biliyordum ama ürpertimi geçiremiyordum. Kendime kızdım. Bu sıralar çok ama çok roman okuyordum ve birden kendimi kaptırmıştım. Sabaha hiçbir duygumu hatırlamayacaktım belki de. Okuduğum kimi romanlardan sonra böyle aşırılıklar yaşadığım olmuştu.

Sabah umduğum gibi olmamıştı. Gecenin ürküntü tadı hâlâ damağımdaydı. Yine de, aydınlık bir günün başladığını bilmenin verdiği haz ağır basıyordu. Günün sonrası ise tamamen normal yani alıştığım şekilde geçmişti. Oysa bugün, daha endamıyla dikkatimi çekmiş olan bu adam bir cinayet hakkında megafonla yayın yapar gibi konuşuyordu.

Portakallı kurabiyeleri mavi-yeşil desenleri olan şık bir porselen tabağa koyup masasına getirdim. Gayriihtiyari sordum: Kim öldürülmüş?

Komiser yardımcısı beni süzerken bir yandan da bir kurabiyeye uzanıyordu:

-Tasman sokağından Bayan Sati Peşram. Tanıyor muydunuz?

İki sokak arkamızdaydı Tasman sokağı. Kadının adını hiç duymamıştım. Patronumuz Neyir usta, inanamıyorum, ben tanırdım diye haykırdı. Ona yüzümü döndüğümde, hani ara ara küçük limonlu keklerden bir tepsi almaya gelirdi dedi. Neyir ustanın çırağı Kami de tanıdı. Ben hatırlamıyordum. İkiisi polise doğru yaklaştılar. Adam oturmalarını istedi. Neyir polislin karşısına otururken çirak da onun arkasında dikildi.

Bir yandan kafamda, gecenin geçinde, iki sokak arkada bir kadın çığlığı duyabilir miyim diye sorup duruyordum. Ceset Ruza'da bulundu dedi polis. Ruza, bizim sokağın bittiği ve solda yeni bir sokağın başladığı köşeydi. Kaç zamandır oradaki yeni dükkânın adıyla anılıyordu. Bu kez Ruza'dan bir ses duyabilir miyim diye düşünmeye başladım. Sonra birden aydım. Komiser

yardımcısı dün gece demişti. Oysa ben bir önceki geceden bahsediyordum. İçimde bir rahatlama oldu ama uzun sürmedi. Ya ikinci bir cinayet söz konusuysa? Polisin bahsettiği de bu sonra işlenmiş cinayetse? Korku dalgası tarafından sarılıyordum. Yahut cinayet önce işlenmiş ve polis dün gece cesedi bulmuş da olabilirdi? Bir cinayetin tanığı değilsem de bir imdat çılgılığının tanığı olduğum kesindi!

Böyle sereserpe, duyguların at koşturur gibi yüzde dolaşmasına izin vererek düşünmek yanılttı. Komiser yardımcısı yüzümü okumuş olmalı ki; siz bir şey biliyor musunuz, bir şey gördünüz mü ya da duydunuz mu, diye sordu. Elim ayağıma dolaştı ve neden bilmem; hayır, sadece şu anda çok şaşkınım, deyiverdim. Oysaki normal olanı yapıp iki gece önce bir ses duyar gibi olmuştum ama emin olamamıştım, hem çok kısa, anlık bir şeydi, diyecektim. Aklımda kurulu olan kesinlikle bu tavidir. Kendime şaşırmıştım, korkak biri-yim evet, ama ilk kez bu duygumu medeniyet namına kontrol etmeyi başaramamıştım. Komiser yardımcısı, belli oluyor, dalgınlıştınız, dedi. Üzerimdeki bu çekingenliği atmalıyım. Hem önceki gece ile dün gece tamamen farklı zaman dilimleriydi. Evet, evet! Ne diye saçmalıyordum? Çekinmeden adamın yüzüne baktım. Lacivert gözleri vardı. Kırk, kırk beş yaşlarında, sıhhatli bir adamdı. Cüsseli patronumuz Neyir bey araya girdi: Geceleri bu taraflar halen çok sessiz oluyor. Birileri bir şey duymuşsa, görmüşse ortaya çıkar.

Polis, bir an gözlerini pencereden dışarıya çevirdi. Bir müddet dışarıyı seyretti. Kar hâlâ usulca yağıyor, ikişer üçer katlı binaların çatılarında, pencere önündeki podyelerde birikiyordu. Birkaç serçe elektrik tellerinin üzerinde kımıldıyordu. Saat on olmuştu. Tatlı bir aydınlık vardı. Bazıları şemsiyeli birkaç kadın, mantolarına, başlarını da örten şallarına sıkıca sarınmış olarak sokaktan geçiyordu. Yine kimileri atkıları, şapkaları ve eldivenleriyle sıkı korunmuş halde, kimi de sadece kalın ceketleriyle büyük çocuklar, fırının önünden burunlarını uzatarak geçiyorlardı. Erkekler şapkalarına biriken karı silkeleyerek ve birbirlerine selam vererek ya Ruza'ya ya da caddenin ilerisine yeni açılmış olan ve rakibimiz haline gelen kafeteryaya gidiyorlardı. Oralara gitmeyenler bizim pastaneye giriyorlardı. Kapı açıldıkça üzerindeki minik çanlar çınılıyordu. Neyir bunları geçen yıl takmıştı.

Komiser yardımcısı, Neyir ustaya sormaya devam etti. Sati hanımı ne kadar tanıyordu? Onu kimin öldürmüş olabileceği hakkında fikri var mıydı?

Neyir, Bayan Sati ile asla o kadar samimi olmadıklarını, sadece limonlu kekleri, on beş günde bir hafta sonları buluştukları kuzenlerini ağırlamak için çokça aldığını, sohbetlerinin konusunun bundan öteye gitmediğini söyledi.

Komiser yardımcısı kayıtsız bir tavır aldı. Sağ işaret parmağıyla porselen tabağın kenarına vurmaya başladı. Pastanenin ilgi odağı olmuş bu masa-

dan uzaklaşmalıydım artık. Mutfağa geçtim. Burası, tezgâhın arkasındaydı ve iri boncuklardan yapılma bir perdeyle içeriden ayrılmıştı. Arada kapı ya da duvar olmadığı için seslenen müşterileri hemen duyardım. Bulaşıkçımız Mihre'ye ona yardıma geldiğimi söyledim. Diğer günlerde ayağının altında kimseyi istemeyen bulaşıkçı hanım, haftanın bu en kalabalık gününde, hem de böyle bir haber sonrası, bu teklifime hayır demedi. Her zamanki gibi iki önlüğü üst üste geçirmiş, büyük evyede tabakları sabunlayıp durulanmaları için yanındaki küçük evyeye bırakıyordu. Musluğa takılı hortumu yukarıdan çekip tabakları durulamaya koyuldum. Mutfak, arka sokağa bakan iki pencereye sahipti. Bunlardan birisi evyelerin neredeyse önüne denk geliyordu. Podyelere kar yığılmış, Mihre'nin kuşlar için attığı pasta çörek kırıntıları görünmez olmuştu. Yine de yerini bilen ve zamanını sektirmeyen serçeler ikili üçlü podyeye uğruyor, karı gagalayıp bir kırıntı bularak uçuyorlardı. Ne korkunç bir şey, dedi Mihre, düpedüz bir insan, düpedüz, bizim mahallemizden, hem de müşterimiz olan birisi öldürülsün, düpedüz cinayet, inanamıyorum. Evet, inanılır gibi değil, diye cevap verdim ve sustum. Bütün tabakları durulayıp süzgülüğe koymuştum.

İçeriden sesler yükselmeye başladı. Başımı uzatıp boncukların arasından baktım. Polis yoktu ve müşteriler aralarında konuşuyorlardı. Neyir beni görüp yanıma geldi. Bu adam, dedi, çok canımı sıktı, Sati bir tek bizden mi alışveriş yapıyordu, neden başka esnafa sormuyor? Sormuştur, dedim, sormaz olur mu hiç. Ben bir türlü çıkaramadım ama Sati'yi diye ekledim. Gerçekten de sürekli müşterileri bilirdim. Sen pazarları çalışmıyorsun ki dedi fırıncı. O sadece pazarları gelirdi. Mihre elini mavi beyaz damalı bir beze silerek yanıma geldi: Zarif, genç bir kadındı. Çok şık giyinirdi. Otuzundan gençti muhakkak. İnanamıyorum, yazık, çok yazık, diyerek tekrar evyenin başına oradan da bir sigara yakmak için dalgınca diğer pencerenin önüne geçti. Neyir, içeride içme şunu, diye terslendi. Astım hastasıydı. Çırağına el ederek tezgâh arkasına çağırdı, muskatları rendele ve tepsileri fırına at. Tam yirmi beş dakika. Unutma, dedi. Sessiz sessiz denileni yapan Kami, Neyir'in yeğeni olmasa kimsenin fark etmeyeceği bir tipti. Soğuk bir duruşu vardı. Ama şimdiye kadar aksi bir tavır da görülmemişti. Mihre'nin kocasıyla biraz ahbaplığı vardı. Arada şakalaştıklarını duyardık. Yine sessizce seğirtti Kami.

Çok hoş bir hanımdı Sati. Hani yaşım elverse tavlardım onu. İnanılmaz, öldürülmüş ha... Neredeyse artık kendi kendine konuşuyordu Neyir. Maktulü tanıyan bu iki kişi başka bir şey söylemiyordu, ben de daha çok merak ediyordum, boyu bosu, saçları, gözleri... Sarışın mıydı, kumral mıydı diye sordum. Neyir, bir an yüzüme baktı. Sanki ölüye hakaret etmiştim. Sarışındı dedi ve Mihre'nin yanına geçti. Fonseka'yla duyduğumuz çılgılığı, sarışın, uzun boylu,

güzel ve zarif bir kadına yerleştirdim zihnimde. Bir katilin elinden kaçmış, bilek boyundaki kara bata çıka sokağımızdan geçiyor. O saatte sokak lambaları yanmıyor ve herkes uykuda. Herkes değil biz varız. Fakat neden o kadar kısa Sati? Katil hemen onu yakalamış ve susturmuş olmalı. Ürpermişim. Altıncı masa, diye uyardı beni Neyir.

Masanın yanına vardım. Hesabı istiyorlardı. İnsanların yüzleri düşmüştü. Adisyonu götürüp geri geldiğimde cinayet hakkında konuştuklarını duydum. Tıpkı benim düşündüğüm gibi onlara da bu cinayet, hem de savunmasız bir kadının öldürülmüş olması şaka gibi geliyordu. Polis bir yanlış yapmış, az sonra bir tektip haberi gelecekmiş gibi hissediyordum. Mihre'nin erkeği andıran sesi tekrar kulaklarımdaydı: Mahallemizde, düpedüz, cinayet. Bazı zamanlar başka yerlerde duyduğumuz korkunç olaylardan biri şimdi burada olmuştu. Mesainin bir an önce bitmesini, Fonseka'ya sarılıp uyumayı istiyordum.

İlk kez bir pazar günü çalışmış, fiziken mahvolmuştum. Günün ekstra ücreti ile birkaç kez verilmiş olan yüklü bahşişler bile acımı dindirmiyordu. Bütün masaları silip sandalyeleri kenara dizdikten sonra çıktım. Yerleri Kami siliyor ve dükkânı ustayla birlikte kapatıyordu. Tebbi o ufak tefekliğiyle bu yorucu günden nasıl çıkıyordu şaşıırıyordum. Birkaç dakika karda bata çıka yürüdükten sonra evime varmışım. Kar gün boyunca yağıp iyiden iyiye birikmişti. Fonseka'yı camda göremedim. Sobanın kenarındaki sandalyede olmalıydı. Bu havada başka bir yerde olması mümkün değildi.

İki katın basamaklarını hızlıca çıktım. Anahtarları cebimden şingırdatacak çıkardım. Kapıyı açtım ama Fonseka orali olmamıştı ve tahmin ettiğim gibi soba kenarında uyukluyordu. Tembel teneke seni diyerek gidip sarıldım ve uyandırdım. O gün akşam, yorgunluğuma rağmen erkenden uyuyamadım. Vücudum ağrıyordu. Sati Peşram da aklımdaydı. Onu hatırlar gibiydim ama sadece pazarları dükkâna uğruyorduydu onu işyerinde görmüş olamazdım. Yine de, sonuçta aynı mahallede yaşıyorduk, başka yerlerde görmüş olmalıydım. Sarışın, zarif, güzel bir genç kadın... Benim gibi gözleri önünde birinin bile dikkatini çekermiş. Sati Peşram'ı ve mahallemizin artık güvenilir bir yer olmadığını düşünerek uyuyakalmışım.

Ertesi gün iş arkadaşlarım dahil hemen herkes bu cinayetten bahsediyordu. Yerel gazetemiz bu manşetle çıkmıştı. Yıllardır bir tek adli vakanın olmadığı bu semtte birdenbire bu havadis, şaşırtıcı olmuştu. Polisin çevre dükkânlara ve evlere de uğramış olduğunu, sorularını sorduğunu öğrenmiştik. Neyir'inünkü şaşkınlığı yoktu ama dalgındı. Neyir usta, tezgâha serdiği gazetenin yavaşça arka sayfalarına geçti. Satılık ilanlarına göz atmaya başladı. Sert biriydi ama bunu anlamak için uzun zaman yanında olmanız gerekir-

di. Bir zamanlar evli olduğu, karısına bir kez el kaldırıncı kadının onu bırakıp kaçtığı söylenirdi. Uzun boylu, iri kemikli, sarı yüzlüydü. İnce kaşları, uzun kirpikleri ve açık renk kıvrıkcık saçları ile hoş bir adam sayılabilirdi. Sabahları erkenden dükkânını açar, ilk tepsileri mutlaka kendisi fırına verirdi. Biz içeri girdiğimizde, onu memleketinin şarkılarını söylerken bulurduk. Bizi gördüğünde şarkıyı bitirir, gün boyunca iş dışında pek bir şey konuşmazdı. Dışarıda karşılaştığımızda da farklı davranmazdı. Yeğeni henüz gelmemişti. Ara sıra patronun yakını olma ayrıcalığını kullanırdı böyle. Hafta içi öğleden önce pek müşterimiz olmazdı. Ama üçten sonra... Neyir'in bıraktığı gazeteyi alıp masalardan birine yaydım. Haberde kadının çantasının durduğu fakat altın kolyesinin ve yüzüğünün kayıp olduğu yazılıydı. Tasman sokağında ablası ile beraber yaşadığı, burada ailesinden başka kimse olmadığı da yazılanlar arasındaydı. Bayan Sati'nin boydan bir fotoğrafını basmışlardı. Kusursuz bir yüzü olduğu söylenemezdi burnu yüzünden, fakat kendine çeken bir cazibesi olduğu muhakkaktı. Evvelsi gece duyduğum o çılgılığı Sati'den geliyor muş gibi hayalimde canlandırdım. Polise gidip söylesem ne faydası olurdu ki? Pencereden baktım ve sanki birini gördüm. "Nasıl biriydi?" Bilmiyorum. Birkaç saniyeliğine gördüm. Bir karaltıdan farkı yoktu. Bu bilgi mi faydalı olacaktı? Boşuna kalabalık etmemeliydim.

Gazete ertesi gün de aynı olayı manşetinde tutmuştu. Sonraki gün ikinci sayfada gelişmeleri veriyordu. Aslında hiçbir yeni ipucu yoktu. Sati'nin ablası evi kapatıp geçici olarak kuzenlerinin yanına taşınmıştı. Korktuğunu söylemişti muhabire. Polisin şimdiye kadar birçok vakayı çabuk bir şekilde çözdüğünü bilmemize rağmen cinayetin şaşkınlığıyla biz de korkuyorduk.

Üç gün geçtiğinde olayın ilk şokunu atlatmıştık. Cinayet biz semt sakinlerine hâlâ inanılmaz gibi geliyordu. Bu yüzden onu unutmaya her an hazırдық. Fakat polisten hiçbir haber çıkmayışı bizi kelimenin tam anlamıyla geriyordu. Azıcık bilgimizle yorumlar yapıyor, olasılıklar üretiyorduk. Gazetelerden polisin Peşram'ın cüzdanına dokunulmadığı ancak yüzüğünün ve kolyesinin kayıp olduğunu öğrenmiştik. Bu cinayet hırsızlık sonucu olmuşsa cüzdana dokunulmamış olması tuhaftı.

Ama daha kötüsü oldu. Yine bir gece vakti, ilkinden dört gün sonra bir cinayet daha işlendi. Bu cinayet, Tasman sokağının arkasına düşen Papatya sokağında işlenmişti. Dokuma atölyesine giden genç kızların çoğunlukla kaldıkları bir yerdi o sokak.

Neyir ikinci cinayet haberini de manşetten veren gazeteyi yine tezgâha yaymış okuyordu. Bu maktülün hem takıları hem cüzdanı kayıptı. İş arkadaşları o gün üzerinde, her zaman kullandığı altın kolye ve künyesi olduğunu söylemişlerdi. Ona da yakın mesafeden ateş edilmişti. Dokumacı kız, Sati'den

bile gençti ve ailesi perişan olmuştu. İki yıl önce iş için buraya gelen kızlarını yalnız bıraktıkları için suçluluk duyduklarını söylüyorlardı. Özellikle annenin ve abinin hali içler acısıydı. Aile cinayet haberini alır almaz gelmiş, konuk evine yerleştirilmişti. Etraflarında gazeteci kalabalığı, merkezden gelen amirler ve bu hunharca cinayetleri kesinlikle çözeceğiz diyen polis yetkilileri vardı.

Günler peşi sıra geçiyordu ama gördüğüm bütün yüzler, özellikle de kadının yüzleri istisnasız kaygılıydı. Akşamları yalnız bir yere çıkamaz olmuştuk. Sokak köpeklerinin bile dalaşmadığı semtimizde arka arkaya bu cinayetler ve halen tek bir ipucu elde edilememiş olması bizi korkutuyordu.

Mihre'yi akşamın geçinde kocası almaya geliyordu artık. Tebbi'nin ise kızını akşam kurslarından çıkardığını öğrenmiştim. Tek başına gidip gelmesini istemiyordu. Sevecen komşum Sahra, geceleri kapımı iyice kilitlememi, mesailere de kalmamamı salık vermişti. Karın tatlı tatlı yağdığı akşamlarda, evimden çıkıp arka sokaktaki parkın lambalarının ölgün ışığı altında aylakça gezinmelerime son vermiştim. Ruza'ya gidip bir kahve eşliğinde akşam gazetelerine bakamıyordum. Kapımı sonuna kadar kilitlemek, her sabah tekrar geri açmak tuhaf bir tat bırakıyordu bende. Gece uyuyor ama sık sık uyanıyor, kendimi evimi dinlerken buluyordum.

Gece yarısına kadar açık duran perdelerimi neredeyse hiç açmıyordum artık. Sabahları kahvaltı sırasında aralıyor; ya giderken ya da öğle yemeğine geldiğimde yine kapatıyordum. Evimin cadde üzerinde ve işyerimin yakın olmasına daha çok seviniyordum.

Son yıllarda iyice büyüyen, yabancıların akın etmeye başladığı semtimize dışarıdan insan almamayı bile konuşur olmuştuk. Öyle ya, artık sokakta gördüğümüzde aşına olmadığımız yüzler artıyordu. Sabuncu Lekke'nin büyük kızını, kunduracı Sabas'ın serseri oğlunu, manifaturacı Mare'nin torunlarını bilirdik, başka semtlerden gelen akraba ve arkadaşlarını bile. Bu Lekke'nin köydeki büyük amcasıdır, Mare'nin gelininin kuzeni gelmiş... Herkes birbirini tanırdı. Bir de Neyir'in çırağı gibi iş için gelen akrabalar, tanışlar vardı. Bunlar bir süre kalır, iş öğrenir giderler ya da buraya temelli yerleşirlerdi. Bekâr olanlarının çoğu buradan evlenirdi. Mare'nin yeğeni de böyle yapmıştı. Lekke'nin çırağı olmuş ve onun en küçük kızıyla evlenmişti.

Cinayetlerden beri semtimizin nezihliği de sorgulanır olmuştu. Kim kendi halinde, işinde gücünde olan, savunmasız bu kadınlara dokunurdu ki? Semtimizde hırsızlık yapacak kadar düşkün kim olabilirdi, en kötüsü de gözünü kırpmadan insan öldürecek kadar cani bir hırsız? Sorular sormaya başlayınca bitmiyor, bitmediği gibi kabul edegeldiğimiz şeyleri de sarsıyordu. Hiçbir zaman güvende değildik. Herkes gazetelerden son haberleri almaya

çalışıyor, konuşmalar, dedikodular kulaktan kulağa yayılıyor, ama dönüp bakınca iki üç cümleden ibaret şeyler konuşulmuş oluyordu. Ümitsizdik. Gece hayatımız durgunlaşmıştı. Özellikle kadınlar dışarı çıkmak istemeyince eğlencelerin de tadı kaçmıştı. Anneler çocukları ve gençleri dışarı salmıyorlardı. Onlar da hem dışarı çıkmak istiyorlar hem de korkuyorlardı. Bir keresinde Sahra ve oğlu, gece dışarı çıkmak yüzünden kavga etmiş, bütün bina bu kavgayı dinlemiştik. Oğlan, katil sadece kadınlara ilişıyor, ben zayıf bir kız değilim diye kendini savunuyordu. Fakat sonunda evden çıkmamış, odasında kalmıştı.

Gün içinde hayhuya karışsak da halen çözölememiş cinayetler gündemimizden düşmüyor, unutamıyorduk. Mihre sık sık söyleniyordu: Nasıl olur, düpedüz ikinci cinayet! Mihre söylenmeye ve ben onu dinlemeye devam ederken Kami çakırkeyf bir halde dükkândan içeri girdi. Neyir kızgın bir halde karşısına dikildi: Feneri nerede söndürdün serseri!

Kami elini alnına kaldırıp bir hareket yapmak istedi ama tam bu sırada yat yat yat sesleri ile içerisi cınladı. Sendeledim ve elimdeki çatalları düşürdüm. İçeride bizden başka sadece iki müşteri vardı. Yere yatmaya hazırlanıyordum ki içeri dalan polislerin Kami'nin üzerine yığıldıklarını gördüm. Neyir ağzı açık kalakalmış, yerdeki yeğenine bakarken bir polis de onu kollarından tutmuştu. O an gözüme çarpan tek şey Mihre'nin ellerini önlüğüne silerken kalıp gibi donakalmış haliydi. İlk cinayette fırına gelen komiser yardımcısını fark ettiğimde yanındaki memura başıyla bizleri gösteriyordu.

Neyir usta iki gün sonra serbest bırakıldı. Çırac Kami, Neyir'in de meşhur ketumluğu sayesinde öğrenemediğimiz bazı kötü huylara sahipti. Ama bu huyların sonucunun cinayete varacağını Neyir de düşünmemiş olmalıydı. O ilk gece gördüğümü sandığım karaltıya Kami'nin vücudunu yerleştirmeye çalışıyordum habire zihnimde. Ama gecenin anısı sönmüş, ses de iyice uzaklaşmıştı. Artık, Mihre'nin düpedüz katille, düpedüz... diyen mırıldanışlarını duyuyordum sadece.

MESUT DOĞAN

Her Şeyi Söyleyiveren

Şanzelize caddesinde bir gece vakti caddeye bakan bir kafede otuyordum. Oturan ben miydim? Yoksa hayalimde canlanan şeylerin bir duvara toslayıp kırılan dökülen görüntüsü müydü? Bilmiyorum. Karanlığın koyu duvarlarını delmeye çalışan cılız ışıklar titreyerek yorgun bir şekilde uzayıp giden caddenin kaldırımlarına, dükkânların vitrinlerine yerini kanıksayan evsiz adamlar gibi çöküyordu. Caddede yorgun bir pelteye dönüşen ışıkların etkisiyle kendimi sıcak bir suya bırakır gibi rehabetin içine bırakmıştım. Bu durumda sözler asla bir şey anlatamaz insana, birkaç basit davranış yıllardan ve onca kelimelerden daha etkilidir. Sağ masada üç dört adam vardı. Gürültülü seslerle konuşup gülüyorlardı. Birden sol taraftaki masada sanki çoktandır orada oturuyormuş gibi tuhaf tavırlarıyla oturan kadını gördüm. Hareketlerinde sanki birisini alıp götürmeye gelmiş gibi titreşen hafif bir gizem ve telaş göze çarpıyordu. Bana bakıyor ve gözleriyle birini gösterir gibi kaşlarını gülererek kaldırıp indiriyordu. Onun uyardığını sandığım bakışlarını takip ederek etrafıma baktım. Ama sıra dışı bir durum yoktu. Sağ masadaki adamlar Lübnan'dan gelmişler ve katıldıkları kurs programını anlatıyorlardı. Caddede uzayıp giden solgun ışıklar insanları toplayıp zorla bir yalnızlığın içine tıktırıyordu. Gölgeler bir çöp yığını gibi yoğunlaşıp ağırlaşarak bir araya toplanmaya başlamıştı.

Başımı ne zaman sol tarafa çevirsem kadının o tuhaf bakışları üzerimdeydi. Terlemeye başlamıştım. Sonra ağır bir hareketlenme oldu masada. Fötr şapkalı oldukça yaşlı bir adam kadının tam karşısına oturmuştu. Adam gelince kadın vücudunun yarısıyla yaşlı adamı diğer yarısıyla beni takip ediyordu. Adamın söylediği neyse onları sağ tarafıyla onaylarken sol tarafı ve gözüyle beni süzüyordu. Yaşlı adamla fısıltı halinde konuşuyorlardı. Yaşlı adam sürekli konuşuyor kadınsa tüm bunlara beden hareketleri ve sessiz gülüşleriyle karşılık veriyordu. Kadının ellerinde gözlerinde bütün hareketlerinde kendine ait olmayan sonradan üzerine kondurulmuş dar bir elbise

gibi onu ve ruhunu rahatsız eden, üzerinde soğuk bir zırh gibi duran davranışlar vardı. Adam masaya bir miktar para koydu. Kadın gülümseyerek onu adama doğru itirdi. Aynı anda sol gözüyle bana bakarak kapıyı halen açık bırakıyordu. Adam cebinden tekrar bir miktar para daha ekledi masadaki paralara. Kadın sağ gözüyle paraya sol gözüyle biraz öfkeli bana baktı. Kaşla göz arası parayı önüne çekip aldı. O sırada caddeden geçen lüks bir arabanın aniden hızlandığını gösteren güçlü bir egzoz sesi duyuldu.

Sağ masaya döndüm bir an. Masadaki bir adam fotoğraf çekiyordu. Telefonumu uzattım. Benim için de çekti. Oturanlar bana bir şey içer misiniz diye sormuştu. Sonra tekrar sola döndüm. Masa bomboştu. Masada aceleyle içildiği belli olan yarısına kadar dolu kahve fincanları ve söndürülmüş yarım sigara izmaritleri vardı. Aklına aniden bir şey gelmiş ve hızla kalkıp masadan ayrılan birisine ait gibi. Kadının oturduğu sandalyede sadece bir çift göz kalmıştı. Bana bakıyor ve gözkapaklarını hızlı hızlı kaldırıp indiriyordu. Yaşlı adamın sandalyesinde ise içi boş yorgun bir salyangoz kabuğuna benzeyen cılız bir gölge kalmıştı. Az ileride solgun ışıklar arasında birisi yalpalayan diğeri dimdik iki gölge seğirterek bir sis bulutunun içine karışmak üzereydi.

Bütün sertlikleri yumuşak bir eyleyle törpüleyen, renkleri kirli bir su gibi birbirine karıştıran gece vakit ilerledikçe insanları da bu belirsizliğin içine çekip eritiyordu. Güçlkle ayağa kalktım. Bir an masada duran fotoğrafı fark ettim. Kadının bana bakan ve inip kalkan gözkapaklarında uzun yıllar sonra aynaların, alışveriş merkezlerindeki tezgâhtarların ve daha birçok şeyin bildiği ama söyleyemediği ya da bildiğini sandığı, yumuşatılmış, hafif ve değiştirilmiş kelimelerle yüzümdeki ve saçlarımdaki ıssızlığa bakıp söylemek isteyip söylediklerini sandıkları şeyi gördüm.

MUSTAFA UÇURUM

Çok Kalabalık

Kenarın daha da kenarına oturdum. Geçtim kaldım kıyıda. “Oturma orada, düşersin.” dedi biri. Bakmadım bile. Kamyon hoplaya zıplaya yol alırken düşmek hiç aklıma gelmedi. İçimde öyle fırtınalar esip durdu ki el salladığı mı bile fark etmediğim bir anda önümde duran kamyonda buldum kendimi.

“Kamyonlar kavun taşır ve ben / Boyuna onu düşünürdüm.”

Halime bak. Arkamda bıraktığım toz duman bir köyün görüntüsü daha aklımdan gitmeden kamyonda buldum kendimi. Aklımda yine bir şiir. Tarlalar kalabalık, çok kalabalık. Herkes karınca gibi. Nasıl da keyifli çalışıyorlar böyle. Bir de onlara sormak lazım keyif mi eziyet mi ama çalışan bir insanın dünyaya karşı duruşu kadar onurlu bir duruş var mı?

Kamyonun kasası dura kalka öyle bir kalabalık oldu ki kendimi kamyonun kıyısına attım. Büzüştüm kaldım. Ne zaman bu kadar kalabalık olduk anlamadım gitti. Şimdi birine laf atsam, bir muhabbetin fitilini ateşlesem, havadan sudan konuşsak...

“Memleket nere kardeşim.” dedim. Ben konuşunca öyle bir sevindi ki gözleri ışıldadı. Derin bir nefes aldı. Hatta ciddi bir vaziyet aldı bile diyebilirim. Başladı konuşmaya.

“Senin kamyona bindiğin köyün arkasındaki küçük bir tepe var. Onun arkasında bizim köy. Aslında orali değil de bizim köy baraj için boşaltılınca kendimize bu köyü bulmuşuz. Gelip oraya yerleşmişiz. Nenem durup durup köyüm de köyüm derdi ama ortada köy mü kalmış ki hemşerim. Sular seller almış gitmiş köyü. Giden sadece ev, tarla, bağ, bahçe olsa neyse. Giden bizim çocukluğumuz, gençliğimiz. Yeni köyümüze de alıştık ama hepimizin de aklı eski köydeydi. Orada kalabalıktık. Çok kalabalık. Emmiler, dayılar, halalar, teyzeler hep birlikte. Bir şey olunca hemen toplanır bütün sülale. Düğün, dernek, hastalık, cenaze derken kalabalık alırdı yükümüzü. Bu yeni köy de kalabalık ama biz çok تنها kaldık. Köyü baraj alınca bizim akrabaların çoğu büyük şehirlere gitti. Babam köysüz yapamaz. Gitmedi o. Bizi alıp bu yeni

köye getirdi. İyi mi etti dersen bunu hiç birimiz hâlâ anlamadık.”

Ne oldu böyle şimdi. Bir dokun bin ah işit mi dersin, yılların suskunluğunun hıncını benden mi çıkardı dersin bilmem ama adam susmadı bir türlü. Bir fırtınaya tutulmuş gibi çağıladı durdu. Tâ ki kamyon bir çukura girip hepimizi hoplatana kadar. Bu hoplamayı fırsat bilip; “Aman hemşerim dikkat, düşersin maazallah dedim.” Yerimizi sağlamlaştırırken sustu bizimki.

Bu kamyon kasasındaki kalabalığa bakınca bir anda aklıma bir film sahnesi geldi. Sanki az sonra kamyon duracak ve köşeden Şener Şen çıkıp gelecek bizi çıkardığı hayali seyahat hikâyesine inandırmak için. Alıp hepimizi kalabalık bir şehrin tam ortasına bırakacak, ineceğiz aşağı, bakacağız ki her yer çok kalabalık. Biz kalabalığın ortasında nokta.

İndim kamyondan. Kendime kalacak bir yer bulmak için kenar mahallelere gittim. Ucuz ve temiz bir otel bulma derdindeydim. Cadde çok kalabalık, işyerlerinin içi, avm’lerin her yeri, parkların kıyısı köşesi çok kalabalık. Biz ne zaman bu kadar çoğaldık böyle? Ötüken’den mi başladı göç yoksa kavimler mi göçtü geldi buraya?

Bazı yerlerde tıklım tıklım kalabalığın içinden geçerken zorlandım bile. Hafif bir tenhalık buldum, attım kendimi oraya. Yan yan geçerek, biraz süzülerek kendimi kurtardım kalabalıktan.

Yokuştan indim, kavşağı döndüm, sokağın kıyısını dolaştım. Baktım küçük bir otel. Bir gölge gibi süzöldüm içeri. Üzerime biriken kalabalığı atmak için öyle derin bir uykuya dalmışım ki uyandığımda birden serçeler havalandı üstümden. Bir martı gelip camın kenarından denize çağırdı beni. Kedi cama sürtünerek sanki göz kırptı hadi dışarı der gibi. Hangisine bakacağımı şaşırdım. Bir kalabalık üstüme gelmeye başladı hafif bir rüzgârla. Serçeler gitti, martı kayboldu, kedi damdan dama atladı.

Çıktım dışarı. Simitçiden simit aldım. Belki martılara atarım diye düşündüm. Yokuşu tırmanmaya başladım. İlerledikçe kalabalık artmaya başladı. Bir okulun önünden geçerken baktım ki çocuklar yağmur gibi çıkıyor bahçeye. Okulun önünden geçerken duvara yaslanıp içeri baktım bir süre, teneffüste ki çocukların bir karınca ailesi gibi koşuşturmalarını izledim. Elindeki simidi savura savura koşan çocuk bir anda çarpıştı kalabalık ile. Çocuk bir yere düştü, simit öbür tarafa uçtu. Hemen kalktı yerinden. Baktı ki simidi çamura uzanmış boylu boyunca. Ağladı ağlayacak. Bir anda kalabalık toplandı başına. “Hey çocuk, bak simidin burada!” diye bağırdım duvarın öbür tarafından. Hemen koştu yanıma. Bir martı gibi kaptı simidi, teşekkür etti gitti. Kime niyet kime kismet.

Rüzgâra, çocuklara, kadınlara, telaşlı kızlara, duraklara, kafelere baka baka denizin en sakin yerini bulmaya çalıştım. İmkânı yok. Her yer mahşer-

ri kalabalık. Köprünün üstü balık tutanlarca zaten çoktan parsellenmiş. Bu göçmen ruh bizde olduğu müddetçe hiçbir yer boş kalmayacak. Tıklım tıklım yaşamaya devam edeceğiz.

Biraz nefeslenmek için bakındım etrafıma. Otobüs durağından başka uygun yer bulamadım. Gittim. Boş bir yer bulup oturdum. Ben oturur oturmaz geldi boş yere bir kedi sıçradı, çıktı. Tam bir tablo gibi. Arkamda deniz, önümde bir kule. Trafik öyle kalabalık ki nefes alamıyor yol. Gelip geçenler kediyle beni yan yana görünce cep telefonlarına sarıldılar, ne bana sordular ne de kediye. Başladılar fotoğrafımızı çekmeye. Gülsem mi ağlasam mı haberim yokmuş gibi poz mu versem boşucu bir çıkmazın tam ortasında kaldım. Bir sarhoş sallana sallana geçerken kalabalığın içinden, “Hadi yine iyisin, meşhur oldun gittin.” dedi. Kendime çeki düzen verecektim ki baktım kedi ile konuşuyor.

Otobüs durağından kalktım. Kedinin rahatını bozmaya hiç niyeti yok. Gelene geçene poz vermeye devam ediyor. Yokuşu tırmanmaya başladım. İniş çıkış hep kalabalık. Nereye gider nereden gelir bunca insan? Kulenin etrafı iğne atsan yere düşmeyecek kadar kalabalık. Çok kalabalık. Hiç uğramadan geçiyorum yanından. Caddeye ulaşınca insan seli bir an için ürpertiyor beni ama durmak ne mümkün. Kapılıp gidiyorum kalabalığa. Akıp giderken caddenin ortasını yara yara tramvay geliyor. Tanıdık bir ses kalabalığı yarıp bana ulaşıyor. “Kalabalığın tam ortasından bak bana, dünyalık bir poz alayım.”

SONER OĞUZ

Şükriye'nin Son Üç Günü

Birinci Gün:

Uyudum uyandım değişen bir şey yoktu

İssiz cuma sıradandı ve soğuktu

Gün ağarmak üzereydi ki namazını henüz kılmış olan Halime Hatun'un sesi duyuldu: "Şükriye... Şükriye... Kız adı batasica, çamur bulmuş manda gibi ne yatarsın hayır mübarek gün!"

Halime Hatun, gecedен kalan sobayı meşe çırpılarıyla besleyip harlamaya çalışırken genzine kaçan dumanla öksürüyor; boğazı gıcıklandıkça Şükriye'ye çatıyordu.

Halime'nin hatunluğu ağız alışkanlığından. Zaten yeniyetmeler "teyze" diyorlar. Gıyabında: Halime Karı.

Halime Hatun, her sabah ezanla uyanır, namazını kılar, sobayı tutuşturur, sonra kahvaltıyı hazırlaması için Şükriye'yi uyandırır. Nihayet ses yaklaşıp yatağın dibinde gürlendi: "Adı batasica, sabahtan beridir çığırıyorum, kalk sofraya ne zamana kurulacak!"

Şükriye -her zamanki gibi- bol kakıncılı yeni bir sabaha uyandı. "Adım" dedi, "benimle batar inşallah!" Şunca senedir sahiplendiği yaşamını bir kalemde inkâr etmenin mümkün olmayışına eseflendi Hasan'ın üzerine yorganı sıkıca örterken. "Tamam," dedi, "kalkıyorum." Murat'tan kalan ve atmak şöyle dursun öpmelere kıyamadığı tek şeydir Hasan. Bu yaz beşine basacaktır. Ne var ki, o sadece Şükriye'nindir artık. Onun eti, onun kanıdır yalnız. Öyle olmasa, el değil amcasının evidir, adam yemiyorlar ya! Şuradan şura. Gelir de insan bir bağrına basar evladını; öper, koklar. Kapı komşusudurlar üstelik. Yok! Varsa yoksa Muazzez'in sıpaları! Elinden tutup nasıl da gezdiriyor! Neymiş meğer bu Muazzez! Sümüğünü yenine silen, eteği çakıldaklının tekiydi. Kıymete bindi şimdi.

Hır gür, kavgaya niza derken iki yıl evli kalmışlardı Murat'la. Aynı odalarda

müthiş bir yalnızlığı paylaşmak, öfkeyi çağırmıştı zaman içinde. Şükriye, çok dayak yemiş, çok küfür duymuştu. Lakin son damlayı Murat'ın şu el kadar bebeye keskenliği tokat taşıracaktı. O vakit dişi bir kurt kesilecekti de parçalayacaktı avcısının göğsünü Şükriye. Soluğu karakolda alacaktı yalın ayak.

“Olur o kadar!” dediler.

“Olmaz!” dedi Şükriye.

“Ev halidir.” dediler.

“Değil” dedi Şükriye.

“Çocuk var ortada.”

“Olsun!”

Ne anası Halime Hatun'un dedikleri kâr etti ne babası Hüseyin Ağa'nın “cıkıcık”ları. İsmail'in “Vururum!” demesi bile döndürmedi davasından. İkinci celseydi. Boşandılar. Şükriye tası tarağı toplayıp döndü baba ocağına. Anası dışında kimse bir çift laf etmedi. Adını demediler dört senedir. Oysa o, “Ferhat'tan başkasına varmam!” diye çok ayak diremişti. “Anam” demişti. “Kurban olayım!” Babasının ayaklarına kapanması, İsmail'e yalvarması hep boşa gitmiş, daha liseyi bitirmemişken gelin olmuştu amca evine. On yedisindeydi henüz Hasan'ı doğurduğunda.

Şimdi mahcuptu, üzgündü, eski muhabbeti ummuyordu baba evinde elbet; lakin sığıntı olacağını da hiç aklına getirmemişti. Öyle ya, kardeş kardeşi atmış; yar başında geri tutmuş. Oysa düşünüyordu Şükriye itildiği uçurumdan. El kadar sabinin bile yüzüne bakmıyorlardı. Hadi o hata etmişti; çocuğun ne günahı vardı? Şöyle gizliden olsun severlerken denk gelse içi yanmayacak, o avuntuyla yaşlanacaktı. Ama ne gezer!

Şükriye için günler düşünceli, mahzun ve yavaş ilerliyordu.

İkinci Gün:

Seni sevmeme, beni sevmene engel olan şeyler

Hayatımızdan koparılıp alınmış cumartesiler

Bu sabah anasından erken uyanıyor Şükriye. Gönü rahat olmayınca uyku tünek bilmez insan. Oysa, yorgundur; dünün ve diğer tüm dünlerin sızısı dizlerinde atmakta, göz kapaklarını dikenler kanatmaktadır. Vaktiyle, içinde cıvıldaşan bir ordu vardı. “Amcanın evi dururken...” diye sözü kesilmişti her iki manada. Yine bir cumartesiydi kuşları kurşuna dizildiğinde. Gece, türlü efkârda boğulmuş, ihtimalleri evirip çevirmiş “Bu böyle gitmez!” dışında bir kanaate varamamıştı. Böyle gitmezdi elbet.

Ama ne?

Ama nasıl?

Ama nereye?

En çok da üçüncü sorunun peşine düşmüştü ayın ışığında. Ferhat'ı yâd etmişti bir de. Halime Hatun, anasına “Yitiğini başka yerde ara!” deyip de yolladıktan sonra nasıl da sararmıştı Ferhat'ın benzi.

“Şimdi anam uyanır, gene tonla laf sayar; bari oğlanı uyartmasın.”

Çaydanlığı ocağa koyduktan sonra baktı ki anasından ses yok bahçeye geçip tavukları yemlemeyi geçirdi aklından, günler sonra ilk defa avluya çıkacaktı, ilk defa toprağa basacak. Rengi kızıla çalan toprağa baktıkça derin düşüncelere dalacak, kendi denizlerinde boğacaktı kendini. Kilerden aldığı patates ve kuru soğanları eteğine doldurduktan sonra eski bir dibek taşının üzerine çöktü. Bahçeyi çevreleyen şu taş duvarların ötesine dair yeni bir hayale başlayacakken bir tren çığlığıyla uyandı, uyanmak denirse! Küçükken çok tren taşlamıştı Ferhat'la. Kasaba istasyonunun hemen ilerisindeki kavaklıkta pusuya yatarlardı. O trenler şimdi neredeydi kim bilir? Ne halde? Ya tren pencerelerindeki sakınan yüzler? Ferhat'ın gülen gözleri? Şimdi her şey kaçan bir trendi Şükriye için. Yazgısını onun istasyonunda hiçbir zaman durmamış ve bundan sonra da asla o istasyona uğramayıp kara gövdesiyle kayıp gidecek bir trene benzetirdi. Filmlerde ne vakit bir tren görse ağlamaklı olması bundandı.

El âlem ne diyesiymiş, babası insan içine çıkamıyor; İsmail, yüzünü yerden kaldıramıyormuş. Anası, laftan yıldığından bir komşuya varamazmış senelerdir. “Ne yapalım, siz de Ferhat'a vereyiniz!” diyemiyor elbet. Geceden beri kaçınıcı hatırlayıştı bu Ferhat'ı? Geçti, bitti her şey. Onu da bırak gitsin. Kaderinde yeri olmayanın türküsünü de çağırma artık!” diye kızıyor kendine. Dinler mi, dinleyebilir mi Şükriye kendini? Kızan öz aklı, kızdığı öz gönlüyse insanın işe mi yarar?

Dibek taşının üzerinden doğrulurken eteğindeki soğanlardan biri yuvarlanıyor. Kızıla çalan toprağa ilişince gözü, bir cenktir başlıyor içinde. “Neymiş? Bereketmiş bu kızıl toprak. Rengine kan karıştıktan sonra... Bu toprakta doğmak burada ölmek bir kötü kader. Oysa bir tren penceresinden seyrederek geçmek vardı bu topraklardan, oğlanlarını ve kızlarını düşleyerek. Bacalarda bahtiyar dumanların tüttüğüne inanıp bu kasabada her şeyin mutluluktan bir alamet taşıdığına dair yalan yanlış bir kanaatle, yarın kaçacak, yarın gidecek, belki yarın ölecek bir Şükriye'yi bilmeden, tanımadan geçip gitmek bir trende...”

Şükriye cumadan beri dalgın. Öznesi belli yargısına yüklem arıyor:

Git-, kal-, öl-, boğul-...

-mek, -mak-, mek, -mak...

Üçüncü Gün:

Hüzünlü pazar, beyaz meleklerin ilahiler söylediği

Aşkın güzelce yıkandığı, sımsıkı kefenlendiği

Bugün Şükriye uykusuzluktan şişen çekik gözler ve başkaca güzelleşen bir çehreyle kalktı yataktan. Göller gibi durgundu ifadesiz yüzü. Odanın karanlığında bir dolunay gibi parladığından habersizdi oğlanı sarıp sarmalarken. Dışarıso soğuk olmalı! “Hasan ses etmeyeydi bari!” diye Allah’a yalvarırken ayaklarının ucunda yürüyordu. Neden yalvarıyordu Allah’a? Bu, onun kurtuluşu muydu? Bilmiyor. Neyse ki, açılan kapının gıcirtısından başka bir iz bırakmadı ardında. Bahçe kapısından sabahın ayazında çıktı. Murat’la Muazzez’in çiçeksiz pencerelerine tükürdü ilkin. Kimsecikler yoktu görünürde, Ferhat’ın uykutu tutmayan anasından başka. O da astım illetinden çeker senelerdir. Yaz kış demez, geceleri dışarıdadır çokluk. Kocası öldükten beri Ferhat’a adamıştır kendini. Göyünür durur içten içe de kimseye bildirmez.

Ferhat hâlâ bekâr...

Ferhat’ın hâlâ gönlü var...

Tıfıl müezzinin sesi örterken ortalığı, ışıkları yanmaya başladı evlerin. Birazdan anası da uyanacak, namazı kıldıktan sonra sokranarak girecekti odaya. Bir pazar sabahı, eski karyolada yalnız sıcaklığını bulacaklardı Şükriye ile Hasan’ın. Bir de tavanın kirli ağaçlarına asılmış mahcupluğunu. Öğleye kalmayacak tüm mahalle duyacaktır olanları.

Diyecekler:

“Kaçmış, Hüseyin Ağa kahırdan ölür!”

Diyecekler:

“Fena, İsmail katil olur.”

“Babam” diyecek İsmail, dişlerini sıkacak, “Sen üzülme, ben o hayırsıza edeceğimi bilirim.”

...

Şükriye, yukarı pınarın ayağından eteklerini yukarı kaldırarak atladı. Topukları soğuk suya değdi, ıslandı. Ne topuğuna batan taşı duydu ne havanın ayazını. Yoldan başka bir şey görünmedi gözüne. Yürüdü, yürüdü... Buruşuk ve kemikli bir el, Şükriye’yi kolundan yakaladı. “Hava soğuk, bebe küçük, ben,” dedi “saklarım sizi. Ferhat’ım her pazar uğrun uğrun çamaşır asmanı gözler. Gözler de ‘Anam’ diyemez; ‘Şükriye’ diyemez bir türlü. Onun gözleri seni sordukça ben koyulanır dururum. Dilersen...” dedi. O vakit Şükriye’nin kadim sevdası uyandı. Gönlünde kandiller yandı sabahın alacasında. Omuzlarını silkti Şükriye. Başını kızıl topraklara eğdi.

–Ben Halime Karı ile de babanla da konuşurum. Gel içeri.

O vakit bir susmak kuşu geldi konu Şükriye'nin gözbebeklerine. Oysa içinde binbir tebessüm kaynamakta. Sonra, koyu bir sızı... Bu sızı hayır değil. Şükriye iyi bilir sızı dilini! Yüreğinin sancısından anlıyor ki bir cümle sonuna yaklaşmakta. Bu cümle yazgısının son satırı belki. Denizlerine noktadan bir kan damlayacak. Cümle sonunda kimse ağlamayacak! Biliyor alnına yazılanı lakin yüz yıl sürmüş veya bir an, ne önemi var!

Şükriye bahtiyar!

...

O sabahın üstünden doksan sekiz pazar geçti. Çok cumartesi eskidi, çok cuma puslandı takvimde. İki sonbahar, onca saat geçti. Karlar geçti, yağmurlar geçti. Kavak pamukları geçti, sığırcıklar göçtü. Puslu gökler geçti kızarmış toprakların üstünden. Turuncu gagalı leylekler geçti. Çayırılar iki defa yeşerdi, iki de sarardı. Bir sala sesi kaldı kulaklarda o pazardan. İşte o gün bugündür, İsmail hapistedir.

Şükriye bir pazar ikindisi eşikte üç damla kanını kurutarak mutlu ölmüştür. O yüzden yarılan bir göğüsten fışkıran güller gibi bahar erişmeden açmıştır kızıl toprağında çiçekleri.

Not: Dizeler Ataol Behramoğlu'nun -Şükriye'nin son üç gününe denk gördüğüm- "Güz Başlangıcında Bir Hafta Sonu İçin Üç Şiir"inden alınmıştır.

SEMA BAYAR

Onur Belgesi

Yeşil bulutları andıran ardıç ağaçlarının eteklerinde bütün mazbutluğuyla irili ufaklı taşlar beliriyor. Sarıklı hocalar, gelinlik kızlar, fesli, kavuklu beyler, boynu bükük kâtipler eski zaman masallarını aralarında fısıldaşüyor; dingin, duyanlara sükûnet bahşeden bir hışırtının notalarını çalıyorlar... Hak-kâkların elinden çıkmış, ince nakışlı, grinin sonsuz tonunu yüklenmiş taşlar, birbirine yaslanmış nişaneler, sırt sırta vermiş şahideler, kabristanın soğuk çehresine bir buse gibi konan menekşeler, yer altının sakinlerini ürkütmeden göğe yükselen serviler, o ağaçlara can veren terütaze bedenler, hepsi birden bu manzarada ifa ettiği rolü hakkıyla yerine getiriyor.

Bu, ağabeyimle çektiirdiğimiz son fotoğraf. Babam komutsuz, hitapsız öylesine deklanşöre basıp arkadaşından rica minnet aldığı makineyi itinayla kaldırıyor. Kollarında dinmeyen tabut sızısı. Bir sigara tellendiriyor, korku bedeninden uçup giderken gam, keder omuz başlarından boğazına doğru ince ince süzölüp âdemelmasında içli bir yutkunmaya dönüşüyor. Biliyorum artık korkmuyor. Korku hayatınızdaki bütün boşlukları doldurur, her çatlaktan sızar, zamansız çalan her telefon sesinde, geceyi bölen her çıtırtıda kendini hatırlatır. Size bir nebze iyi gelecek boşlukları hıncahınç doldurmaya yeltenir, yaşamın gediklerine burnunu sokar, tıknaz, tombul parmaklarıyla oyukları tek tek yoklar. Sonra ansızın çekip gittiğinde delik deşik bir hâlde yatağına geri dönersiniz. En büyük korkunuzu geride bıraktığınız zaman arta kalan yaralarla yüzleşirsiniz. O an babamla göz göze geliyoruz. Bütün cüretimle bedeninde açılmış gediklere talip oluyorum. Cüretimi mazur görmüş olacak ki yüzüne belli belirsiz bir gülümseme yayılıyor. Bir ağlamak özlemi taşıyor tebessümü. Yün kasketinden hüznün akıyor şakaklarına, alnındaki çizgiler belirginleşiyor, kederli fakat bütün korkularından arınmış bakıyor mezarlığa. Kırık dökük kitabelerde gizlenmiş hatıralara bir yenisi ekleniyor.

Fotoğraftan gözlerimi alamıyorum. Sağda dimdik durmaya çalışan bir yiğit ilişiyor gözüme. Sol yanı düşmüş, yoksa sol yanından mı yaralanmış?

Ayak ucunda genç bir kadın sonsuz uykusunda. Yüzünü öte tarafa çevirmiş. Ölüler de mi küsermiş? Diğer tarafta bir başka mezar. Nişanesi çiçeklerle bezeli, etrafı yemyeşil. Bir başka taşın mecali kalmamış, direnememiş zamana. Koyuvermiş kendini, bir diğerinin bağrında kıvrılmış yatıyor. Aralarında bir kadın ve kadının hemen yanında on, on iki yaşlarında bir çocuk. Onlar da mezarlar gibi. Bakışları birbirinin uzağına düşmüş. Birinin mahzunluğunu bir diğerinin gözlerinde o dipdiri yaşamak arzusu yırtıp geçiyor. Birinin eli toprağa uzanırken diğeri elinde bir fidan tutuyor. Siyah beyaz fotoğraf, burgaçlar gibi beni içine çekiyor. Başıma doladıkları yazmayı biraz gevşetip kursta bellettikleri sureleri mırıldanıyorum. Annem gözyaşları içinde Yasin cüzünü çıkarıyor, teganni ile okumaya başlıyor. Bu defa onu dinlemeye koyuluyorum. Arada nefesi kesiliyor, sıtmalı bir titreme sesini dalgalandırıyor, hıçkırıklar ardı ardına geliyor. Gözyaşları dudak kıvrımlarından aşağıya doğru süzülüyor, iki iri damla küçük sivri çenesinde buluşup şıp diye yere düşüyor. Baş ucuna çaktığımız küçük tahta parçasını öpüyor annem. Yaşmağının ucuyla tahtanın tozunu siliyor. Elinde olsa toprağı avuç avuç koynuna dolduracak, kuru göğüslerini toprakla avutacak. Ölenle ölmüyor annem, fakat kalanla da yaşamaya pek niyeti yok gibi. Ağabeyimi küçük bir tahta nişanenin altında öylece bırakıp ayrılıyorz kabristandan. Meğer annemi de bırakmışız orada. Annem sanıp tıpkı ona benzeyen ama artık onun gibi konuşmayan, onun gibi gülmeyen bir başka kadını alıp eve getirmişiz. Hareketleri, dünyanın bütün pişmanlıklarını yüklenmiş gibi yavaş ve eski zaman saatlerinin geri kalmışlığını anımsatıyor. Yine de hayatı bir yerinden yakalayıp yetişiyor güne.

Onu, yani ağabeyimi hatırlamaya çalışıyorum. Zihnimi yokluyorum. Perde açılıyor. Hava soğuk, kabuk çatlatan bir ayaz, parmak uçlarımda sızı, burnumun ucunda nem. Kar yeni yeni durmuş, birazdan olanca gücüyle şehre abanacak da öncesinde biraz soluklanmak istemiş gibi. Rüzgâr çatıdaki kiremitleri şişiriyor, saçaklardaki kar serpinti hâlinde bir o yana bir bu yana savruluyor. Sahneye sarı bir taksi giriyor. Bir kadın ve bir adam telaşla evden çıkıyorlar. Kadının eteklerinden tutan sarı gocuklu, saçları oğlan çocuğu gibi kısacık kızın yüzü ne kadar tanıdık. Adamın kucağında başka bir çocuk, çocuk da değil, yün battaniyelere sarılı bir topak. Taksi, yolcularını alıp telaşla uzaklaşıyor. Tekerlekler dönüyor, zaman dönüyor, dünya dönüyor. Taksiden iniyoruz. Bu defa üzerimde kırmızı bir yağmurluk, mevsim güz. İlkbaharı avludaki salıncakta bırakmışım, ağabeyimin içinde büzüşüp kaldığı, sıranın bir türlü bana gelemediği örme halattan salıncakta. Yaz, köy evinin sofasında, harmanda samanlar arasında, babaanne dizinde, hala umudunda sıkışıp kalmış. Burnuma gelen dezenfektan kokuları ile irkiliyorum, parlak ışıklar gözlerime çizikler atıyor. Bedenime hücum eden bir acı duyuyorum. Annem

zorla tişörtümün kolunu sıyrıyor. Ben hasta değilim ki, hasta olan o. Annemin buyurgan sesi giriyor araya. Sus, ağlamayı da bırak, uzat kolunu hemşireye, hem o senin ağabeyin. Kanım, çerçevesi gözlüklerin, üst üste binmiş merceklerin altında didik didik ediliyor. Kanımda gezinen isyan, doktorların çabalarını, annemin son ümidini boşluğa yuvarlıyor.

Herkes kendi zamanının sahibi ve mahkûmu. Sahibi çünkü doğumla birlikte sırf ona ait, sırf onunla adım atan, onunla uyuyup onunla kalkan, gecenin dinginliğinde uyuyan bir çocuğun mırıltıları gibi sessizce ilerleyen, sabah cıvıltıları arasında güneşi coşkuyla karşılayan, her hâlükârda mütemadiyen işleyen bir saati var. Mahkûmu çünkü zaman denilen bu mürebbiye, göstermelik sahibine ilk fırsatta derslerin en acısını, en kederlisini, en meyusunu vermekte, geceyi gündüze katıp dakikaları istediği gibi yavaşlatmakta, saadet dolu uzun saatleri bir çırpıda öğütmekte oldukça mahir. Bir haziran günü elimde karne, sevinçle eve koşuyorum. O an kendimi zamanın sahibi gibi hissediyorum. İçimde kimliği belirsiz bir kımiltı, zamanımın geldiğini fısıldıyor. Annem karnemi görecektir, küçük kıızıyla gurur duyacak, bütün içtenliğiyle kucaklayacak, belki hayatında ilk defa gördüğü şu yaldızlı belgeyi, kızının aldığı onur belgesini büfenin en güzel köşesine konduracak. Boynumdaki anahtarı çıkarmaya çalışırken kapı usulca açılıyor. Annemin soğuk bakışlarından ürperiyorum. Parmağı usulca dudaklarına gidip sus işareti yapıyor. Parmağında okula giden çocukları pencere kenarından hasretle izleyen hasta ağabeyimin diş izleri. O işaret parmağı sivrilip annemin ağzını kana bularken sevincime de neşter vuruyor. Karnem, büfenin çekmecesinde aile albümünün bir yerine sessizce iliştiliyor. Henüz zamanım gelmemiş, henüz saatler emrimde değilmiş. Babam, akşam usulca bir buse konduruyor yanıma. Gece odama gelip ceketinden çıkardığı cicili bicili bir paketi yastığımın altına iliştiliyor, saçlarımı okşarken. Yitik rüyalarım, yoklukta salınan hayallerime bir tutamak oluyor eli.

Zaman denilen mürebbiye beni tekrar o fotoğrafın içine bırakıveriyor. Ders henüz bitmedi. Kabristandan ayrılıyoruz. Dönüşte tramvay yolunda önümüzü kesen pamuk şekerlere heves ediyorum ama sesimi çıkaramıyorum. Usulca yutkunuyorum. Konuşsam ağzım pamuk şekerinin o çocuk ruhunu kışkırtan pembesine boyanacak. Konuşsam babamın boş kalan elini tutmanın sevincini haykıracağım. Konuşsam yüzüme bir maske gibi taktığım hüznün tuz buz olacak. Hüznümü hayra yormuş olacak ki, babam usulca başımı okşuyor, üzülme diyor, o artık cennette. Bozuntuya vermiyorum. Küçük sivri çenemi takırdan takırdan ağlıyorum. Aklımda pamuk şeker, gözlerimde ağabeyimden kalma tuzlu su, içimde omuzlarımdan o görünmez yükü atmanın tarifi zor ferahlığı, yüzümde bu ferahlıktan duyduğum utanç Hacı

Hüsrev'deki eve geliyoruz.

Eskiden alt katta biz otururduk. Babamın köyden büyük şehre göçtüğü o yaz, yağız bir delikanlıyken tuttuğu kiralık iki göz odada. Anneannem, siyatiği aman vermeyeli beri üst katı bize bıraktı. Artık merdivenlerin gıcırıtlarına inlemeleriyle, sızlanmalarıyla alt kattan eşlik ediyor. Girişte solda genişçe bir odada mahalleli bizi karşılıyor. Anneannemin ahretliği, elinde tütün kolonyası bacısının bileklerini ovuyor. Anneannemin takma dişleri köşedeki fiskosta gülümsüyor. Kuru üzümü andıran bal rengi sivri çenesinde küçük kırmızı damlalar seçiliyor.

Anneannem gördüğü ve hatta duyduğu her acıyı kendi acısına katık eder. Takma dişleriyle öğütür, ince sesiyle tellendirir. Duyduğu nedametın tozlaşmış yüzünü cilalar. Bir ağıt tutturur ilk göz ağrısına. Oğul balım der, doyamadan gitti. Bizim ailenin de kaderi bu. Anneannem, bilmem kaçınıcı defa, küçük yaşta kaybettiği oğlunun makûs talihini yeniden yazıyor buruşuk sesiyle. Dediklerinin bir kısmını anlamakta zorluk çeksek de hikâyeyi ana hatlarıyla ekserimiz biliyoruz. Dayım kara kışın ortasında zatürreye yakalanmış. Ateşli hummadan sebep iki gün yatak üçüncü gün toprak. Kar, çelik bir zırh gibi toprağı perdelemiş. O tipide üç elde üç kürek saatler sürmüş mezarı açmak. Tepedeki mezarlıkta oğlunu bir başına bırakıp gitmek istememiş anneannem. Hiç olmadı demirden bir korunak, demiş. Ama fırtına onları gerisin geri pişmiş çamurdan damlarına sürmüş. Gece kurtlar inmiş köye. Sabaha kadar kurt ulumuş, anneannem inlemiş. Ertesi gün tepeye vardıklarında mezardan kan sızıyormuş, dönüp bakamamış oğlundan arta kalanlara. Bir kez daha anlatıyor bu elim hadiseyi. Kürek işçileri üçken beş oluyor. Yeni sahneler giriyor filme. Oğlunun feryatlarıyla uyanıyor anneannem. Dedem o tipide mezarlığa gitmesine izin vermiyor, tahta kapıda tırnak izleri beliriyor.

Zavallı dayım, onu hiç görmedim. Yıllar içinde bir çocukluk arkadaşına dönüştü benim için. Çevremizde kim varsa dayıma benzerdi. Bir gün sarı gözleri güneş düşmüş bal gibi parlar, başka bir gün çimen rengine boyanırdı. Saçları kâh köşedeki bakkalın çırağı gibi kıvrıcık olur kâh yoldan bisikletiyle geçen çocuğunkiler gibi yumuşak. Kaderine uzanan hasret dolu bir çift el, onu her defasında yeni baştan yaratır.

Dedem, bu elim hadisenin akabinde neredeyse aklını yitirecek olan karısını alıp şehre getirmiş. Köyden uzaklaşmak anneannemin hatıralarını silikleştirse de muhayyilesini alabildiğince genişletmiş. Anneannem dayımdan her bahsedişinde koca köy yeniden kurulur, pişmiş çamurdan evleri, onun parmaklarının ucunda yeniden şekillenir. Tandırın yerini değiştirir, kereveti başka bir yere kondurur, sofanın penceresinden gördüğü manzarayı yeni baştan çizer. Rüyalara sızan heyulalar ete kemiğe bürünür, mezardan ölümler

ses verir, adını sanını daha önce hiç duymadığımız birileri bir yolunu bulup hikâyeye girer. Ansızın kanat çırpın bir kelebek, burnunun ucuna konan bir sinek yahut penceredeki sardunyayı yoklayan bir arı, vızıltılarıyla en önemlisi de kanatlarında gezdirdikleri dayımın o çocuk ve hep de çocuk kalacak ruhuyla hikâyeye buyur edilir. Annem o zamanlar üç dört yaşlarında ya var ya yokmuş. O da benim gibi bu hikâyelerle büyümüş olacak, her defasında yeni ayrıntıları dikkatle dinler fakat hiç şaşırmadan, anlatılan bütün o detayları başını sallayarak onaylar.

Dedem şehirde tutunmak için çok uğraşmış, küçük büyük işlere girip çıkmış, sonra da Hacı Hüsrev'deki bu iki katlı eve yerleşmiş, genç denilebilecek bir yaşta da vefat etmiş. Anneannem ile annem alt katın kirası ile kıt kanaat geçinmişler. Bir zaman sonra babam talip olmuş eve, önce eve sonra da anneme.

Bizim eve girmemizle anneannem bir hıçkırığa gark oluyor. Sağ kalan tek evladının yaşadığı acıya el sürmeye niyeti yok gibi. Zamanı ikmal olmuş bir kocakarı edasıyla başköşeye annemi oturtuyor. Ağıt sırası annemde. Bir devir teslim töreni izliyoruz. Anneannem kederini anneme bırakıp kısa zaman sonra aramızdan ayrılıyor, ben annemin kaderinden bana düşenle yoluma devam ediyorum. Bu ev onun hatıralarını körüklüyor, içi soğumuyor bir türlü. Sadece Tanrı her şeyi duymaya ve görmeye katlanabilir, annem değil. Çocuk aklımla kucağındaki boşluğu doldurmaya, ince sıska ellerimle yüzünü okşayıp gözyaşını dindirmeye niyetleniyorum. Cüretim cevapsız kalıyor, sinisi bir gülümseme dudak kıvrımlarımdan yüzüme yayılıyor. Biliyorum. Kalan benim. Bana kalan da o. Ödediğim bedellerin ardından geride kalmanın, geldiklere talip olmanın zaferini bir madalyon gibi boynuma asıyorum. Annem, rolüne ve hikâyesine büyük bir sadakatle yıllarını bu evde geçiriyor. Değişen evlerin, sokakların hatta şehirlerin acıyı dindirmedeğinin sadece ona yeni masallar anlattırdığının farkında. Belki de bu yüzden evdeki hiçbir eşyanın yeri değişmiyor. Bir zamanlar başköşesine göz diktiğim büfe bile biraz kambur, bir ayağı topal yaşamaya devam ediyor. Usulca çekmeceyi açıyorum. Aile albümünü elime alıp fotoğraflara dalıyorum. Bu, onunla yani ağabeyimle çektiirdiğimiz son fotoğraf, hemen yanında uçları sararmış karnem ve kenarları yaldızlı onur belgesi.

SERCAN CEYLAN

Türk Kahvesi

Bilinen o ki yalnız kahvehaneler açık. Siteler, karakollar, camiler, eczaneler, tuhafiyeler ve kasaplar sonsuza kadar mühürlenmiş. Kitaplar değil kitapçılar bile yasaklanmış. Ben, diyebileceğiniz bir benin gözüne uyku girmiyor. Ya kambur ya kör ya da vücudundan birkaç parça kaybetmiş bir insandan çok daha eksik bir karanlık. İşte buna rağmen gülümsedim, hedefsiz ama dostça. Kısa bir süre için vücudum gevşedi. Böyle kalsa. İleride, gri siluetlerin mırıldandığı kafede, köpüklü, nefis Türk kahveleri dağıtılıyor. Gece. Yanında galiba bir Anadolu türküsü. Tam olarak anlayışlamamış çocukluğum için nostaljik bir şarkı belki. Ve sokaklar sisler arasında kaybolmak üzere. Bırakmayın elimi, düşersiniz diye bağırarak karşıdan karşıya geçen çelimsiz kadın, yazmasını düzeltmeye uğraşmıyor bile, sıkı sıkı tutunuyor kızlarına sadece.

Önümde, kilometreleri unutmak gerektiren uzun ve soluk cadde, arkamda, yani arka cebimde kırışmış bir bankamatik fişi ve nüfus kâğıdım. Pek araç görünmüyor. Sağa sola dizilmiş evler, bu uzaklıktan örümcek yuvaları kadar. Örümcek yuvaları fakat her yuvanın, evlerin tarihinden nasibi var. Capcanlı, ilkel ve yaşlı. Etrafta derdime çare bulacak, gideceğim yolu kısaltacak, beni diz ağrılarımdan kurtaracak düzgün bir araç bulabilsem, beni dünyaya iletecek bir vasıta, hazır mamaya alışkın bir köpek yavrusu kadar rahatladı, diyebilirsiniz bana. Oysa tokum. Midem bir ekşi tavukla dolu. Buna şükür demeliyim ama şükredemiyorum bu esnada. Temiz bir rahatlama, yerli bir istirahat, yerli bir saat sesinden ama ayartıcı seslerine gecenin yabancılaşmaktan başkasına tav olamıyor aklım. Tanrım. Bir iki saniye gevşemiş olan vücudum su koyuveriyor anında. Üstüm başım ne olur daha temiz kalsa. Daha temiz görsem babamı, kızımı, kardeşlerimi ve doktorumu. Siz de daha temiz görseniz beni. Tamam. Ellerimi de kirletmek istemiyorum daha fazla. Bir araç bakıyorum. Şimdi hiçbir taksinin numarasını bulamam istesem de sanki.

Epey arkamda kaldı trafik ışıkları da. O tanıdık, uyarıcı ve kurtarıcı düğme

soğuk direğin üzerinde. Sarı bir taksi. Basabilsem ve hemen sonra babacan bir şoför gelse. Sarı bir kurtarıcı, belki bin yıllık, vardiyalı. İnsanla müşteriye ayırt etmeyen bir inanç etrafında, ekonomik, düzen yanlısı. Bekleyebilirim... Üç saat bari bekleyebilir insanlar benimle. İntihar eden kadınlar bekleyebilir belki ama ne yazık ki buna emin değilim. Hem ben, bekleyebilenlerden de değilim. Ya ne? Annemin özenle, benim için ördüğü şu kazaktaki sökükler, onlarla ilgilenmek yeter, iplikleri içe tıktırmak, onarmayı denemek. İçimdeki siyah atlet henüz kuru. Ütülenmiş kadar düz. Dümdüz ve kupkuru. Güneydoğudan bir parça. Böyle bir parçaya rastlayamazsınız bir gece vakti, şu kahvehanenin buğulanmış camları arasında. Her akşam dokunmak istediğim bu camlar nemli bir ikaz, mağrur bir yalnızlık korosu. Öfleyip pöflemelerden bellidir de. Dümdüz ve kupkuru. O gün... O gün, tek bir taşla talan edilmiş cam kırıkları arasında, görkemli bir baston ele geçirişim aklımda. O günden beri, yani isyankâr ilk hâlim, ilk çekirdek, kaynak, ilk ben, reddettiğinden beri camları -ki biliyorum bunun ne kadar çocukça görüldüğünü-, açığa çıktı camların anlamı. Bence örtmek, saklamak ama biraz da sezdirmek denktir modern giysilerin anlamına. Yani tam bir saçma. Ama her Pazar günü balkonda çay içerdim ben. Karşıdaki kuru temizlemecinin önünde, lüks bir arabadan indiğini göürdüm yorgun adamın. Ve o adam, her defasında dokuz on parça teslim alarak belki ulaşmak istiyordu giysilerin saçmalığına. Rutin. Tekrarlanıyordu bu sahne, bir varoluş sahnesi, Brecht marka bir çakmak yanıyordu köşede, bir çocuk yakarken kirli sigarasını temiz elleriyle. Kuru temizlemecide ise yaklaşık on dakika yetiyordu; futbol, ütü ve arabayla afili bir son. Fakat beni sona getirecek bir son da değildi, değil diyorlardı. Sizinle tanıştırmış olsaydım bu değil diyenleri, katılırdınız onlara. Televizyonu kapatırdınız. Müziği sustururdunuz. Telefonu saklardınız. Değillemelerin eksik senin, derdiniz. Annen, baban, teyzelerin, halaların, babaannelerin, anneannelerin eksik derdiniz. Müziğin yarım yamalak, resmin bölük pörçük, bayramların, aşkın, şehirde dolaşırken ki hâlin ebkem demeye kadar varırdınız. Kabul derdim çünkü ben, çocukluğumdan beri kabul öyküleri okudum. Kabul dillerini konuştum. Kabul şehirlerini gezdim. Hatta kabul filmleri oynadı meşhur sinemalarda. Bas bas bağırmaktadır telefon bu esnada, açabilirsiniz artık.

Şimdi neden pişmanlık hissediyorum anladım, yarım, yaklaştım en azından. Neden pişmanım ve içimdeki ayaz hatırası kente nereden geliyor, yaklaştım bunun anlamına. Bu kentte ancak çalışmak ve doymak, biraz da ağaçlardan kayısı koparmak gerçekçi demiştim. Bir keresinde demiştim ki ameliyat son çare mi? Ben neşter yemeden iyileşemem mi? Ben, demiştim yanı başımdaki bilgisayar mühendisi şahit, kulağıma anneler, ayetler, sadaklar, 16, 35, 48, 6, 34, 43, 10, 37, 19 söylendiğinde vaktidir. Koşun yardıma!

Koşun ne olur. Sabah darmaduman eder beni. Dilimizi bilenleri alın gelin, yüzyıllık ne varsa alın gelin, bir bin yıl daha belki uyumak caddelere ağır. Döğmeye bassam ve dağılsa hava. Bir taksi. Bir kılavuz bilgeliğinde beni dünyaya ulaştırırsa.

Otobüs duraklarındaki reklamlar da böyle. Bir kılavuz ama benim için değil. Zaten fark etmişsinizdir, sizin için de değildir. Bu reklamların kılavuzluğu, en azından durak çevresinde, ilaçları vurgulamaktadır, neredeyse sadece “İLAÇ!” demektedirler bana. Bağıra bağıra. Bu sözcük kanınıza karışıyor artık. Peki, kabul. Tedavi demiştım, bari bir tedavi olsa, alayım. Terapi olsa göreyim. Rehabilitasyon programı varsa da katılayım ücreti karşılığında. Tıp, diyor medya, dün akşam televizyonda TİP deniyordu ve bu sözcük de yer bırakmıyordu edebiyat ve sanata, ben de onlara kabul, dedim, üç kere. Ucuza kaçmak yakışmaz ve her şey güvenmekten başlar. Çünkü ölümümüzü de aynı tıp garantiliyor. Ölümümüz her geçen gün, daha çok otobüs duraklarının elinde.

Dizlerim ağrıyor. Nazımı ve yüz kiloyu çekecekler mecbur. Bende karanlıkların efendisi bir akıl ve kulak var. Bunca imkânla doğup fazlasını istemek günah, demişlerdir mutlaka. Galiba biraz da başım dönüyor. Gece. Tansiyondan olacak. Mutluluktan da olabilir. Artık şu iş bitse. Daha da mutlu olacağım. Sevgilime sarılmış kadar mutlu; beni aldattığını öğrendikten bir saat önceki tutkusuyla kollarımın. Aklımı kurcalayıp göğsümü darlıyor. Pişmanlık. Ne başımın tacı o benim ne Tanrım, efendim. Giderilmeli. Bir kusur.

Her seferde bol sabunla yıkamaya alışık bileklerim. İşte bu bileklerim egzama oldu olacak. Boş ver diyor bilenler, geçmiş olsun diyorlar. Geçmiyor. Bir şekilde duş bile alamadım kaç gündür. Oysa sıcak su altında saatlerce vakit geçirmekten, en az çimenlere dokunmaktan duyduğum zevk kadar keyif alıyorum. Bu cadde, şu anda anlamaz böyle bir keyiften. Bir yandan da yerde, betonda, şehirde ucuz insan taşımakla işaretlenmiş tramvay takırtıları var. Üç dört cadde aşağıda. Âşıklar için romantik neredeyse. Çağın gerektirdiği bir ekonomi bu, romantizm ve ekonomizm. Fena da sayılmaz. Bu takırtılar sayesinde annemin, çocukken bana hazırladığı şerbeti görebiliyorum. Her şerbet bir bilet. Yüz lira, bin lira değil belki ama harikalar diyarına gidiş dönüş. Neredeyse bedava, yanında tramvay sesleri. Evet, nasıl olduysa bu sabah, modern bir duş bile alamadım, o hâlde bu gece ne yapsam kirlenmiş hissinden kurtulamayacağım. Aynı ayıpla geçen hafta çekip gittiğim hâlâmların evine bir saatlik mesafede sayılırım. Orada mı kalsam, kalayım; ama neden? Şu tanıdık otele geçsem, Bekir'i arasam mı -saatlerce konuşuruz- daha iyi, kararsızım. Ne dersiniz? Kısaca bulut, derdiniz belki. Bulut ve gece. İhtimaller sonsuz olurdu ben de ortadan ikiye çatladım herhâlde. Or-

tadan ikiye çatlama istemiyorum anlayın. Seçmek istiyorum. Ev dizmeye, para biriktirmeye ve kariyer yapmaya özenmek bir karadelik şimdi. Seçmeye çalışıyorum. Hele şu gazoz açacağı ve resepsiyon zili koleksiyonuma devam etmeli miyim, Gülçin ve Saadet Hanım'a, bu iki zarif kadına rağmen şube müdürünü şikayet etmek ayıp mı olur, bütün müdürleri bir midye kabuğunda unutsam kardeşim on yaşında ölmüş olmaktan kurtulur mu ya da sadece şunu mu bilmeliyim, o hatamın sebebi neydi, kardeşimi bir ağaç evde kulağımı keserken anımsayışım bir hata mıydı, hatalarımın sebebi nedir, şiirsel sözcükler mi, yani vaaz mı vodvil mi?

Otuz dört yılımı tarif için bundan alakasız çok az sözcük vardır. Bu yüzden açıkça haberin yok diyebilirsiniz sözlükten, romandan, öyküden. Kocaman harflerle süreksiz çalışan iki organ, iki sözcük, desenli bir rögar kapağı kadar yuvarlak ama söz. Vaaz da vodvil de epey derin şu caddeden. İç sesimi kalınlaştıran kükkürtlü hava, bu derinlikten yayılıyor ortalığa yani ciddiylim. Ve ben indikçe o boşluk derinleşiyor. Şu boşlukları hatta ihbar etmeli artık. Bir vatandaş olarak vaaz bana bütün bir kitle felsefesi gibi geliyor. Kandırmacalı, korkutucu ve ikircikli. Vodvil tüm insani bilimlerin atası. Komik ama bilimselin komiği. İnsanlığın sonu bir komik.

Üç blok ötede havai fişekler patladı tam bu esnada. Yarım saatır çıt çıkmıyordu. Asker eğlencesi ya da bir doğum günü sürprizi. Buralarda sürprizlerin sadece yüzde onu böyle. Yüzde doksani evlerde yani örümcek yuvalarında. Olmazsa kafelerde yani gece kafeslerinde. Tam da bu cadde üzerinde, ışıllı, rengârenk.

Neden bu gece, diyebilirsiniz, hatta saatler önce neden yine bir çocukluk yaptım ben, öğrenmek hakkınız. Buna pişman olacağım belliydi. Yasa bu, yazgı. Bir cesaret işi. Nasıl yaptım. Ya da ne yapmalıydım? Bir kenarda, öylece uzanıyordu adam. Ona bakmanın tekniğini öğrenmemiştim. Haberlerde duymadım. Kabul, okumadım hiçbir kitapta da. *Soneler*'i severdim hâlbuki. Bazen oturur *İlahi Komedyâ*'dan enfes dizeler alırdım kayda. Elbet farkındayım fakat asla bu kadar canlı değildi, hiçbiri! Bu tezatlıkla burkuldu içim. Demiştim ki yanına gitsem... Anlamıştım neler neler... Soyacak olabilirdi beni, zevki için gırtlığıma dayadığı sustalıyı derine saplayabilirdi mesela. Memleketi neresidir, bu semtte mi yaşar bilemezdim. Garantisi var mı, yapmayacağına nasıl, kim inansın? Gözlerinin tam içindeyken gözlerim, ayaklarım kalçasına dokundu dokunacakken, dudakları çocukluğumun dudakları, konuştu konuşacak, bıraktım öylece, hem pislik içindeydi atleti gördüm, galiba gördüm. Kuru temizlemeciye bıraktığı gömleklerden birini giymişti. Araba anahtarı düşmüş, yerde biraz da ezilmişti. Uzun, kahverengi saçları arkadan toplanmamıştı bu kez. Kimdi bu adam? Boğazım kurumuştı ve soğuk soğuk terli-

yordum koltuk altlarımdan. Anımsayamadım. Evet, korktuğun için, diyebilirsiniz, okul arkadaşlarım gibi gülerek biraz. Adam, sen koca adam oldun, hâlâ ilkokul çocuğu gibi tırsıyorsun diyeceksiniz. Masadaki meyvelerden fırlatacaksınız birkaç tane. Bir saat sonra adamın öldüğünü öğrendiğinde bari hiç mi utanmadın, demeye kadar varacak sözleriniz. Utanmadım. Hem garantisi mi vardı, sokakta her gün onlarcası ölüyor, sakat kalıyor, beni görünce ne yaptı, uzandı yere. Bekledi yanına varayım. Üzerine eğileyim istedi belki ama sahne çok tanıdıktı. Ben bu çağda hep böyle düşmelerle yaşamış, sakatlanmıştım. Kimseye, kimseye yardım çağıramazdım. Kimseye bir çift sözüm olamazdı, kimseyi yaşatamazdım. Sırtımda iz, bakın. Amerikan filmlerindeki gibi dövüştüm, Yeşilçam fedailerini gibi gülünç bir hâlde. Böylesi onlarca kez çıkmıştır yazarların elinden. Yapamazdım, ya kalkıp gitsin ya da ambulans, polis gelsin.

İnanmak mı bilmek mi istiyorum söyleyin, demiştim size. Demediysem de kabul ama şimdi bile aklımda; vaaz mı vodvil mi? Ayakkabılarımı daha dün boyattım ve şimdi, gece, fark ediliyorlar. Neler yaptığımı yalnızca onlar biliyorlar. Öyle kaskatı, etimde, pişmanlığa benzer bir şeyler ama olacak bunlar. Allah sağlık sıhhat versin yeter, değil mi, yeter. Tamam. Bir senaryo da ben karalamalıyım bu dünyada. Neyin yettiğini veya yetmediğini yutturmalıyım. Her yutturmaca bir servet, dünyalılar için servet değerinde bir şerbet değil midir? Değil demezsiniz herhâlde. Derseniz de size Dostoyevski'yi öneririm, daha ileri gidemem.

Az ilerde, birilerinin belirsizlik dumanıyla doluyor ciğerleri. Hızın belirsizliğiyle bir gece vakti, insanlar hareket ediyor. Gri silüetler mırıldanarak içmedeler kahvelerini. Boğazım kuru hâlâ. Bunu gidermek, içimi ıslatmak, boğazımı yumuşatmak iyi gelecek. Tansiyon dert değil. Yürüyorum o tarafa. Acaba pişman oldum mu, bunun üzerine biraz Montaigne okumalıyım. O adam nasıl öldü? Okumalıyım. Bu yönüm biraz eksik galiba. Biraz da ölmeden önce yazdığı şiirlerden okumalıyım kardeşimin. Yağmur yağmalı ve ben, gömmeliyim küçük şiirleri ıslak toprağa.

RECEP KAYALI

Gökte Uçan Hüma Kuşu

Gözleri kese kâğıdı rengine boyadığımız duvarın tavanla birleştiği noktaya takılmış, sanki duvarın arka tarafını görebiliyormuş, yan dairede neler olup bittiğini izliyormuş gibi sabitlediği bakışları ve ifadesiz yüzüyle öylece oturuyor. Ona sesleniyorum. “Kuzum, ne varmış orada? Ne görüyorsun?” Cevap yok. Bir kelime söylese dünyaları yeneceğim. Ama yok. Annem mercimek çorbası yapmış. İçirmeye çalışıyor. Kaşık kendisine doğru uzandığında açıyor ağzını. Her kaşıktan sonra siliyor annem, kızımın kapanmayan ağzından akan çorbayla karışık sıvıyı. Gözleri sabitlediği o noktadan hiç ayrılmıyor. Bazen durup dururken gülümsüyor. İşte öyle zamanlarda baktığı noktada hiçbirimizin göremediği bir kapının aralandığını ve ona cennetin gösterildiğini düşünüyorum. Onun adına nasıl seviniyorum bir bilseniz. Bazen cenneti görme umudundan olsa gerek kızımla beraber o noktaya bakarken yakalıyorum kendimi. Nasıl güzel bir görseniz. Onu öyle seversiniz ki burnunuza dağ çileği kokusu gelir. İpek hiç yanaşmıyor ama ona. İpek benim karım. İsmi gibi bembeyaz bir teni var. O kadar beyaz ki teni, yaratılırken ona torpil yapılmış gibi hissediyorum. Zamanla soldu ama. Bizler gibi oldu. Normalleşti. Ona âşık olduğum günleri hatırlıyorum. Damarımda akan kanın coşkun ırmaklar gibi vücudumda dolaştığı, tanrının yaşama dair tüm gizlerini onun yüzüne sakladığına yemin edebileceğim, zamanın ancak onunla bir anlam kazandığı günleri. Bedenimin tüm azalarıyla, Tanrı’nın baharı onun kokusundan arta kalan malzemeyle inşa ettiğine inanırdım. Abartma kardeşim diyebilirsiniz. “Günah lan günah” diyebilirsiniz. Haklısınız. Kusura bakmayın. Benim böyle aşırı sevgiden doğan abartmalarım vardır. Neyse işte. Her şey terse döndü sonra. Hayat dalında öylece duran, iştah kabartan sulu bir elmayı durup dururken delen puşt bir kurt gibi parçaladı yüreğimizi. Bilirsiniz mutlaka bir şeyler olması gerekir. İşin matematiği budur. Sizin anlayacağınız öyle bedavadan yaratılmak yok. Yaşadığını anlaması için acı çekmesi gerek insanoğlunun. Biz de payımızı aldık yaratılış faturamızdan. Ruhumuz çaresizliğin ateşiyle kavruldu. Ne yürüyebiliyor ne konuşabiliyor Sıla. İpek desen yeni düzeldi. Doğumdan sonra yani çocuk böyle olunca bazı annelerde oluyormuş yavrusunu istememe, reddetme durumları. Ne yaptysak olmadı. Doktorlar, hocalar, hacılar

kim varsa gide gele aşındı tabanlarım. Ama bir netice yok. Gözü hep o tavanda. Ne varsa orada. Ağlamıyor bile. Acıktı mı? Susadı mı? Gazı mı var? Çözemiyorsun bir türlü. O kadar ay bebeğimiz doğunca yapacağımız şeyleri konuşup durduk. İlk kimin ismini söyleyecek diye aramızda iddiaya bile girdik. Sonuç böyle olunca yıkıldı. Teni soldu, gözünün ferisi söndü İpek'in. Uzun uzun dalıp gitmeler, evden dışarı çıkmamalar, kimseyle konuşmamalar başladı. Üçümüz bir parka, lokantaya gittiğimizde insanların kalp kıran, o meraklı, bizi zehirleyen, gözleriyle kızımızın arasında geçtiğimizde göğsümüzde kurşun yarası açan acıma dolu bakışları... Sıla'ya baktıktan sonra kendi çocuklarının başlarını okşamaları... Kendi çocukları böyle bir ucubeye benzemediği için Allah'a şükretmeleri... Dünya yatağımızın altındaki bir canavar gibiyken üzerimize bir yorgan gibi örttük birbirimizi. Bir gün eve bir geldim ki kollarını jiletlemiş İpek. Ortalık kan içinde. Bağıra bağıra ağlıyor. Sarıldım. Dudaklarından öptüm onu. Sakinleşti. Sakinleşti ama öylece tavanı izleyen Sıla'yı gördüğünde tekrar geri geldi öfkesi. Daha güçlü, daha şiddetle "Şuna bak" dedi "Bu ne? Biz ne yaptık? Kime ne yaptık? Bu nasıl bir ceza?" Sıkıca sarıldım ona. Nefes alışları düzeldi. Uyudu. Terapiler, sakinleştiriciler derken anca toparladı. İpek tedavi olurken baş başa kaldım kızım ile. Belki altı aydan fazla zaman Sıla'yı da getirdim iş yerime. Ben bilgisayarın başında yazılar yazıp okumalar, düzeltmeler yaparken o da ofisimin en güzel koltuğuna oturup tavanı seyretti. Ama bir gün bir şey oldu. Gözlerini üzerimde yakaladım. Dilim tutuldu o an. Ne yapacağımı bilemedim. Ben de gittim sarıldım ona. Ağlamak geldi içimden. Ciğerlerime doldurdum kokusunu. Güçlendim. Yine yenebilirim dünyayı. Öptüm. Ben öpünce güldü. Hatta gülmek de değil. Kahkaha attı. Kim bilir belki o kapı tekrar aralanmış, bu defa ikimizi birden cennette görmüştür. Gülümsemesini yüzümde yakaladığımda doğduğundan beri ölümü bir an olsun düşünmediğimi fark ettim. Ölmek benim görevimmiş gibi. Yastık kızımı yalnız bırakamazdım. Ben de sigarayı bıraktım. Spora başladım. Sabah koşuları, düzgün beslenme falan. Sıla'dan önce ölmemem gerek. Sizin anlayacağınız tufan benden sonra kopmamalı.

İpek'in tedavi olduğu zamanlardı. Sabahları meyve püresini biraz balla karıştırıyor, öğle yemeği saatimde Sıla'ya yediriyordum. Ona yaklaştığımda yüzünün buzları çözülüyor alışıttığımız donuk ifadesi eriyordu. Bir gün ona meyve püresini yedirdiğimde gözlerini kırptı. İçimde bin ışıklı fenerler yandı. Aydınlık oldu ruhum. Göz kırpması, beni fark etmesi, varlığını tanımlaması, bir tür iletişim kurması anlamına geliyordu. Kızım bana öyle bir umut vermişti ki yeniden doğmak istedim. Bu iletişim sürsün diye her gün yeni bir şeyler buluyordum. Örneğin küçük oyuncak bir lazer ışığıyla ofisimizin kedisini deli ediyorduk. Ancak Sıla bunu pek sevmedi. Ben de yeni bir şey buldum. Kuş kahvaltısı. Sabahları ofise geldiğimde ilk iş onu pencerenin önündeki koltuğa bırakıyordum. Ardından fırından aldığım simidi küçük parçalara

ayırıp paketin dibinde kalan susamlarıyla beraber pervaza bırakıyorduk. Kuş kahvaltısı hazırlamak Sıla'nın en sevdiği eylemlerden biriydi. Kuşlara yemlerini bıraktıktan sonra onun o güzel başına bir öpücük kondurup masamın başına geçtim. Sıla'nın sesini de ilk kez o zaman, o pencere pervazına kuşların konduğu anlardan birinde duydum. Edebiyat ve felsefe ilişkisini anlatan bir yazı yazmaya yoğunlaştığım anda "Bak" dedi Sıla. Bana dönmüş pencere kenarındaki kuşu işaret ediyordu. Tüm bedenimin sarsıldığı o kutsal an. Her yanımın aynı anda gıdıklandığını hissediyordum. Sadece "bak" diyordu. Masadan kalktım. Ne yapacağımı bilemiyordum. Hemen koştum yanına. Elini avucuma koydum. Yumruk yaptığı kasılı ellerini açtım. Avucunun içinde simit parçaları, ekmek kırıntılarını bıraktım. Elini, avucumdayken pencereden dışarı çıkarttım. Bekledim. Bir serçe kondu avucuna. Susamları yuttu. Sıla katıldı gülmekten. Sonra yeniden doktor kapıları, pedagog yolları arşındı. Sıla'da bir gelişim olmadığına dair tıbbi açıklamalar izledi ziyaretleri.

İş başa düştü yeniden. Doktorların bir halt bildiği yok. Kuş kahvaltıları haftalar boyunca devam etti. Tuhaf bir şey oldu sonra. Pencere kenarında oturan Sıla'nın ziyaretçileri gün geçtikçe arttı. Sabahleyin bıraktığımız simit parçaları, susam taneleri bittiğinde bile uğruyordu kuşlar. Beş çayına gelen sevimli bir apartman teyzesi gibiydiler. Kızımın arkadaşı olan kuşlar ziyarete geldiklerinde hediyeler de getiriyorlardı. Gagalarında taşıdıkları malzemeleri önce pervaza bırakıyor, sonra da Sıla ile aralarındaki gizli dilde sohbetlerine devam ediyorlardı. Bozuk paralar, parlak demir, metal parçaları, bazen yeşili ölmüş bir çam dalı, toka, mandal, tespih ya da bileklikten kopmuş farklı renkte boncuklar... Kuşların getirdiği her malzemede heyecanlanan kızım, her defasında "Bak" diyerek çekiyordu ilgimi. Kuşlar her gün geldi. Getirdikleri nesneleri Sıla'ya tanıtmaya, onların renklerini öğretmeye çalışıyordum. Yeşil, mavi, beyaz demeyi öğrendi.

Ruh Bükülmesi

Evde işler yolunda gitmiyordu. İpek düzelmişti ama Sıla ile aramızda kurduğumuz o ilişkiye dâhil olamadığından olsa gerek kendini yabancı gibi hissediyordu. Ağır bir süreçten çıkmıştı. Kendine, Sıla'ya yaptıklarından dolayı utanıyor ve sanırım hâlâ Allah'a kızıyordu. Akşamları işten eve dönüşlerimde Sıla'nın gün içinde başardıklarını heyecanla ona anlatıyordum. Bir gün "Bugün ne yaptı biliyor musun? Yeşil dedi. Dedi vallahi yeşil dedi. Görmem lazımdı aşkım. Öyle heyecanlandım ki. Orada olmalıydın" dediğimde "Ne güzel" demekle yetindi. Sıla'nın başaracağına dair bir inancı olmadığını düşündüğümünden ofiste olanların aynısını onun gözleri önünde denemek istedim. "Tamam o zaman şöyle yapalım. Bana yeşil bir şey versene. Ne var evde yeşil". "Offf" diyerek bütün nefesini boşalttıktan sonra "Bir işe yaramayacak bak durup dururken üzme kendini" dedi. "Yavrum versene yeşil bir şey. Delirtme beni. Bir şey göstereceğiz şurada", "İyi tamam". Buzdo-

labını açtı. Bir demet maydanoz getirdi. “Allah aşkına İpek, maydanoz ne kızım? İnek mi bu? Çocuğumuz bizim. Bulamadım mı başka bir şey. Tövbe estağfurullah. Neyse. Tamam. Moral bozmuyoruz. Sakiniz. En azından yeşil. Öyle değil mi? Bak şimdi bak nasıl biliyor rengini” dedikten sonra salonda tavanı seyretmekte olan Sıla’yı almaya gittim. İpek mutfakta sigara yakmıştı. Diğer elinde maydanozu tutmuş bizi bekliyordu. Kucağımda Sıla’yla mutfığa geri döndüm. Sıla’yı mutfak masasının üzerine oturttum. “Babacığım. Sıla’m, güzel kuzum benim. Hatırlıyor musun? Bugün kuşlar geldi. Sana yine hediye getirdiler”. Sıla bomboş gözlerle yüzüme bakıyordu. “Hatırladın mı yavrum?”. Yüzünde hatırlama eylemine dair tek bir işaret bulamadım. Ben de evde kuş taklidi yapmaya başladım. Kollarımı iki yana açıp masanın etrafında dönüyordum. İpek sinirle sigarasından nefes çekiyor, birini söndürüp yenisini yakıyordu. Yaptıklarım Sıla’nın dikkatini çekmiş olmalı ki bana güldü. Daha doğrusu gülmeye çok yakın bir ses çıkardı. Heyecanlandım. Belki kızımızın tepki verdiğini görürse, ne bileyim onun yavaş yavaş geliştiğini fark ederse İpek de sevinirdi. Belli mi olur belki kendini iyi hisseder ve eskisi gibi olurdu. Bu ümit ve heyecanla hemen İpek’e döndüm. “Gördün mü? Bak tepki veriyor” dedim. Bitirmedeği sigarasını lavaboda söndürüp koca bir hayal kırıklığıyla “Gerçekten saçmalıyorsun. Koca adam düştüğün hâle bak” diye cevap verdi. “Son kez bak o zaman. Kuş gibi yapamadım ondan olabilir. Bilecek ama. Anlıyor o bizi” dedim ve masanın etrafında kuş taklidi yapmaya devam ettim. Taklidin bir yerinde İpek’in elindeki bir demet maydanozu ağzıma alıp kanat çırpıp Sıla’ya yakınlaştım. Maydanozu önüne bıraktım. “Evet. Sıla’m bugün aynen böyle bir şey oldu. Sonra biz çalıştık. Söyle bakalım kuzum. Bu ne renk?”. İpek o sırada bize dikkatle bakıyordu. Bir anlığına bile olsa kızının başaracağına inanmış kafasını yukarıdan aşağıya doğru sallıyordu. Ben burnumu neredeyse Sıla’nın burnuna dayamış gülümseyerek sorumu tekrarladım. “Evet kuzum çalıştık ya. Bak mavi vardı. Bak mesela eeeee şu bardak mavi. Beyaz vardı. Sen seviyorsun ya hani tavanı, tavan beyaz mesela. Bir de ne vardı. Bu renk vardı. Ne renk bu? Söyle aşkım. Hadi bebeğim benim.”. Sıla maydanoza uzun uzun baktı. Başını tekrardan kaldırıp tavanı seyretmeye başladı. O an İpek’in yüzünü görmeliydiniz. En ufak umudu paramparça olan güzel karım, çıldırması o eski rahatsızlığı geri gelmiş gibiydi. “Allah belanızı versin. Ben de durmuş bunu izliyorum. Kimlerin arasında kaldım. Yeter artık” demeye başlıyor eline geçen her şeyi sağa sola fırlatıyordu. Cinnet geçiriyor gibiydi. Sıla sanki çevresinde bunlar olmuyormuş gibi tavanı seyretmeye devam ediyordu. Sıla’nın durumu İpek’i daha da çileden çıkartıyordu. “Bundan hiçbir şeyin olacağı yok. Deli etti bizi. Bak beni ne hâle getirdi. Kollarıma bak. Karnıma bak. Neler yaptım kendime. Neler yaptım. Kendine bak. Allah aşkına kendine bak. Bu mu benim âşık olduğum adam? Genciz biz ya. Kaç yaşındayız? Ben bıktım. Vallahi bıktım. Herkes çoluğuyla çocuğuyla

neler yaşıyor bize bak.” İpek’in sağa sola fırlattığı eşyalardan etkilenmesin diye kızımın üzerine eğilmiştim. Bağırdı. Bağırdı. Boşalttı içinde ne varsa. En sonunda dizlerinin bağı çözöldü. Çöktü yere. Ağlamaya başladı. “Bana kötü geliyorsunuz. Nefret ediyorum hepinizden” diyordu. Ne diyeceğimi bilemedim. Bin yerimden kırıldım. Düşmeyeyim diye beni tutan şeylerin İpek’in sevgisi ve Sıla’nın varlığı olduğunu düşünürdüm. Bağlarımdan birinin koptuğunu hissettim. Göğüs kafesimin kırılp kemiğimin kalbime batması gibi bir şey oldu. Yutkundum. “Tamam, İpek. Bak şimdi sinirlisin, yarın konuşalım. Sakin ol. Çocuğun önünde tartışmayalım” desem de dinlemedi beni. Çocukla ilgili bir şey söylediğim için yeniden alevlendi öfkesi. Yakama yapıştı. Ağlayarak “Anlamıyor bizi. Nerede olduğunun bile farkında değil. Biz kimiz? Onun neyi oluyoruz? Hiçbir şey bilmiyor. Anlamıyor musun?”. Kolundan tutup odaya götürdüm onu. Yatağa yatırdım. O kadar yorulmuştu ki hemen uyudu. Döndüğümde Sıla masanın üzerindeydi. Daha önce hiç rastlamadığım bir ifadeyle yüzüme bakıyordu. Uzattığı bacaklarının arasında duran maydanozu alıp dolaba koyarken “Yeşil” dedi. Sesi ağlamaklı geliyordu.

Zamanın Bir Kuş Uçumu Gibi Akması

İpek evi terk etti. Boşanma davası açtı. Hâkim bizi Türk Medeni Kanunu-na yakışır biçimde boşadı. Çocuğu bana verdi. İpek mahkemeden ayrıldığında çok mutluydu. Mersin’de annesinin yanında kalacakmış. Yeni bir hayata başlayacakmış. Ondan ayrılmış olmak daha önce hiç tatmadığım rezil bir yemeği yemek gibiydi. Daha önce tattığınız ama tadını beğenmediğiniz bir yemek bir daha önünüze geldiğinde aşağı yukarı neyle karşılaşacağınızı anlarsınız. Ama bu öyle değil. Kalbimin yarısının Mersin’e giden bir uçağa bindiğini ve benden nefret ettiğini biliyorum artık. Bir organımın benden ayrı davranmasına benzer bir şey bu. Kolum kendiliğinden harekete geçmiş, bana yumruk atıyormuş gibi hissediyordum. Bir anlığına arkamı döndüm. Sıla annemin kucağında duruyor. Kızımı aldım. Evimize gittik. İpek’in bizi terk etmesi ile beni boşaması arasındaki süreçte Sıla, sarıyı, kırmızıyı öğrendi. Beraber maç izleyebiliyoruz artık. Bizim takım gol attığında “Bak” diyebiliyor. Ayrıca bazı sayıları da öğrendi. Parmaklarının üzerine birden ona kadar yazdım. Bir ve ikiyi biliyor. Ama diğerlerini sorduğumda cevap veremiyor. Onunla daha fazla vakit geçirmek için ofisimi eve taşıdım. İş yerindeki penceremize konan kuşlar bizi arayıp buldular. Bir süredir evimizin penceresine de konuyorlar. Şu kuşlar iyi ki varlar. İpek gittikten sonra günlerce gözleri tavandan ayrılmadı kızımın. Gözlerine yaşlar indi. Her şeyin kötüye gittiği bir gün ben Sıla’nın altını temizlerken kapalı pencereyi açmam için gagalarıyla vurdular cama. Pencereyi açtım. Dört tane güvercin bir olmuş her biri bir köşesinden tuttuğu tacı bize uzatıyorlar. Kendilerine yuva yapar gibi yaptıkları tacın arasına ofisteki pencere pervazına monte ettiğim sepetteki tüm nesneleri yerleştirmişler. Güneşe tuttuğunda parlıyor. Tacı Sıla’nın başına

taktığımda kakhaha attı kızım. Onun kakhahasına kuş cıvıltıları karıştı. Hava kararmaya yakın gitti kuşlar. İçerisi soğuk olduğundan kapattım pencereyi.

Günler geçti. Kışa döndü güz. Kuşlar gelmez oldular. Sıla, mevsimden mi bilinmez iyice içine kapandı. İlk hâline döndü. Bir ara seslendiğimde bakacak kadar ilerlemiştik oysa. Kış ortasında bir gün annem aradı. İnternette görmüş, İpek'in nişanı varmış hafta sonu. "Boş ver oğlum" dedi. Söylemese bilmeyeceğim bir şeye boş ver dedi kadın. Sosyal medyayla tanıştığından beri hayırlı haber verdiği yok ki. Yok o ölmüş, yok bu hastaymış... Neyse. Anneme durumu umursamadığımı söyledim. Onu beklediğimi ve özlediğimi söyleyerek kapattım telefonu. Öfke, kıskançlık, çaresizlik hepsi karıştı. İpek'i öldürmek istedim. Galiba hayata böyle devam edebilmesini kıskandım. Her şeyden uzaklaşmak için mutfağa gittim. Portakal, greyfurt doğrayıp suyunu sıktım. Bir bana bir de Sıla'ya. Dağılmıyordu kafam. Sıla'ya seslendim. Baktı. Bu bile düzeltemedi moralimi. Ona meyve suyunu içirdim. Göz kırptı bana. Salonu topladım, kitap okumaya çalıştım, en sonunda televizyonda bir basket maçı buldum. Dikkatimin dağınıklığı ve kafamın bulanıklığından olsa gerek anlamadım bir şey. Televizyonu kapattım. Beni bu hâle getiren duygunun peşine düşmüşken göğsümde bir ağırlık hissettim. Sıla başını göğsüme koymuş bana bakıyordu. Bulunduğu noktadan yanıma kadar gelmiş. Al sana mucize. Bunu bile fark edemedim. Onu sevdim. Biraz neşelensin diye kuşların getirdiği tacı onun başına taktım. Tacı başına takınca üzerindeki metaller, boncuklar parladı. Sırtım ürperdi. O nesneler parladıkça gülümsüyordu Sıla. Koltuğa yaslandım. Sıkıntıdan, o garip buhrandan dolayı hayal görüyor olmalıydım. Kızımın başını tekrar göğsüme yaslayıp uzandım. Başım ağrımaya başlamıştı. Sessizliğin içinde Sıla'yla birlikte tavana bakıyordum. İpek'in evlenecek olması, içinde bulunduğum durum, kızımın geleceği, kuşların bir süredir gelmiyor olması... Her şey iç içe girmişti. Tüm duygular bir çiviymiş ve gizli bir kuvvet tarafından ruhuma çakılıyordu. Gitsek ne güzel olurdu. Gidip başka bir memlekete yerleşecek kadar param yoktu. En fazla bir haftalığına gidebilirdim. O da bir işe yaramazdı. Kafamda onlarca soru dolanırken "Bak" dedi Sıla. Zihnimdeki görüntüleri ortadan kaldırıp ruhumdaki o çiviye yerinden söktü. Daha önce hiç kullanamadığı ellerinden biriyle yüzümü okşadıktan sonra diğer eliyle de tavanı işaret etti.

Başındaki tacın tüm süsleri parladı
Tavanda göz alan bembeyaz bir ışık
Onu gördüm
Sonra sonsuz bir yeşillik
Kızımla ben
Bir ırmağın yanında
Üzerimizde Hüma kuşu

MERAL AFACAN BAYRAK

Rüzgâr ve Kamikaze

“Uyanık halde günü karşılamak ne saadet!” diye sesli düşündü Banu. Din-
gin bir ruhla okunan ayetler... Eşlik eden beyaz lale kokuları... Sanki hiç gazel
düşmemiş rüya gibi bir bahçede, sanki gözünü yumsan ordasın. Annesinin
lafını hatırladı: “İnsan hep uzun uzun kendiyle söyler. Kim bilecek, kim du-
yacak Rabbinden başka.” İşte öyle saatler... Ne saatler, bir de kritik dakikalar...

Gözünü açsan da bahçeyi iskalamazsın gibi. Hayal üstü, dalgınlıklar, deli
rüzgârlar ama illa ki Kamikaze ve rüzgâr. Ne demişti adam en son, “Savun-
madın beni, yalnız bıraktın öylece. Kırgınım.” Bir çift kuyuya dönüşen ba-
kışlarına maruz kalınca ne yapacağını unutmuştu. Sahi ne yapıldı kendini
görünmez odalara kilitleyen, gitmeyi seçen birine?

“Böyle miydi hep, sonradan mı zor oldun sen?” Çok istedi aslında. Canı
gibi, kanı gibi damarındaki o insana, bir türlü hesap sormadı. “Ha, oldu o
zaman,” dedi yutkundü ve geri döndü. Çünkü ne söylese havada kalacak-
tı. Ulaşılmaz olan oydu. Yol yeniydi, asfalt bile dökülmemişti, otobüse binip
gözden kayboldu adam. Kuru, genzi yakan, sarı bir toz bulutu kalktı ardından.
Aynı otobüste olmaları gerekmez miydi? Neden yalnızdı peki?

Bu hikâyede ters giden bir şey vardı. Sorgulamamalıydı. Sessiz kalma-
lıydı mümkünse. Gececekti. Ölüm gibi bir şeydi bu hal. Mukadderat demeli
ve o kuyuya razı olmalıydı. Nasibine düşen kuyuydu, bir çift gözdü, ve bir
garip küslüktü, hatta gönül koymaydı. Keşke yaşanan rüyadan ibaret olsaydı.
Yorulmasaydı bu kadar yüreği. Öyle olması gerekiyordu. Oldu.

Ne demişti? Hiç.

Rüzgâr ve Kamikaze...

“Hafif baş ağrılarını geçeceksin, kalbe işlemiş kurşun yarası gibi dert-
lerden haber vereceksin bana.” Derdin büyüğünden bahis açan bu insanı,
dinlese mi acaba? Neden dinlemiyor ki?

Dinlerse büyük, geniş, ferah kapılardan geçecek. Meydanlar görececek ye-
şil, devasa ve temiz. Taştan hep, kesme eski stil olanından var, asfalt yok.

Tezahürat yerine kanat şakırtıları duyacak, kuşları görecektir. “Bak bu önemlidir Banu. Mühim yani. Gereksiz işgal edilmemiş, hiç eylem yapılmamış meydanlar. Dahası rüzgâr ve Kamikaze!”

“Ne demek istedin ki sen şimdi?” dedi, Selim’e.

Limonlar, mandalinalar...

“Boş ver anam sen, dinleme bu boşboğazları.” dedi, içeri yeni giren kıvrık saçlı çocuğa, tezgâhtaki şişman kadın. Limonları tezgâha dizdi itinayla. Alışverişe çıkmıştı ya, hiçbir şey olmamış gibi, kimse gitmemiş, ıssızlık olmamış... Sırıttı kadın, inci gibi dişleri varmış meğer. Eprimiş önlüğüne ellerini sildi. Siyah plastik eldivenini geçirdi sağ eline. Paket yapacak ya aldıklarını.

“Hiç işte, işleri güçleri lak lak, leylek misali.”

Selim ondaki garipliği fark etti. Serra meselesini biliyordu. Markette kasada karşılaşmaları üstüne tuz biber olmuştu.

“Esas rüzgârdan haber ver, esecek mi? Rüzgârgülünü döndürecek mi? Hani deniz kabuklarından olan, geçen temmuz tatilden dönerken, size öylesine uğradığında Serra’nın hediye ettiği kapı süsünü şıkırdatacak kadar var mı bu rüzgâr?” Tam da ona göre bir cümleydi işte. Diline dolamıştı yine.

“Çok mu hoşuna gitti şıkırtısı? İlâhi âlemsin...” Kekeledi aslında cevap verirken, “yok ya, keşke Kamikaze olsa da binsek...” dedi. “Hayret” dedi, göz kırptı, “sen, önemsemezdin böyle objeleri. Rüzgâr Tanrısı’nı falan. Büyük değişim yani.”

“Hani dünya yansa eski hasırın bile yok içinde, hesabı.” Gülüştüler. “Aman ya, nereden bulursun böyle lafları sende!” dedi Banu. Sırtındaki bıçağın acısını unutup, kuyuya takılı düşüncesini parlatmıştı zihninde. Hangi biriyle baş edecekti bunların?

“Ne kadar?” diye sordu kadına oysa. Yine hatırladı.

Bir lira için pazarda oğlunu paylayan tezgâhtar kadın geldi aklına. Altı üstü kıvrık marul alacaktı. Oğul başka, anne başka söyledi fiyatını. Sorduğuna da pişman oldu, aldığına da, alacağına da.

“Evleneceksin sen daha, bir lira bile olsa hesap edeceksin, nasıl yürüyecek bu alış veriş böyle?” diye haykırdı kadın, havada buzdan oklar uçtu sanki. Herkesin içinde paylanmak delikanlıyı üzdü belli ki. “Evlenmeyeceğim ki ben, hadi rahat bırak beni.” dedi, sağ elindeki cep telefonunun ekranına gömüldü âdeta. Bir ıslak marula, bir çocuğa bakakaldı. Bir liralık kalp kırıklığı. Ne gerek vardı oysa. Bu hafta başına gelen ikinci bir lira vakasıydı. Birincisinde, iki gün önce yatılı okulun önünden geçen dolmuşta olmuştu. Beyaz bereli, daha orta okullu olduğunu tahmin ettiği genç kız, devasa kırmızı bavulunu sürüyerek dolmuşa atladı, yerine henüz oturmamış olan yolcuların arasından öne doğru ilerledi. Bavulu onun ayaklarının üzerinden de, nazikçe özür dileyerek atlatmıştı. Ondaki bir öne geçti, yerine oturdu. Kız, bildiğin gevezeydi. Yüksek sesle konuştuğu için bütün dolmuş, kısacık hayat hikâyesini din-

ledi mecburen. Böylece arka koltukta oturuyor olması, bir şeyi değiştirmede. Şahitlik devam ediyordu. “Şoför bir liramı iç etti. Dört lira değil mi normalde?” Ayağa kalkıp arkasına bakarak, gülümsedi. “İstemem ayıp olur mu teyze?” dedi. Bilmem ki, diye dudak büktü ona yanındaki. İstemek için neden ondan izin istiyordu ki? Benimkini de geri vermedi ki, diyemedi kadın. “Bir lira için tatsızlık çıkmasın aman...”

“Eee... Ne olmuş?” Beyaz bereli kızın anne babası ayırmış. Babası hiç arayıp sormuyormuş. Yakın bir ilçede oturuyormuş annesiyle, taş çatlasa bir saat. Sonra şehirdeki okulu kazanınca yatılı kalmaya başlamış. Dersleri çok iyiymiş. Kocaman valizinde tıkkış tıkkış olan kirli çamaşırlarını, cumadan beri yanında gezdirmiş. Hafta içi çalışan annesine uğramış ilkin. Bir akşam orada kalmış sonra, merkezde oturan ablasına geçmiş. Onun da küçük çocukları varmış. Zamanı olmamış pek onunla ilgilenmeye. Şimdi de erken dönüyormuş ki, pazar günü malum, ona çamaşır yıkama sırası çabuk gelsin. Hadi bakalım...

İyi ki yurt vardı. Yurtta makine olmasa, çamaşırhane olmasa ne olacaktı hali? Artık yurt değil yuvaydı onun için. Belki... O kadar da incelikli düşünmüyordu gülererek anlatıyordu ya, ona öyle gelmişti. Yanındaki yaşlıca köylü kadın ise şehirde anlaştığı dükkâna satılsın diye, peynir, süt getirmişti. Geri dönüş yolunda ise, kızı iyice sorguya çekmişti maşallah. Röntgen çeker gibi, tanı koyar gibi. Aman kusur kalmasın...

Hep o ebruli eşarabının uçlarını, yüzüne yüzüne savuran rüzgâr yüzündendi. Bir de onun zihnini meşgul eden Kamikaze... Bir lirayla nasıl imtihan olunur görüyordu gününü. Az değildi yaşanan ve anlatılamayan.

Olan biten... Tek ve lüzumlu biricik bir durumun dışında kalan her şeyin, bir toz kümesi gibi gözünün önünde dağılması, badem ağacının onu çiçekten bir yağmura tutması, incecik bir pembe çiçeğe bezenmiş mutlu gülümsemeye dönüşen yüzle gün boyu dolaşması... Abartacak ne var değil mi? Sadece senin yaşadığın bir durumsa...

“Kamikaze kadar hızlı o, ardından bakıp kalman normal işte. Senin gördüğün gibi değil hayat diyor, herhangi bir gazetenin üçüncü sayfasındaki haberler. Tehdit var hep, güncelin diline kulak ver, diye diye bitirdiler umudu.” dedi Selim, ayaküstü ne çok konuşmuştu ya hu!

Daldı gitti Banu. Eski zamandan kalma köhne bir değirmende boşa dönen çark gibi. Kuyu gibi. Ona da bulaşmıştı hüznün, gidenden. Şarkı dinlesen geçmez bir şey. Kırmızının şölensi hâkimiyeti. Dur, kıvrılma diyemezsin dansçıya, Flamenko aşkına, oley! Tıkırtılı kırmızı ayakkabıların ritminde yiten yasını, pencereden dolan neşesiyle değişirsin. Bir rüzgâr ve Kamikaze... Tıpkı sökülüp giden bir el örgüsü kazak gibi ömrün bazen. Yitik gibi. Şal değil. Asla!

“Serra’yı da boş ver.” dedi Selim marketten çıkarken.

“Doğru, haklısın,” dedi ardından. Belki duymadı Selim.

GÜLAY PAMUK

Yumurta ve Papağan

Üst kat sanki uçak pisti. Gecenin bir yarısı bilye tekerliğin döşemeye inişiyle uykusundan sıçradı. Sesi takip etmeye başladı. Ses, döşemenin bir ucundan diğer ucuna doğru sürüklendi. Bu odadaki turu tamamlayınca mutfağa kadar devam etti. Peri, üst kattaki hareketlenme ile evin içinde dört döndü. Balkona çıkıp yukarı doğru baktı. Yan taraftaki komşuların perdelerinde ışık aradı. Sonra ses bir anda kesildi. Çıt yok. Yeniden uyumak için odasına giderken bu sefer yukardan tıkırtılar geldi. Tıkırtılar yürüme sesine dönüştü. Sonra kapılar açılıp hızlıca kapanmaya başladı. Sabaha karşı sesler kesildi. Annesi gibi bir kez uykusu bölündü mü bir daha uykuya dalamazdı. Odaya girince yatakta mışıl mışıl uyuyan kocasına baktı. Bu seslerin ona ninni etkisi yarattığını düşündü. Kendi kendine kızdı.

Sabah olunca konu yine aynıydı. “Evi yeni aldık, taksitleri daha bitmedi. Bir hevesle taşındık hem. Yukarıdakiler kiracı. Çok durmazlar, zannetmem.” deyip konuyu kapattı. Çayından bir yudum daha aldı. “Abarttığımı düşünüyorsun, biliyorum.” Ayağa kalkıp öğlen için hazırladığı yemeği ateşe koydu. “Her şey gibi bu da geçecek. Sadece görmezden gelmeyi öğrenmeliyim.” dedi ama kocası meşguldü, duymadı. İki üç aydır geceleri uyku nedir, bilmiyordu.

“Tüm eksikliklerimi de fazlalıklarımı koydum bir kenara.” dedi içinden. Örgüsünü eline aldı. İki pembe patiği topuk kenarları taşmayacak şekilde üst üste koydu. Küçük patikleri ölçtü biçti, bugün biter herhalde, dedi. Bir bebek ayaklarının ucuna geldi. Ninni söylemeye başladı. Annesinin sesi kulağına geldi “Bunların hepsi yalnızlıktan oluyor.” diye fısıldadı. “Bir bebeğin olsa kimsenin sesini duymazsın.” Uçaklar kalkışa hazırlanıyordu pistte. Bir uğultu sesi parçaladı kulak zarını. Aşağıya doğru çocuklar hoplayarak merdivenden indi, başı zonkladı.

Yerinden doğruldu. Yünleri daha kalın bir çift şişi dolabın altındaki çekmecedan aldı. Yeni bir örgü modeli çıkarmaya koyuldu. İki parmak çift lastik örgü ördükten sonra annesinin gösterdiği nohut örgü modeline başladı.

Örgüsünü örerken esnedi. Bir süre sonra da olduğu yerde uyukladı. Bebek ağlama sesiyle koltuktan sıçradı. Elindeki şişi kenara bırakıp sesin geldiği yöne doğru hızlı adımlarla yürüdü. Balkondan tüm binaların arkasını döndüğü bahçeye bakındı. Alt kattaki komşu cam demirliği aşırıp çamaşır ipine bebek çamaşırını asıyordu. Gözünün önüne küçük küçük renk renk çoraplar dizildi. Minicik bir zıbın. Bir zıbın daha. Kadın elindeki patikli pantolonu ayak ucundan astı. Peri'nin burnuna sabun kokusu geldi. Bebeğin ağlama sesi diyecekti, kadının yüzüne bile bakmadan camı kapattı.

Akşam yemeğini hazırlarken kocası "Arkadaşlar iş dolayısıyla tüm yaz şehir dışında olacak. Papağanları varmış, bırakacak yerleri de yokmuş. Bana sizde kalabilir mi?" diye sordu. Bu konuşmayı gazeteye bakarak göz göze gelmeden sürdürdü. Peri, "Nasıl bir papağan?" deyip elindeki bulaşık kabı kenara koydu. El bezine elini kuruladı. Çayını aldı. Kocasının karşısına oturdu. "Cennet papağanıymış." "Biz hiç hayvan bakmadık ki." Çayı çok sıcaktı. İçerken höpürdetti. Biraz düşündü. "Geçici bir süre olabilir." diye cevap verdi.

Ertesi akşam bir erkek bir dişi papağan yemleriyle geldi. Papağanlar durgun ve sessizdi. Öylesine saatlerce aynı yerde kalıyorlardı. Peri cıvı cıvı öten iki papağan bekliyordu fakat papağanların iletişimleri yok denecek kadar azdı. Bunu arkadaşlarının sessiz ev sahibeliğine bağladılar. "Biz onlarla konuştukça onlar da yavaş yavaş açılırlar." dedi kocası. Eve ses katacağını düşünmüşlerdi ama tüm çabalarına rağmen bekledikleri gibi olmadı. Kocasını sabah yemlerini veriyor, suyunu tazeliyor, haftada bir de kafesin temizliğini yapıyordu.

Peri sabahleyin uyuyakaldığını kocasının tıkırtılarından anladı. Evden çıkarken kocasına telaşla arkasından seslendi. "Çekirdek severler. Akşam gelirirken alsan. Arkadaşım vardı, onlar besliyordu. Keyifle çıt çıt çekirdek yiyordu, arkadaşşıma 'anne' diye sesleniyor hatta kabuklarını kafesin dışına büyük bir keyifle fırlatıyordu." dedi. "Tamam, sorun değil." dedi kocası acelesi vardı. Kapının kapanma sesini duydu.

Kocası gittikten sonra kapı tıkladı. Önce emin olamadı ama sonra ikinci kez kapı tıklatılınca kapının ardında birinin varlığından emin kapıya doğru yöneldi. Gelen alt komşusuydu. "Kahven var mı, bir kahve içmeye geldim," dedi. Gri pardösüsü üzerindeydi. Bir yere gidiyor da gitmeden bana uğradı diye düşündü. "Var teyzeciğim gel." deyip içeri davet etti. Kahveyi hazırlarken kadın Peri'yi yukarıdan aşağı süzdü. Bunu yaparken bir yandan da apartmanda neler olmuş bitmişse onları anlatıyordu. Eliyle ağzını kapatarak "Çöpleri dışarı bırakıyorlar, günlerce apartman boşluğunda çöpler kokuyor." dedi.

"Kim?" dedi Peri.

"Apartmandakiler işte, komşular, kokudan girilmiyor evlere?"

“Keşke atsalar, kapıya bırakmasalar.” diye cevap verdi ama durumu anladı. Şaşırdı, kızardı, bozardı. Kapının kenarında bulunan çöpler aklına geldi. Kahveleri hazırlayıp mutfak masasına komşusunun karşısına oturdu. Komşusu devam etti. “Soğan kürü varmış, aç karna yedi gün içip Allah’ın izniyle etkisini gören çok var.” “Olur, denerim.” dedi Peri. Komşusunun gözüne masanın üstünde bıraktığı tahlil sonuçları ve ilaçlar çarptı. “Yine mi başladınız doktora?” “Ancak para yerler.” Kahvesinden bir yudum içti. “Allah ellerine düşürmesin, umut tacirliği değil mi ama, çok üzülüyorsunuz sonra. Allahtan umut kesilmez tabi, hepimizin sonu hayrolsun.” deyip dudağını buruşturdu.

“Öyle” dedi Peri, diyecek, anlatacak bir şey bulamadı.

“Sen artık çalışmayacaksın galiba.”

“Bilmem, hiç düşünmedim.”

“Benim yeğenim bu ayın başında havaalanında çalışmaya başladı.”

“Hayırlı olsun.” dedi sessizleşti. Boğazı düğümlendi. Bir uçak kalkıp gitti, uzaklara.

Akşam çekirdekleri yemliğe koydu. Karı koca kafesin karşısına oturdu. Peri örgüsünü aldı eline. Kocası günden kalan işlerini yapmaya koyuldu. Çaylarını içerken bir yandan da onları izlediler. Papağanlar ağızlarına birkaç tane çekirdek aldı. Çıt çıt seslerini duydular.

“Doktora gittin mi bugün?”

“Evet. Yarın ya da ertesi gün işlemi yapacaklar.”

“Sence olur mu?” kocasının sesinde ne kadar çok hayal kırıklığı vardı.

“Neden olmasın?” Kırk yaşına iki vardı. Olmaması için bir sebep yok ki diye geçirdi içinden. Hem doktor kendi demedi mi “Birinin olduğu yerde ikinci de olur diye?”

On beş gün kadar sonra papağanlarda bir hareketlenme oldu. Eşiyile daha çok bir araya gelmeye başladılar. Keyifliyidiler. Bunun üzerine kocası doğal ortamlarına benzeyen bir yuva yapma konusunda onlara yardımcı olmak için birkaç dal kabuğu, saman ve kuru ot topladı. Kafesin yanına uzanabileceği alanlara dağıttı. Bir tanıdıklarının önerisiyle gazete kağıtlarını on cm uzunluğunda bir cm genişliğinde kafes tabanına ve kenarlarına koydular. Papağanlar sessizce yuvalarını yaptı. Günlerce dişi yuvadan kalkmadı. Karı koca papağanın yumurtladığını anladı. Evde bir hareketlenme vardı. Her sabah bir gelişme var mı diye kafesin başına geçip onları rahatsız etmeden bakınıyorlardı. Ama erkek olan çok titizdi. Kafesin kapağının açılmasıyla birlikte huysuzlanmaya, neredeyse saldırmaya başlıyordu. Bir keresinde sularını değiştirirken kocasının kolunu gagalamıştı. Zaman geçtikçe bir tuhafılık olduğunu hissettiler. Çünkü dişi papağan yumurtanın üstünden günler haftalar geçmesine rağmen ayrılmıyor, yumurtada da papağanda da hiçbir

değişiklik olmuyordu. Ara ara eski durgunluğu gözlerine vuruyordu. Uzun uzun boş bakışları vardı. Sonra bir akşam kafesin kenarına tünedi. Durgun gözlerle Peri'ye baktı. Yumurtanın üstüne bir daha oturmadi. Kocasını "Herhalde yerini beğenmedi. Belki bize ısınamadılar" dedi. Peri'nin aklı almıyordu. Papağan yumurtadan neden ayrılmıştı? Yumurta ne erkek papağanın ne dişi papağanın umurundaydı. İkisi kafesin ayrı köşelerindeydi, yumurta da ortada tek başına duruyordu. Peri o gece sabaha karşı bir sesle irkilerek uyandı. Yatağından çıktı. Papağanların bulunduğu odaya doğru yürüdü. Tam balkona çıkacakken kafeste bir tuhaflık sezinledi. Yaklaştı. Yumurtanın kırılmış olduğunu fark etti. Sadece kabuktan ibaret içi bomboş yumurtaya öylece bakakaldı.

2019'da Öykü

Heceöykü olarak 2019 yılında ölkemizde yayımlanan dergilerdeki öykü türünün görünümünün küçük bir fotoğrafını çekerek okuyucularımıza sunmayı planladık. Bunun için edebiyat ortamını öykü özelinde yakından izlediklerini düşündüğümüz yazarlarımız ile öykü dergilerimizi ve sayfalarında öyküye yer açan belli başlı edebiyat dergilerimizin yayın yönetmenlerine öykünün 2019 yılındaki genel görünümünü sorduk.

Sorularımızı gönderdiğimiz yazarlarımız, yayın yönetmenlerimiz elbette salt cevaplarını yayımladıklarımız kadar değildi. 2019'da öykü değerlendirmelerini ilginize sunarken soruşturmamıza karşılık veren yazarlarımıza içtenlikle teşekkür ederiz.

Soru:

Hikâye türünün 2019 yılındaki genel panoramasını aşağıdaki başlıklar altında nasıl değerlendirirsiniz?

1. Dergiler/ derginiz açısından
2. Türkiye'deki genel edebiyat ortamı açısından
3. Kendi okumalarınız açısından

NECATİ MERT

Hayat, zamana bağımlı değil. Örneğin Samanpazarı'nda hayat 1920 yılının 22 Nisan'ından 23 Nisan'ına değişmemiştir. Kendince akar hayat. Bu yüzden 2019 yılı için çok özel bir şey söyleyemem; 2018'e göre değişen ne olmuştur, söylenebilir mi? Ama her zaman olduğu gibi şimdi de hikâyemizin yakın geçmişi üstüne söyleyeceklerim var elbette.

Heceöykü, Şubat-Mart 2004'te çıkmaya başlar. İlk sayısı Kasım-Aralık 1995'te çıkan *Adamöykü* o tarihte 50'nci sayıya ulaşmıştır, ne ki Mayıs-Haziran 2005'te 58'inci sayısı ile da yayımına son verir.

Aralık 2006-Ocak 2007'de *Heceöykü* 24'üncü sayıya ulaşır; ilginçtir aynı tarihte *Notosöykü* de sürecin üçüncü öykü dergisi olarak yola çıkar. *Adamöykü'nün* halefi gibidir, bugün de 79'uncu sayısı ile ber-hayattır.

1995-2020 arasında ve öncesinde çıkmış kapanmış başka öykü dergileri de var, bugün çıkmakta olanlar da –haklarını yemeyeyim- ama Türkçe öykü şu son 25 yıl içinde bu üç dergide yeniden doğar. Peki, Semih Gümüş bu üç dergiden ikisinin, Hüseyin Su ile Rasim Özdenören de, bugün 97'nci sayısına gelmiş olan *Heceöykü*'ye, biri 66 sayı, diğeri de, bugün itibarıyla 31 sayı genel yayın yönetmeni olarak hatırlanmamalı mı?

Ve Necip Tosun: Sadece öykü yazarı değil, yanı sıra öykü kuramı ve günümüz öyküsü/öykücülerine aşılmaz bir çalışkanlıkla eğilmiş bir eleştirmen, peş peşe çıkardığı öğretici kitaplarıyla da gençlere rehberlik eden bir isim.

Teşekkür borçluyuz.

Genelde düşüncem bu, detaylandırdığımda da şöyle:

1. Dergiler açısından çok kesin konuşamam. Nihayet beş altıdır izleyebildiğim dergi sayısı. Öykü dergileri, seçtikleri ürünler hem de öykü üzerine yazı, eleştiri ve incelemeler bakımından sanırım hayli başarılılar. Gerçi zayıf ürünlere rastlanmıyor değil ama yenilere yer açmak, imkân tanımak zorunda oldukları hatırlanırsa mazur görülebilirler.

2. Hikâye -evet- yeniden doğmakta: Yazarları artıyor hikâyenin. Öyle ki

Heceöykü de, *Notosöykü* de yetmiyor gençlere, üç beş sayı süreceğini bilse-ler de yeni yeni dergiler çıkararak kendilerini gösteriyorlar. Genel edebiyat ortamımızda grafiği yükselen başka bir tür var mı? Yok! Hikâye gençlerin elinde artık. Üçüncü bin yılın başlarında Temel Karataş'la fark ettim bunu; *Yol Ağrısı* ile 2003 yılı Yaşar Nabi Nayır Gençlik Öykü Ödülü'nü aldı, sonraki kitaplarıyla da: *Ufka Bakan Gemiler* (2008), *Poyraz'ın İşçileri* (2013), *Ağrı Eşiği* (2016) yetkinliği iyice görüldü. Hikâyenin düştüğü yerden nasıl kalkacağı-nın işaretleri var Temel Karataş'ta. Yaşıtım bir başka yazar da bir başka genç yazarın adını verebilir. Bir şey değişmez. Hikâye gençlerin elinde doğmakta. Galiba daha çok da genç hanımların.

3. 46 yıl kitapçılık yapmış biri olarak önce şunu söylemeliyim: Hikâye yazarlarının, hikâye dergilerinin artmasına karşın, hikâye kitaplarının kita-bevlerinde satışı yok gibidir; belli noktalarda, etkinlik ve fuar ortamlarında yapılmaktadır. Hikâyenin alıcısı da yine bir hikâyecidir. Diyeceğim, toplum nezdinde hikâye yoktur.

Genç hikâyenin eksikleri yok değil. Örneğin, yazarlarının kudema'dan bir şeyler okumadıklarını düşünüyorum. Oysa geçmiş bilinmeden geleceğe çı-kılmaz. Sonra, dil dikkatleri zayıf. En önemlisi de siyasaya dayalı tercihlerde bulunuyorlar. Yazarın ideolojik duruşu olabilir, hatta dergilerin de. Olmalıdır da. Ama bir yazar, duruşuna uymayan bir dergide görünmekten kaçınmalı mı? Yine bir dergi, duruşuna uymayan bir yazarı hepten yok saymalı mı? Yazar, ideolojisini edebî dile yedirmek, dergi de ürüne edebiyat dilinden bak-mak zorunda. Beni yalanlayacak örnek bulunabilir ama laikçi – laik değil- ya-zar ve dergilerde bunu çok sık görüyorum.

NECİP TOSUN

Edebiyatımız 2019 yılında da son on yılda içinde bulunduğu temel sorunları yaşamayı sürdürdü. Bunlar, yayın dünyasında, bireysel ve toplumsal düzlemde, yönetici-yönetilen pozisyonunda, teknoloji alanında, piyasa alanında yaşanan sorunlardı. Bu da üretilen eserleri, onların pazarlanmasını, satılmasını, değerlendirilmesini ve paylaşılmasını etkiledi. Geçtiğimiz yıl içinde basılan kitaplar arasında nitelikli edebiyatın payı oldukça küçüktü.

2019 için yayın dünyasında en büyük övgüyü nitelikli edebiyatın popüler ve ucuzcu edebiyata direnişi hak ediyordu. İşin iyi tarafı da buydu. Nitelikli edebiyat, özellikle dergiler ve butik yayınevleri aracılığıyla olumsuz ortamda direnişini sürdürdü. Nitelikli edebiyat, popüler edebiyatın ısıltısına kapılmadan, ısrarla edebiyatın çitasını yükseltmeye çalıştı. Hem de hiçbir yankı duymadan, bir çilekeş gibi kozasını ördü, yarınlara umut taşıdı.

2019 yılı, öykü kitapları, dergileri ve öykücülüğümüz açısından verimli bir yıl oldu. Gerçi kitap yayıncılığı, roman yanında en azından sayısal anlamda oldukça yetersiz bir alanı kapladı ama yine de umut verici çıkışlar vardı. Büyük yayınevleri öykü kitaplarına ilgi gösterdi, kitaplar azımsanamayacak satış rakamlarına ulaştı.

Yapı Kredi Yayınları, Can Yayınları, İz Yayıncılık, Alakarga Sanat Yayınları, Şûle Yayınları, Dedalus, Hece Yayınları, Nota-Bene, Ketebe Yayınları, Doğan Kitap, Everest Yayınları, Mecaz Yayınları, h2o Kitap, Ötüken Neşriyat öykü kitapları yayıncılığında öne çıkan yayınevleri oldular. Dergilerden *Dergâh*, *Hece Öykü*, *Varlık*, *Notos*, *Yedi İklim*, *Muhayyel*, *Mahalle Mektebi*, *Post Öykü* yayın hayatına devam ederken, yılın üzücü olayı ise *İtibar* dergisinin ve *Öykü Gazetes'i*nin yayın hayatına son vermesiydi. Öykü özelinde ise *Notos*, *Hece Öykü*, *Muhayyel*, *Mahalle Mektebi*, *Post Öykü* dergileri öykü türünü edebiyat dünyasında sırtlayan dergiler oldular.

İlgim, çabam ve tercihlerim nedeniyle 2019'da yayımlanmış öykü kitap-

larından ulaşabildiklerimin büyük çoğunluğunu okudum. Bütün bunlardan bir özet yapmam gerekirse şunları söyleyebilirim: 2019'da oldukça zengin, farklı kanallardan akan, çok sesli bir öykü anlayışının sergilendiğini gördük. Hem tema olarak hem de anlatım biçimi olarak tek bir yaklaşımın ağırlığı yoktu.

Tema olarak: duygu ağırlıklı öyküler yanında düşünce ağırlıklı öyküler de; bireysel temalı öyküler yanında toplumsal temalı öyküler de yazıldı. İktidarlar, modernizm ve yerleşik anlayışlar eleştirilirken, ülkenin yaşadığı toplumsal, siyasal olaylar, bireysel acılar öykülerde işlendi. Bütün bunların yanında özellikle bu yılın öne çıkan temalarının başında yersizlik yurtsuzluk, "mültecilik" sorunu geldi. Yazarların önemli bir kısmı mültecilerin dramatik sorunlarını, dünyanın buna ilgisizliğini konu ettiler. Aşk, ezilen kadınlar, iktidar-birey ilişkileri, yoksullar, çocukluk, savaş, dinî değerlerden kopuş, cinsellik geçtiğimiz yılın öykülerinde en çok işlenen temalar oldu. Bunlardan öne çıkan tema aşk olgusuydu. Pek çok öykücü aşkı çeşitli açılardan yorumladı, hikâye etti.

Biçim olarak ise; gerçekçi öyküler de, gerçeküstü öyküler de; fantastik öyküler de postmodern öyküler de; bilinç akışı öyküleri de sade/yalın öyküler de; rüya öyküler de fotoğraflık öyküler de; sembolik yaklaşımlı öyküler de soyutlama yaklaşımlı öyküler de görüldü.

2019'da edebiyatımızda ne olduysa öyküde de o oldu. Öncelikle edebiyatın toplum hayatındaki kan kaybı bu yıl da sürdü. Edebiyatın can damarı edebiyat dergileri satış grafikleri pek parlak olmasa da ısrarla yayınlarını sürdürdü. Facebook ve Twitter, yazılı edebiyatın canlı tartışmalarının taşındığı bir yer oldu. 2019'da kısır bir edebiyat ortamında öykücüler ürünler verdiler. Bu karmaşada var olmaya, hakikatin sesi olmaya çalıştılar, hikâyeler anlattılar. Yaşananlar göstermiştir ki bunlar dönemsel ve geçici durumlar. İnsanlığın iyi, güzel, doğru arayışı dahası hakikate ulaşma arzusu bitmeyeceğine göre edebiyatın ateşi de hiçbir zaman sönmeyecektir. Sonuçta süfli duygular değil; aşkın, yüce duygular, yani edebiyat kazanacaktır. Şaire, romancıya, öykücüye düşen görev yaptığı işin hakkını verebilmektir.

Bir genelleme yapmak istersek belki şunlar söylenebilir: Bazı öyküler kısalsa, rafineleşse daha güzel olacakken uzatılmış, anlamı uzunlukta boğulmuş, uzamış ve başarısız bir öyküye dönüşmüş. Bazen de tam tersi, kimi minimal öyküler derdini tam anlatamadan kısalığın olumsuz yorumuyla oluşmuş. Gündemdeki temalar (cinsellik, din, mültecilik, Kürt sorunu) elverişli temalar olabilir ama yeni bir biçimle anlatmazsanız bu sömürü, fırsatçılık olur. 2019'daki öykülerde her ikisine de rastladık. Sadelik ve yalınlık öyküde büyük bir güç olmakla beraber aynı zamanda büyük bir risktir de. Böyle-

ce sıradanlığa, bayağılığa da düşmek mümkündür. 2019'da yalın anlatımı hakkıyla ortaya koyan öyküler de sıradanlığa düşen öyküler de vardı. Diğer yandan bu yıl son dönemin gözde anlatım imkânlarından fantastiğin öykücülerde başat bir eğilim hâline geldiği görüldü. Bu yönelimin de iyi örnekleri yanında kötü örnekleri de sergilendi.

Nedense öykücülerin en iyi kitapları genelde ilk kitaplar, kitaplardaki ilk öyküler de her durumda en güzel öyküler olurlar. 2019'da yayınlanmış öykü kitaplarını okurken de ilk öykülerin kitabın en iyi öyküsü olduğu izlenimi edindim. Bu kitapların sadece ilk öykülerinden oluşan *2019 Öykü Antolojisi* hazırlansa ne ilginç olurdu...

2019'da yayımlanan öykülere baktığımızda, pek çok öykü anlayışının varlığını gördük. Lirik yazarlar var, dramatik yazarlar var, fantastik/gerçeküstü yazarlar var, bilinç akışıyla yazarlar var, postmodern tutumla yazarlar var. Ayrıca kapalı, soyut yazarlar, durum ve atmosfer öyküleri yazarlar, sade ve yalın yazarlar var. Aynı yaklaşım temalar için de geçerli. Siyasal yönleri ağır basan öyküler var, bireysel tutumları öne çıkaran öyküler var, korku öyküleri, tarihsel öyküler var.

Sonuç olarak 2019'da hem ustalar hem de genç yazarlar öykü kitapları yayımlarken, her inançta, her kuşakta, her anlayışta iyi öykücüler nitelikli öyküler ortaya koyarak öykünün çıtasını yükselttiler.

ABDULLAH HARMANCI

2019 yılı Türk öykücülüğüne ilişkin görüşlerimi aşağıdaki maddelerle özetlemek isterim:

1. Türk öyküsünün, ülkemizin ve dünyamızın çalkalanmalarını birebir yansıtmada konusunda çok başarılı olduğunu düşünüyorum. Toplum nereye yönelmişse öykü de oraya yönelmekte. Hayatın değişimini, dönüşümünü yansıtmada konusunda çok başarılı. Biraz da öykü türü buna müsait. Yaşadığımız çağ, değişimleri sıcakı sıcakına hissetmemizi sağlıyor ayrıca.

2. Türk öyküsündeki değişimleri sene sene izleyerek bulmak neredeyse imkânsız. Yani seneler bazında bakıldığında bir şey değişmiyor gibi gözükabilir. Belki on senelik periyotlara bakılmalı. Suriye savaşı veya 15 Temmuz gibi olaylar, öykü türünün politik veya toplumsal dozajını yükseltiyor. Uzak-tan bakanlar bugünkü edebiyatın yeterince politik olmadığını düşünebilir. Bu bir yanılsama. Sadece dile getirme biçimleri değişiyor. Ama toplumsallık veya politik gelişmeler Türk öyküsüne yansıyor. Bunu neden söylüyorum? Eğer öykümüz değişiyorsa biraz da bu sebeplerle değişiyor. Dönüşüyor. Derin toplumsal kırılmalarla. Yarılmalarla.

3. Savaş, savaş karşıtlığı, terör, şiddet, ahlaki çözülme, sosyal medya eleştirisi, toplumsal eleştiri, sanatçıların kendi iç dünyalarındaki sorunlar, çocukluğa dönüş özlemleri, kentsel dönüşüm, cinsellik, yalnızlık, konformizm, tasavvuf, din gibi konular/temalar işlenmeye devam ediyor. Postmodernizm çatısı altında toplanabilecek fantastik, büyülü gerçekçilik, metinlerarasılık, ironi, üstkurmaca gibi uygulamalar ise öykülerin genel plastik çerçevesi.

4. Edebî çeviri çalışmalarının hiç bu kadar -nicelik ve nitelik olarak- yükseldiğini anımsamıyorum. Dolayısıyla özellikle yeni öykücülerin başarısını onaylamakta acele etmemeliyiz. Bazen sizi çok etkileyen bir isim, sonradan anlaşılıyor ki, yeni çevrilmiş önemli bir kalemin “dopingiyle” eser vermiş. Yani ortada yapay bir durum var. Etkilenme elbette meşru bir durumdur ve

bir yazarı içinize iyice sindirdiğiniz zaman belli bir süre sonra onu aşar ve kendinize ait bir esere varırsınız. Bu doğal yoldur. Bir de yapay yol var. Bilmeyenler için çok ışıltılı bir sonuç gibi geliyor. Ama bir süre sonra bunun sindirilmemiş bir etki olduğunu görüyorsunuz. Çeviri edebiyatını da iyice izlemek gerekiyor.

5. İtiraf etmemiz gerekirse, artık ipin ucunu kaçırdık. Bu kadar kitap, bu kadar eser ve yazar nasıl takip edilecek? İmkânsız. Olup bitenleri büyük oranda “gelenler” üzerinden değerlendirebiliyoruz. Öyküyü yakından izleyip eleştiri yazan ne kadar isim varsa bir süre sonra tabiri caizse “geri çekildi.” Kimse bu yoğunluğu izleyemez. Bireysel anlamda söylüyorum. Bazı kurumlar çıkıp bunu ekipler halinde yapabilir. Dolayısıyla genel manzara çizmek kolay değil. Hatta belki de mümkün değil. Yani söylediklerimiz daha çok gözlem sonuçlarıdır ve kısmilik / ‘indî’lik içerir.

ALİ HAYDAR HAKSAL*Yedi İklim* yayın yönetmeni**1.**

Yedi iklim dergisi olarak biz her sayımızda öyküyü iki ölçü ile ele alıyoruz. İlki ustaların kimi deneysel, kimi klasik, kimi modern tarzda ele aldığı öyküleri incelemek. İkincisi ise ustaların gölgesinde yetişen genç anlatıcıların öyküsel metinlerini dikkate almak. Genç yeteneklerde bir ışık görüyorsak, riski göze alıyoruz ve metinlerini yayımlıyoruz. Bunu yaparken de ilkesel yaklaşımlarımızı onlara ifade ediyor, metinler üzerinde kabul ettikleri kadarıyla tasarrufa gidiyor, çatılan metni dil, sanat ve medeniyet açısından inceleyerek onarıma gittiğimiz gibi doğrudan eklemleyebiliyoruz. Bunu ilk metinlerinde yapıyoruz sadece. Sonrasını kendilerine bırakıyoruz. Sağlam metinlere dokunmuyoruz. Olduğu gibi yayımlıyoruz. Hemen her sayımızda genç öykücülerini kazanmanın yanında ve yolundayız. Bu vesileyle *Yedi İklim* bilincinde, ekolünden her alan ve türde olduğu gibi öyküde de birçok yeteneği edebiyatımıza kazandırmanın kıvancı ve gönencini yaşıyoruz.

2.

Altın çağını yaşıyor öykü. Bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Öyküye yer veren, öyküyü önemseyen edebiyat dergileri nitel ve nicel yönlerden fazla. Bu, sevindirici. Öyküye açılan kapılar ve pencereler bereketli. İmkân ve çevreler hayli fazla. Sırf öykü merkezli söyleşiler, yarışmalar, festivaller, panel ve konferanslar sıkça yapılıyor. Genç kuşağın öyküye yaklaşımı olumlu. Herkes bir şekilde öykü okuluna kaydını yaptırıyor. Ardından alan ve bölüm değiştirmeden mezun olmak istiyor. Sanal dünya bir tehlike gençlerin önünde. Çabuk tükeniyor, çarçabuk tüketiliyor. Dikkat etmek lazım geliyor bu alana. Ne var ki bir virüs gibi yazıya tutkun gençleri bir şekilde çeldiriyor. Ama dediğimiz gibi her şeye rağmen öykü; hiçbir dönemde bu zamanda olduğu kadar ilgi görmedi.

3.

Belli disiplin içerisinde çok sıkı ve çok okuyorum. Şu sıralar, on gün içinde iki bin beş yüz sayfa okudum. Geçen ocak, şubat aylarında düzenli olarak on beş bin sayfa kitap okudum. Buna dergiler, gazeteler, dergiye gelen yazılar dahil değil. Bizden, Doğudan Batıya uzanan okuma yelpazem çok geniş. Kastım kültür coğrafyası elbet. Bu geniş coğrafyada Rasim Özdenören, Ramazan Dikmen, Cahit Zarifoğlu, William Faulkner, Proust, Virginia Woolf, Anton Çehov, Hugo, Tolstoy, Dostoyevski, Kafka, Çehov, Necib Mahfuz, Stefan Zweig vs. kimler yok ki! Klasikleşen isimler bunlar. Birinci sınıf yazarları önceliyorum. Bunları okumakta, takip etmekte yarar var. Gençler bu noktada sınırlı. Doğal olarak deneyimsizler. Ancak sabırsızlıklarını ve heyecanlarını normal karşılamak gerekiyor. Düzenli okumadıkları yazdıklarından hemen belli oluyor. Çoğu kendini tekrar eden metinlerle karşılaştıkça üzülmekten edemiyor insan. Bunlara öykü demeye dilim varmıyor aslında. Sözlük karıştırmıyorlar, periyodik okumalar yapmıyorlar, edebiyat dergilerini takip etmiyorlar, yazar ve metinleri mukayeseli ele almıyorlar. Bir de ortamda bir hayli dergi var. Bizim yayımlamadığımız metinler başka dergilerde yer alabiliyor. Bu, gençler için yarar sağlamıyor. Sosyal medyada yayımladıklarında, beğeni aldıklarında havaya giriyorlar. Belli bir disiplinleri yok. Hal böyle olunca altın çağını yaşayan öykü, hak ettiği konuma yükselemiyor. Sabırlı ve titiz olanlar, emek ve çalışmayı önemseyenler, okumakta ısrar edenler öykü sancağını göndere çekecekler inşallah. Bundan eminim.

ALİ AYÇİL*Dergâh* yayın yönetmeni**1.**

Dergâh dergisi her sayıda sınırlı sayıda hikaye yayınlıyor. Bu yüzden seçme ve eleme önemli bir hale geliyor. *Dergâh*'ta Eda İşler, Elif Hümeýra Aydın, Mukadder Gemici, Emine Altınkaynak (Emine E. Kazan), Sinem Torun, Merve Aytaç, Dilara Ayşe Akdeniz, Ersin Yılmaz, Berat Karataş gibi yeni kuşağın kabiliyetli hikâyecilerinin metinlerini yayımladık. Bazıları kitaplaşmaya başladı. Başka isimler de var. Dergi açısından 2019 bereketli bir yıl oldu denilebilir.

2.

Hikâyenin her yıl biraz daha yükseldiğini düşünüyorum. 2019'da öyle bir yıl oldu. Tabi bir tür yükseldikçe iyi metinler kadar vasatın altında metinler de şansını aramaya çıkıyor. Türün cazibesi yükselirken toplam niteliği azalmaya başlayabilir. Bu da bir tehlike! Bir başka tehlike de öykü kartellerinin oluşması ve ödöl müesseseleri dâhil her şeyi belirlemeye başlamaları. Bunlar her hâlükarda çürüme işaretleridir.

3.

İşim gereği dergiye gelen hikâye metinlerini okuyorum. Farklı dergilerde yayımlanan hikâyeleri ve kitapların bir kısmını da okumaya çalışıyorum. Uğur Nazlıcan'ın *Bir Dükkanı Beklemek* kitabı benim için sürpriz oldu. İyi bir kitaptı.

MEHMET KAHRAMAN*Mahalle Mektebi öykü editörü*

1. 2019 öykü için verimli ve heyecanlı bir yıl oldu diyebilirim. Öyküye ilgi giderek artıyor. Bunu yayımlanan öykülerden biliyoruz. Ayrıca dergilere gelen öykülerde de ciddi artış söz konusu. Özellikle gençlerin öyküye yönelmesi sevindirici. Son dönemde lise öğrencilerinin de öykü gönderdiğini görüyoruz. Gençlere destek olmak, onları yönlendirmek için mümkün mertebe geri dönüş yapıyoruz. Genç isimler olarak Mürüvvet Özpehlivan, Mustafa Aplay, İbrahim Halil Çelik, Aysun Bahar Asar, Ali Güney gibi isimlerin öykü adına dikkat çektiklerini söyleyebilirim. Bunun yanında öyküleriyle adlarından söz ettiren isimlerin varlığı da *Mahalle Mektebi*'nin zenginliğini oluşturuyor. Köksal Alver, Abdullah Harmancı, Mukadder Gemici, Bahtiyar Aslan, Safiye Gölbaşı, Merve Koçak Kurt, Erhan Genç, Ahmet Sarı... Her sayıda on civarında öykü yayımlıyoruz.

2. Öykü şu an edebiyat dünyasının lokomotifi gibi görünüyor. Bu bir iddia değil ama neden diyecek olursanız, şöyle cevap verebilirim. Öykü dergilerinin sayıca çok olması, öykü kitaplarının daha fazla yayımlanması, öykü etkinliklerinin, okumalarının yapılması öykünün gündemde olmasını sağlıyor. Bunda dergilerin ve öykü atölyelerinin katkısı yadsınamaz. Artık hemen her şehirde edebiyat atölyeleri var. Okullarda ilgili öğretmenler sayesinde okumalar yapılıyor; onlar yazmaya hevesli, yetenekli gençleri dergilere yönlendiriyorlar. Öğrencimin öyküsü diyerek gönderilen öyküler biliyorum. Belediyelerin desteği zaten biliniyor, bunun yanında sivil toplum örgütleri bile okuma etkinlikleri yapıyorlar. Bunlar edebiyat ortamı için sevindirici gelişmeler. Yazı sayısı arttıkça konu çeşitliliği de haliyle artıyor. Biçimsel anlamda birbirinin benzeri metinler olsa da konu yelpazesinin genişliği fark ediliyor. Mesela gündemde olan olaylar/durumlar kendine yer bulabiliyor. Yine toplumsal diyebileceğimiz, insanı ilgilendiren, acılara, meselelere yönelimin olduğunu görüyoruz. Aile, mültecilik, kentsel dönüşüm ve siyaset eleştirisi de konu olarak karşımıza çıkıyor.

3. Günümüzde artık postmodern öyküler yazılıyor. Bu bir genelleme değil ancak okuduklarım bu yönde. Parçalı anlatımlar, büyülü gerçekçilik, metinlerarasılık, çađrıŐımlara yaslanma anlatımında dikkat çeken yönelimler. Genel anlamda öyküler dil baŐarıasını yakalamış görünüyor. Teknik ve dil olarak kötü metinlere rastlamadım diyebilirim. Ancak kimi metinlerin bütünlük sağlayamadığını, bir bağlama oturmadığını, yani  zden yoksun olduğunu düşünüyorum. Özellikle çađrıŐımlara yaslı metinlerde o özü bulamıyoruz. Güzel  yk ler çoğunlukta ama bahsettiğim öykülerde bir meseleyi, bir sorunu odağa aldığını görmüyoruz. Bu tür öyküler dil baŐarıası ile kendilerine yer buluyor lakin okura pek bir Şey vermiyor. Bunlar okurun yüzleŐme sağlayacağı metinler değiller. Haksızlık etmemek için Şunu da söylemek lazım. Çok başarılı öyküler yazılıyor.  yk m z n iyi olduğunu düşünüyorum. Anlatımıyla, konusuyla insanı içine çeken, yüzleŐtiren, keyif veren öyküler oldukça fazla. Son zamanlarda okuduğum  eviri öyküleri göz önüne aldığımızda bizim öykülerin gayet iyi olduğunu düşünüyorum. Okuduğum  eviri öyküler oldukça yavaş ve duygusal etki uyandırmaktan uzaklar. Oysa bizim  yk lerimiz hem ritim olarak hem duygusal olarak etki altına alıyor okuru. Bu yüzden Türk  yk c leri okumak daha çok keyif veriyor.

YUNUS NADİR ERSLAN

Edebiyat Ortamı yayın kurulu üyesi

Öykü türünün 2019 yılındaki genel değerlendirmesini yapmadan önce bu değerlendirmenin zorluklarından bahsetmek isterim. Süreli yayınların öyküye olan yakınlığının, doksanlardan bu yana bu türe olan ilginin okur ve yazar nezdinde sürekli artmasına neden olduğunu düşünüyorum. Her dönemde edebiyatın nabzını tutan mecraların başında dergiler yer alır. Öyle ki bu dergiler, edebiyatın gündemini belirlediği gibi yazarı da üretim konusunda yönlendirirler. Elbette yönlendirilen sadece yazar değildir. Yazarın muhatabı olan okur da metinden etkilendiği nispette yönlendirilmiş olur.

Dergilerde yayımlanan öykülerin çokluğuna bakınca 2019'da da küçümsenmeyecek bir yığının oluştuğunu düşünüyorum. Değerlendirmeyi zorlaştıran asıl unsur ülkemizde yayımlanan irili ufaklı ellinin üzerindeki dergilerin önümüze koyduğu bu öykü yığındır. Doğallıkla böylesi bir kalabalığın ortasında genel bir fotoğraf çekmek zaman açısından, yayımlara ulaşma açısından ve kişiye getirdiği maddi külfet açısından durumu imkânsız kılıyor âdeta. İşin bir de kitap boyutu var. Yıl içerisinde yayımlanan öykü kitabı sayısı da oldukça kabarık. Benim tuttuğum liste iki yüzü buldu diyebilirim. Takip edemediğim, adından haberdar olmadığım yayın evlerini, yazarları da düşünenecek olursak bu liste hayli artacak gibi.

Bahsettiğim bu zorlukların yanı sıra öykünün doğasını, türün tekniğini irdeleyen yazıların yıl içerisinde gerek müstakil gerekse dosya konusu olarak dergilerde yer bulduğunu görmek beni çok sevindirdi. Özellikle *Heceöykü*, *Post Öykü*, *Notos* poetik metinlere sayfalarında daha çok yer ayırdı.

2019 yılı da dâhil olmak üzere diyebilirim ki geçtiğimiz on yılın ana eğilimi: kurama göre öykü yazmak gibi garip bir uğraşının peşine düştü genç yazarlar. Bu etkinin artan atölye çalışmalarından, dergilerde yer alan kuramsal yazılardan kaynaklandığını düşünüyorum. Bu durumu şimdilerde sıklıkla yaşanan hastanın daha hekime gitmeden evvel kendine koyduğu

teşhise benzetiyorum. Günümüzde çoğu insan yaşadığı rahatsızlığın nedenlerini ve çaresini hekimden önce internet ortamında arıyor. Hal böyle olunca hekimden de bilgili hastalar türüyor doğal olarak. Burada şu soruyu sormak gerekiyor kanaatimce: Erişilen bu bilgilerin ne kadarı kişinin rahatsızlığıyla ilgili? Ayrıca kişi bu bilgileri ayıklama yeteneğine sahip mi? Daha karaciğerinin fonksiyonundan, vücudundaki yerinden habersiz bir kişinin bu kadar bilgi yığını içinde kendini kaybetmesi işten bile değil.

Öyküde de benzer bir sorunla karşı karşıyayız. İnsanı unutuyoruz galiba; yoksa kendimizi mi demeliyim? Demem o ki sıklıkla kuramsal kaygılarla yazılan öykülere rastlıyorum: “Öyle bir öykü yazmalıyım ki büyülü gerçekçiliğin tüm unsurlarını göstermeliyim âleme. Tıpkı Cortazar’ın dediği gibi nakavt etmeliyim, postmodern öykünün ne olduğunu bir de benden öğrensinler; metinler arasılıksa metinler arasılık, üst kurmacaysa üst kurmaca, imgeyse imge...” der gibi büyük iddialarla yazılan metinlere rastlıyorum. Bu saiklerle yazılan metinlerin kuru ve boş olduğunu görüyorum maalesef. Öyküde insansızlığa doğru gidişi, tekniği öze feda etmenin neticesi olarak düşünüyorum.

Öte yandan cinsel çağrışımların bol olduğu, kadına karşı şiddet temasının işlendiği öyküleri de sıkça okudum. Kadın temalı öykü seçkileri de raflarda yerini aldı. Sosyal medya dilinin de öyküde bir unsur olarak yer aldığını gördüm; önümüzdeki yıllarda daha da belirgin bir şekilde artarak bu dilin öyküyü etkileyeceğini düşünüyorum. Gündemimizde olan ne varsa kıymeti ölçüsünde öyküyü etkilediğini düşünüyorum. Şehir neyse insan odur. Biz neyse öykümüz de odur aslında. Yapay zekâ, robot gibi hayatımızı dolaysız biçimde etkileyen elektronik unsurlar öykümüzde de yerini aldı bile.

Hâsılı belki de dar bir açıdan 2019’da öykünün fotoğrafını çekmeye çalıştım ama genel ve kesin bir ifade kullanacak olursam geçtiğimiz yılda da romandan sonra kendisinden en çok söz ettiren öykü oldu.

Alpay Doğan Yıldız ile Mustafa Kutlu Hikâyeciliği Hikmet ve Âhenk Üzerine...

Konuşan: **Dinçer Eşitgin**

Dinçer Eşitgin: Mustafa Kutlu Hikâyeciliği Hikmet ve Âhenk adlı kitabın kutlu olsun. Her birinde bambaşka bir açıdan yaklaşarak Mustafa Kutlu hikâyelerinin liflerini sökmeye çalıştığın yazılarının bir kitap bütünlüğüne erişmesinden duyduğum mutluluğu ve heyecanı hakkıyla dile getirebilmem imkânsız ama deneyeceğim: Kitabı elime alır almaz hem sanki kendi kitabım yayımlanmış gibi sevindim hem de yeni bir Mustafa Kutlu kitabının çıkacağını haber aldıktan sonra kitabı büyük bir merakla okumaya başlamak için sabırsızlandığımız Samsun'daki o güzel yıllara gittim geldim. Umarım yaşadığım heyecanı kimse anlamasa da sen anlamışsındır.

Gençlik yıllarımda hayranlıkla yazdıklarını okuduğum birçok yazar ve şairle yıllar sonra tanışma fırsatı buldum. Birçoğunda hayal kırıklığına uğradığımı söyleyebilirim. Bu durum biraz da sanırım benden kaynaklanıyordu. Yazılarını, hikâyelerini, şiirlerini büyük bir inançla okuduğum bu yazarların gerçek hayatta da yazdıkları gibi bir kişiliğe sahip oldukları gibi bir yanılsama içerisindeydim belki de. Bu hayal kırıklığını yaşamadığım birkaç isimden biri Mustafa Kutlu'dur. Kendisiyle tanıştığım ilk günden itibaren her görüşmemizde defalarca yaşadığım his; yazdıklarıyla kendisi arasında neredeyse en ufak bir mesafe olmayışı. Sözü getirmek istediğim yeri tahmin etmişsindir. Sunuş yazısında bahsettiğin iki Mustafa Kutlu hayranının habersiz, randevusuz ziyaretinden başlamak istiyorum. O güne kadar okuduklarından hareketle zihnindeki o kitapların yazarı Mustafa Kutlu'yu ve o günkü ilk tanışma faslındaki (ve tabii ki daha sonrasındaki) Mustafa Kutlu'yu kısaca anlatmanı istesem?

Alpay Doğan Yıldız: Kitap için duyduğun heyecana, sevince teşekkür ediyorum. Dostluk böyle bir şey; uzun yıllar pek çok şeyi paylaşıp sonra araya mesafeler ve zaman girse de vakti geldiğinde mesafeler ve zaman aradan kalkıyor, kaldığı yerden devam ediyor. Biz dostuz, yıllardır birbirimizden uzakta yaşıyoruz ve pek sık görüşemiyoruz. Ama yan yana geldiğimizde, ko-

nuştüğümüzda yine iki dostuz. Aynı mekânı paylaştığımız doksanların sonunda, bizim dostluğumuzun ortak konularından birisi de Mustafa Kutlu idi. Sonraki yıllarda da edebiyat konuştuğumuzda sözün Kutlu'ya gelmediği konuşmamız yok gibidir. Bir Mustafa Kutlu kitabından, bir dostunun kitabından duyduğün heyecanı anlıyor; kitabı kendi kitabın gibi gördüğün için çok teşekkür ediyorum.

Evet sevgili Dinçer, yirmi yıl önce iki Mustafa Kutlu sever idik; yine öyleyiz. İlk ziyaretimizde (Kasım 1999) onu ilk beş kitabı ile tanıyorduk. Uzun Hikâye dönemi başlamamıştı. Ben, *Kambur Hafız* ve *Minare* üzerine bir yazı yazmıştım, *Dergâh*'ta yayımlanmıştı. Bu yazı vesilesiyle telefonda görüşmüştük. Senin ise daha önce, *Küçük Ağa* hakkında yazdığın bir yazı *Dergâh*'ta yayımlanmıştı. İstanbul'da buluşup *Dergâh*'ın Çemberlitaş'taki (sanırım Peykhane Caddesi) kapısını çaldık. Randevumuz falan yoktu. Mustafa Kutlu oradaymış. İsimlerimizi söyleyince gayet sıcak bizi kucakladığını hatırlıyorum. Çok fazla yan yana gelemedik. Ama her gördüğümde güler yüzlü ve sıcaktı. Hal hatır sorar; eşimi çocukları sorar. Kalbin Sesi belgeselinde gördüğümüz Mustafa Kutlu nasılsa öyledir. Samimi, güler yüzlü.

Eşitgin: Kesinlikle haklısın, öyle bir samimiyet ki yıllardır görüşemediğim halde o belgeseli izlediğimde sanki yanından bir saat önce ayrılmışım gibi bir duygu yaşadım ben de. Belgeseldeki Mustafa Kutlu ile yazdıklarındaki Mustafa Kutlu arasında hiçbir uzaklık yok. Gelelim hikâyeye... Mustafa Kutlu hikâyeleri 1980'lerin ikinci yarısından başlayarak 90'lı yıllarda ve en çok da Uzun Hikâye'yle birlikte 2000'lerin başlarından itibaren hızlı bir şekilde artan ivmeyle giderek daha geniş bir okur kitlesine ulaştı. Bu hikâyeleri bu kadar okunur kılan özelliklerin başında, (artık kitaptaki bölümleri oluşturan) yazılarında da altını çizdiğin gibi kurmaca kişilerin çok gerçekçi bir şekilde çizilmesinin geldiğini söyleyebiliriz. Her yerde karşımıza çıkıverecek gibi olan (gerçi artık insanımız değişti ve o insanlar da azaldı gibi geliyor bana) Cevher Bicanlar, felsefe mağduru Süleyman Koçlar, dava delisi Kerimler, yola düşen müritler, Seyfettinler, Kambur Hafızlar, Zinnureler, Enginler, Süheylalar... Mustafa Kutlu hikâyeciliğindeki kurmaca kişiler oluşturma biçimi üzerine neler söylemek istersin?

Yıldız: Mustafa Kutlu'nun Uzun Hikâye'den sonra daha geniş bir okur

kitlesiyle buluştuğu doğrudur. Çünkü, *Uzun Hikâye*'den önceki hikâye dönemi (ilk beş hikâye) daha yoğun metinlerdi. *Uzun Hikâye* ile birlikte daha rahat, daha kolay okunan ve daha uzun bir hikâye içeren hikâyeler dönemi başladı. Okur, rahat okunan ve uzun hikâyeleri daha çok tercih eder. Mesela, *Uzun Hikâye*'nin şu an okuldan oğluma, Ömer'e okuma grubu için verilen Kasım 2019 baskısında 62. baskı olduğu yazılı. Fakat bu Mustafa Kutlu'nun daha yoğun metinleri olan ilk hikâyeleri okunmuyor demek değil. Onlar da okunuyor. (Yine Ömer'e okulun verdiği Ekim 2019 tarihli *Yoksulluk İçimizde* 29., Ekim 2019 tarihli *Ya Tahammül Ya Sefer* 37. baskıyı yapmış. Bu az bir şey değil. Bu hikâyeleri okunur kılan şeylerden birisi elbette senin de söylediğin gibi karakterlerin gerçekçiliği, aramızda olmaları. *Mustafa Kutlu hikâyeciliğindeki kurmaca kişiler oluşturma biçimi üzerine neler* söylenebilir?

Mustafa Kutlu, gören bir göze sahip. İnsanları, olayları, mekânları bizden daha farklı, daha iyi görüyor. Hayatın içinde, insanımızla birlikte yaşamış. Farklı çevrelerden insanlar tanımış: Erzincan yılları, Erzurum'da yükseköğrenim, İstanbul'da Hareket ve Dergâh çevresi, yayın dünyası, yayın dünyası ile birlikte belki işin ticaret boyutu, imkânlar ve imkânsızlıklar, fikir, sanat, akademi çevresinden insanlar. İstanbul'da günlük hayat içerisinde tanıdığı bin bir çeşit insan... Kurmaca kişileri oluştururken bu birikiminden faydalanmıştır muhakkak. Ama mesele görmek ve anlatmakta. Ali Ayçıl, Mustafa Kutlu'daki "resim, sinema, şiir" damarına dikkat çeker. Mustafa Kutlu, anlattığı kişileri, sahneleri zihnindeki bir resimden anlatıyor gibi gelir bana. Ama zihninde resim olan ya da önünde resim olan herkes bu resmi dil ile resmedebilir mi? Onun kurmaca kişileri hayatın içinden, yanı başımızdaki kişiler. Olanca doğallığı ile, kendi dünyalarında ve kendi dilleriyle anlatabiliyor. Onları anlatırken kendisi de sanki onların yanında oluyor, okuru da anlattıklarının yanına çekiyor. Ama; hayatın içinden olanın içine belki sanat mayası, boyası, harcı denebilecek öyle bir şey katıyor ki hepimizin görebileceği bir sahneyi, yaşanmışlığı bambaşka bir havada anlatıyor.

Eşitgin: *Kitabının sunuş yazısında da alıntıladığın Mustafa Özel'in bir tespitini gündeme getirip bir önceki soruyla ilişkilendirerek konuşmak iyi olacak sanki. Özel'in "Kitapları çok satsa da gönül gözüyle okuyanı var mıdır, bilmem." sorusunu nasıl değerlendiriyorsun? Mustafa Kutlu'nun gerçek okuyucusu olmayı ortalama bir hikâye/edebiyat/kurmaca okuru olmaktan ayıran özellikler nelerdir sence?*

Yıldız: Mustafa Özel'in sorusunu cevaplamak zor. Zaten kendisi de "bilmem" diyor. "Gönül gözüyle okumak", gönül gözü ile okumanın anlamını bilmek için gönül gözüne sahip olmak gerekir. Ben öyle bir sahiplikten uzağım. Ama elbette aramızda gönül gözü açık olanlar var ve elbette onlardan biri-

leri Kutlu'yu okuyor. Eğer soruyu, "Kutlu'nun dönüp dolaşıp anlattığı hikmeti, kalbin sesinin anlamını duyan; duyduklarıyla hayata anlam vermesinde etkili olan okurları var mıdır?" diye anlarsak tabii ki vardır.

"Mustafa Kutlu'nun gerçek okuyucusu olmayı ortalama bir hikâye/edebiyat/kurmaca okuru olmaktan" nasıl ayırabiliriz? Senin de aşına olduğun bir yaklaşımla "metin merkezli" bakarsak, ki bir noktaya kadar ve öncelikli olarak öyle bakmak lazım. Yani hikâye okumayı bilmek lazım. O zaman şöyle söyleyelim, Kutlu'nun ilk dönem hikâyelerini okumak, anlamak daha fazla bir emek ister. Ama ister ilk dönem hikâyelerini ister uzun hikâyelerini olsun Mustafa Kutlu okuru Türkiye'yi; merkezini ve taşrasını, Türkiye'nin son yüzyılda geçirdiği sosyal değişimi, zihni değişimleri ve arayışları, politik ortamı bilmeli; dindar, muhafazakâr, milliyetçi çevrenin meselelerinden haberdar olmalıdır. İnsanımızın hayata bakışından, gönül dünyasından uzak olmamalıdır. Tabiatı tanımalıdır. Bunların yanında Mustafa Kutlu'nun hayatını, hayatının sanatını etkileyen yönlerini bilmelidir. Mesela Nurettin Topçu'dan haberdar olmalı, Hareket'in, Dergâh'ın macerasını bilmelidir. İsmail Kara'nın Nurettin Topçu Albümünü, merhum Emin Işık'ın Nurettin Topçu kitabını öğrencilerime gösteriyor, Kutlu'yu okuyanlara tavsiye ediyorum. Bu sonbaharda Ezel Erverdi'nin çok hacimli ve çok kıymetli Nurettin Topçu kitabını okudum. Hareket'in ve Dergâh'ın macerası o kitapta var. Mustafa Kutlu da var. O kitabı okuyunca Mustafa Kutlu'yu anlamakta kendimi biraz daha donanımlı hissettim.

Eşitgin: *Mustafa Özel'in biraz önce bahsettiğimiz sorusunu biraz daha genişletirsek Sır'ı, Ya Tahammül Ya Sefer'i, Yoksulluk İçimizde'yi, Bu Böyledir'i vs.yi bu kadar Müslüman-Türk okuyucusu okuduysa/okuyorsa bugünkü hâlimiz neyin nesi o zaman serzenişi mi çıkıyor ortaya?*

Alpay Doğan Yıldız, Mustafa Kutlu, Dinçer Eşitgin, Mehmet Güneş (6 Haziran 2010)

Yıldız: Elbette bir serzeniş. Bırakalım Mustafa Kutlu'nun kitaplarını. Çoğumuz beş vakit Allah'ın huzuruna çıkıyoruz. Pek çoğumuz her Cuma Allah'ın evine gidiyoruz. Sadece bizde değil, bütün Müslüman memleketlerin haline bakalım. Buradan bakalım; Allah adaleti, merhameti, kul hakkına riyeti.... istiyor. Önce başkalarına değil kendimize bakalım. Alpay'daki, Dinçer'deki hal neyin nesi? Buradan Mustafa Kutlu'ya atlayalım, *Yoksulluk İçimizde* demiş yıllar önce. Bence içimizdeki yoksulluğa çare bulamıyoruz. Bu yoksulluğu gidermek kalbin sesini duymak, vicdanı dinlemekle ve elbette karınların doymasıyla olur. Gözün doyması ayrı bir şey. Kutlu, çok önemseydiği *Kalbin Sesinde* bunları anlatıyor. Ama bahsettiğin kitaplardaki Türkiye hikâyesine, o kitaplardan bir devam olan *Huzursuz Bacak*'taki hikâyemize, onlardan aşır *Sevincini Bulmak*'taki hikâyemize bakınca (hadi anlatıcının ifadesiyle diyelim) "tosbağa" çıkıyoruz. Ama bir çıkış arayanlar, güzel bir işe yapışarak sevincini bulanlar var sevgili Dinçer. Mustafa Kutlu'yu anlamak için çevresini, Nurettin Topçu'yu anlamaktan söz etmiştik. Ne diyorlar; zafer değil sefer. Biz seferden sorumluyuz. Sefer üzere olalım. Yine ne diyorlar; gösterişsiz, nümayişsiz, derinden.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu'nun kendi tabiriyle sanat anlayışını indirgeyebileceğini ifade ettiği iki kavram 'hikmet' ve 'âhenk', senin kitabına da ad oluyor. Bu iki kavram Kutlu'nun yaptığı işi ne kadar bilinçli bir şekilde yaptığının da bir göstergesi âdeta. Bu iki kavram açısından Mustafa Kutlu hikâyelerinin genel görünüşü üzerine neler söylemek istersin?*

Yıldız: Mustafa Kutlu, sanat anlayışını "hikmet ve ahenk" üzerine inşa ettiğini söylüyor. Hikmet; muhatabına, okura bir şey söylemek, ona hayata dair bir teklifle gelmek. Ahenk ise söyleyeceğini güzel, etkili söylemek. Yaşadığımız dünyanın bir imtihan mekanı olduğu, Cenab-ı Hakk'ın evreni bir düzen, ahenk üzerine yarattığı, insanın bu düzeni görmeye anlamaya gayret etmesi gerektiği; adalet, ahlak, hizmet, hürmet, şefkat, kanaat....üzerine bireysel bir hayat (toplumsal hayatı inşa eden bireysel hayatlardır) inşa etmemiz gerektiği onun yazdıklarındaki "hikmet" in açılımları olarak ifade edilebilir. Sevgili Dinçer, Mustafa Kutlu'nun yalnız hikâyelerine değil yazdığı hangi metne baksak orada bir hikmet izi görürüz demek abartı olmasa gerek. Ahenk yönüne gelince; hikâyelerde bunu görmek, hissetmek mümkün. Ama anlatmak gerçekten zor. Orhan Veli'nin "anlatamıyorum" dediği gibi. Sen de bilirsin; arı, duru, yalın, şiir gibi, akıcı, sade ve basit ama sıradan değil vb. ifadeleri kullanılır. Bu ifadeler en çok da Mustafa Kutlu'ya yakışır. Bunları tek tek metinler üzerinden örneklemek lazım. Fakat örneklediğimiz zaman; ahengi biz anlattığımız zaman bizim anlattığımız ahenkli olmuyor. Ahenksiz sözlerle ahenk nasıl anlatılır, bunu söylemeye çalışıyorum. Bu gerçeği

göze alarak bizim, metinlerin tematik yönü (yani hikmet) kadar ahenk yönü üzerinde de durmamız lazım. Güzel, etkili anlatmış diyoruz. İyi de nasıl? Ben genel bir çerçeve üzerinden, kitabın iki bölümünü oluşturan iki yazıda Kutlu'nun uzun hikâyelerindeki anlatma düzenini, ritmi; dolayısıyla ahengi görmeye çalıştım. Ne kadar yapabildim bilmiyorum. Ama pek çok yönden (anlatıcı tipi, anlatım yöntemleri, kronolojik düzen, temel/alt hikâye ilişkileri, olay kesitlerinin boyutları vb.) uzun hikâyelerde bir düzen olduğunu ve bu düzenin ahengi sağlayan etkenlerden biri olduğunu gördüm.

Ben asıl senin sorunun içinde geçen şu ifadeyi çok önemli buluyorum. “Kutlu'nun yaptığı işi ne kadar bilinçli bir şekilde yaptığı” meselesi. Şunu söyleyeyim, bu bilinçli yapma işini ben son yıllarda daha iyi anladığımı sanıyorum. Bu anlamada Hoca'nın kendi işi üzerine konuşmalarının, Hoca'nın çevresine dair okumaların katkısı var. Mustafa Kutlu'nun kısa hikâyelerini nasıl yazdığına dair kendi söylediği şu söz aklımda kalmış ve beni çok etkilemiştir: (Aklımda kaldığı şekliyle söylüyorum) “Kahvelerde, parklarda yazarım. Bir oturuşta yazarım. Yazdığım metne bir daha dönüp bakmam.” Bu şekilde bu kadar güzel hikâyeler nasıl yazılır? Bu olağanüstü bir şey. Gerçekten olağanüstü. Ama, bu olağanüstülük (bir oturuşta yazma, tekrar dönüp bakma) o hikâyenin ardındaki emeği, birikimi, ustalığı görmemizi de engelliyor. Mustafa Kutlu bu noktaya nasıl gelmiş? Mesele burada, bunun üzerinde düşünmekte. Bunun için tekrar yayımlamadığı ilk iki kitabını ve sonraki hikâyelerini görmek lazım. Biliyorsun ilk iki kitap Mustafa Kutlu'yu tatmin etmiyor. Yazmak istediğim hikâye tarzı bu değil diyor. Ve beş yıllık bir aradan sonra *Yokuşa Akan Sular* geliyor. Bu arayış döneminde neler okudu, kimlerle neler konuştu, tartıştı, neleri yazdı da beğenmedi? Ne çile çekti ve sonunda aradığı tarzı buldu. “Yaptığı işi bilinçli bir şekilde” yapmaya karar vermesi, artık oldu demesi kolay olmamış. Hatta asıl dilini, anlatımını *Yokuşa Akan Sular* ile değil *Yoksulluk İçimizde* ile bulduğunu, bu kitabın ilk hikâyesini yazdığı günü unutamadığını söylüyor. Hoca, beş kitapla klâsik edebiyatımızın anlatım geleneğini, uzun hikâyeler ile halk edebiyatının anlatım geleneğini bugüne taşımak istediğini söylüyor ki bu da işini bilinçli yapmanın ayrı ve çok önemli bir yönü.

Eşitgin: Modern Türk hikâyesi üzerine birçok araştırma yapmış ve yine çağdaş hikâyeciler üzerine önemli çalışmalara imza atmış bir akademisyen olarak Mustafa Kutlu'nun Türk hikâyesindeki yerini kısaca tespit etmeni istesem hangi özellikleri öne çıkarırsın?

Yıldız: Modern hikâyemiz üzerine okumalarımız var. Bu, modern hikâyemizi kâmilten bildiğimiz anlamına gelmiyor. Ama Mustafa Kutlu'nun modern hikâyemizdeki yeri üzerine doğru şeyler söyleyebilirim. Öncelikle, Kutlu

kısa hikâyeleriyle modern Türk hikâyesinin usta/klâsik kısa hikâyecilerinin; (Ömer Seyfettin, Memduh Şevket, Sait Faik, Tarık Buğra) yanında duruyor, onlardan biri. Yani, bir defa klâsik kısa hikâyede usta. Klâsik kısa hikâyeyi bugün yazabilmesiyle usta. Elbette söz konusu ustaların nasıl her birinin kendi sesi varsa Kutlu'nun da kendi sesi var. Diğer taraftan Mustafa Kutlu, 1980'lerin başında (*Yokuşa Akan Sular* ile başlayan beş kitapla) Türk hikâyesinde yeni bir şey yapıyor. Ayrı ayrı birer kısa hikâye olan (müstakil olarak, birbirinden bağımsız okunabilen) hikâyeleri, ard arda okunduğunda tek bir hikâye birliğinde birleştiriyor. Buna kendisi, kesretten vahdete gidiş diyor. Klâsik estetiğimizi işaret ediyor. Birliğe giden bu tek hikâyeler dil olarak, anlatım olarak yoğun, şiir gibi; az sözle çok şey ifade eden metinler. Hikâyelerin bu yönü ise klâsik şiirimizin estetiğiyle ilgili. Bu yapılan, modern hikâyemizde yeni bir şey. Sonra 2000'de *Uzun Hikâye* ile yeniden yeni bir şey yapıyor. Biliyorsun, uzun hikâyeler yazıyor. Bu hikâyelerin dili, tarzı, tadı Mustafa Kutlu'ya ait. Başkasında yok. Bunu yaparken de kendisinin söylediği gibi sözlü edebiyatımızın, halk edebiyatımızın anlatma tarzını günümüze taşıyor. Kendi ifadesiyle, edebiyatımız iki ana anlatma geleneğini taklit etmeden; ancak onlardan beslenerek yeni bir şey yapıyor. Öyleyse şöyle toparlayalım: Mustafa Kutlu klâsik kısa hikâyede, klâsik kısa ustalarımızın yanında ve onlardan biri. Tek tek kısa hikâyelerden tek bir hikâye yapmada ilk. (Sonra yapanlar var; ama kesinlikle ilk diyerek yanlış da yapmayalım.) Ama bunu moda olsun diye değil, bilinçli yapmış ve arka arkaya beş kitap yayımlamış. Tek tek hikâyelerin birleşmeleri ötesinde bu hikâyelerin dili, anlatımı, birleşerek bir meseleye yoğunlaşmalarını merhum hocamız Orhan Okay o kadar başarılı buluyor ki *Ya Tahammül Ya Sefer* yayımlanınca, "Yaşsa Mustafa" hitabıyla başlayan bir mektup yazıyor öğrencisi Kutlu'ya. Uzun hikâye tarzında ise Mustafa Kutlu zaten tek.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu hikâyelerini tasnif ederken Arkakapak Yazıları, Hüzün ve Tesadüf, Yıldız Tozu gibi kitapları da kısa hikâye olarak adlandırıyorsun. Diğerleri için bir şey söylenemeyebilir ama Arkakapak Yazıları benim her zaman kafamı karıştırıyor. Evet, içinde birçok hikâye ve hikâye tadında metin var ama bazıları da senin de çok iyi bildiğin gibi fotoğraf altı yazısı gibi duruyor. Bu yazıları bu tasnifte nereye koymalıyız?*

Yıldız: Evet, *Arkakapak Yazıları*; *Hüzün ve Tesadüf*, *Hayat Güzeldir*, *Yıldız Tozu* gibi kısa hikâye kitabı. Ama adı Arkakapak Yazıları. Niye; çünkü bildiğimiz gibi bu yazılar Dergâh'ın arka kapağında yayımlanan ve söylediğin gibi bir fotoğraf altında yayımlanan yazılar. Aynı tereddüdü ben de yaşamıştım. Kitabın kapağında "hikâye" yazıyor. Çoğu metne tereddütsüz hikâye deriz. Mesela benim çok sevdiğim *Cevat*. Ama bazı metinlerin merkezinde

olayın daha az olduğu, denemeye doğru yöneldiği de bir gerçek. Mesela yine çok sevdiğim *Akbank'ın Önünde Armut Ağacı, İçimizden Geçen Irmak* gibi. 5402'ye ne diyeceğiz? Bugün “hikâye” diye yayımlanan pek çok metne deneme demenin yanlış olmayacağına sen de katılırsın. *Arkakapak Yazıları* ile ilgili asıl şöyle bir şey var: Hoca, Seval Şahin'e verdiği radyo söyleşisinde (Açık Radyo'da, internet erişimi var. Çok iyi bir söyleşi) “az, öz, etkili” yazmak; fazlalıkları atılmış olmak konusunda Dergâh'ın arka kapağında yazdığı yazıları örnek gösteriyor. Bu yazılar, adeta resim gibi duvara asılacak metinler olsun istedim, diyor. Geçen yıl, *Fırtınayı Kucaklamak* yayımlandı. Hoca'yla konuşurken bu kitaptaki yazıları yeni baskıyla *Arkakapak Yazıları*'na dahil etmeyi düşündüğünü; ancak Ali Ayçıl'ın önerisiyle yeni bir kitap yaptığını söylemişti. Biliyorsun, *Fırtınayı Kucaklamak*'taki yazılar da Dergâh'ın arka kapağında fotoğraf altında yayımlanan yazılar ve *Arkakapak Yazıları*'nda olduğu gibi fotoğraflar kitapta da mevcut. Fakat, *Fırtınayı Kucaklamak* için kapakta “deneme” deniyor. Yanlış mı, hayır. Peki bu yazıların çoğu hikâye olarak da okunabilir mi, evet.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu hikâyelerindeki kurmaca kişilerin inandırıcılığının yanı sıra onun hikâyelerini özellikle son yıllarda Türkçede yazılan hikâyelerden ayıran önemli özelliklerden biri de canlı tabiat. Tabiata ait unsurlar, modern ve şehrili insanın hayatından çıkıp gittikçe okuduğu/yazdığı romanda, hikâyede, şiirde de neredeyse buharlaşıp yok oldu. Mustafa Kutlu da ömrünün büyük bir kısmında tabiatla iç içe yaşamadı fakat belli bir yaşa kadar içinde bulunduğu, (yaşadığı, teneffüs ettiği mi demeli) o tabiatı unutmadı, unutturmadı. Hikâyelerinde 'tomurcuklarını ansızın patlatıvermiş bir akasya dalı' gibi sürekli tabiata ait unsurlar en umulmadık anda ve yerde karşımızda bütün canlılığıyla ete kemiğe bürünüverdi. Bu, Mustafa Kutlu'nun sadece tabiat aşkıyla, tabiat özlemiyle mi açıklanmalı yoksa hikâye anlayışının bir mütemmim cüzü olarak mı görülmeli sence?*

Yıldız: Öncelikle şunu söyleyeyim sevgili Dinçer, Mustafa Kutlu'nun tabiata dair dikkati bir başka. Hatırlar mısın bilmem; Berna Moran, Kuyucaklı Yusuf'u yorumlarken Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış'ta, Sabahattin Ali'nin ağaç, bitki bilgisi başka bir Türk yazarında var mı diye sorar. Evet var, Mustafa Kutlu'da ve çok daha fazla. Bu bilgi ağaç bitki isimlerini saymanın çok ötesinde. Bu bilginin ifade ediliş tarzı bazen insanı büyülüyor. Burada resim bilgisi de muhakkak önemli olmalı. Her yıl Metin Tahlilleri'nde, örnek metinlerimizden olan *Hayat Güzeldir*'den *Çiçek Tefsiri* hikâyesi üzerine konuşurken, yeni açmış ağaç yapraklarının nelere benzetebileceğimizi öğrencilerime sorar ve çoğu kez okuyup geçtiğimiz şu cümleye dikkatlerini çekerim: “Ağaçlara bakıyor, tomurcuklar patlamış, ilk çıkan yaprakları bir keçi yavrusu gibi sevimli ve

parlak.” Böyle bir benzetme nasıl olabilir Sevgili Dinçer? Kimin aklına gelir taze ağaç yaprağı ve keçi yavrusunun benzerliği, güzelliği? Bu benzetmeye hocanın birkaç hikâyesinde daha rastladım. Belki kendisi bile farkında değil; ama bu benzetme zihninde var. Nerden geldiğini merak etmedim de değil. Bu benzetmeyi böylesi doğal, gösterişsiz yapabilmek için tabiatın iki önemli unsurunu; bitki ve hayvanı çok iyi bilmek gerekir. Ama yetmez, “ilk çıkan yaprakları bir keçi yavrusu gibi sevimli ve parlak” diyebilmek; ancak üstün bir sanatçı muhayyilesi ile olur. Bu muhayyile nasıl çalışır, sanatçı zihninin farkı burada ve elbette Allah’ın lütfu.

Mustafa Kutlu, tabiatı iyi biliyor ve anlatıyor. İyi bildiği için anlatıyor, bu işin bir tarafı. Diğer tarafı ise onun hayatı anlamlandırmasında. Biliyorsun, yaklaşık iki yıldır, daha önce hikâyelerinde dolaylı olarak söylediği şeylerden olan tabiata, toprağa dönmekten *Kalbin Sesi*’nde doğrudan söz ediyor. *Kalbin Sesi*, Amentü’ye inananlara doğrudan bir uyarı. Bizi, Adetullah’a riayete çağırıyor. Kâinatın ahengini görelim, anlayalım, bu ahengi bozmayalım, diyor. Bu ahengin dilini bize tabiat söylüyor. Tabiattaki her şey Allah’ın mahluku. Biz de öyleyiz. İnsan tabiatsız, topraksız olamaz. Dolayısıyla Kutlu’nun metinlerindeki tabiat, onun tabiat özlemiyle ilgilidir elbet. Ama, tabiat daha çok “hikmet” yönüyle de onun metinlerinde yerini almıştır demeliyiz.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu hikâyelerinin okur üzerindeki etkisinin ‘hikmet’ kadar ‘âhenk’e bağlı olduğuna kitap boyunca birçok kez dikkat çekiyorsun. Yanlış anlamıyorsam hikâyenin teknik tarafına vurgu yapıyor bu dikkat çekişler. Özellikle bu bağlamda Uzun Hikâye’den itibaren yazılan ve okunan hikâyeden anlatılan/söylenen ve dinlenen hikâyeye geçiş hakkında biraz konuşsak? Yahya Kemal’den hareketle kurduğun bu terminolojiyle (bu kavramlaştırmalarla) ilk kez karşılaşan okuyucuya neyi kastettiğini biraz daha açıklamak ister misin?*

Yıldız: Yahya Kemal, özetle, geleneğimizde şiir söylemenin esas olduğunu, söylenen şiirin (elbette bu şiirler de yazılı ürünler, divan şiiri) dinlendiğini; kulağa hitap ettiğini söylüyordu. Yani şiirdeki ahenge dikkat çekiyordu. Buna karşın yazılan şiirin ancak okunabileceğini, onu dinleyerek bir şey anlayamayacağımızı, kulağa hitap etmediğini, ahengi olmadığını ifade ediyor. Bizim geleneğimizde, şiirimizde, hikâyemizde, bütün sanatlarımızda hikmet de ahenk de önemli görülmüş. Zaman, insanımız ne kadar değişse de insanımızda hikmete ve ahenge meyyal bir taraf var. Bütün insanlarda var. Yaratıcımız aynı. “Yazılan ve okunan hikâyeden anlatılan/söylenen ve dinlenen hikâyeye geçiş” konusu ise şöyle:

Mustafa Kutlu’nun ilk beş kitabı, daha önce de söylediğimiz gibi yoğun metinler. Yavaş okunması gerekiyor. Daha çok durmak ve düşünmek gerekiyor. Tıpkı klâsik metinlerimiz gibi. Ama bu ahenkleri yok anlamına gelmiyor.

Hatta birisi okusa ve dinlese bize şiir gibi gelecektir. Bir kıymetli Mustafa Kutlu sever, Ulvi Alacakaptan'ın okuduğu, *Yoksulluk İçimizde*'nin ses kaydını vermişti. Kaybettim. Gerçekten ahenkli metinler bunlar. Ama dinleyerek bu metinlerdeki anlamı, hikâyeyi zor takip ederiz. Fakat *Uzun Hikâye* ile Mustafa Kutlu yukarıda konuştuğumuz gibi başka bir şey yapıyor. Geleneğimizin sözlü edebiyat damarına yaslanıyor. Şöyle konuşur, sohbet eder gibi yazayım dedim, diyor ve bunu çok güzel yapıyor. Onun uzun hikâyelerini birisi okur ve biz dinleriz. Anlatıcı okura/dinleyiciye/bize seslenir. Dikkatimizi toplarız, bizi hikâyeye katar, fikrimizi sorar. Olayı rahatça takip ederiz. Hatta bunu çocuklarla da yapabiliriz. Biz yaptık, önceki yaz kızlarım ilkokul 3. sınıfı, oğlum 8. sınıfı bitirmişti. *Mavi Kuş*'u ailece okuduk. Birimiz bir bölümü okuyor, diğerleri dinliyordu. Aynı kitap ilkokul, ortaokul çocuğuna ve üniversite mezunu anne babaya kendini dinletebiliyor. Büyüklerin ve çocukların merakını canlı tutabiliyor. Bu kolay mı? Elbette herkes yaşına göre bir şey anlıyor. Ama senin sorun şuydu, “anlatılan/söylenen ve dinlenen” hikâye. Mustafa Kutlu zaten bunu yapmak istemiş. Ama yalınlık, sadelik, konuşur, sohbet eder gibi anlatabilmek kolay bir şey sanılabiliyor. Öyle değil.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu'nun kurmaca ve gerçek arasındaki ilişkileri birçok metninde işlediğine şahit oluyoruz. (Kambur Hafız ve Minare, Mavi Kuş, vs.) Kutlu'nun bu teorik denebilecek tartışmaları kurmaca metin düzleminde gündeme getirmesindeki niyetler hakkında neler söylemek istersin?*

Yıldız: Bunlar birer oyun, okurun dikkatini çekme, farklı bir şey yapma olarak değerlendirilebilir. Ebette işin o tarafı da var. Ama esasında Mustafa Kutlu gerçek ile sanatın farkına, sanatçının sanat eserindeki rolüne, mesuliyetine, sınırlarına, sanat ve hakikat ilişkisine, sanat eserinin/hikâyenin bir düzeni; planı, kuralları olduğuna hikâyenin doğası içerisinde dikkat çekiyor. Hikâyenin doğası içinde ve hikâye gerçekliğinin bir parçası olarak. Bu konuda işaret ettiğin *Kambur Hafız ve Minare, Mavi Kuş* çok önemli metinler. Ama hocanın pek çok uzun hikâyesinde bu bahis az çok vardır. *Tahir Sami Bey*'de mesela. Mesela, son uzun hikâyesi *Sevincini Bulmak*'ta. Ama son yıllarda, belki son uzun hikâyelerinde şuna dikkat çekiyor Mustafa Kutlu'nun anlatıcıları. Ya da ben öyle düşünüyorum: “Ben yazarım, bakmayın öyle edebiyat hocalarının “yazar, ilahi bakış açısı her şeyi bilir, hikâyeyi istediği gibi uydurur, ilerletir dediğine. Yok öyle bir şey. Ben de fukarayı ümmetten biriyim, kulum. Her şeyi ancak Allah bilir” diyor. Burası farklı bir şey sevgili Dinçer. Evet, yazar istediği gibi uydurur. Nitekim, ilgili hikâyeyi uyduran da Mustafa Kutlu. Hikâyeyi zaten yazdığı, bitirdiği gibi bitirecek. Ama bunu yazarın mutlak güç sahibi olarak görülmemesine, sanatın abartılmamasına da bağlayarak yapıyor. Poetikasının bir yönü olarak.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu'nun postmodern anlatı diye adlandırılan metinlerde sıkça gündeme gelen teorik tartışmaları gözümüzün içine sokmadan, hayatın olağan akışı içindeymiş gibi, birdenbire ve çok rahat bir söyleyişle söyleyivermesi büyük bir başarı. Bu başarı sence, onun bu teorik meselelere hakimiyetinden mi, hikâyecilikteki ustalığından mı ya da mesela samimiyetinden mi kaynaklanıyor?*

Yıldız: Bence her ikisinden. Ben bir metni postmodern şu bu olsun diye öyle yazmıyorum. Bir hikâye nasıl yazılmak lazım geliyorsa öyle yazıyorum, diyor.

Eşitgin: *Tabii ki ama burayı biraz daha konuşalım. Poetik/teorik/kuramsal tartışmaları gündeme getirirken Mustafa Kutlu'nun amacı bir teorik edebiyat tartışması mı açmak yoksa buradan hareketle yine sıkı sıkıya bağlı olduğu 'hikmet'e ulaşma çabasının bir yansımasını mı gözler önüne sermeye çalışıyor? Yani Mustafa Kutlu bütün bu poetik/teorik tartışmalara entelektüel bir tatmin çabasıyla mı yoksa Necip Fazıl'ın 'mutlak hakikati arama işi' olarak formüle ettiği insanın anlam arama çabasına hizmet etme kaygısıyla mı yöneliyor?*

Yıldız: Elbette Hoca'nın entelektüel bir tatmin çabası yok. Tartışmaya girmem, diyor. Reklamla, şöhretle işi olmamış. Poetik konuları hikâyelerinde gündeme getirirken sanattan ne anladığını sezdiriyor. Bunu uygulamalı olarak yazdığı hikâye ile gösteriyor. Ama bir taraftan da hikâye anlatıyor. Sanatın hikmetten bağımsız olmadığını söylüyor. Herkes buna inanmak zorunda değil. Sanat anlayışını, *Kalbin Sesine* aldığı Sanat Nedir? başlıklı yazısında özetledi. "Sanat kainatın ahengine katılmaktır" diye başlayan bu yazıyı Hoca'nın önemseydiğini biliyorum. Onun okurları mutlaka okumalı. Bu yazıda "Sanat hakikate giden yolda bizi karlı dağlardan aşırabilecek, kızgın çöllerden geçirebilecek bir binek olabilir. O kadar. Vasıflı bir anahtardır" diyor. "Vasıta" olduğuna dikkat çekiyor sanatın ve "yolun sonunun bizi din ile dua ile buluşturduğunu" söylüyor. Necip Fazıl'a bağlarsak, sanatla mutlak hakikati ararız, bu yolda vasıta. Mutlak hakikate "din ile dua ile göz yaşı ile" gidilir diyor.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu hikâyelerindeki 'iyi'nin anlatılıp gösterilmesi, 'kötü'nün dillendirilmeyip gizlenmesi sadece İslâmî bir kaygıyla ya da daha genişleterek söyleyelim dervişçe bir tavırla mı ilgilidir? Başka sebepleri olamaz mı bu bazı şeyleri anlatmayı bazı şeyleri de gizlemeyi tercih etmenin?*

Yıldız: Bence İslami tavırla ilgili; ahlâk anlayışla ilgili. Mustafa Kutlu, pek çok kez ahlâkın kaynağının din, Allah olduğunu söylüyor. Allah'a inanan herkesin ahlakının aynı olup olmamasını buraya karıştırmayalım. İslam; güzeli, iyiyi öne çıkarmayı, anlatmayı, yaygınlaştırmayı ister. Hayatta elbette kötü şeyler vardır. İnsanlar, kötü olanı Müslüman da yapabilir. Tövbe kapısı

açıktır. Fakat esas gaye, iyi (salih amel) ise onu göstermek, onu anlatmak, öne çıkarmak gerekir. Kötünün kötü olduğunu göstererek de iyi olana gidebilir. Mustafa Kutlu da kötülerden, kötü işlerden söz eder. Onun hikâyeleri kötünün olmadığı cennette geçmiyor. Ama kötülerin yaptıklarını ayrıntılı anlatmaz. “Yaramaz adam” der. Yaramazlıklarını (gerekliyorsa) en kısa şekilde anlatır. İyiliği de kısa anlattığı olur. Hikâyenin akışına göre. Ama pek çok hikâyesinde özellikle uzun hikâyelerinde iyilik okura gösterilir. Okur da sanki o iyilik sahnesinde yer alır. Bence bunlar yazarın poetikasından ayrı değil.

Eşitgin: *Yoksulluk, köyden kente göç, modernleşme, insanın zamanla fitratından uzaklaşması, toplumun çeşitli tabakalarındaki yozlaşma, yabancılaşma temalarının sıkça işlenmesine rağmen Mustafa Kutlu hikâyeleri bir bütün olarak alındığında zayıf ya da güçlü, metnin satır aralarında gizli ya da apaçık ama mutlaka umut söz konusu. Onun hikâyelerindeki bu iyimser hava eleştirel tonu zedelemekten sürekli olarak karamsar havayla birlikte yan yana, kol kola yürüyüp gidiyor. Hikmet ve âhenk bu mudur, yani hikmet ve âhenk estetiği bunları kol kola yürütebilme becerisi midir?*

Yıldız: Evet, öyle. Sanırım Cihan Aktaş söylüyordu, Mustafa Kutlu hikâyesi ile ilgili: “İyimserlikte direnmek” diye. Mustafa Kutlu, iyi bir sanat eseri için şu ölçüleri koyuyor: İnandırıcılık, etkileycilik, fayda. İlk ikisinin genel bir ölçü olduğunu söylüyor, sonuncusunu bazıları gibi kendisinin de benimsediğini söylüyor. Buradan gidersek, hikâye hep toz pembe, iyimser tonda olursa inandırıcı olmaz. Mesele ton, kıvam meselesi. Onun hikâyelerinde acı çeken; hayatta başına gelmedik, çekmediği çile kalmayan yok mu? Yoksulluğa katlanmak kolay mı? Onun hikâyelerindeki ana damarlardan biridir yoksulluk. Ama inandırıcılık, karamsar hava ile iyimser havayı belli kıvamda verebilmekte. Bu ahenkle de ilgili. Hikâyeye iyimser havayı, ümidi hakim kılmak ise işin fayda yönü; yani hikmetle ilgili. Bu da bizi Kutlu’nun poetikasına götürür. Hikmet, din; ümidi telkin eder.

Eşitgin: *Kitap üzerine değil de Mustafa Kutlu üzerine konuşmuş olduk sanki hep. Fakat Mustafa Kutlu Hikâyeciliği Hikmet ve Âhenk adlı kitabını dikkatlice okuyanlar (okuyacak olanlar) Mustafa Kutlu üzerine konuşmuşuz gibi görünsek de sorularımın ipuçlarının kitaptaki bölümlere dayandığını mutlaka fark edeceklerdir. Kitabın bütününde dile getirilen meseleleri bir kez daha genel bir bakışla gözden geçirmiş olduk bir bakıma. Kitabın yapılışıyla ilgili de bir soru sormak isterim. Farklı zamanlarda yazılan bu yazılar, sanki ‘bir gün kitap olsun bunların hepsi’ der gibi yazılmış. Yani şunu söylemek istiyorum, Mustafa Kutlu hikâyeciliğinin hiçbir köşesi, hiçbir dönemi, hiçbir yönelimi dışarıda bırakılmamış. Farklı zamanlarda yazılsa bile bütünlüklü bir çalışma var elimizde. İlk yazdığın yazı, belki bir kitap olma niyetiyle yazılmadı fakat yazılar belli bir yekuna ulaştığında*

‘artık bunlar bir kitap olmalı’ demiş gibisin. Hangi yazıdan itibaren böyle bir niyet belirdi?

Yıldız: İlk yazı, bir üniversite öğrencisiyken yazılmış bir yazı, Türk Edebiyatı’nda yayımlanmıştı. Kitapta yok. Araştırma görevlisiyken yazılan yazılardan biri bir hikâye (*Kambur Hafız ve Minare*) hakkında, diğeri bir hikâye kitabı (Beyhude Ömrüm) merkezinde yazarının o gün için mevcut üç dört uzun hikâyesi hakkında idi. Senin askere gittiğin dönemde ben Samsun’dayken çıkan (yazı sana ithaf edilmişti) Kemal Aykut ve Nusret Özcan’ın hazırladığı Mustafa Kutlu kitabı (bu kitaptaki yedi yazı Samsun’daki arkadaşlara ait) için yazılan bir yazı ilk beş hikâyeyi konu alıyordu. Bu yazıdan sonra, yazdığım yazılarda ele aldığım konuya Kutlu külliyyatının mevcut bütün metinleri (elbette yazının boyutu nispetinde) üzerinden bakmaya çalıştım. Yazmak istediğim konuları kafamda tasarlamıştım. Aslında bu tasarı, bu yazılar bir kitap olsun planıydı. 2012 sonu ve 2013 başlarında uğraştığım ritim yazısını Hoca’ya göndermiştim. Dergâh için uzun bir yazı idi. Hoca aradı, çok beğendiğini söyledi. Bu beni motive etti. Yazıyla gerçekten uğraşmıştım. Bölmeden, kısaltmadan yayımlayacağını söyledi. Yazı Ağustos 2013’te Degah’ta yayımlandı. Yazdıkça sempozyumlarda, çalıştaylarda bunları konuştum. Bu yazıları haberdar olması için Mustafa Kutlu hocamıza gönderdim. 2018 yazında, Mustafa Kutlu’nun bütün uzun hikâyelerindeki ortak anlatma tarzını ele alan bir yazı ile uğraştım. Yazı ile uğraşırken *Sevinci Bulmak* yayımlandı, o da dahil oldu. Aslında bu yazının özü ritim yazısında vardı. Fakat Kutlu’nun bütün uzun hikâyeleri bir yazıda buluşsun istedim. 2018 sonbaharında Hoca, daha sonra *Kalbin Ses’inde* bir araya gelecek yazıları Yeni Şafak’ta yayımlamaya başlamıştı. Ben gazeteden okuyordum. Dergâh’taki arkadaşlardan, bu yazıların yayımlandıkça bana dosya olarak gönderilmesini istemiş. Yazılar düzenli olarak geliyordu. Sonra, 2018 sonlarıydı aradı, bu yazıları konuştuk. Benim Hoca’ya nasıl açarım dediğim konuyu kendisi açtı: “Alpay, sen benim hakkımda epey yazı yazdın. Bunları kitap yapmayı düşünmüyor musun?” dedi. “Hocam, takdir sizin” dedim. Yazıları, düzenleyip göndermemi istedi. 2019 baharında iki üç tanesi yıllar önce yazılmış yazıları (word dosyalarını da kaybetmiştim) fazla müdahale etmeden yeniden gözden geçirdim. Kitap düzeninde haziran gibi gönderdim. Hoca, “emaneti aldım” dedi ve emanetin adı “Hikmet ve Ahenk” olsun dedi. Çok mutlu oldum. Beklemeye başladım. Kapağı merak ediyordum. Geçen kasım sonunda Yıldız Ramazanoğlu, Fatma Barbarosoğlu, Mukadder Gemic’i’yi bir çalıştay için Tokat’a davet etmiştik. (Bu vesile ile kendilerine tekrar teşekkür ediyorum). Kendilerini Sivas’ta yolcu ederken Mustafa Kutlu, Fatma Hanım’ı aradı. Benim de orada olduğumu Fatma Hanım söyleyince, kitabın çıktığı haberini hep beraber öğrendik. Kapak

beni çok mutlu etti. Hoca, yazın Erzincan'da kendi hikâyesini anlatan *Kalbin Sesi* belgeselini çekerken söz konusu fotoğrafı kitap için çektiğini söyledi. Kitabın hikâyesi böyle.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu'nun kendisiyle ilgili yazılar hakkında pek konuşmadığını biliriz. Bu kitap hakkında neler söyledi? Ayrıca bu kitap ya da bu kitaptaki yazılarla ilgili dile getirmek isteyeceğin Kutlu'nun yorumları, görüşleri ya da ortak bir anınız, paylaşımınız var mı?*

Yıldız: Yukarıda bahsettim. Yazıları kitap yapalım dedi. Kendisiyle ilk tanışmamız *Kambur Hafız ve Minare* yazısı vesilesiyle oldu. Güzel, poetik bir hikâye biliyorsun. Yüksek lisansı bitireceğimiz yıl (Haziran 1999) bu hikâye hakkındaki yazımı Dergâh'a koymuştu. Kendisi hakkında, kendi yönettiği dergide ilk yazılardan biri. Yazıyı alınca beni telefonla aramış, tanışmıştık. Hikâyelerdeki ritim konusuyla ilgili yazıyı beğendiğini söylemişti. Birbirimizden uzağız. Ama kalben uzak değilim. Yedi sekiz kere ancak yan yana gelmişizdir. İkisinde sen de vardın. Somut bir konu olmadıkça hocalarımı arayamam nedense. Mustafa Kutlu'yu da öyle. Oysa O, bizim aileden biri gibidir. Evde pek çok yerde kitapları durur. Mustafa Kutlu arayıp, "Alpay merhaba" dediğinde mutlu olurum. Her kitabı çıktığında, ailemize imzalayıp gönderir. Bizi mutlu eder. Rüyalarıma girdiği olur. Geçenlerde, Ülke TV'de yayımlanan *Kalbin Sesi* belgesini seyredince epey hasret giderdik. Kendisini tanımış, kitaplarını okumuş olmayı ömrümün nasiplerinden biri olarak görüyorum. Allah ondan razı olsun.

Eşitgin: *Mustafa Kutlu hikâyesi üzerine büyük bir dikkatle eğiliyorsun. Bundan da büyük bir zevk aldığını biliyoruz. Yazmayı düşündüğün yeni yazılar var mı varsa nelerdir diye sorsam?*

Yıldız: İnşallah Mustafa Kutlu daha çok yazacak. Dolayısıyla yazı konusu da çıkacak. Ama gönlümden geçen, hikâyelerin ahenk yönüyle, anlatma tarzıyla ilgili yazılar yazabilmek. Nasip.

Eşitgin: *Hem kitabın hem de Mustafa Kutlu üzerine konuşma fırsatı tanıdığın için çok teşekkür ederim.*

Yıldız: Ben çok teşekkür ederim.

AHMET CÜNEYT ISSI

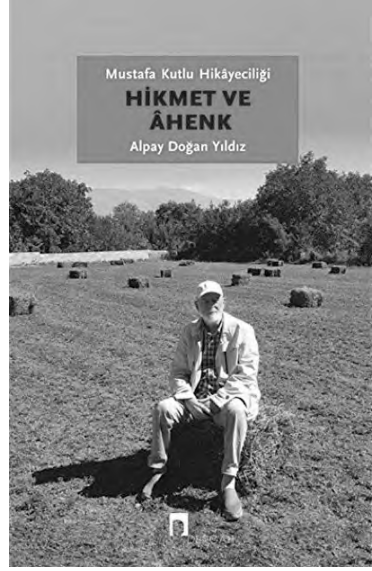
Mustafa Kutlu'nun Hikâyeciliği Üzerine Kapsamlı Bir Çalışma: *Hikmet ve Âhenk*

Alpay Doğan Yıldız'ın Mustafa Kutlu'nun hikâyeciliği hakkında yazdığı ilki 1999 yılında *Dergâh* dergisinde, sonuncusu, *Hikâyemizin Türküsü: Mustafa Kutlu* adlı çok yazarlı bir kitapta yayımlanan toplam 10 yazısı *Mustafa Kutlu Hikâyeciliği: Hikmet ve Âhenk* adıyla Dergâh Yayınlarından çıkan bir kitapta bir araya geldi. Kutlu hikâyeciliğinde konulara, bunların anlamını bulduğu ve bence hemen bütün Kutlu çalışmalarını yöneten belli başlı düşünce ve/ya inanç perspektifine, perspektifi belirginleştiren dil ve üslup tercihlerine, anlatıcı tutumlarına kadar, bir hikâye değerlendirmesinde üzerinde durulması gereken bütün esaslı hususlar üzerine yoğunlaşan bu yazılar, âdeta Mustafa Kutlu'nun hikâyeciliğinin krokisini vermektedir.

Alpay Doğan Yıldız, kitabında Mustafa Kutlu'nun hikâyelerine ilgisinin yıllar öncesinden başladığını, halen de devam ettiğini, ilk yazısının 1993 yılında, henüz lisans üçüncü sınıf öğrencisiyken *Türk Edebiyatı* dergisinde yayımlandığını söylüyor. Kendisinin de belirttiği gibi Kutlu hakkındaki ilk yazısını, ikimizin de hocası olmuş Prof. Dr. Yavuz Demir'in, bir dersinde Mustafa Kutlu'dan söz etmesi üzerine önce *Ya Tahammül Ya Sefer*, ardından *Yoksulluk İçimizde* kitaplarını okuduktan sonra yazmıştır.

O sırada aynı üniversitede araştırma görevlisi olduğum için hem ilk yazısını, 1995'ten 2002 yılına kadar araştırma görevlisi olarak birlikte çalıştığımız, yalnız ofisimizi değil, okuma yazmalarımızı, gündelik hayatın çeşitli konularını paylaştığımız için, hem de diğer iki yazısının yazılma sürecinin çok yakından tanığıyım. Kitabına aldığı bu iki yazıdan birincisi 1999'da *Dergâh* dergisinde çıkmıştı. Kendisi hakkındaki yazıları yönettiği dergide yayımlamaya sıcak bakmayan Mustafa Kutlu, bir istisna olarak Alpay'ın o yazısını yayımlamıştı. O sevincini, daha sonra çok kıymetli dostumuz Dinçer Eşitgin'le gezmek için İstanbul'a gittiklerinde *Dergâh*'a uğrayıp Mustafa Kutlu ile

tanıştıklarını heyecanla anlattığını bugün gibi hatırlıyorum. Alpay'ın üçüncü yazısı, içinde benim de bir yazımın yer aldığı *Mustafa Kutlu Kitabı*'nda (İstanbul 2001) çıkmıştı. Başlığı, "Mustafa Kutlu Beşlemesi: Yeni Bir Hikâye Binasında Oturan Taşralılar" idi. 1979 ile 1990 yılları arasında yayımlanan, müstakil olarak okunabildiği gibi birbirleriyle bağlantısı da olan kısa hikâyelerden oluşan *Yokuşa Akan Sular*, *Yoksulluk İçimizde*, *Ya Tahammül Ya Sefer*, *Bu Böyledir* ve *Sır* kitaplarını birbirleriyle ilişkili hikâyeler içerdiği için *beşleme* olarak adlandırdığı bu yazısında Alpay, (Sanırım, Kutlu'nun bu hikâyelerini ilk defa Alpay *beşleme* olarak adlandırarak incelemiştir.)

Anadolu'dan İstanbul'a gelmiş, tedirgin ve ürkek *taşralıları*, yaşadıklarını ve değişimlerini, kullanılan kurmaca tekniklerini değerlendirmişti.

Alpay Doğan Yıldız, o günlerden bugüne Mustafa Kutlu'yu ve hikâyelerini yakından takip etmeye, ciddi analiz yazıları yazmaya devam etti. *Hikmet ve Âhenk*, bu yazılardan 11'inin bir araya getirildiği, Mustafa Kutlu hikâyeciliğini bütüncül şekilde ortaya koyan bir kitaptır. Yazıların sıralanışında hikâyecinin iki dönemi esas alınmıştır. İlk dönem, Alpay'ın *beşleme* diye adlandırdığını az evvel ifade ettiğimiz kısa hikâyeleri muhtevi beş kitaptan oluştuğu gibi, kitabın ilk yazısı bunları içerik ve kullanılan teknikler bakımından ele alındığı yazıdır. Beşlemeyi "Türk Hikâyesinde Yeni Bir Sayfa" olarak kabul ettiğini, başlığı tam bu şekilde belirlemesinden anladığım Alpay'ın bu tespitinin gerekçelerini hâlâ merak ederim. Mustafa Kutlu'nun bu hikâyeleri neden Türk hikâyesinin *yeni bir sayfasıdır*? Eğer yeni olmak, hikâyesi anlatılanların daha evvel görmezden gelinmiş bazı insanlar olması ise, bu tespiti bir yere kadar kabul etmek mümkün olabilir. Ancak bu da tartışılabilir; zira, *birtakım insanların* Kutlu'dan yıllar önce Sait Faik de, hem de tam bu kelimelerle tanımladığı bir hikâyesinde anlatmıştı. Özellikle Orhan Kemâl de köyden şehre göç etmiş insanların hikâyelerini romanlarında uzun uzun anlatmıştı. Yerlilik ve millîlik, yanlış batılılaşma yahut Batılılaşmanın yanlışlığı ise siyasal hayatımızın olduğu gibi edebiyatımızın da ikide bir gündeme getirmeyi sevdiği konulardan biri.

Eğer bu yenilik, muhafazakâr ve mütedeyyin kitlenin hikâyeye girmesiye bu da meselâ hidayet romanları olarak adlandırabilecek romanlarda

hikâyesi anlatılanlarla yine önceden yazılmış idi. Mustafa Kutlu'nun bu hikâyelerini *yeni* kılan teknik hususiyetleri ise tek başına okunabildiği gibi diğer hikâyelerle birleşebilen hikâyelerin geçmişinin *Binbir Gece Masalları*'na kadar gittiği bilinir. Bunları ifade ederken Mustafa Kutlu'nun *beşlemesini* değersiz göstermek değil niyetim; sadece *yeni sayfa* tamlamasının içinde neler olduğunu merak ediyorum. Belki de, *yeni* ve *eski* gibi tanımlamalara karşı endişeli tavrımdan kaynaklanıyor bu soruyu sormam, cevabını aramam...

Mustafa Kutlu'nun *beşlemede* cesur bir tavrı var elbette. Bu, yaşadığımız hayatın hepimizi kuşattığı, özellikle çeperde yaşayan insanların merkeze yaklaştıkça; yani İstanbul'a veya siyasete bulaştıkça, konforun, onu getiren paraya, iktidara ulaşınca çabucak değiştikleri gerçeğini ortaya koyması. Birkaç kişi kendisinde bu değişimi fark ettiğinde, hikâyeleri göz önünde tutarak söylersem, mesela o bir şeyh ise sırroluyor; profesör veya bakan ise evrakları veya makalelerini yırtarak sessizce ortadan kayboluyor. Bu da şüphesiz bir tavidir fakat bana göre naif, diğerlerini görmezden gelen, sorunun üzerine üzerine gitmeyi, mücadele etmeyi tercih etmeyen, bireysel bir red... Keşke, Mustafa Kutlu'nun kendini tanımaya başlayan hikâye karakterleri, "Kasdım budur şehre varam, feryâd u figan koparam" da deselerdi. Demiyorlar. Bunu yapmak yerine, geleneksel anlayışla Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *fırar kapıları* diye adlandırdığı bir kapıdan çıkıp görünmez oluyorlar.

Alpay, kitabına Mustafa Kutlu'nun hikâyecilikteki çizgisini tanımlamak için kullandığı *hikmet* ve *âhenk* kavramlarını ad olarak seçmekle bence oldukça isabetli seçim yapmıştır. Çünkü, dediğim gibi yazar maksadını böyle ifade ediyor. *Hikmet*'i konu için kullanırken *âhenk*'i ise anlatım tutumu ve teknikleri içeren anlamda... Kısa hikâyelerinde, 2000 yılında yayımlanan *Uzun Hikâye* ile geçtiği uzun hikâye kitaplarında hep bu iki kavrama dikkat ettiğini ifade etti. Kutlu'yu incelerken, Alpay da tespitlerini bu kavramlara bağlamaya çalışıyor haliyle. Ben bu iki kavramın birbirinden çok farklı/ayrışık olmadığını düşünmüyorum açıkçası. *Hikmet*, aynı zamanda ahenklidir. Daha doğrusu, *hikmetin* özünün *âhenkle* iç içe bir şey/durum/olgu olduğuna inanıyorum. Konunun erbabınca tartışılıp sonuçlarının bizimle paylaşılmasını ne kadar isterim. Edebiyat bahsinde tekrarladığımız bir şey var: biçim ve içeriğin birbirlerine bağlı şeyler oldukları. İçerikler biçimlerini, biçimler içeriklerini yanlarında getirir. Bu zaviyeden baktığımda, *hikmetin* ahenksiz olması, *âhenkin* de hikmetten apayrı bir şey olabileceğini düşünemiyorum nedense.

Mustafa Kutlu hikâyeciliğini mercek altına almış, dikkatine hayran olduğum bir akademisyen, hepsinden önemlisi benim dostum Alpay Doğan Yıldız, çok inanıyorum ki Türk hikâyesinde yeni sayfa olarak gördüğü Mustafa

Kutlu hikâyeciliğini bundan sonraki çalışmalarında daha da boyutlandıracak, hepimizi bu tespiti ne ikna edecektir. *Hikmet* ve *âhenk* kavramlarını da ayrıca çok merak ediyorum. Ayrı iki şey mi, yoksa iç içe mi?

Konuşurken karşısındakine verdiği dinginliği, huzuru bildiğim Alpay'ın kitabını okurken de aynı duyguları hissettim. Bu, dostumla ilgili bir husus. Kitapla ilgili olarak ise şunu söylemeliyim: Alpay, Mustafa Kutlu hikâyeciliğini en iyi bilen, yazılarında bu hikâyenin bütün inceliklerini, teknik ve konuya dair hususiyetlerini ortaya koyan en önemli Mustafa Kutlu uzmanıdır. Kitabından çok istifade ettim. Okuru bol olsun, insanlara iyilik ve güzelliği hatırlatsın. Alpay'ın yaptığı tam da Mustafa Kutlu'nun metinlerindeki bir karakterinin tavsiye ettiğidir işte:

“Bir şey yap güzel olsun... Huzura vesile olsun, rikkate yol açsın, şevk versin, hakikate işaret etsin.

Bir şey yap, doğru olsun. İnsanları yalanın ve yanlışın bataklığına düşmekten korusun. Rüzgâra ve akıntıya kapılmasın; kırılsın lakin eğilip bükülmesin...

Bir şey yap iyi olsun. Hizmetten, hürmetten, merhametten müteşekkil olsun. Kalpleri yumuşatsın; garibin, yolcunun, zayıfın derdine derman olsun.”

YAVUZ DEMİR

Uçarı Metinler Yapısı ya da Kıs(A) Kıs(A) Öyküleri Okuma Kılavuzu

İşbu yazının çerçevesi içinde:

Adım adım kura(l)m/sız anlatı okuma,

Mühendislik bilgisi ile okumak,

Şaşırmak,

Su uyur anlatı uyumaz dikkatiyle, anlatı okuma yolundaki çabamıza dair kısa notlar sunulacaktır.

Deniz Kıyısında adlı öykü şöyle bitiyor:

‘Söyler misiniz, her öyküyü ille de bitirmek mi gerekiyor?’

Bu önemli bir soru.

Belki de bizim anlatı okuma serüvenimizde bir okur olarak yerleşik kabullerimize dair bir sorgulama.

Biz anlatılarda ne arıyoruz?

Neyi arıyoruz?

Yapılanış, bizim için, öykü için ya da anlatı için diyelim sert, tartışmasız ve olmazsa olmaz bir anlayıştır.

Bir biçimin özellikle ve taammüden tutsağıyızdır.

Giriş, gelişme ve sonuç...

Sonuçsuz kalmak.

Aslında hayat karşısındaki insanın yerleşik pratiğidir.

Çaresizliğinin pratiği!

Çaresiz kalmakla eş değerdir,

Sonuçsuz bir anlatıyla karşılaşmak onun için...

Tükenmemiş bir anlatı karşısında paniklemek...

Anlatı başka bir hal midir?

Yol mudur?

Anlatı yoksa,
 Pek düşünmediğimiz bir şekilde,
 Anlatmamak mıdır?
 Niye yazdınız öyleyse?
 Hakk-ı aslimizden sayarız bu soruyu.
 Sanki başka bir soru yokmuşçasına.
Büyük Ustayı Ziyaret öyküsünden:
 ‘Çünkü resim seilmek, hoşla gitmek için değil, algılanmak için yapılır.’
 Belki de en önemli noktayı ifade eder Büyük Usta.
 İfadenin ne olduğı!
 Ve o ifadenin somut karşılığı.
 Ampirik okurun tutkusu ve belletilmişliği her şeyi yerle bir eder.
 Bizi rahat bırakmayan şey bu ikircikli halimizdir.
 Aynı zannetmek...
 Benzerlik.
 Tehlikenin boyutunu gösterir kıstastır.
 Ne kadar?
 İnsana,
 Doğaya
 Olaylara...
 Bütün gözlemimiz bunların aslını bulmak üzerine odaklanır...
 Keskin ve yılmaz bir avcı gibi.
 Maksat,
 Anlatıdan eli boş dönmemektir.
 Devam eder Büyük Usta:

‘Göröyorsunuz değil mi? Çünkü bu portreyi ben bir elmayı, bir ayvayı, bir kayayı bir doğla görünümünü nasıl yaptırısam, öyle yaptım. Bir psikolog değilim ben. Bu yüzde bir ifade aramıyorum. Şimdilerde fotoğraf diye bir şey yayılmaya başladı. Kara kutu, üzgün, sevinçli, neşeli, ölümcül bir yüzün fotoğrafını sap-tayabilir. Benim işim, yüzün ifadesi değil, resmin ifadesi. Bilmem anlatabiliyor muyum.’

Yani,
 Anlatının bir şey hakkında olması alışkanlığına inat dizilivermek.
 Kendisinin bir şey hakkında olduğuna inanmak...
 Anlatı ya da öykü genel manasıyla sanat okurunu, alıcısını kendi dışına göndermeyen yapılarıdır.

Mevlana'nın kitabının adıyla söyleyelim isterseniz:

Fi hi Ma Fih.

F. Edgü'nün öykülerinin ana eksenini yapılanış itibariyle bu başlık yan-

sıtır:

Ne varsa onun içindedir.

Anlatının ele aldığı bir benzerini bulmak.

Yani aslının peşine düşmek.

Olsa olsa Keremlik olur!

Asla, ideal okurluk değil!

H. James, *The Real Thing* isimli öyküsünde tam da bunu aksettirir. Anlatıcı portre ressamı, resmimin modelinin kim olunduğunun bilinmesi, isteyeceğim en son şey bile değildir.

Aynîleşmek ya da yüzleşmek anlatılar aracılığıyla büyük dert midir?

Ne çıkar böyle olsa?

Bulsak izdüşümünü anlatının dillendirdiklerinde.

Narcisuss öyküsüne bakılmalı.

Zira bu temayül okur için bir Narcisuss mukadderatıdır.

Metinle,

Anlatıyla yüzleşildiğinde benzerlikler çerçevesinde, sonunda olan size ve metne olur.

Ortadan yok olur metin...

İstediğimiz bu mudur?

Yetinmemek.

Kifayetsiz görmek.

Anlatı dediğiniz hızlı ve hafif olmalı.

Ağır ol anlatı desinler.

Ferit Edgü'nün kısa öyküleri ve diğer anlatıları da,

Kıs kıs anlatılar mı demeliydim!...

Esas budur.

At ayağı külünk ozan dili çevik olur prensibi ile yazmak.

Detaydan kaçmak.

Zira anlatı aslında anlatılmayan şeydir.

Ne demek bu?

Bu acımasız karşılaştırmayı *Yazar ve Yazman* adlı metinde buluruz:

Ne söylersen yazmak.

Açıkta,

Akılda bir şey kalmadan yazmak.

Aslında anlatı metinlerinin kendi yapısal sistematığı şu şekilde sıralanır ve bu sıralamadan geçilerek rafine olur:

Öykü/metin/anlatı.

Bu üçleme kendi içerisinde bir tür arınma ya da maksimizasyon süreci ihtiva eder.

Bu arınmayı hafiflik ve hızluluk temin edecektir.

Buna rağmen olursa,

Ne olur?

Dinleyelim:

‘Bir yazmanım var. Ne söylesem yazıyor. Ama yazmanın garip bir de huyu var. Yazarken söylediklerimi değiştiriyor.

Örneğin ben Babamla bülbül dinlemek için Bokludereye giderdik, diyorum. Önüme gelen daktilo edilmiş metinde ise şöyle bir cümle okuyorum:

Evde sıkıntıdan boğulduğumuz gecelerin sabahında, daha gün doğmadan yola koyulur, şafak sökmeden vardığımız Söğütlü dereye bir ağacın altına oturur bülbüllerin ötüşünü dinlerdik.’

Anlatı çoklukta yok olan şeydir.

Varlığını,

Uğruna öldüğümüz anlamın peşine düşemediğimiz zaman görünür kılar.

Rasyonalitenin bizi mahkûm ettiği okuma sonunda elimizde kalan benzerliklerdir.

“Hayal Şehir” şiirinde Yahya Kemal, illüzyon karşısındaki aşamaları gösterir. Bir mânâsıyla, okur olarak içinden geçtiğimiz evreleri de görebilirsiniz.

Güneş/gurub vakti: öykü katmanı.

Vehim: metin katmanı.

Eğlence: öyküleme katmanı.

Neden böyle yazıyorsun sorusuna verilen cevap:

‘Artık hiçbir fazlalığı barındırmayan yapıya ulaşmak için diyebilirim.

Ayıklamak arıtmak. Tıpkı mermerin içindeki gizli biçimi bulmak için durmaksızın yontan o koca sert kütleyi küçülte küçülte kendi öz yapısına varmaya çalışan emekçi yontuçu gibi. Yontuçu mermerin içinde saklı biçime ulaşmaya çalışıyor bense dilin içindeki cevhere. Hiçbir zaman varamayacağımı bile bile. Ama gene de...’

Tanık yazar olmamak.

Gözü kapalı görmek.

Attilla İlhan’ın şiirindeki gibi

Cinayeti kör bir balıkçı gördü.

Ferit Edgü anlatıları mükâlemesiz ve resimsiz hikâye dinlemekten bunalmış Alice’in önünde geçen, *acele etmeliyim geç kalıyorum*, diyerek cep saatine bakan kırmızı yelekli tavşan gibidir.

HAYRETTİN ORHANOĞLU

Geleneğin Sürekliliği Yahut Ali Ayçıl'ın Öykülerinde Gelenek

*“Bu sıradan hikâyemi, benden yüzyıllar sonra gelen biri,
benim gibi duyarak anlatsın isterim. Desin ki;
cevher kararmadıkça, her hayat için tetikte duran bir mucize vardır.”*

Gelenek, anlatmaz hatta açıklamaz bile. Mecazlarla fısıldar. Kendisini adlandıracak her şeyden uzak durarak varlığının evi olan dilin evreninden dışa değil içe doğru bakmayı adet edinmiştir. Bu yüzdendir ki dil ile de dünya/eşya ilişkisine sırt çevirir. Gelenek, anlatmadığı gibi iç dünyayı bir sır gibi saklar. Tasvirden çok tasavvurların emrinde sınırlı ancak geniş bir anlam dizgesine sahiptir. Fazlalıklar, mecazlarla varılan dilin geride kalanı ya da okuyucunun izaha muhtaç tarafları yorumlarken zihninde biriken tortulardır. Dolayısıyla dil-mecaz ilişkisi, sembolik bir evren tasavvuruyla anlatıcının sakladıklarıyla okuyucunun zihninde yorumladıkları arasında dolaysız gidiş-gelişlerle şekillenir. Az ötede her anlatışta yeniden oluşan dil-evren birliği, bir yeknesaklıktan çok eşyaya, olgu ve düşüncelere farklı bir pencereden bakıldığını hissettirmek içindir. Gelenek, süreklilik fikrini merkezinde barındırır. Öyle ki devamlılığı bile isteye taşıması da bu merkeziliğin önemini daha da arttırır. Hafız ya da özellikle Hayyam’dan gelen bir esinti, Baki’yi değerinden düşürmez aksine Hayyam’ın şiirindeki bir rediften yola çıkarak yazdığı bir gazel ya da eklemelerle muhammese dönüştürdüğü bir şiir, artık bir başka şiirdir. Göle atılan taş gibi ilk halkayla başlayan genişlik ikinci, üçüncü halkayla sonsuza kadar devam eder. Anlatmanın her seferinde hem o hem bu olmasının sebebi bir tarafa bırakılırsa şairin hem geleneğe eklemekle hem de geleneğe yeni bir halka eklemekle edebiyat tarihine adını yazdırması kaçınılmazdır. Bir başka bakış açısıyla geleneğin şairi bir yandan

bireysel imge tavrıyla gelenekten aldıkları bir araya geldiğinde öte yandan da kısmen hem kendinden hem de gelenekten uzak kalmakla kaybettiği şeylerin boşluğunu bize hissettirir. Sonradan kaleme alınan Hz. Ali Cengi ya da Battal Gazi hikâyeleri susarak anlatmalardan yalnızca ikisidir. Anadolu coğrafyasında her iki cenk hikâyesine dair yüzlerce hikâyede Hz. Ali bu kez bir başka iklimde yine aynı düşmanla savaşmaya gider. Ancak farklı olaylar yaşar. Günümüze gelindiğinde bu anlatma biçimi iki yöneme evrilmiştir. Bunlardan ilkinde *A'mak-ı Hayâl* örneğinde olduğu gibi modern ile gelenek yan yana hatta iç içedir. Diğerinde ise Hasan Aycın örneğinde olduğu gibi metinlerdeki konu, karakter ya da diğer bazı unsurlar aynı kalmakla birlikte yazar, taşın düştüğü suya yeni bir halkayla Battalname'de Battal Gazi'nin bir başka hikâyesine rastlarız.

Şiirleri ve denemeleriyle tanıdığımız Ali Ayçıl, *Sur Kenti Hikâyeleri*'ni yayımladığında şiiriyle koştur bir anlatmayla karşı karşıya kalırız. Şiirlerinde sakladığı yahut anlatmadığı şeylerin bir yerlerde ortaya çıkacağını umarak ve bu hikâyelerde Ayçıl'ın geleneği yukarıda altını çizdiğimiz niteliklerine eklemlediği halkayla yeni bir anlatma evresine dönüştüreceğini bekliyorduk. Kitaptaki hikâyeler, birbirinin devamı ya da iç içe hikâyelerden oluşan tek bir hikâyenin oluşturduğu anlatma evreniyle Binbir Gece anlatılarını ve her biri bir başka iklimi anlatan bölümleriyle seyahatnamelerin havasını taşıyor. Ali Ayçıl, yukarıda sözünü ettiğimiz yöntemlerden ikincisinin yolunu takip ederek iç içe anlatma yöntemiyle gelenekçi bir yöne doğru ilerleyen yazarlarımızdan.

Sur Kendi Hikâyeleri, yirmi nehir hikâyeden oluşan bir kitap. İbn Batuta karakteri, "Seyyah İbn Batuta Mahinur'u Tek Ediyor" da kendi ahvalini anlattıktan sonra Sur Kenti'nde karşılaştığı isimleri saymakla geleneğin diliyle söylersek onlara el verir. Sakine, Sarraf Nizamettin, Nakkaş Burhanettin, Seyis Behram bunlardan birkaçıdır. Ayçıl, bununla da kalmaz ve İbn Batuta'nın şehre gelmesiyle başlayan yeni bir döngünün içerisinde bu kahramanların yaşadıklarını diğer hikâyelerde lirik bir dille okuyucunun belleğinde birer hatıraya dönüştürür. "Sakine'nin Mil Çekilmiş Gözleri" hikâyesinde Numan, karısı Sakine'yle bildik, alışlageldik bir aile yaşayışını sürdürürken Sakine, o sabah bir yabancı gibi derin bir uzaklıkla "Gözlerime bak Numan", der. Numan, karısının gözlerine bakar ve ilk kez onda o güne kadar fark edemediği güzelliği görür. Bütün gün bu güzelliğin farkına varamadığını düşünerek hayıflanır ancak günün sonunda eve geldiğinde Sakine'yi gözlerine mil çekilmiş halde bulur. Doğu anlatısında trajedi yoktur. Ancak Sakine'nin ve Numan'ın yaşadıkları örtük, içte çoğalan dramatik yapıya derin bir keder ekler. Trajik durumun okuyucunu zihninde bıraktığı etkiyle birdenbire baş-

layan oluş ve bozuluş, okuyucuyu dehşete de düşürmez. Aksine mecazlarla ilerleyen hikâye, tıpkı gelenekte olduğu gibi bir yeise düşmemize yol açar. Asıl dikkat çekilmek istenen nokta, Sakine'nin gözlerine mil çekmesi değil Numan'ın o güne kadar onun gözlerindeki güzelliğin farkına varamaması ve bundan duyduğu pişmanlıktır.

Ali Ayçıl, hem geleneğin yukarıda sözünü ettiğimiz suskunluğunu hem de Numan'ın kendi iç dünyasını fısıldayışını okuyucuyla paylaşır: “*Anlatılmaz işler vardır; sözcüklerin evi asla kapıyı aralamaz. Sakine’yle ikinci kez göz göze geldiğimiz bu akşamı, bu akşam içine düştüğüm dehşeti size nasıl anlatayım!*”¹ Anlatılamaz olanı anlatmak... Kelimesiz, harfsiz anlatmak... İşte bu noktada Numan'ın ne düşündüğünü, ne anlatacağını ancak kendi zihnimizde bilebileceğiz. Geleneksel hikâye kurgusunda da rastladığımız bu suskunluk, günümüz anlatma tekniğine taşınarak okuyucuyla varılan yeni bir anlaşmaya dönüşür.

Kitabın diğer sayfalarında her biri Sur kentinin belleğinin bir parçasını oluşturan diğer hikâyelerin kahramanlarına dair ahvali öğrendikçe olmayan bir kentin zihnimizde birbirine eklemlenmeye başladığını görürüz. Anısız bir at, Sihirbaz Seyfettin, Hüsrev vb... Ancak tuhaftır ki sayfalar ilerledikçe Sur kentinin bir düş kenti olmadığını aslında bu insanların ya da yaşanan olayların aslında bir insanın ruhunu oluşturduğunu anlarız.

“Anısız At Hızlı Koşar”, Ali Ayçıl'ın hikâye üslubuna uygun mecazlarla varılan bir anlatım özelliğine sahip bir nitelik arz eder. Sur kentinin beyi öldüğünde tahtın varisi iki oğul arasında bir seçim yapmak isteyen şehir meclisi tuhaf bir karara varır: Kente kim önce gelirse taht onun hakkıdır. Ulakların her ikisi de onlara bağlı kişilerdir ve atlarını bu yüzden hızla sürerler. İkisine de aynı anda varılmasına rağmen atların iç dünyasından bakılarak bir tasavvura girişilir. Buna göre büyük oğulun atı serazat büyümüştür ve geride bırakacağı bir şey yoktur. O yüzden hızla kente varır ve dolayısıyla bey büyük oğul olur. Küçük beyin atı ise mutlu bir ortamda yetişmiş ve etrafında mutlu olabileceği birçok hatıra bırakmıştır. Dolayısıyla adımları neredeyse gerisin geriye gider. Mecazların yurdunda Ayçıl'ın bu öyküsü yine geleneğe başvurursak bir devlet söylemi karşımıza çıkar. Nizamülmülk'ün “Siyasetname” adlı eseri başta tutulursa devlet ricaline nasihatleri barındıran sayısız kitap mevcuttur. Seyyahları da bir nevi devlet hakkında bilgi sahibi kişiler olarak kabul edersek –ki nitekim her bey ya da kral bir başka şehirden gelen seyyahı sarayında ağırlar ve hediyeler verir. Çünkü karşısındaki kişi birçok şehrin yaşayışı, yönetimi hakkında bilgi sahibidir- seyahatnameler de

¹ Ali Ayçıl, Sur Kenti Hikâyeleri, İst., 2007, s.30

bu bağlamda birer devlet kitabı olarak telakki edilebilir. Dolayısıyla bir anlatı kişisi olarak İbn Batuta'nın dilinden dinlediğimiz bu hikâye sonuyla da bize yanılmadığımızı gösterir. Mansur'un şehrin gittikçe kötü yönetilmesinden yakınanlara söylediği söz büyük önem taşır: "Bilge Mansur'un öğrencisi, felaket günlerinden yakınanlara şunu söyledi: 'Büyük oğlu şehre getiren atın belleği, anılarından yoksundu.'"

Birbirinden güzel ve özellikle sonlarıyla okuyucuyu şaşırtan hikâyelerin varlığı bir yana kıssadan hisse geleneğinin bu kitapta da devam ettiğini görürüz. Ancak hangi hikâyeye bakarsak bakalım gördüğümüz şey, bu hissenin yalnızca bir bilgiyi barındıran ders olmadığıdır. Asıl hikmet, derin bir kederle birlikte yaşadığımız güzelliklerin değerini bilmek hakkında tefekkür etmemiz gerektiğidir. Bu sebeple olsa gerek hikâyelerin sonu nasıl biterse bitsin kaybedilen şeylerin boşluğu, bu kitabın hemen her satırına hatta her kelimesine sinmiştir. Bir kent ya da insanın yitip gitmesi nasıl bir boşluk bırakıyorsa geride...

Örneğin kitabın son hikâyesi "Dağ İstiaresi" ne geldiğimizde şehrin beyi üç kâtibini dağa gönderir. Dağın farklı yüksekliklerinden kente dair izlenimlerini anlatmalarını ister. En zirveden gelen kâtip kentin kaderine işaret eder. Nitekim Horasan'a varmak için kestirme bir yolu tercih eden bozkırın ihtişamlı bir ordunun keskin ve kararlı bakışları bu sonu teyit eder. Kader, bazen tesadüflerin emrindedir de yolu kısaltmak için varılan Sur kenti, kendi hikâyesinin sonunu kendisi hazırlar. Yaşayabileceği/ anlatabileceği şeylerin sonuna gelmiş bir kent ya da insan nereye varırsa varsın artık ya gövdesiz bir gölge ya da ölüdür.

Ali Açıllı, *Sur Kenti Hikâyeleri* adlı kitabında bıraktığı tat, okuyucularına daha fazlasını bekleme hakkını verir. İkinci bir kitabın dergilerden, bilgisayar dosyalarından derlenerek okuyucuyla yeniden buluşması bu bekleyişi sabırsızlıkla anlatmamızı salık veriyor.

EYÜP TEKİN

Olmayan Şeyler Yüzünden Üzerine

Öykücü Betül Ok'un *Olmayan Şeyler Yüzünden* (2019) adlı ilk kitabı Hece Yayınları'ndan çıktı. Savaşın getirdiği yıkım ve insana yönelik olumsuz etkileri, mültecilerin zorlu yaşamı, kadın erkek ilişkilerinde kadının psikolojik ve sosyal durumları, çocukluk, yaşlılık, intihar gibi Türk öykücülüğü içerisindeki yazarların tercih ettiği güncel konuları içeren bir eserdir. On beş öykü yer almıştır.

Betül Ok öykülerinde anlatım tekniği çeşitliliği

Bilinç akışı, diyalog, iç monolog, tasvir, özetleme, leitmotiv; öyküleri okuduğumuzda tespit ettiğimiz belli başlı teknikler oldu. Metni öykü yapmak için kullanılan bu teknikler anlamı güçlendirmiştir. Öykü sanatının imkânlarına bu denli geniş bir perspektiften bakarak icra etmesi, kuşağının yazarları içerisinde onu ayrı bir yere koymuştur. "Suyun Çürüttüğü" öyküsünde bireyin seri ve düzensiz şekilde ilerleyen iç konuşma olan bilinç akışı tekniği kullanılmıştır. Zihninde Ender'in yaşadıklarını düşünüp dile döken anlatıcı, -yazı tipi bu anlatımda italiktir- büyük bir trajedinin geçmişini anlatmaktadır. Anlatıcı sırasıyla Ender'in geçmişi, hayata yönelik düşünceleri, dudaklarının tasviri, dedesinin hayatı ve ölüm sebebi, amcasının ona yaptığı kötülükleri dile getirmiştir. "Güneşin İzleri" öyküsünde de bilinç akışı tekniği uygulanmıştır. Anlatıcının işi ve evliliği olmasına rağmen mahalleden bir kıza âşık oluşuyla başlayan hikâye daha sonra bilinçaltının akışına tanıklık eder. "*Bir keresinde, fabrikanın kasasından paraları aşırıldığında, fabrikanın kapısını gizlice açtığımda, fabrikanın yolunu hızlıca yürüdüğümde, antreden paltomu hızla aldığım, evden gece yarısı çıktığımda, eşim yapma etme dediğinde, karşısında öylece heykel gibi kalıp öylece kalıp donuk yüzüne öylece baktığımda, paralar suyunu çektiğinde.*" (s.72). "Tanık Kalp" öyküsünde diyalog tekniğinin yer aldığını görüyoruz. Öyküde yaşça büyük Melahat Hanım ve bakıcısının ilişkileri anlatılmaktadır. Melahat Hanım'ın ölümünün ardından bakıcı ve sevgilisi evde buluşurlar, konuşmaları diyalog tekniğiyle verilir. Konuşmalarda karakterlerin felsefeleri yansıtılmış ve psiko-sosyal konuları

açıklanmıştır. “Clain Köprüsünde Maria” öyküsünde iç monolog tekniğinden – yazı tipi italiktir- yararlanılmıştır. Oyuncu Maria, oynadığı filmin çekimi bittikten sonra eve gitmeyi ve uyumayı düşündüğü iç konuşmasında yarının da planını yapmaya çalışır. “Yumru” adlı öyküsünde nesnel ve öznel tasvir tekniği kullanılmıştır. “Yüzüme aynada rastladım. Kirlî sakallarım zayıflığımı gizlemeye yetmiyor. Dişlerim bembeyaz. Dudaklarım ince bir çizgi olarak belirliyor aynada. Gözlerim. Onlar her zaman güzel bir bakışı içinde saklarlar.” (s.37). Anlatıcı aynada gördüğü yansımasını hem nesnel olarak hem de “güzel, zayıf” gibi kelimeleri kullanarak öznel tasvir tekniğinden yararlanmıştır. “Yeşili Solmuş Perde” öyküsünde nesnel tasvir anlatım tekniği kullanılmıştır. Sabah namazı vaktinde cemaatin toplanmasını bekleyen anlatıcı şunları anlatmaktadır: “Gözünde çapak ile uzun kirpikli Mehmet de dile geliyor. Uyku ile uyanıklık arasında. İçinde kırmızısı solmuş bir penye, onun üzerinde lacivert zikzak desenli sarı bir süveter. Ayaklarında patik. Pantolon mu eşofman mı belli olmayan bir şey giymiş. Saçları dümdüz. Kestane rengi. Gözlerinin rengini biliyorsun. Açık kahverengi. Güneşli havalarda ela oluyor. Yanakları topluca. Dişleri bakımsız. Yanağının sağ tarafında hafif beyaz bir leke var.” (s.42). Öykünün akışı içerisinde iç konuşma tekniği kullanılıyor. “Tanık Kalp” öyküsünde özetleme tekniği kullanılmıştır. Melahat Hanım’ın geçmişini ve bugünkü hâlini gördükten sonra yazar araya girerek kızının onu terk edip gittiğini, bakıcı kadının yaptıkları özetlenir: “Kızı onu bu hâlde bırakıp gideli on yıl kadar oluyor. On yıl kadar önce civardan bir bakıcı tutup, yurt dışına giden ve orada evlenip bir daha Türkiye’ye dönmeyen kızının tek iyiliği, bakıcının parasını her ayın on beşinde aksatmadan ödemesi. Böyle yaparak vicdanını rahatlatıyor. Bakıcı, henüz otuz beşinde, cevval bir kadın. Hiç evlenmemiş olması mahallelinin dilinde zaman zaman dedikodu malzemesi olmasına sebep oluyor...” (s.18-19). “Nokta ve Değnek” öyküsünde leitmotiv tekniğinden yararlanıldığı görülmüştür. Söz konusu teknik edebiyata müzik sanatından aktarılan, tematik anlamı kuvvetlendiren bir yöntemdir. Trende başına gelen bir olayın ardından anlatıcının olmak istediği nokta, ona bir cümleyle sesleniyor: Kühüne eremeyeceksin. Bu cümle, kendi özüne, içine ulaşamayacaksın anlamına gelmektedir. Öyküde bu cümle tam dört defa tekrarlanmaktadır. Anlatıcı, bu sebeple büyük bir acı çekmektedir.

Öykünün dili ve üslup karnavalı

Dil, bir anlatımda konuşmaların ve tasvirlerin gösterimi için aracı olan işaretlerdir. Dil tasarrufuna önem vermek ve dilin imkânlarından geniş ölçüde yararlanmak öykü türünün en önemli özelliği olarak gösterilir. Betül Ok’un öykülerinde de konuşma dili ve dil sapmaları görülen özelliklerdendir. Konuşma dilinin unsurlarından devrik cümle, deyim, atasözü, ikileme ve yöresel sözler öykülerde görülmektedir. “Doktor çağırıyor bakıcı. Hastanın durumunun ağır ol-

duğunu, her an her şey olabileceğini söylüyor doktor.” (Tanık Kalp, s.19). Örnekte devrik cümle kullanılmıştır. Çok sık olmamakla birlikte öykülerde kullanılmış ve lirik bir hava buraya hâkim olmuştur. Yöresel sözlerle de öykülerin bazılarında karşılaşmıştır. “Sündüs’ün Elleri” öyküsünde Fatıma isimli karakterin konuşmasını burada örnek olarak veriyoruz. “Bizim buralarda bilirsın çok Türkçe konuşmazık. Hemi Arapça hemi Türkçe konuşanlar var. Bes, çoğusu Arapça konuşur. Bir keresinde komşu Neziha, o vakit yeni gelin olduydu, garşı köyden geldi, kayın anasının dilinden anlamamış da bana sormuştu.” (s.80). Cümle türlerine dikkat ettiğimizde karşımıza fiil cümlesinin yanı sıra çok fazla isim cümlesinin çıktığını görürüz. Bunun dışında tek kelimelik cümlelerin de kullanımıyla varoluşçuluk akımının özelliklerini hatırlıyoruz. “Tıkırtı. Beni bir yağız at üstünde değil, mavi boyalı bir hurdanın arkasında götürüyorlar.” (Solgun Atlar Ülkesi, s.9). “Düşünüyorsun... Yaratılmışların dertlerinden yaratıcıya sığınırken kendini hep aynı acının kollarında buluyorsun.” (Yeşili Solmuş Perde, s.41). “Gece... Merhamet... Kapı... Kaçmak... Savaş... Teoriler... Yaşamak... Ölmek...” (Sündüs’ün Elleri, s.81). Öykülerin çoğunluğunda sanatkârane ve yalın bir üslubun tercih edildiğini görürüz. İkinci ve hatta üçüncü kitaplarında bu üslup tarzlarının çok daha oturmuş bir şekilde icra edileceğini tahmin ediyorum.

Öykülerde karakterlerin doğası, kurgu ve başka şeyler...

Olmayan Şeyler Yüzünden içerisindeki öykülerin iki ana yönelimi görülüyor: 1-Farklı mekânların imgesel kurgusu. 2-İnsan ilişkilerinin (dostluk, aşk, saygı, korku, sevgi, öfke) yönelimi. Öykülerin yaşandığı mekânlar imgelerle okuyucuya fark ettirilmiştir. Köy, hikâyelerin geçtiği yerler içerisinde. “Yeşili Solmuş Perde” ve “Duvardaki Kilim” öyküleri bu savımıza örnek olarak gösterilebilir. “Duvardaki Kilim” öyküsünde yamalı kırmızı bir fistan, oyalı bir yazma, çeşmenin başı, muhtar emmi, divan; “Yeşili Solmuş Perde” öyküsünde tahta kapı, meydandaki çeşme, ahır imgeleriyle mekânın köy olduğunu fark ederiz. Şehirde geçen öykülerin ise genellikle mahalle içerisinde cereyan ettiğini görürüz. Mahalle, aslında burada köyün şehre taşınması gibi düşünülebilir. “Tanık Kalp” öyküsünde şehir ilişkileri anlamsal ve zihinsel katman üzerinden dört grupta şekillenir. Melahat Hanım, yaşlı ve yatalak bir kadındır. Penceresinden gördükleriyle dünyasını yaşatır. Kızı onu terk edip gitmiştir. Bakıcı kadın, baskın karakterdir. Mahallelinin ondan çekindiğini biliyoruz. Burada yaşayan kadınlar ise dedikodu, özel hayata müdahale gibi davranışlar sergilemekte ve mahalle baskısının temsilcisi olmaktadır. Bakıcı kadın, Melahat Hanım’ın ölümünün ardından sevgilisini eve getirir. Kavga ederler ve iffetini korumak isteyen kadın, sevgilisini öldürür. Kadının, hayatın içerisinde erkeklerle ve mahalle baskısıyla mücadele edişini konu edinen trajik bir öyküdür. Trende geçen “Nokta ve Değ-

nek” öyküsünde varoluş sancısını yok olmak istemekle tamamlamış karakterin düşünceleri iç konuşma tekniğiyle anlatılmıştır. Toplum karşısında bireyin biriken öfkesinin iç dünyasında patlayışını göstermiştir. “Solgun Atlar Ülkesi” öyküsünde aynı zamanda anlatıcı olan çocuk babasını sevmekte ve ona saygı duymaktadır. Çocuğun duyguları, öykü içerisinde bir katman olarak belirmiştir. “*Babamı çok seviyordum, ona saygı duyuyordum, onu sürekli gözlemliyor, yaptığı her şeyi kayıt altına alıyordum.*” (s.13). “Cezayir Menekşesi” öyküsünde Lavinia’nın duygu dünyasında bir özlem olarak yaşadığı aşk, onun için bazen bir dua bazen de kavanozda bir çiçek mânâsındadır.

Öykülerdeki karakterlere baktığımızda toplumsal ve bireysel karakterler dengede tutulmuştur. Topluma yönelik öfkesini onu tahkir etmeyle boşaltan karakterlerden, dua ile var olmak ve çevresine bir iyilik yapmak isteyenleri aynı kitapta okuyoruz. Erkek karakterlere kötürüm, dilsiz, deli gibi özellikler verilir ve hayatın içerisindeki meseleler –kadına şiddet, mahalle baskısı, tahkir vs.- üzerinden bir suçlama yapılır. Öykülerin içerisinde geçen “at” imgesinin insanın yaşadığı yerden, insanlarından, sıkıntılarından, gözyaşından kaçışını simgelemesi önemlidir. Kitap kapağında da bir tasvirini gördüğümüz “at” aynı zamanda Türk tarihindeki göçebe yaşama da bir göndermedir. Kültürümüz içerisinde “Türk’ün kanadı” denilen at, önemli, yüksek mertebede bir varlık olarak konumlanmıştır. Aynı zamanda kötü kişiler için de lakaplarda yer almıştır. “At hırsızı” ifadesi de bir erkeğe hakaret olarak yöneltir örnek. “Tanık Kalp” öyküsünde yer alan bu karakter kötü birisidir ve sevgilisi olan bakıcıya cinsel zorbalık etmektedir. Bu imgenin hangi öykülerde nasıl geçtiğine bir bakalım:

“*Tıkırtı. Beni bir yağız at üstünde değil, mavi boyalı bir hurdanın arkasında götürüyorlar.*” (Solgun Atlar Ülkesi, s.9)

“*Rüyalarım benim ülkem olmuştur. Düşlerimdeki, rüyalarımındaki atın adını Rüzgâr koymuştum.*” (Solgun Atlar Ülkesi, s.13)

“*Ey güzel yüzünde sakladığın bir ömre kurban olayım, gök yarılısın içine girelim, şahlasın yağız atlar gibi yüreğimizdeki hisler bu yerlerden gidelim.*” (Duvardaki Kilim, s.54)

Burada işaret edilen noktalara bakılacak olursa gitmenin ve hayallere ulaşabilmenin tek yolu “yağız bir at”tır.

Betül Ok’un kanlı canlı bir gerçeklikle rüyaların iç içe geçtiği, karakterlerin sevgisini de öfkesini de samimi bir dille yaşadığı öyküleri var. Geçmişin yüceltildiği, yerelin yaşatıldığı, mekânların hissedildiği üslubu da burada fark ediyoruz. Çağına söyleyeceği sözleri de olduğu ancak bunun satırların derinlerinde olduğunu söylemek gerekiyor. İkinci kitabında daha tok ve eskimeyecek öykülerinin olması en samimi temennidir.

Tuba Dere ile Kahramanlarıma Mektuplar Üzerine

Konuşan: **Hatice Bildirici**

Bir öykü, gerçekliği dramatik bir öz olarak kurguya yedirebiliyorsa, diliyle toplumsal dokunun niteliklerini, düzeylerini ve diyalektik özünü taşıyabiliyorsa kendi sınırlarını belirlemiş demektir.

Hatice Bildirici: Tuba Merhaba. Kahramanlarıma Mektuplar okuruyla bir kitap olarak buluştu. Hayırlı olsun. Bir ilk kitap heyecanı yaşıyorsun. Kitabın, senin için ilk olma özelliğinin yanında okur için de türü ve konusu ile ilk olma özelliği taşıyan sıra dışı bir çalışma. Bu kitap nasıl doğdu anlatabilir misin? Mektup türü senin için neden önemli?

Tuba Dere: Çok teşekkür ederim, bu heyecanı benimle paylaştığın ve güzel düşüncelerin için. Ben, günlükler tutulan, hatıra defterleri ve mektuplar yazılan bir çağın çocuğuyum. Mektubu günlüğün bir adım ötesi olarak görüyorum: insanın kendine yazmaktan başkalarına yazmaya geçişi. İlk gençlik yıllarımdan itibaren birçok insana mektuplar yazdım. Arkadaşlarıma, öğrencilerime, kızıma... Mektup arkadaşlarım oldu. On dokuz yaşımdayken bugün ünlü bir yazar olan bir hanımefendiyle yazıştık. Onunla mektuplaşmamız bana estetik dünyanın kapılarını araladı, Türk Dili ve Edebiyatı öğrenciliğimde bir rota belirledi. Daha sonra da yazı hayatım (tek okurlu yazar olmak bahtiyarlığı ile) hep mektuplar üzerinden devam etti. Teknoloji hayatımıza girdikten sonra bile ben mektup formunda, uzun e-postalar yazdım, şahsen tanımadığım, yüzünü bile görmediğim insanlara bu yolla ulaştım; yazarlara kitapları hakkında yazdım.

Bildirici: O zaman mektup senin için bir iletişim yolu olmanın çok ötesinde, bir edebî tür olarak yazmanın ilk yolu sanki. Belli ki bu yol seni Kahramanlarıma Mektuplar'a götürdü. Bu kitap nasıl doğdu ve ilk adımı hangi roman kahramanı ile attın?

Dere: Okumak benim için yazmakla birlikte var oluyor ya da tam tersi. Okurken bana "yaz" diyen bir sesin çağrısını duyuyorum zaman zaman. Li

sedeyken Tanpınar ve Peyami Safa'yı tanımış ve çok sevmiştim. Ama Mümtaz hayatıma asıl üniversite yıllarımda girdi. Üniversite yaşamım boyunca altını çize çize, notlar ala ala, cümle cümle ezberleyerek Tanpınar okudum. Bir anlamda Tanpınar'ın talebesi oldum ben. *Huzur* çantamdan hiç çıkmazdı. Bazen Mümtaz'la konuşur gibi ya da Tanpınar'a hitaben günlük benzeri yazılar yazardım. Yine de *Kahramanlarıma Mektuplar*'ın ilk mektubu Mümtaz'a yazılmadı. Bir süre önce *Ayraç* dergisinde kitap tanıtım yazıları yazıyordum, Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık* romanı yeni yayımlanmıştı. Dergideki arkadaşlara kitap hakkında yazmak istediğimi bildirdim. Diğer Orhan Pamuk kitapları gibi onu da mest olmuş bir hâlde okurken notlar aldım. Sonunda baktım, tuttuğum notların büyük bir kısmı Mevlut'a yönelik. Mümtaz'a yazdıklarına benziyor. Böylece yazıyı Mevlut'a hitaben, mektup biçiminde (belki de en iyi bildiğim tür bu olduğu için) kaleme aldım. Dergide yayımlandığında da güzel geri dönüşler oldu. Bir gün kıymetli abimiz Necip Tosun'la sohbet ederken yazma serüvenimin mektuplar üzerinden gittiğinden, Mevlut'a yazdığımдан, Mümtaz'a notlarımdan bahsettim. O da beni bu mektuplara devam etme hususunda yüreklendirdi. Böylece diğer kitaplar için tuttuğum notları, başka romanların kahramanlarıyla olan dostluğumu da mektuplara taşıdım. Biliyorsun, sonra bunlar Heceöykü'de yayımlanmaya başladı. Oradan da bu kitaba evirildiler.

Bildirici: *Mektuplardan bazıları doğrudan romanın ana karakterine yazılmış değil. Buradan hareketle eseri tahlil etmek ya da eserin senin üzerindeki tesirini anlatmak için en doğru ve estetik yolu aradığını söyleyebilir miyiz?*

Dere: Evet, mektupların hepsi bir ana karaktere seslenmiyor. Tüm okurların bir kitapta yakınlık kurduğu kişi genellikle ana karakterdir, aslında benim de öyle. Ama hakkında yazdığım bazı kitaplarda ana karakter diyebileceğimiz bir kahraman bulunmuyor, bazı kitaplar roman özellikleri taşıyor. Mesela Ali Ayçıl'ın *Sur Kenti Hikâyeleri* - hikâyeler ilk bakışta görünmeyen bağlarla birbirine bağlansa da- roman değil, dolayısıyla kitabın bir ana karakteri yok. Ama o kitapta benim sevgili dostum Mâhinur var. Yine Sema

Kaygusuz'un *Barbarın Kahkahası* romanında Simin Hanım, kitaptaki diğer kişilerin, hatta yazarın diğer kitaplarının arasında sıyrılarak benim dünyama geldi. Nihan Kaya'nın *Kırgınlık* adlı eserinde de kitabın yapısına uygun olarak birden çok kahramana, bir de yazara seslenmek istedim. Bunun dışında ana karakter olarak sevdiğim, dost bildiğim roman kahramanlarına yazdım, kitapları onlar yüzünden sevdim ya da şöyle; kahramanını sevdiğim kitapları seçtim yazmak için. Ama amacım kitapları anlatmak değil, kahramanlara duyduğum muhabbeti/aşkı, dostluğu ilan etmektir. Ayrıca kendimi yakın hissettiğim kahramanların hepsi, Faruk Duman'ın *Köpekler İçin Gece Müziği* romanının kahramanı Avcı Atmaca dışında, iyicil karakterler. Bunu sonradan fark ettim, kötülerle pek ilişki kuramıyorum sanırım.

Bildirici: *Kahramanlarına yazdığın bu mektuplardan roman yazarlarının haberi olmuş muydu?*

Dere: Hece Öykü'de yayımlandıktan sonra mektupları, yazarlara ulaştırmaya çalıştım. Hatta imza gününde Orhan Pamuk'a verip "Mevlut'a bir mektubum var, bunu kendisine iletir misiniz?" demiştim. Ahmet Ümit ve Faruk Duman'a mektupları yazmadan sormuştum. Tüm yazarlara dostluk ettiğim bu kahramanları yarattıkları için şükran borçluyum. Kitap yayımlandıktan sonra da hemen kendilerine gönderdim, umarım ellerine ulaşmıştır. Mektupları yazarken tedirgindim aslında, onların kahramanlarıyla ilgili kurgular yaparak cüretkârlık mı ediyorum acaba diye endişeleniyordum. Ama olumsuz bir tepkiyle karşılaşmadım, hatta güzel dönüşler aldım. Murat Gülsoy mektubu okuyunca 'yıllar öncesine gidip yaşadığı bir başka hayatın anılarına yolculuk ettiğini' yazmış. Ali Ayçıl da mektubun kendisini Sur Kenti'ne götürdüğünü belirtmiş, Hasan Ali Toptaş mektubu okuyunca uygulandığını söylemişti. Saygın Ersin mektubu da kitabı da mutlulukla karşıladı, benim heyecanımı paylaştı, sağ olsun. Nazan Bekiroğlu, Ercan Kesal, Ayfer Tunç ve Latife Tekin de kitapla ilgili dönüş yapıp iyi dileklerde bulundular. Hepsine çok çok teşekkür ediyorum. Onlar yazmasa, ben yazamazdım.

Bildirici: *Mektuplardan önce kitabına kısa bir giriş yapıyor ve hayal-etine sesleniyorsun. Hayal-et kim ve bu kitabın oluşmasında nasıl bir rol üstleniyor?*

Dere: Öyle sanıyorum ki yazar, çizen, sanat dallarından biriyle meşgul olan herkese musallattır bir hayal-et. O olmasa kurgu olmaz, sanat olmaz. Yıllar önce defterlerimden birine "Ellerim 'yaz' emri verilene kâtiplik ediyor." yazmıştım. Hepimiz zaman zaman böyle hissetmez miyiz? Yazının membaını bulmak/tarif etmek çok zor. Başta da söyledim, bana yazmamı fısıldayan o ses, hayal-et. Eline kalemi ilk o aldı, ben peşinden gittim. Bu kitapta onun adı "Kahramanlarına Mektuplar Yazan Kadın." Belki başka bir yazıda, bir kitapta, başka bir yazarda başka bir isim alır, ama bende şimdilik karşılığı bu.

Bildirici: Kitabının son metni, “Kahramanlarına Mektup Yazan Kadın” başlığını taşıyan bir öykü. Böylece 16 mektuba bu öyküyü ekleyerek kitabın kurmaca olduğunu net bir biçimde söylemiş oluyorsun. Heceöykü’nün gündeminde duran öykünün sınırları bahsine gelmek istiyorum. Öykü demek mümkün mü mektuplarına? Yoksa ara bir tür müdür bu kitap?

Dere: Kitap yayımlanmadan önce türüne ne diyeceğimiz konusunda konuştuk. Mektup/Öykü demeye karar verdik. Mektupları yazarken mektubun edebiyattaki yeriyle ilgili de araştırmalar yapmıştım. Hem bizim edebiyatımızda hem de dünya edebiyatında birçok mektup öykü ve mektup roman var elbette. Edebiyatla türlerle ilgili keskin/kesin sınırlar çizilemeyeceği gibi melez türler yazılabileceğini de düşününlerdenim. Aslında böyle sözler sarf ederek metnime kendi elimle sınırlar çizmek de istemiyorum. Bu yazıların ne olduğuna okur karar versin. Şunu belirtmeden geçmeyeyim, ben bu mektupları farklı bir tür ve tarz denemek amacıyla yazmadım. Evet, onları yazarken kurgular yaptım, ama bu kendiliğinden oldu. Kahramanlarla dostluğumun neticesinde. Çünkü aklım ve kalbim onların var olmadığına inanmıyor, onlar yazarlarından kopup kitaplar aracılığıyla hayatıma geldiler; Kahramanlarına Mektuplar Yazan Kadın’ın öyküsünde olduğu gibi benim için de bir boyutta varlar. Hatta sahiden ölümsüzler. Ben de okurken -diğer okurlar gibi- onları yeniden kurguluyor, seviyor, bağlanıyorum.

Bildirici: Tuba, kahramanlarına mektup yazan kadın bu yolda devam edecek mi?

Dere: Benim okuma deneyimim bu şekilde, kitapların kahramanlarıyla konuşa söyleşe oluyor, günlerce yıllarca zihnimde gezdiriyorum onları. Mektuplar yazıp böyle yayımlamasam da onları dost biliyor, onlara seslenerek notlar tutuyor, yazılar yazıyorum. Kitaptaki mektupları okuyanlar, klasikler ya da dünya edebiyatından roman kahramanları için yahut tarihî kahramanlara da mektup yazıp yazmayacağını sordular. Hayır, şu anda böyle bir düşüncem yok. Böyle yazmaya devam etsem de yazdıklarım hakikaten bir mektup mahremiyetiyle kahramanlarla benim aramda... Kitap bu hâliyle biricik kalsın istiyorum.

Bildirici: Tuba, çok teşekkür ediyorum renkli ve orijinal kitabın ve sohbetin için.

Bu söyleşi için Hatice sana, mektuplar yayımlandığı günden bu yana benden desteğini esirgemeyen Heceöykü ekibine, öyküdaşlarıma, kitabımın editörü de olan Ali Karaçalı’ya, yayıncımız Ömer Faruk Bey’e çok teşekkür ederim. Edebiyatın güzelliğiyle kurulan bu dünyada hepiniz sağ olun, var olun.

Tuba Dere'nin *Kahramanlarıma Mektuplar* kitabı Üzerine

Roger Garaudy, *Don Kişot* kitabında, La Manchalı kahramanın, “tarihteki sahte gerçekten daha doğru” olduğunu söyler ve kendi gerçekliğini yaratan Don Kişot’un “Jül Sezar’dan daha gerçek”, tarih kitaplarında adı geçen herhangi bir kahramandan daha sahici olduğuna dikkat çeker. Çünkü o, yaşamı gözler önüne serilmiş, en ince noktalarına varıncaya kadar aşikâr edilmiş, yorumlanarak her insanda kendini yeniden yaratım sürecine sokmuş bir fenomendir. Yani Garaudy’nin de belirttiği gibi gerçekten daha gerçektir.

Kahramanlar kendi gerçeklikleriyle önce yazarın, ardından okurun zihnini istila eder, orada bir müddet kalır, kimi zaman bir sonraki karaktere yer açmak için silikleşir kimi zaman da bir köşeye çekilir fakat orada varlığını yoğun bir şekilde hissettirmeye devam eder. Tuba Dere de bir okur olarak “adını dostlar hanesine” yazdığı, zihninde onunla birlikte gezen, onunla birlikte yaşamaya devam eden roman kahramanlarıyla bağlarını koparmaz. Onlara mektuplar yazarak anlatıcının kalemi üzerinden kurduğu bağı bu defa kendi kelimeleriyle derinleştirir. Tuba Dere’nin *Kahramanıma Mektuplar* adlı mektup-öykü kitabı, on altı ayrı roman kahramanına yazılan mektuplardan oluşur. Hece Yayınlarından çıkan kitapta Dere, Ahmet Hamdi Tanpınar’dan Orhan Pamuk’a, Rasim Özdenören’den Latife Tekin’e Türk edebiyatının önemli yazarlarının yarattığı kahramanlarla dostane, içten ve cesur konuşmalara girişir.

“Hepimizin dilinde, kalbinde, hülyalarına karışmış bir Mümtaz” vardır, serüvenini biraz sevinç biraz hüznle zihinlerimize nakşeden bir Zehra. Kış aylarında sokaktan tanıdık bir ses “booo-zaaa” diyerek geçer, o, Mevlut’tur. Dere, kitaplarla, kahramanlarla arasındaki ilişkiyi bir okuma deneyiminden ziyade anlatılanı yaşama hâline benzetir. Belki de bu yüzden onları hakiki birer dost olarak sahiplenir. Zira “Roman kahramanları, yazarını bile kıskandıracak kadar kadim ve ölümsüzdür.” Onlar, “Okur önüne çıktıktan sonra ya-

zarlarından ziyade artık okurların ahababı olurlar.” O zaman anlatıcı aradan çekilir, artık okur ve hayatı sayfalara yansıyan kahraman vardır. “Tüm kahramanlar yazar elinden kâğıda düşer ama okur zihninde gerçek olurlar.”

Zaman içinde bu kahramanlar Dere'nin kalemini icbar eder ve böylelikle kahramanına mektuplar yazan bir kadın ortaya çıkar. “Her kahraman az çok yazarına asi gelir, sonunda kendi düşünüyü kurar.” Kurgu ile gerçek aynı potada eritilir. Roman kahramanları kendi hakikatlerini yaratırken Tuba Dere kurgunun çarklarını döndürür. Zira yazara göre “Şu yeryüzünde en tatlı yaşamak, bir kurgu içinde olmandır.”

Kitabın son öyküsünde okur, roman karakterlerine mektup yazan kadınla tanışır, bu defa mercek o kadının hayatına, iç âleminde ve çevresini saran kahramanlara çevrilmiştir. Kahramanına mektuplar yazan kadın da en az dostluk kurduğu kahramanları kadar değişkendir. Bir gün *Gölgeler ve Hayaller Şehrinde*'nin karakterlerinden birinin torunu olup kalemi eline alır, başka bir gün *Unutma Bahçesi*'nde bahçe ziyaretçilerinden biri. “Tüm kahramanlar yazar kaleminden çıkıp okur hayaline düştükten sonra türlü kılıklara girebilir, farklı biçimlerde yaşayabilir.” O vakit gül yetiştiren dedesine mektup yazan biriyle tanışırız yahut *Heba*'da Ziya'nın, evine sığındığı ev sahibinin sesini duyarız.

Tanpınar'ın Mümtaz'ı, Ercan Kesal'ın Kemal Güner'i yahut Rasim Özdenören'in Gül Yetiştiren Adam'ı, her biri kişilikleriyle ve muhayyilemizde çizdikleri suretleriyle yazarlarına pek benzer onlarla hemhâl olurlar. Böyle anlarda mektup, yazarın ve kahramanın arasındaki sarkaçta ileri geri salınır. Kimi zaman anlatıcının sesi aradan çekilir ve kahramanla okur baş başa kalır.

Dere'nin “masala ve rüyaya inancı” tamdır. Kahramanına mektuplar yazan kadının masalsı evrenine bizleri konuk eder. An gelir “Hikâyesinden Kaçan Kahraman”ın teselliden yoksun acılarına ortak olur. “Suçlu Kim?”de mektubu Simin Hanım'ın reçeteleriyle şifa bulan bir kadın olarak imzalar. An gelir mektup yazdığı kahramanla didişmeyi hatta roman karakterleri arasında taraf tutmayı göze alır. “Köleler ve Efendiler”de Atmaca'nın karşısında Murat'ın sesi olur.

Dere'nin dili sade ve akıcıdır. Kahramanlara kendi dünyasından seslenir, hikâyeyi söyleyeceklerine vesile kılar. *Unutma Bahçesi*'nin Tebessüm'üne yazdığı mektup “Olmamış Gibi” tam da buna örnektir. Tuba Dere, her mektubunda metni okurun zihninde yeniden yaratır. Üst kurmacayı ustalıklarla kullanır, dikkat çekici yeni bir öykü evreni inşa eder. Bu bağlamda yeni bir damarın yol açıcısı olarak başarılı bir ilk kitabına imza atar.

İrem Ertuğrul ile söyleşi

Konuşan: **Handan Acar Yıldız**

Öncelikle kitabın hayırlı olsun. Yüzünü güldürsün. Kapaktan başlayalım. Kapaktaki kadının girdiği tadilat/tamirat işinden bize biraz bahseder misin? Yüzünde bir yok edişten çok kendince yoluna koyma ifadesi var sanki?

Teşekkür ederim iyi dileklerin için.

Kapaktaki tablo, İncil’de geçen Jael ve Sisera hikayesinin 1600’lerin başlarında yaşamış Floransalı ressam Ottavio Vannini tarafından resmedilmiş versiyonu. Sisera, Kenan ülkesinin zalim hükümdarıdır, bir gün yenilgiye uğrar ve kurmaylarından birinin arkadaşının çadırına sığınır. Evin hanımı olan Jael, krala gayet iyi hizmet eder ve huzur içinde uykuya daldığında kafasına çivi çakarak onu öldürür. Yüzündeki sakin ve kararlı ifadenin sırrı bu, ülkesini kurtarıyor ve aynı zamanda bir kehaneti de gerçekleştiriyor. Kimsenin alt edemediği Sisera, sıradan bir kadın tarafından öldürülecek kehanetini...

Gelelim benim bu tabloyu kapağımda kullanmak istememin sebebine... Kapakta klasik bir tablo kullanmak istiyordum. Bu tablo karşıma çıktığında kadının yüz ifadesini çok sevdim. Kitabın içinde kafaya çivi çakma düşüncesinin geçtiği bir öykü de vardı, buna tutunarak tabloyu kapağa aldım.

Öte yandan, büyümeye çalışan bir kızın karşısına, çivi çakılması gereken kafalar çıkabiliyor. Bu kafa bazen bir babaya ait olabiliyor, bazen komşu kadına, bazen bir arkadaşına... Önemli olan çivi çakarken takındığınız sakin yüz ifadesi...

Genelde şahıslara yönelik olan ithaf geleneğine alternatif bir açılım getiriyorsun ve kitabını Arda Caddesi’ne ithaf ediyorsun. Bize biraz, istersen genişçe Arda Caddesi’nden bahseder misin? Nerededir? Hangi yönleriyle diğer sokak ve caddelere benzer? Hangi açılardan diğer muhitlerden ayrılır?

Arda Caddesi benim doğup büyüdüğüm yer. Kasımpaşa’da, yokuşların tepesinde bir düzlük. Adı cadde ama gayet dar bir sokak bana kalırsa. Diğer eski İstanbul sokaklarından bir farkı var mı, emin değilim. Herkesin birbirini tanıdığı, çocukların sokaklarda büyüdüğü, fakir, cömert, misafirperver, dost,

düşman, bunaltan, ferahlatan bir yaşam alanı. Fark, şu andan bakınca sadece zamansal kalıyor. 90'lı yılların Arda Caddesi şimdinin Arda Caddesi'yle aynı değil. Bu da diğer tüm İstanbul sokakları için geçerli sanırım. Kitabımı oraya ithaf etmemin sebebi, neredeyse tüm öykülerimde oranın havasından su-yundan, kaldırım taşlarından, duvar yazılarından izler olması. Arda Caddesi'nin, kimi gerçek kimi kurgu kimi kurgu içinde gerçek kimi gerçek içinde kurgu insanlarını öykülerimde misafir etmiş olmam. Ya da onların beni misafir etmiş olması...

Mahalle dediğimiz yapı bir kültür müdür, senin öykün üzerindeki etkisi ne oldu?

Mahalle elbette bir kültürdür. Ama ancak yaşayan, nefes alan bir mahalle... Üç yanındaki apartmanın ikinci katında oturan Emine Teyze'nin geliniyle yaşadığı kavganın ayrıntılarını biliyorsan, burası yaşayan bir mahalledir. Ya da sokağın köşesinde bodrum katta oturan emekli denizci Ahmet Amca'nın arka bahçesine topun kaçtığında onu bir karpuz gibi keseceğini, karşı bina-daki evde kalmış Ayşe'ye sahte bir aşk mektubu verirken bununla aylarca mutlu olacağını biliyorsan... Taş, beton değil, insandan kurulmuş bir yapıdır bu mahalle. Ve tabii ki senin dünyanı da şekillendirir, öykünü de...

Mesela insanın evde öğrenmediği ama mahallede öğrendiği kurallar var mıdır? Bu yapıyı en azından İstanbul'da ucundan yakalayabilmiş bir kuşak olarak kendini şanslı hissediyor musun?

Yukarıda sözünü ettiğim gibi bir mahallede, mahallenin kurallarıyla doğarsın. Bu kuralları öğrenmene gerek yoktur. Bizim mahallede de adı konmamış tonla kural vardı. Mesela bakkalın üstünde oturan sakallı amca sana, "Bir daha o eteği giydiğini görmeyeyim," derse ona "Annem babam izin veri-

yor, sana ne oluyor?” diyemezdin. Eve gider üstünü değiştirdin. Belki yine giyerdin daha sonra ama o amcanın gözüne gözükmemeye çalışırdın. Ya da mahallenin delikanlılarının bekledikleri köşe başından geçerken yüksek sesle gülemezdin. Ya da tam oyunun ortasında bir seni yanına çağırıp bir iş buyursa hemen yerine getirmek zorundaydın. Tüm bunlara zorbalık, kısıtlama, bastırılmışlık vs diyecek olan çoktur şu an. Ama bence tüm bunların toplamında elinde kalan şeyin adı: edep. Ve bu kurallar aynı zamanda bir özgürlük de sunuyor sana. Kuralları çiğneme özgürlüğü! Bir kural olmalı ki çiğneyebilesin, tavrınla kendini gerçekleştirebilesin. Kural olmayan yerde başkaldırının da anlamı olmaz değil mi?

Öncelikleri ve değerleri çok hızlı değişen bir toplumda yaşıyoruz (dünyada örneğimiz var mıdır, gerçekten bilmiyorum). Üstelik kırsaldan kente, bölgeden bölgeye bakış/algı farklılıkları söz konusu. “Kızına sahip çık” diye uyarılan kadının, abisinden tokat yiyen genç kızın ruh halini aktarırken, okurda daha fazla karşılık bulmak adına merkeze aldığı duygu neydi? İncinmişlik mi kısıtlanmışlık mı öfke mi ya da?

Değerler değişti, değişiyor, değişecek. Beş yüz yıl önce de insanlar değerlerin değiştiğinden yakınıyorlardı, şimdi de durum farklı değil. Ben öykülerimde hayata, benim bir şekilde yakalayıp değdiğim değerler bütününden bakıyorum. Bu bütünde, mesela “Kurabiye Kokusu” öykümdeki, abisinden tokat yiyen genç kız, bunu bir gurur meselesi yapıp depresyona girecek kadar “ben/özne” değil. Ben’liği olmadığı için kibri yok. Dolayısıyla baş edemeyeceği bir depresyonu da yok. Sağlıklı bir öfkesi var. Ne yapıyor? Uyanıkken güç yetiremediği abisine uykuya daldığı anda kül tablasıyla saldırıyor. Saldırdı ve rahatladı. Saçını kesti, arabesk dinledi ve rahatladı. Depresyona girmede. Öyküde hatırlarsan bu olayın artık bir anıya dönüştüğü sonraki yıllarda o genç kız gidiyor, yerine hastalıklı bir sakinlikle her şeyi kabullenen bir kadın geliyor. Sonra da kendi boşluğunda yok oluyor. Bu işte, tam olarak bir çağın kapanıp diğer çağın açılması. Değerler değişti. Aynı insan yaşadı bunu...

Al Karısı’ndan ilhamla yazılmış öykünün ismi “Animal Instinct in Me”. “Ah Şehrazat! Sen hiç doğurdun mu?” Ne kadar da gerçek... Hitap, bir masal kahramanına olsa da. Kadim edebiyat veya sözlü kültür (söylenti, batıl inanç dahil) ile post modern metin arasındaki ilişki sence nedir?

Post modern metinler, türlerin sınırlarını geniş tutması -hatta sınır tanımazlığı- sebebiyle, modern metinlerden daha yakın geleneksel anlatıya. Ama modernizme nispeten “daha yakın” olma durumu, geleneksel anlatıyı post modernizmle yeniden yakalayabiliriz yanılgısına düşürmemeli bizi. Daha yakın ancak hâlâ fersah fersah uzak. Yakınlığı da yalnızca biçimle ilgili.

Mesela “Animal Instinct in Me” öykümde “al karısı” bir misafir olarak eklemeleniyor ancak hikâyeye. Onu, zamanının içinden anlatamıyorum, kendi zamanıma getiriyorum.

Bu öykünün sonunda kahraman, Al Karısı'nın boynuna sarılarak kurtar beni buradan diye ağlıyor. Bütün batıl inançlar, “Mahalledeki” de dahil hayalet ve hortlaklar, gerçek travmalardan/acılardan mı beslenir?

Batıl inançlar korkulardan ve acılardan güçleniyor olabilir ama benim “al karısı”nı kendi zamanıma çağırmamın sebebi tamamen özlem. Rasyonalitenin soğukluğundan, sürekli maruz kaldığımız büyü bozumundan masalsı olana kaçma isteği. Söz konusu olan, lohusa kadınların ciğerini yiyen bir mahluksa da kabulümüz, yeter ki “ötelere” olsun.

Şehrazat demişken, masallara inanmakla aran nasıl?

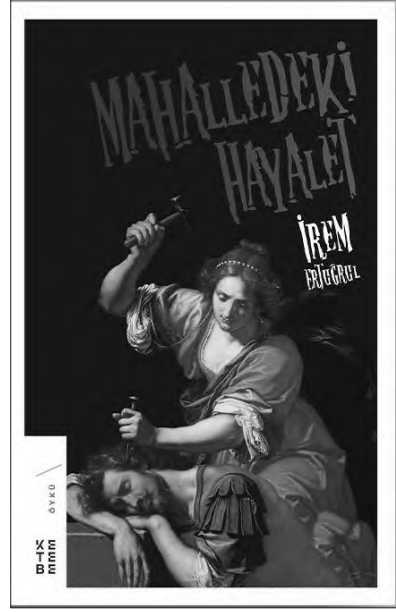
Masallara inanırım. Masalların tüm insanlığın ortak belleği olduğuna inanırım.

“Ayla”, tebessüm ettirirken, aynı zamanda iç acıtıcı bir öykü. En çok hüznölendiren, en çok da gülümseten öykün sanki. Katılır mısın? Ayrıca, bu iki duyguyu birbiriyle ilişkili bulur musun?

Ayla, benim çok iyi tanıdığım bir karakter, gerçekte öyle birini tanımamış olsam da Arda Caddesi'nde rahatlıkla karşıma çıkabilecek biri o. Sen de tanır-sın onu, herkes tanır... Hüznü de gülümsetmesi de o tanıdıklıktan bence. Kaldı ki bu iki duygu bence her zaman birliktedir. Ne içinde hüznölmayan bir gülümseme ne de içinde gülümseme olmayan bir hüznöl düşünebiliyorum.

Bir roman yazsan ya da film çeksen başkarakterin kadın mı olurdu erkek mi?

İkisine de niyetim yok ama kadın olurdu sanırım. Öykülerimde daha çok kadınlar hâkim. Aksine kendimi zorladığım da oldu ama sonra direnmemeye karar verdim. Erkek yazarlar da daha çok erkek kahramanlara, anlatıcılara yer veriyorlar eserlerinde. Sonuç olarak bunun doğal bir vakıa olduğuna kanaat getirdim.

AYŞE HİCRET KARAKAYA

Mahalledeki Hayalet

Mahalledeki Hayalet İrem Ertuğrul'un ilk öykü kitabı.

Kitap, yaşıantılarımızın gerçek kişilerine bazen ironiyle bazen güçlü, gerçekçi bir anlatımla ışık tutan on öyküden oluşuyor. Hayalet, mahallemizin arka sokaklarına usulca sokuluyor; kimi kez bizi gülümsetiyor, kimi kez de cinnetin eşiğinde gezen insanlarla karşılaştırıyor.

Toplumda çoğumuzun teğet geçtiği, fark etmediği yaşam kesitlerine ışık tutan Ertuğrul'un öykülerindeki kadın bakış açısı, mahalle tasavvuru ve karakterleri kurma biçimi oldukça ilgi çekici. Günümüzde mahalle kavramının yitimiyle beraber geleneksel yaşam biçimlerinin de dönüştüğü kent kültüründe *mahallenin* neye tekabül ettiği açık. Artık bir yurtsama -daüssıla- olarak karşımıza çıkan mahalle imgesi, yazarın bakış açısındaki tavrını da net gösteriyor. Elbette ki kitaptaki öykülerde bir mahalle inşası yaratılmıyor, yazarın meramının bu olduğunu da düşünmüyorum. Yine de mekân olarak mahalle tasavvurunun çok zengin biçimde resmedilmediğini vurgulamam lazım.

Mahalle imgesini oluştururken Ertuğrul'un odaklandığı nokta, mahallelerden ziyade mahalleyi oluşturan insanlar. Ertuğrul'u ilgilendiren, toplumsal örgünün zayıflamasıyla beraber geleneksel yapının çözülmesi. Kitaptaki öykülerde çizilen mahalle duygusu ya da özlemi yerlilik bağlamında da okunabilir, ancak mahalle duyarlılığının günümüz dünyasında ne ifade ettiğini ve nasıl bir dönüşüme uğradığını düşündüğümüzde bu yaklaşımın da çok iyimser olduğu görülebilir.

Öykü kişilerinin çeşitliliğiyle Ertuğrul, mahalleyi toplumsal bir bağ olarak kuruyor. Aslında yazarın aradığı ve kurduğu dünyadaki özlemi, bir yanıla içtenlik olarak tanımlanabilir. Ancak bir tanıdığın hayatına sokulma ediminin çoğu zaman yıpratıcı olabilmesi sebebiyle, kişilerin hayatlarına tanıklık etmek sonunda mutlaka bir hüzne kapı aralıyor.

"O gittikten sonra hayat bir süre akmadı benim için. Sonra düzene uydum."

Toplumsal sosyal dönüşümüne farklı bir bakış açısıyla yaklaşan öykü karakterleri özenle seçilmekten öte, sanki kendileri öyküyü seçmiş ve İrem Ertuğrul'un ellerine kendilerini teslim etmiş gibi bir his uyandırıyor okuyucuda. Öykülerin isimlerinde bile kendini gösteren mizahi yaklaşım ayrı bir tat bırakıyor dimağımızda.

Elias Canetti'nin *Eller Karakter* kitabındaki bir metinden ilhamla yazıldığı belirtilen "Ceset Karaborsacı" öyküsünün, Ertuğrul'un anlatımındaki samimiyetin kâh gerilime kâh meraklı bir bekleyişe evrilen yansımasıyla tüm kitabın özeti niteliğinde olduğu söylenebilir.

"Üzerinde etiket olan her şey, arabalar, kitaplar, alışveriş merkezleri, telefonlar, giyecekler, uçuşunda; geriye kalan açlık, evsizlik, işsizlik, güvensizlik, hırsızlık, yağmalama ve türlü felaketlerdi."

Kadın imgesinin hemen hemen her öyküde farklı hâlinin resmedilmesinden, sosyal medyanın taktığı çengel ile başımızı istediği yöne çevirdiği "modern" zamana yapılan geçişlerle bu öykü bahçesinde toplumun damarlarına doğru bir gezintiye çıkıyoruz.

"Annemin ağzından kaçmaya çabalarken, başka bir ağızla evlendiğimin farkında değil miydim? Yapabildiğim sadece köşe kapmaca oynamak. Küçük evim, mutfağım da küçük; tek cesetlik."

Mahalle baskısının, dedikoduların, sevgisizliğin ancak bireyin umutsuzluğunu doğurduğu gerçeğini çarpıyor yüzümüze Ertuğrul. En çok da ezilmiş, aldanmış, çocuklarına yetememiş kadının umutsuzluğuna vurgu yapıyor.

Sığ bakışlarımız, cinnetlerimiz, savaşlarımız, aldatmalarımız, esaretimiz, etiketlerimiz...

Keşke hepsi İrem Ertuğrul'un anlatımıyla mahallemizde gezen bir hayalet olsaydı.

TOPLANTI

ÇOCUKÇA BİR DİRENİŞ ÜZERİNE

Yöneten: Hatice Bildirici

Katılanlar:

Abdullah Harmancı, Safiye Gölbaşı, Rüveyda Durmaz

Hatice Bildirici: *Değerli arkadaşlarım merhaba, Malumunuz, Hale Sert'in Çocukça Bir Direniş adlı ilk öykü kitabı 2019'un Ekim ayında Hece Yayınlarından*

çıktı. Hale Sert, uzun yıllar içinde kaleme aldığı ve zaman zaman dergilerde yayımladığı öykülerini bu kitapta bir araya getirdi. İnce eleyip sık dokunmuş olan bu öykülerin edebiyat ortamlarında ses getirdiğini gördük. Biz de sizinle Çocukça Bir Direniş üzerinde konuşarak onun günümüz Türk öykücülüğü içindeki ayır edici yerini araştırmayı ve tartışmayı hedefliyoruz.

Çocukça Bir Direniş'teki öykülerin sizin dikkatinizi çeken temaları nelerdir?

Abdullah Harmancı: Esasında kitaptaki temalar çeşitlilik arz ediyor. İlk öykü sembolik. Tasavvufi açılımları olan bir metin. Arayış izleğinden bahsedebiliriz bu öyküde. İlk kitaplar sanırım tematik çeşitlilik barındırıyor. Belki de yazar ilk kitabını uzun zamana yayılacak şekilde hazırladığı için oluyor bu. Kadına yönelik erkek şiddetinden de bahsedebiliriz. Mültecilerin hali pürmelalinden de bahsedebiliriz. Kişisel, içe dönük öyküler de var. Çocukluğun Meram'lı sayfalarından fırlayıvermiş öyküler...

Safiye Gölbaşı: Hem tema hem unsur olarak, tabiat. Suyuyla, toprağıyla, soyut ve somut havasıyla, ağacıyla, hayvanıyla, meyvesiyle... Sonrasında savaş, yoksulluk, cinayet, boşanma, kardeşlik gibi olguların bilhassa kadındaki/annedeki tezahürleri diyebilirim.

Rüveyda Durmaz: *Çocukça Bir Direniş*, ismiyle nasıl bir dünyaya okurunu davet ettiğine dair ilk işareti veriyor. Direniş ve çocuk. Neden bu iki kelime

yan yana? Direniş, çocuk inadından, ısrarcılığından çok başka bir şey. Bir maruz kalma hali ve işe yarsa da yaramasa da reddetme, başkaldırma, itiraz etme zorunluluğu ...Ama çocukça...Okuduğumuz öykülerle de anlıyoruz ki yazar bizi, çocuk kalbine, duyarlılığına oradan da anneliğe, kadınlığa sıklıkla götürüyor. Bu nedenle çoğunlukla bu atmosferin içinde okuyoruz öyküleri

Bildirici: *Bu temalarla zamanının zihniyetini yansıtmaları bakımından Çocukça Bir Direniş'te yazarın şahitliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Abdullah Harmancı: Suriye savaşının sonuçları son zamanlarda edebiyatımızda sıkça işlendi. İşleniyor. Hâle Sert de bir kere bu trajediye şahitlik ediyor. Bunun yanı sıra ülkemizdeki problemler, söz gelimi kadınların toplumda yaşadıkları sorunlar. Üstelik oldukça trajik bir biçimde kaleme alınıyor. Türk öyküsünün toplumumuzun gerisinde kaldığı gibi tezler zaman zaman ileri sürülür. Hâlbuki bilinen usullerle olmasa da, fantastik bir tülün altında da olsa sonuçta öykücüler toplumsal sorunları gündeme getiriyorlar. Hâle Sert bunu başarıyla yapıyor.

Safiye Gölbaşı: Savaş sonrası göçten 15 Temmuz'a, çarpık yapılaşmadan kadın cinayetlerine, reklam endüstrisinden çevreyle ilişkilerimize, dindarlığın aile içi aktarımından dönüşen komşuluk münasebetlerine kadar kalem oynatmanın hakikaten zor olduğu bu mevzularda Hâle Sert'in cesur ve iyi öyküler ortaya koyduğunu görüyoruz. Öyküler coğrafyamızın ve bugünümüzün üzerinde âdeta bir drone kaydı yapıyor. Bu yüzden *Çocukça Bir Direniş* evet, çağına, gününe şahitlik edebilen, bunu yaparken edebi çıtaı düşürmeyen bir kitap olarak hafızalarda yerini alacaktır.

Rüveyda Durmaz: Yazar, günlük hayat akışında çok iyi bir gözlemci olduğunu hissettiriyor. Mekânda, eşyada, insanda küçük detayları, sıradanlıkları öne çıkaran ve okurunu buna odaklayabilen bir yazı dikkatine sahip." Portakalı Soymanın Yolları" öyküsü buna iyi bir örnektir. Bu nedenle yazarın zamanın zihniyetini yansıtmaları, bizim de yaşadıklarımızla içine dâhil olduğumuz konular ve hayatlarla ilgili. Suriye'deki savaş, mülteciler, 15 Temmuz, kadın cinayetleri, aile ve toplumdaki dinî baskı ya da aşırılıklar ("Sukutuhal", "Gölge", "Nazarları Ayarlama Enstitüsü" buna örnek verilebilecek öyküler)

hayat içindeki çaresizlikler gibi konulardaki tanıklığımızı çarpıcı bir kurgu ve rahat anlatımla başarılı bir şekilde anlatıyor.

Bildirici: *Sohbetimizin başında da öykülerin ince elenip sık dokunmuş olduklarını düşündüğümü söylemiştim. Burada sizin de bahsettiğiniz zamanın ruhunu metne aktarmadaki maharetini öykülerin dil ve anlatımındaki işçilikle de sağlıyor Hale Sert. Çocukça Bir Direniş'teki dil ve anlatımı siz nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Abdullah Harmancı: Yazarın büyülü gerçekçilikten istifade ettiğini görüyoruz. Sembolizm karşımıza sık sık çıkıyor. Bazen bir arayış deniz altı dün-

yasından veriliyor. Bazen bir babanın acıları “kuyu kazmak” sembolünden veriliyor. “Açık yapıt” kavramının pek çok sanat dalında var olduğunu biliyoruz. Bu kitapta herkesin başka türlü anlayabileceği, yorumlayabileceği çok başarılı kullanımlar var. “Yüz Bilicisi” bu anlamda bir öykücü olarak kışkırttığı bir öykü oldu. Ben yazmış olmak isterdim. *Çocukça Bir Direniş*, fantastiğe de sosyal sorunlarımıza çok yakın bir anlatıma sahip.

Safiye Gölbaşı: Eğer tek bir kelime ile cevap vermem gerekseydi; zengin derdim. Yazar okuruna geniş bir sofraya kuruyor. Yol ve yöntemleri birbirinden hayli farklı öyküler anlatıyor. Simgesel, metaforik ve klasik anlatım, metinler arasılık... Bu durum bize, öykülerin geniş bir zaman aralığında yazılmış olduğunu da söyleyebilir ama aynı zamanda her hikâyenin, yazarının kaleminden kendini ifade ediş biçimiyle birlikte doğduğunun bir işareti de sayılabilir. Bu çeşitliliği kucaklayan ya da buna bir omurga oluşturan şey bana göre bütün öykülere hâkim olan serinkanlı anlatış. Şöyle ki karşımızda kendisinden haber vermeye hevesli, oyuncu, abartmayı gösteriş seven bir yazar yok. Kendisini metnin gerisinde bırakan, hikâyeyi öne çıkaran, her karakterine onun ahval ve şeraiti içinde icap ettiği ölçüde yaklaşan, ciddi, zaman zaman soğuk bir anlatıcı sesin öyküleri bir arada tuttuğunu düşünüyorum.

Rüveyda Durmaz: Oldukça akıcı, okurunu hızlıca içine alan ve en önemlisi akılda kalıcılığı güçlü olan bir dil ve anlatım söz konusu. Yazarın içtenlikle, çok içeriden konuştuğu, yazdığı okur tarafından rahatlıkla hissediliyor. Anlatımdaki sadeliğe rağmen duygunun gücünü duyumsuyor, zamanın nasıl geçtiğini hissetmeyecek bir konforda okuma imkânına sahip oluyoruz. Özellikle kitaba ismini veren “Çocukça Bir Direniş” öyküsünün olay akıcılığı, kurulan sahneler, kahramanın iç konuşmaları o kadar iyi ki, bu öykünün sayfalarca sürmesini bekliyoruz. Musa’yı orada bırakmaya gönlümüz

razı olmuyor, öykü boyunca onun yanında yürümek ve yoksulluğu onunla göğüslemek istiyoruz.

Ayrıca kitaba dair aldığım en iyi tatminlerden biri de öykü bitirişleriyle ilgili. Neredeyse tüm öykülerde bu başarılmış. Olayı asla havada bırakmayan, okurunu anlamlı bir sona ve iknaya götüren güzel bitirişler okuyoruz. Çünkü okur, okuma boyunca verdiği okuma emeğinin ve duyduğu heyecanın, iyi bir bitirişe değmesini istiyor. Hâle Sert bu konuda öykünün genelini iskalamıyor ve öykünün son noktasını iyi koyarak yazı işçiliğini göstermiş oluyor.

Bildirici: Çocukça Bir Direniş'teki öykülerin kanaatimce ortak özelliği kafamızda kalacak güçlü sahnelerinin olması. Mesela “Kuyruk” ve “Gölge” öykülerinin bir filmde izlemiş gibi hem görseli hem de teması ile benim zihnimde yeri kalacak. Gözümüzle görmüşüz ya da olayın içindeki kişilerden biriymişiz gibi bize kalan bu görüntüleri aslında yazarın hikâyelemedeki dil ve anlatım kudreti ile sağladığını muhayyilemize hediye ettiğini düşünebiliriz. Çocukça Bir Direniş'teki öykülerden ilk önce hangi sahne beliriyor sizin zihninizde? Yani muhayyilenize ilk hediyesi nedir bu kitabın ve bu öyküyü diğerlerinden ayıran ya da etkili kılan özelliği nedir sizce?

Abdullah Harmancı: Ben soru soran ama cevap vermeyen öykülere bayılıyorum. İnsanların farklı farklı yorumlar yapabilecekleri öykülere. Esasında bize bir soru sorup sahneden çekilen. “Hâzâ soru!” olan öyküler. Bu bağlamda “Yüz Bilici” çok iyiydi. Bir yerinden tutup öyküyü kapatamıyorsunuz. Kapanmıyor. Açılıyor ve öylece kalıyor. “Açık yapıt” da bu demektir ya. “Her türlü anlama açık ama hiçbir anlamla kapanmayan.”

Safiye Gölbaşı: Ben açıkçası bir öyküden değil birkaç öyküden bahsetmek istiyorum. İlk kitabı ismini de veren “Çocukça Bir Direniş”. Bu öyküde karakterler, mekân, diyaloglar, ayrıntılar, iç sesler, hikâye örüntüsü her şey o kadar uyumlu ve sarıh bir şekilde bir araya getirilmiş ki akılda kalmaması mümkün değil. İkincisi “Kuyruk” isimli öykü. Bu öyküde keskin bir şekilde resmedilmiş bir metafor var. Görüntünün okurun zihninde canlanması kaçınılmaz. Bunu biraz orijinalliğine, biraz gizemine ve biraz da görüntünün rahatsız edici etkisine bağlıyorum. Tabi “Yayın Balığı” ve “İki Örük”, insanı çaresiz bırakan ve yankısını uzun süre devam ettiren güçlü iki öykü. Son olarak “Nazarları Ayarlama Enstitüsü” isimli öyküye de değinmek istiyorum. Malum *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* çok katmanlı, doğurgan ve bireyin yaşadığı zamanı okurken araç olarak kullanılabileceği bir metin. Ben de zaman

zaman o enstitünün yerine şimdi ne konabilir diye düşünürüm. Hâle Hanım'ın bu öyküsünü beğeniyle okudum. Belki bizler de on yılda bir, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nden yola çıkarak o günü okuyan, anlamlandıran, ironiye döken metinler yazılabiliriz ve bu enteresan bir şey olabilir.

Rüveyda Durmaz: Bu soru için birçok öyküyü örnek olarak verebilirim. Ama “Yayın Balığı” hepsinden ayrı bir yerde. Yazarın gözleriyle, zihniyle aynı

yerde hizalanıp, öykünün iç katmanlarına giriyoruz. “Yayın Balığı” üstkurmaca olarak karşımıza çıkıyor ve tekniğiyle, anlatımıyla bambaşka bir akılda kalıcılığa imkân veriyor. Özellikle son paragraf öykünün güzelleştiği en iyi yer diyebilirim.

Bunun dışında “Sukutuhayal” öyküsü çok basit, bilindik cümle ve olaylarla ilerlerken yazarın yaptığı final, hem öykünün ismini hem de manevi alanda sıklıkla karşılaştığımız bu olayları çok iyi ortaya koyuyor. Öyküdeki kahramanla birlikte o manevi sürece giriyor, onunla yükseliyor ve aynı hazzı alıyoruz. Ve sonrasında hayal kırıklığımız da aynı derecede güçlü oluyor. Oldukça kısa, net ve yerindeki öykü, “başka daha nasıl anlatabilirdi” sorusuna ihtiyaç duymuyoruz.

Bildirici: Görüşlerinizi paylaştığınız için çok teşekkür ediyorum.

Toplantımızda Hale Sert'in öykülerinde kadın ve çocuğu bireysellikleri ve birbirlerine bakışlarıyla verebilmesini; Rüveyda Durmaz'ın belirttiği gibi savaşın ve göçün, insanın ama özellikle de kadın ve çocuğun üzerindeki tesirlerini anlatmaktaki başarısını tespit ettik. Ayrıca akılda kalıcı sahneleriyle bireyin yalnızlığının ve birtakım sapmalarının belirleyicisi olarak modern zamanın ruhunu Abdullah Harmancı'nın belirttiği “açık yapıt” olarak yansıttığında hemfikir olduk. Safiye Gölbaşı'nın belirttiği gibi kendisini metnin gerisinde bırakan, hikâyeyi öne çıkaran, her karakteri için özel bir dil üreten anlatıcısı gördük. Biz Çocukça Bir Direniş'in muhabatını bulmasını diliyoruz.

MEHMET AYCI

İki Numara Büyük

Unutuyorum, çoğu şeyi unutuyorum, Kurt Baba efsanesini anlatmıştım ona, ayran aşısıyla ilgili olan kısmını, söz vermişti, bir gün ayran aşısı yapıp ikram edecekti, edemedi, nasip olmadı yani, kötü günler yaşadı, yaşadığı günleri kötü kılanları Allah'a havale etti, kindar değil anlaşılan, minicik elleri var, tokalaşırken kedi patisi yapmıştı, hiç sevmem tokalaşırken elini kedi patisi yapanları, cimri olurlar, bu yargımda yanlış olduğum olmadı, kedileri çok sevdiğinden olacak ellerini kedi patisi yapması, hem cimri de olsa bana ne, ondan sonraki karşılaşmalarımızda tokalaşırken ellerini kedi patisi yapmıyor artık, minicik elleri var, ayakları da öyle, buraya kadar yazdım da Kurt Baba efsanesi aklıma gelmedi, canım da ayrılan çorba çekiyor hani, torba yoğurdundan, yanında da taze tere olsa, hatta minik kırmızıturp olsa ne güzel olur, insanın canı da tuhaf, tere neyse de turp nereden çıktı şimdi, tabii KPSS çalışmadı, atanamadı da, Ankara'nın bir köyünde ücretli öğretmenlik yapıyor, oradaki sahipsiz köpeklerden birini sahiplenmiş, selfi de çekmişler, selfiyi o mu çekmiş, köpek mi çekmiş belli değil, köpeğin adını İhtiyar koymuş, güzel bir köpek, köyde bir amcanın tavuklarını yemiş, amca vuracaktı köpeği, vurdurmamış, ben onu beslerim, tavuklarınızı yemez, hem belediyeye söyleriz gerekirse toplarlar diye amcayı oyalamış, amcanın torunu öğrencisi, amca da buna küsmüş, yolda karşılaştıklarında konuşmuyormuş, kaç tavuğunu yemiş olabilir, şeytan diyor ki kaç tavuğunu yemişse amcaya o kadar, hatta bir fazla tavuk al, bir de bonus horoz al, gerçi şeytan böyle şeyler demez ama olsun, ekmeğini İhtiyar'la bölüşüyormuş, İhtiyar da lojmanın balkonunda yatıyor, tabii birisi beni vurulmaktan kurtarsa ben de onu sahiplenirim, "itakıllı" demeyeceksin, "it akıllı" diyeceksin, kediler aşkına Hocam diye attığı mesajları hatırlıyorum, çok seviyor kedileri, ev düzeni bozulunca kedileri de perişan olmuştu, nerde bir kedi görse dünyanın en güzel adamını görmüş gibi içi akıyor, bakışları baygınlaşıyor, Allah onu kedileri köpekleri sevsin, korusun diye yaratmış, bir yakını vefat etmiş, Ankara'ya gelmiş hafta sonu, bir emane-

ti vardı bana verecek, zarfın üzerine gülücük yapmış, ben iyi bir insanmışım, niye benim haberim yok, kötü değilim ama iyiliğim de tartışılır ayrıca, siz iyi bir insansınız Hocam deyince kalbimin yüzü kızarıyor, o kadar da emin olma diyorum, açık sözlüyüm, o kadar da emin değilim iyi olduğumdan, benim de bir sürü şeytanım var Allah affetsin, kulaklarıma neler fısıldamıyorlar neler, Felak-Nas okuyorum masanın altına kaçıyorlar, masanın altında ayakları, 36 numara, 38 numara giymiş, bir yakınının cenazesinden sonra kedilere köpek- lere hamilik yapan bir teyze varmış mahallede, onu ziyarete gitmiş, o arada bir köpek duvarın üstünden atlamış ama nerden bilsin, ayrılırken bakmış ki botunun teki yok, e tek botla da Mehmet Aycı'yla buluşulmaz ki, teyzenin ayakkabılarını ödünç almış, ayaklarına iki numara büyük, üzülmemiş, artık hiçbir şeye üzülüyormuş, mesela bulaşık makinesini getiren taşıyıcılar makineyi haşat etmişler, makine çalışmamış, yine üzülmemiş, o kadar çok üzülmüş ki zamanında bazı şeylere artık böyle şeylere üzülüyormuş, bun- ları söylerken gülümsüyor, gülümsemesi de üzgün değil, bir de masanın 38 numara pabuçlar, o pabuçların içindeki 36 numara iki ayak, o iki ayağın 10 parmağı, en çok da o on parmak içinde iki serçe parmağı gülümsüyor, baş parmaklar bir türlü engel olamıyor serçe parmakların kıkırdamasına, nere- de bir kedi görse serçe parmaklar irkiliyor, büzüşüyor, yanındaki parmakla adeta bitişiyor, insan kedilere âşık olur da insanın ayak serçe parmakları kedilerden korkar mı, korkar, daha da neler, o kadar çok şey anlatıyor ki bazı- larını dinlemiyorum, bazılarını içim acıyarak dinliyorum, bazılarını dinlemek istemiyor, ama hepsini serçe parmağı ve kediler dinliyor, sen git ayran aşını kedilere yap, Kurt Baba'nın hatırı kalmasın, ben içmiş gibi oldum...

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş İ r a n Ö y k ü s ü

RESUL PERVÎZ¹

Türkçesi: **Yasamin Golamrahmani**

Yanlış Ajanda

Yaptığım zamanlama hataları öyle çok oldu ki artık yaşlıların bastona sığındığı gibi ben de ajandaya sığındım. Aynı gün ve saatte iki farklı yerdeki randevumdan ikisini de unutup hiçbirine gitmediğim ya da misafir çağırdığımı unutup misafirliğe gittiğim zamanlar oldu. Başınızı ağrıtmayayım, öyle çok kepezelik ettim ki eski bir ahbap tavsiyesiyle yapacaklarımı ajandaya not etmeye karar verdim.

Ajandaya alışmam ve her zaman ona bakma işi başlı başına zor bir uğraştı. Bir haftalık program ajandaya kayıtlı olmasına kayıtlıydı fakat açıp bakmayı ve ajandaya göre hareket etmeyi unutuyordum. Öyle ki ajandaya alışmam uzunca bir zaman aldı. Şimdi her gün uyandığımda ajandayı açıp yapılacakları okuyorum ve işlerimi notlardaki sıraya göre hallediyorum.

Bu yaptığımın fazlasıyla olumlu yönü vardı ve hâlâ da var. Daha az zamanlama hatası yapıyorum, unutkanlığım hafiflemiş durumda ancak bir olumsuz tarafı da var elbette. O da şu: Her programın ajandaya kayıtlı olduğu düşünülduğünden hafıza daha da tembelleşiyor ve insanın kendi belleği ve zihnine olan inancı yavaş yavaş kayboluyor. Artık idrak ve hafıza vücuda hükmetmiyor. Aksine ajanda beynin görevini üstleniyor ve bizi yönlendiriyor.

Birkaç gün önce çok garip bir olay oldu. Arkadaşımı görmek için bankaya uğramıştım. Bilirsiniz nerede para kokusu olsa orada müşteri çok olur. Arkadaşımın odası da hınca hınçtı. Odada göz alabildiğine çeşit çeşit insan

¹ 1919 yılında Buşehr'de doğan Pervîzî, küçük yaşlarından itibaren yazı faaliyetlerinde bulunan birisiydi. Modern İran hikayeciliğinin başarılı isimlerinden olan yazarın başlıca hikâye kitapları *Yamalı Pantolonlar* ve *Mutlu Çingene* adını taşımaktadır. Eserlerini İran geleneksel değerlerine bağlı kalarak kaleme alması onu diğer isimlerden farklı kılmaktadır. Pek çok yazısında imge ve mizaha yer vermiştir. Modern İran hikayeciliğinin babası olarak bilinen Muhammed Ali Cemalzâde'den etkilenen Pervîzî'nin kullandığı dil açık ve anlaşılırdır. Yazar 1977 yılında Şiraz'da vefat etmiştir. Mezarı ünlü İranlı şair Hâfız'ın kabrinin de bulunduğu Hâfiziye'dedir.

vardı ve hava sıcaklığı hepsini takatsiz bırakmıştı. Ceketlerini çıkartıp vestiyere asmışlardı. Ben de içeri girdiğimde ceketimi çıkartıp vestiyere astım. Muhtelif mevzulardan söz ediliyordu; ben arkadaşşıma bir selam verip iki lafın belini kırmak için fırsat kolluyor, banka personelinin işini yapmasını bekliyordum. Şunu da eklemeliyim, telefonun yanında tıknaz bir adam duruyordu. Kim olduğunu bilmiyordum ama görünen o ki zengin tüccarlardan biriydi. Elinde bir de ajandası vardı. Art arda ajandaya bakıp bir numara çevirip konuşuyordu.

Konuşmaları bittiğinde ajandasını alıp vestiyerde asılı duran ceketinin cebine koydu. Yavaş yavaş herkes gitti. Oda tenhalaştı. Birkaç dakika arkadaşşımın yanında bekleyip ardından ceketimi giyip bankadan çıktım.

Sonraki gün her zaman olduğu gibi ajandayı cebimden çıkardım. Garip... Acaba ben mi yanlış hatırlıyorum yoksa ajanda mı? Hiç şüphesiz ben. Görünen o ki hafızam yeniden zayıflamıştı. İkircikli bir hale kapıldım ama ajanda yanlış yapıyor olabilir miydi? Olamazdı. Ajandada ne yazıldıysa onu yapmak şarttı.

Saat sekiz buçukta Lâlezâr Pastanesi'ne gidilecek. İlk aynanın yanındaki masaya oturmayı ve güzel bir glayöl buketi almayı unutmama, bu işin bitmesi gerek. Kırmızı benizli bir adamın geleceğini söyledi. Çok saygılı davranmak gerek.

Çok garip! Ne kadar düşünürsem düşüneyim, böyle bir randevumun olmadığında karar kılıyordum ama ajanda yanlış yapıyor olamazdı.

Kuvvetle muhtemel hafızam eskiden olduğu gibi yeniden elden ayaktan düşecek durumdaydı. Ofise dönmedim; bir taksiye atlayarak Lâlezâr Pastanesi'ne gittim. Şansıma pastane kalabalık değildi ve ilk aynanın yanındaki masa boştu. Doğrudan o tarafa gidip masaya oturdum ve sütlü bir kahve söyleyip yeniden ajandayı çıkardım. Salı günü Hordad²³'in 26'sı saat sekiz buçukta Lâlezâr Pastanesi... İlk aynanın yanındaki masa... Güzelce bir glayöl buketi unutulmasın... İş bitirmelisin... Kırmızı benizli bir adam gelecek, onunla gitmen gerek... Çok saygılı olmak şart.

Saat onda doktorun yanına gidilecek- Tesiyoiiren iğnesi.

Saat on bir buçukta düşün davetiyem için matbaaya gidilecek...

Daha notları okumayı bitirmeden kırmızı benizli kel bir adam masamın

² Yasamin Golarahmani; 1996'da İran'ın Urumiye kentinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı şehirde yaptı. 2014 yılında Tahran Allameh Tabatabai Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimine başlayıp 2018'de tamamlayan Golarahmani, 2019 yılında Hacettepe Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünde başladığı yüksek lisans eğitimine halen devam etmektedir. Golarahmani'nin çalışma sahası Modern İran ve Türkiye edebiyatı olup adı geçen alanda tercüme ve akademik metinler kaleme almaktadır.

³ Celâlî ya da Hicri-i Şemsî takviminin üçüncü ayı.

yanına dikildi.

“Merhaba efendim, Mahmut Beyefendi beni gönderdi. Zat-ı muhteremimize haber vermiş olmalılar.”

Ne cevap vereceğime şaşıtm kaldım ve yeniden ikirciklendim. Mahmut Bey'i tanımadığıma göre ajanda yanlış yapıyor olmasın, diye düşündüm.

Diğer yandan, ajandanın yanlış yapıyor olması imkânsızdı... Devamlı olarak yanlış yapıp ajandaya sığınmak durumunda kalan bendim. Daha fazla kafa yormak caiz değildi zira edepli birine benzeyen uşak beklemekteydi. Evet! Evet! Evet! Benim ve ajandaya not aldığım adres de tam olarak burası. Bu da Lâlezâr Pastanesi'ndeki ilk aynanın yanındaki masa ve burası da Lâlezâr pastanesi, değil mi? Ta kendisi evet, buyrun oturun ben de sütlü kahvemi içeyim.

“Estağfurullah. Ben kapıda bekliyorum, siz ne zaman teşrif ederseniz ben emrinizdeyim.”

“Beyefendi neden kapıda bekleyesiniz? Burada hazır oturacak sandalye varken oturun da en azından bir çay, dondurma veya bir fincan kahve ısmarlayayım.”

Adam söylediklerim karşısında şaşkına döndü. Görünen o ki kendisine buyur edilmesini beklemiyordu. Ne dediysem oturmayıp gitti.

Allah'ım ne oldu? Ben mi değişiyorum? Nasıl oluyor da hafızamda olmayan bir randevu ajandamda yazılı duruyor. Bende hafif bir delirme başlangıcı belirtisi baş göstermiş olacak. Sakince yaklaşan delilik belirtilerini hissettim ve içten içe kendime “Gerçekten çıldırdım mı ya da unutkan mı oldum?” dedim. Şüphelerimden kurtulmak ve yanlışın benden kaynaklı olup orada yazılanlardan kuşku duymamam gerektiğini anlamak için ajandaya yeniden göz attım ve içinde yazılı olan her şeyin doğruluk payının tam olduğundan yeniden emin olup sütlü kahvemi bitirmeden çıkıp adamla yola koyuldum.

Yola koyulduğumuzda yanımda durmayıp biraz arka tarafa doğru kaydı ve yarım adım mesafeyle arkamdan yürümeye başladı.

Daha iki üç adım bile atmadan: “Efendim Lâlezâr⁴ kalabalıktı sanırım, arabayı yukarıya mı park ettiniz? Gerçi Lâlezâr her daim kalabalık, hanımefendi de ne zaman alışverişi için gelseler arabaya park yeri bulmakta zorlanırlar.” dedi.

Allah Allah... Bu da neyin nesi... Benim arabam yok ki... Hanımefendi de

⁴ Lâlezâr Caddesi Tahran'ın eski ve merkezi caddelerinden biridir. Bu cadde Kaçarların yıkılışı ve Pehlevilerin yükselişi sırasında İran'ın modernleşme sembolüydü. İran'ın tanınmış ilk tiyatro binaları, restoranları, otelleri, sinemaları, ticarethaneleri, terzileri ve ünlü mağazaları bu caddede bulunmaktaydı.

kim! Allah'ım beni delirttin mi? Delirmekten çok korkuyordum ve korktuğum her şey başıma geliyordu. Ama rezil olmamak ve en azından deliliğimin su yüzüne çıkmaması için "Hayır, bugün arabam yoktu." dedim.

"Efendim arabanız sanırım tamircide olacak. İnşallah bir sorun yoktur. Araba çokluğundan ve otobüslerle taksilerin dikkatsizliğinden her gün kaza oluyor. Maazallah yoksa zat-ı muhtereminizinki de mi kazaya uğradı?"

"Hayır, hayır, kaza söz konusu değil beyefendi."

Bu da neyin nesi! Kahrolası ajanda neden bugün böyle yaptı. Geçmiş günleri ne kadar düşünürsem düşüneyim asla böyle bir davetten eser yok. Her gün bu saatlerde ofiste köpek gibi çalışıyor oluyordum. Bugün ne oldu da böyle oldu! Araba da nesi? Hanımefendi de kim? Peki ya kırmızı benizli adam, o neyin derdinde? Allah'ım sen bana yardım et derken adam yardım etti.

"Efendim müsaade edin taksi çağırayım."

"Tamam beyefendi ama lütfen çabuk olun, teşekkür ederim."

Taksi durdu ve adam gidip şoförün yanına oturdu. Neden arkaya buyurmuyorsunuz, dediğimde güldü ve bizim yerimiz orası değil, dedi.

"Efendim, Mahmut Bey yanınızda çiçek getireceğinizi söylemişti, pasta-nede kalmış olmasın?"

"Hatırlatman iyi oldu. Firdevsî Caddesindeki⁵ Kristal çiçekçisine gidelim."

"Pekâlâ."

Kristal çiçekçisinden on adet güzel glayöl demeti seçtim. On demet çiçeğin 20 ila 30 riyal⁶ tutacağını zannediyordum. Çiçekçi saygılı bir tavırla çiçekleri bir kutuya koydu ve çiçek süslemesine özel olan kutunun etrafına da hoş bir kırmızı kurdele bağladı. Bana teslim etmek istediğindeyse kırmızı benizli adam yerinden yay gibi fırladı, kutuyu aldı ve art arda; beyefendiye zahmet vermeyin, beyefendiye zahmet vermeyin! dedi.

"Ücret olarak ne kadar takdim edeyim?"

"Lafı bile olmaz efendim, burasını kendi dükkânınızmış gibi biliniz lütfen."

"Çok teşekkür ederim ama en nihayetinde ne kadar takdim etmem gerektiğini söylemeniz icap eder."

"Vallahi bu glayölleri başkalarına demet başı 70 riyale satıyoruz fakat zat-ı muhtereminiz için 50 riyale gelir. On demet olduğuna göre de 50 tümen⁷ eder."

⁵ Ünlü şair Firdevsî'nin adını taşıyan cadde Tahran'ın eski caddelerinden birisidir.

⁶ İran'ın resmî para birimidir.

⁷ Riyalden bir sıfır atılarak tümen elde edilir. İran'ın gayriresmî para birimidir.

Nefesim kesildi. Çiçeğe 50 tümen verilir mi? Boynu kırılırsıca ajanda olmasa benim hayatımda böyle oyunlar nereden görülmüştü. Ama artık işi ten geçmişti ve kırmızı benizli adam ile çiçekçinin gözleri benim cebime dikilmişti. Allah'ın sevgili kuluydum da o gün cebimde para vardı yoksa rezillik daha beter dert olacaktı. 500 riyal ödeyip çıktım.

Taksi beni Feyşarâbâd'ın⁸ kuzeyindeki sokaklardan birisine götürüp muhteşem bir evin önüne bıraktı. Bir ömür çalışıp çabaladıktan sonra çirkin ve biçimsiz bir apartman dairesinde kalan ben, içine girdiğim bu gösterişli ve ihtişamlı evi görünce şaşırılmış ve kendimi bir rüyada sanmıştım. Birkaç kez gözlerimi açıp kapadım ve yeniden kuşkuyla burun buruna geldiğimden ajandayı çıkararak bir kez daha ve dikkatlice okudum.

Salı günü Hordad'ın 26'sı saat sekiz buçukta Lâlezâr pastanesi... İlk aynanın yanındaki masa... Unutulmamalı... Güzelce bir glayöl buketi... İşin bitmesi gerek...

Koridora yeni varmıştım. İşin bitmesi gerek cümlesinin ne anlama geldiğini anlamaya çalıştım! Yoksa bu cümle bir parola mıydı? İyi oldu da bu ajanda polislin eline geçmedi. Yoksa kesin açıklama isteyeceklerdi ve ben bu şirazesini çıkmış aklımla onlara verecek bir cevap dahi bulamayacaktım. Netice olarak da bu cümlemin bir suç şebekesi parolası olduğunu düşüneceklerdi. Aman ya Rabbi! Uğraş dur o zaman şebeke parolasıyla.

Nasıl da hoş bir salon, her şey yerli yerinde, şık tablolar, güzel vazolar ve şatafatlı, dahası bir o kadar da pahalı eşyaları bir tarafa bırakacak olursak hoşça bir koku etrafı sarmış durumdaydı. Her tarafında farklı bir karışıklığın olduğu, gazete, kitap, eski ayakkabım ve biçimsizce topak şekline getirip bir köşeye fırlattığım pijamamın kendine ebediyen sürecek bir hükûmet kurdukları kendi odamla bu odayı karşılaştırmak beni incitiyordu. Kendi kendime "Bu salonlarda yaşayan insanlar keyif içinde nasıl da rahat bir hayat sürüyorlardır." dedim. Efsanelerde bahsettikleri cennet burası olsa gerek diye düşünerek hayallerimde boğulmakla meşguldüm. Ansızın hanımefendi geldi, siz benim ruh hâlimi daha iyi tahmin edebilirsiniz. Sabahtan beri birdenbire geçmişiyse hayat bağı kopan ve anbean yeni şeylere şahit olan birisi bu kadın ile karşılaşınca ne vaziyette olabilirdi ki!

Yaşını tahmin edecek fırsatım olmadı fakat güzeldi. Her bakanın ilgisini çekebilecek nevi şahsına münhasır bir güzelliği vardı.

"Merhabalar."

"Merhaba beyefendi. Garip! Yaşınızın daha büyük olduğunu zannediyordum. Bana 45 ila 48 yaşında olduğunuzu söylemişlerdi fakat görünen o ki

⁸ Tahran'ın eski caddelerinden birisidir.

35'ten fazla değilsiniz. Kim bilir belki de hayatınız öyle güzel geçmiştir ki yaşınızı göstermiyorsunuzdur.”

“Hayır hanımefendi, aksine hayatım çok kötü geçti ve daha 35 yaşında bile değilim.”

“Çok ilginç. Kadınlar yaşlarını gizler dersiniz ama görünen o ki siz erkekler de aynı şeyi yapıyorsunuz.”

“Hanımefendi yalan söylemiyorum. Ben çok zorluklar çektim ve ömür boyu köpek gibi çalıştım. Öyle ki çok erken yaşlandım.”

“Zorluk çekmişmişler. Maşallah! Bu varlık, yurt dışı gezileri ve zevküs-fayla dolu hayatta pek zorluk çekmişsiniz.”

“Hanımefendi, yurtdışını görmek benim için kulağımın arkasını görmek kadar imkânsız bir şey.”

“Beyefendi, ben şaka ve alaydan pek hoşlanmam, dereyi önce bir görün de ardından paçaları sıvayın. En azından benim evet dememi bekleseniz bari, dedi ve kakhaha atarak gülmeye başladı.”

“Allah biliyor ya hanımefendi ben şaka yapmıyorum.”

“Neyse geçelim. Pek hoş çiçekler getirmişsiniz. Ben hayatta her şeyden çok çiçek severim. Muhammet Hasan Efendi çabuk bir vazoyu suyla doldurup getir.”

Muhammet Hasan, bana Lâlezâr pastanesinden buraya gelene kadar eşlik eden kişiydi. Nefes nefese büyükçe bir vazoyu masanın üstüne bıraktı. Daha odadan çıkmadan hanımefendi, “Muhammet Hasan! Beyefendinin arabasına göz kulak ol, bu sokakta yüz tane araba ışığı hırsızı var.” dedi.

Muhammet Hasan döndü ve küçümseyici mi yoksa acıyıcı mı anlayamadığım bir tavırla baktı ve “Hanımefendiciğim, beyefendinin arabası tamircideydi. Taksikle geldik.” dedi.

“Hımmm!” Hanımefendinin güzel gözleri parladı ve içinde kuşku to-murcukları yeşeriverdi. Çiçekleri kendi zarif elleriyle vazoya koyduğu esnada “Sizi buraya Mahmut göndermedi mi?” diye sordu.

“Ajandada not almıştım. Bakınız burada yazıyor. Ajandayı çıkarıp okudum. Salı günü Hordad'ın 26'sı saat sekiz buçukta Lâlezâr pastanesi...”

Notu okumaya devam ettiğim anda kapı zili hızlıca çaldı. Muhammet Hasan gitti ancak içeriye nefes nefese dönüp hanımefendinin kulağına bir şey fısıldayınca hanımefendinin güzel gözleri parladı ve kızgın bir pars eda-sıyla bana baktı.

“Siz Samsam-ı Kebir'in oğlu Ahmet Mirza değil misiniz?”

“Hayır hanımefendi. Ben Kel Muhammedali'nin oğlu Resul.”

“Garip! Benimle alay mı ediyorsunuz!”

“Hayır hanımefendi ne haddime.”

Bu konuşma esnasında odaya elinde buketten daha çok bir yığına benzeyen çiçeklerle tıknaz bir adam girdi. Bu adam dün bankada çalışan arkadaşımın odasındaki elinde ajanda olan adamdı. Olan biteni yeni anlayabilmiştim. Kör olasıca aptal herif... Ne kadar şuursuz insan varsa hepsinin ölmesini diledim. Ajandanın yanlış ajanda olduğunu, bana ait olmadığını ve üstüne üstlük Ahmet Mirza Samsam-ı Kebir Bey'in dün orada asılı duran ceketimin cebine yanlışlıkla ajandayı attığını anlamamıştım. Öylesine elim ayağım birbirine dolaştı ki ne diyeceğimi bilemedim.

Ahmet Mirza Samsam-ı Kebir Bey bana sert bir bakış atıp baştan aşağıya süzdü ve hanımefendinin elini öptükten sonra: "Beyefendi kim?" dedi.

"Kendisine sorun. Kendisini sizmiş gibi tanıttırıp bir de yutturmaya çalışıyordu."

"Hanımefendi inanın ki böyle bir maksadım yoktu. Ben ajandadan, bu ajandadan..."

"Vay ki ne vay! Benim ajandamı nereden buldun?"

Allah'ım bu memlekette hiçbir şey güvende değil. İnsanın ajandasını bile rahat bırakmıyorlar."

"Beyefendi Allah da biliyor ya ben yan kesici değilim. Trajikomik bir yanlışlık söz konusu. Benim hayatım hafıza zayıflığı ve unutkanlıktan dolayı ajandaya bağlı durumda. Görünen o ki dün siz yanlışlıkla ajandanızı bankada benim ceketimin cebine koymuşsunuz ve ben de kendime ait olan ajanda olduğunu sanıp ona göre hareket etmişim."

"Bre aptal adam, hanımefendinin senin gibi biriyle nişanlanmayacağını anlamadın mı? Hanımefendinin birinci kocasından beşinci kocasına kadar tut hepsi milletvekilinden az bir mevkide değillerdi. Ne diye çiçek alıp da buraya geldin. Allah korusun hanımefendi yüz yirmi yıl sonra göçüp giderse tabutunun tahtasının senin omuzuna konmamasını vasiyet edeceğini bilmez misin? Senin hangi yaptığın birbirini tutuyor?!"

"Efendim, dediğim gibi benim hayatım ajanda üzerinden ilerliyor. İster inanın ister inanmayın. Tanrı siz iki kişiyi bir yastıkta kocatsın ancak bilin ki eğer bir gün hanımefendi yedinci kocaya varmak isterse benim yaşımdan kendisinden daha az."

"Kalk ve çık dışarı! Haydi!"

"Başüstüne beyefendi! Başüstüne beyefendi! Ancak müsaade edin de bankadaki ajandayı size takdim edeyim. İyi oldu da yardımınıza koştunuz yoksa saat yavaş yavaş ona yaklaşıyor ve ben ister istemez zat-ı muhtereminizin ajandasına göre doktora gidip Tesiyoiiren iğnesi vurdurmak zorunda kalacaktım."

Ç a ğ d a ş Ö z b e k Ö y k ü s ü

ABDÜLHAMİD SÜLEYMAN ÇOLPAN¹Türkiye Türkçesi: **Hamza Öztürkçü**

Çar'ın Armağanı

Karanlığa kalan pazarcılardan oluşan bir çete, atlarını neşeli bedenlerinden aldığı güçle kamçılarken sokaktan tozu dumanı attırarak geçip gittiler. Bu ıssız sokağın çoğu zaman avare avare dolanmayı alışkanlık haline getirmemiş tozları etrafı bir toz bulutu gibi bir anda kaplayıverdi. Bunun üzerine caminin kiraathanesinde oturanlar alışkın olmadıkları başıboş tozlardan dolayı gözlerini yumdular. Türkistan Vilayetinin Gazetesi'ni ahaliye okuyan Molla Şemsiddin de gözlerini yumdu ve gazete ile yüzünü kapadı.

Molla "Hay ölesice köylüler. Akşam akşam, namaz vakti pazardan dönüyorlar..." dedi.

"Kendileri geç kalıyorlar, acele etmeleri için de atları kamçılıyorlar. Hem suçlular hem güçlüler," dedi bir başka ihtiyar.

– Birer birer geçse neyse, bir bela gibi bir araya gelip sürü halinde geçiyorlar her defasında.

Mollanın bu sözlerinden sonra toz biraz dinginleşmiş, yere serilmişti. Ardından mollanın gazete okuyan sesi tekrardan duyulmaya başladı.

Gazetenin en ilgi çeken haberi Moskova'daki sergi ile ilgili olanıydı. O sergiye Sankt Peterburg şehrinden Çar hazretleri geliyormuş. Sergide hünerini sergileyen her bir vatandaşına şahane armağanlar takdim ediyormuş.

¹ Abdülhamid Süleymanoğlu Çolpan (Yunusov), 1897 yılında Özbekistan'ın Andican şehrinde dünyaya geldi. İlk zamanlar medresede (1908-1912) ardından Rus-Tüzem mektebinde (1912-1914) eğitim aldı. Şiirleri "Özbek Yaş Şairleri", "Uyganış" (1922), "Bulaklar" (1923), "Tang Sırları" (1926) ve "Söz" (1935) eserleri adı altında toplandı, ayrıca çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. 1920'li yıllarda kaleme aldığı "Aydın Keçelerde", "Kar Koyunda Lale", "Novvay Kız" gibi hikâyeleri Özbek lirik nesrinin ilk örneklerindendir. "Keçe ve Kündüz" (1936) isimli romanı ile "Yarkınay", "Halil Fereng", "Öldürücü" (1921), "Sevgi ve Saltanat", "Çopan Sevgisi" (1922) gibi piyesleri de bulunmaktadır (Bu eserlerin ekseriyeti günümüze ulaşmamıştır). Çolpan'ın çevirileri arasındaki Şekspir'in "Hamlet" tercümesi, Özbek çeviri sanatının en güzel numunesi olarak kabul edilir. 14 Temmuz 1938'de hapsedildi. 4 Ekim 1938 tarihinde Taşkent yakınlarında öldürüldü. Vefatının ardından Özbekistan Cumhuriyeti tarafından Alişir Nevai Devlet Mükâfatı (1991) ve Bağımsızlık Madalyası (1999) verildi.

Marangoz ustası Tohtaş, şehir valiliğinin kâtibi Molla Şemsiddin'e yüzünü dönüp sergiye katılması için ondan cesaret almak istedi. Alkolik Şemsiddin nedense ona gereğinden fazla elit muamelesinde bulunmuş ve Tohtaş ustanın sergi için hazırladığı eserini kendi eliyle postaya vereceğine dair söz vermişti. Akşam ezanı okuduktan sonra üzerindeki alaylı bakışlarla camiye giren Tohtaş ustanın yüzünde daha şimdiden, azim ile oturduğu kumar masasından rakiplerini yutan kumarbazın neşesi görülüyordu...

Bir hafta geçmeden içine büyükçe, ahşaptan yapılmış bir çizme yerleştirilmiş kutu, posta yoluyla Moskova'ya gönderildi. Ahşap çizme aslına bakıldığında iki üç kat daha büyük ve oldukça gerçekçi hazırlanmış ve tabanını parçalarıyla tutkal ile gelişigüzel yapıştıran ustanın kendince zevkleri ve hesapları vardı. Söylemek gerekir ki bu esere dair ümitleri de vardı.

"Çar görecektir," diye düşünüyordu. "Bu memleketteki vatandaşlarının bu kadar büyük ayaklı oluşuna katıla katıla gülecek. İhtimal ki giymek isteyecektir. Giyecek ve bir iki adım atar atmaz yere yuvarlanacak. Bir güzel gülecek... Böylece alacağı armağan da bu ahşap terliğin kendisinden daha büyük olacak."

Usta Tohtaş'ın kara bahtına Çar sergiye gelmedi. Kendi yerine herhangi bir milletvekilini gönderdi. Vekil yanında Moskova valisi ve birtakım kişilerle sergiyi gezerken Türkistan bölümünde, Usta Tohtaş'ın ahşap çizmesine dikkat kesildi.

– Nedir bu? Çizme mi?

Bölüm şefi "Çizme efendim," dedi.

– Çar hazretlerinin Türkistan ülkesindeki hangi vatandaşları bu kadar güzel çizme giyerler?

– Sartlar olsa gerek, efendim.

Vekil güldü.

"Sartların ayakları bu kadar iriyse kim bilir cüsseleri ne kadardır?" dedi.

Ahşap çizmeyi eline aldı "Ne kadar da ağır," dedi. Yine sordu:

– Bunun sanayideki önemi nedir? Bizim kondüktörlerin çizmeleriyle rekabet eder mi?

Bölüm şefi cevap verdi:

– Türkistan'da bizim çizmeleri yerli halk asla giymezler. Kışın da işte bunu giyerler...

– Öyleyse Rusya'daki sanayi şehirlerinden birinde bu çizmelerin üretimi için büyük bir fabrika açma girişimlerine başlayınız. Vatandaş sanayi ile kalkınsın.

– "Çok iyi olur," dedi Moskova valisi. "Orman açısından zengin şehirlerimizden birinde açacağız sayın vekilim..."

Vekil ahşap çizmeyi elinde incelerken "Bunu giyip gösterecek bir adam yok mu?" diye sordu.

Bu soru şimşek hızıyla birkaç ağızda tekrar ettikten sonra önceleri Tür-

kistan'da çalışmış askerî asilzadelerden biri öne çıktı.

– Ben biliyorum, efendim...

Aristokrasinin meraklı bakışları altında bu küçük asilzade haddinden fazla iri olan bu çizmeyi giyip bir iki adım atar atmaz kılıç koşumları ile beraber büyük bir gürültü ile yere serildi. Herkesin utangaç gülüşleri eşliğinde salondan çıkıp gitti.

Böylece yaşlı vekil Moskova valisinin kulağına Usta Tohtaş'a verilecek hediyeği fısıldadı.

O şahane armağanı Moskova valisi Türkistan valisine, o da vilayet askeri valisine, o kendi maiyetindeki belediye reisine, o da gece yarısına yakın ikinci bölge komiserliğine fısıldadı. Vakitsizce uykusundan uyandırılıp Tohtaş ustanın evine gönderilen Asker Celal, ustanın kapısını kırarcasına vurdu. Ustadan önce konu komşu uyanıp dışarı çıktılar.

Tohtaş usta gecenin bir yarısı karşısında asker görünce korkudan beti benzi attı.

Asker Celal "Müjdemo isterim Tohtaş usta. Çar hazretlerinin armağanını getirdim!" dedi.

Ustanın yüzündeki korku vehmi yerini şaşkınlıkla beraber sevince bırakıyordu. Fakat henüz ayrılmamıştı. Celal, ustanın yanındaki paranın tamamını -altı tengeyi- müjde niyetine aldı ve kulağına eğilip:

– Hizmetleriniz Çar hazretlerini çok memnun etmişler. Size teşekkür göndermişler.

Tohtaş usta, Celal'i gönderip dış kapıyı kilitledi. İçeri girdiğinde bütün dünya gözüne karanlık göründü. Bunun üstüne içeride bir gürültü baş gösterdi. Çarın armağanının geldiğini işiten kadınlar -ki bu kadınlar ustanın anası ve hanımı idi-hararetle bir ileri bir geri bu mesele üzerine lafa dalmışlardı. Usta dilsiz gibi dilini kelimeden keserek iki kadına yumruğunu göstererek güçlkle kadınları sakinleştirdi.

Sabahın ilk ışıklarıyla sağdan soldan bulduğu yol parasıyla anayola çıkıp vilayet merkezine gelen Tohtaş usta vali muavini tarafından kabul edildi. Tohtaş usta kendi dilinden anlayan bu adama kısaca talebini ilettili.

– Efendim, Çar hazretlerinin bu büyük armağanları benim gibi bir fukaraaya ağır geliyor... Bu sebepten alıp size geldim...

Vali muavini bu ince kinayeyi anladı ve hayranlığını gizlemeden gülümseyerek "İki yüz som verilsin," yazan bir çeki Tohtaş ustaya uzattı.

Büyük armağanı devletin büyük adamına bırakıp iki yüz som para ile yumuşak lüks vagona kendi şehrine dönen Tohtaş usta, dönüşünde kapalı tavuk kümesi olan güzel bir eve geçmek için kesin kararını vermişti. Fakat kimin kızına görücü göndereceğine karar verememenin şaşkınlığını yaşıyordu.

AYŞENUR DUMAN

Kırmızı Kör Kirazlar

Hemen dış kapının eşiğinde beliriverdi Hayati. Şöyle bir gerindi. Hastane koridorları, asık suratlı çalışanlar, geçmişe doğru hafızasını yoklasa da hiçbir dönemde karşılık bulamadığı o hastane kokusu, yaşlıların gözlerindeki çaresizlik, gençlerin gözlerindeki umut... Hepsini unuttu. Hava kurşun gibi ağır. Yağmur ha yağdı ha yağacak. Bulutlar bütün karartıları yüklü. Maşukiye sınırlarına giriş yaparken Hayati'nin tek bir derdi var: Görmek.

Her şeyi bütün çıplaklığıyla görmek. Koşmak istiyordu biraz da. Şöyle gelişigüzel bir plan yaptı kapı eşiğinde.

"Köyün yukarısında bir dere var. Mezarlığı geç, sola dön, Faik Yalvaç'ın Çiftliğini geç, hızlı hızlı yürü Hayati. Biliyorsun, orada köpekler var. Köpekler korktuğunu hissetmesinler, saldırırlar. İnsanlar da köpeklerden korktuğunu hissetmesinler, saldırırlar. Bakışlarıyla. Bayırı çık. Soldaki büyük evi geç, işte dere tam karşında! Hatıra Deresi! Kim vermişti yahu buraya bu ismi? Düşün, düşün... Hatice'nin Deresi miydi yoksa? Ya da dur şimdi düşünme. Önce eşikten bir kurtul."

Hayati'nin eşikten adım atmasıyla yağmur bir düşman ordusu gibi bütün köyü sardı. Ne yağan yağmur umurundaydı Hayati'nin ne de yeni aldığı ayakkabının çamur olması. Görmek istiyordu. Yağmurun nasıl yağdığını, yağmur yağarken sokaktaki insanların nasıl sağa sola kaçıştığını, kadınların aceleyle çamaşır toplayışını, şemsiye taşımaktan nefret edenlerin yağmura nasıl direndiğini...

Yürürken düşündü. Kredi kartı borçları, faturaların son ödeme tarihi, aylar önce aldığı erzakların küflenme ihtimali, otobüste gördüğü kızıl saçlı kız, maaşının bu ay neden geç yattığı, hafta sonu için yapacağı planları düşündü. Desem de öyle olmadı. Diğer insanlara nazaran yanından geçen tekir kedinin boz rengine baktı bir süre, balkonda oturan Tufan Bey'in yalnızlığına, ağaçların yeşiline, köpeklerin nasıl yemek yediğine baktı. Köpeklerle uzun süre bakamadığını biliyorsunuz Hayati'nin. Köpeklerden korkardı.

Hayati, etrafı hafızasına kazıya kazıya Maşukiye Köy Mezarlığı'na geldi. Mezarlıktaki yüce, ulu ağaçlara göz gezdirdi. Sola döndü. Akıp giden zaman değersizleşti. Kendisiyle baş başa kaldı. İçinde, birden fazla Hayati varmış gibi konuşmaya başladı durduk yerde. İçindeki Hayatiler umarsızca konuşmak istiyordu.

"Aman be ne çene varmış sende de!" dese bile içindeki Hayatileri susturmaya yetmedi bağırması. İşte, Faik Yalvaç'ın Çiftliği tam karşıdaydı.

"Ne severdim Faik amcaı. Gözümün önüne kırmızı büyük kirazlar geliyor bahçeye baktıkça. Kasalarla kiraz topladıklarını hatırlıyorum çocukluk zamanlarımdan. Meci mi deniliyordu yoksa imece mi? Kapının girişinde köpek vardı eskiden. İsmi... İsmi... Neyse. O köpek hala duruyor mu acaba? Faik amca öleli yıllar oldu. Köpek geride mi kalmıştır Hayati! Eskisi gibi kırmızı büyük kirazlar yetişmiyor diyorlar artık. Yoksa kirazları göremeyecek miyim bir daha? "İstedığınız kadar yiyin Hayati, dallarını kırmayın sadece" derdi Faik amca. Şimdi görüyorum ki ne Faik amca var, ne dalları sağlam kiraz ağaçları ne de büyük kırmızı kirazlar..."

Hayati, köpekleri anımsadı birden. Hızlı adımlarla Faik'in Çiftliği'ni geride bırakarak dereye doğru koştu. Koştuğu için yüzünde garip bir hal belirmişti. Yağmur durmuş yerini hafif bir serinliğe bırakmıştı. Koştukça yüzüne çarpan havayı bile hayalinde somutlaştırıp görmek istedi Hayati. İşte Hatıra Deresi tam karşıda! Sahi, Hatıra Deresi miydi?

Hayati, ellerini dizlerinin üzerine koydu, hafif kambur bir hal aldı. Ve nefesini kontrol etmeye çalıştı bir süre. Gökyüzüne baktı. Yağmur yüklü bulutlar dağılmıştı. Bu Maşukiye'nin havasına da anlam veremezdi yıllardır. Ve yine akıp giden zaman değersizleşti Hayati'nin gözünde. Derenin kenarına oturdu. Islak mı ıslak çamur, derisine değince ürperdi. Yıllar önceyi anımsadı.

Ayna olmayan evlerinde, kendi yüzünün yansımasını ilk defa gördüğü derenin suyuna baktı. Hem de gayet akli başında. Hastane koridorları, asık suratlı çalışanlar geçti dere suyundan. Hayati, nadir görülen bir hastalığa yakalanmıştı. Görülen... Görmek... Göz... Görme yetisini kaybedecekti. Hem de öyle yavaş yavaş değil. Bir sabah uyanacaktı ve ondan sonra hiç sabah olmayacaktı. Zifiri.

Dere suyunda son kez kendine baktı.

Bütün o hayat koşuşturması geçti gözünün önünden. Gökyüzüne daha dikkatli bakmadığı için kendine kızdı, sevdiklerinin yüzünü günün birinde unutacağı için onları bu kadar sevdiğine kızdı, kalabalıklar içinde var olup yokmuş gibi hissedeceği için duygularına kızdı. Sonra... Köpeklerden korkardı, bilirsiniz. Artık bir daha köpek göremeyeceği için korkusuna kızdı. Ne zaman dır annesini görmek istiyordu, arkasını sığındığı bahanelerin altında ezildi.

Kirazlar... Büyük, kırmızı kirazları şimdiden özlemeye başladı, Faik amca'yı ise yıllardır.

Gülümsedi. Bir daha çöpten yiyecek artıkları toplayan çocukları görmeyecekti, köprü merdivenlerinde dilenen yaşlıları, eziyet gören insanları, bir yemek lokantasının karşı kaldırımında ayakkabı boyayan çocuğu da görmeyecekti. Bomba atılmadan da yerle bir olan şehirleri, hayatları, tren vagonları olmadan da yapılan modern sürgünleri... Görmemek daha mı iyiydi yoksa? Ya hisleri. Onlar sapasağlam duracaktı.

“Görmeden hissedemez mi insan Hayati, hayati?”

Rüyalarını düşündü. Hayalin uçsuz bucaksız derin boşluklarında süzülmemeyecekti. Çakmak alevinin aydınlığı bile yeterdi karanlığı aydınlatmaya. Kelebekler uçuştı derenin üzerinde. Hayati kelebekleri o noktada bırakıp ağaçların yeşiline baktı ve sonra ağaçların yeşilini bırakıp dört yanı sisli dağlara baktı. Ve kelebekler. Onlar için mırıldandı.

“Yel estikçe uçuşan yapraklara benziyorsun

Durmadan, yorulmadan daldan dala geziyorsun

Kanatların incidir bozulur dökülünce

Sanki bir çiçektir açar bahar olunca”

Hayati, üzerine kocaman bir karanlığın çöktüğünü ve artık istese de hiçbir zaman bu karanlığın geçmeyeceğini düşündü.

Kelebekler, kırmızı kör kirazlar ve Faik amca için mırıldandı.

“Ey karanlığın sınırsızlığı... Gün batıyor yalnız gövdede.”

DERGİMİZİN BU KÖŞESİNDE olabildiği denli geniş bir açıdan edebiyat dergilerinde öykünün izini sürmeye, okuyucularımızı öykü ve öykü üzerine yazılanlardan haberdar etmeye çaba göstereceğiz. Önceliğimiz, bir önceki ayın dergileri olacak. Amacımız, öyküdeki güncel devinimi dergiler üzerinden takip etmek ve gördüklerimizi okuyucumuzla paylaşmaktır. Bunu yaparken kuşatıcı olmayı, biz ve ötekiler ayırımına gitmeden, bütün renkleri, tonları ve açılılarıyla ülkemizin öykü birikimini görmeyi ve bu birikime yaslanmayı hedefliyoruz. Burada, göz ardı etmek yerine göz önüne almayı, yok saymak yerine var olanı görmeyi yeğleyeceğiz.

Muhayyel

Aylık edebiyat dergisi *Muhayyel*'in Ocak 2020, 21. sayısı bir iki yazıyı dışında tutarsak tamamıyla öykü, öykü kuramı, öykü söyleşisi ve kitap yazılardan oluşuyor. Bu durum, kendiliğinden zihnimize *Muhayyel* bir tür -öykü- dergisi olma yolunda mı sorusunu getiriyor.

“Dünyanın bir hikâyesi vardır, evrenin bir hikâyesi vardır, insanın bir hikâyesi vardır.” cümlesiyle başlayan Mehmet Akıncı'nın “Anlam Felsefesi Dolayımında Metin -Anlamın Anlamı” başlıklı denemesi, hikâye, hikâye anlatıcısı, anlam, anlamlandırma, metin okuma kavramları etrafında zihinsel bir yolculuğa çıkarıyor ve bir metni anlamlandırmada okuyucuya geniş bir açı sunuyor.

Birinci bölümdeki öykülerde Hüseyin Ahmet Çelik, M. Fatih Kutlubay ve Hâle Sert'in, ikinci bölüm öykülerde ise Mehmet Şeker, Sıddık Yurtsever ve İbrahim Halil Çelik'in öyküleri yer alıyor.

Bu sayıda Cemal Şakar'ın Necip Tosun'la oylumlu bir söyleşisi var. Öykü ve hikâye ayırımından sanatçının kuramla ilişkisine, kuram bilgisinin sanatçının işini kolaylaştırıp kolaylaştırmadığına, iyi öykülerin ortak yönlerine, edebiyatın dünyayı değiştirme gücüne... gibi edebiyat sorularının mercek altına alındığı söyleşi, kuşkusuz, öykü kuramı üzerine de düşünüp yazan iki öykücünün kıymetli tespit ve değerlendirmelerini içeriyor.

Necip Tosun'un, “Edebiyat gerçekten dünyayı değiştirebilir mi?” sorusuna verdiği yanıttan birkaç cümleyi buraya alıyorum:

“Edebiyat eserleri artık iktidar sahiplerini rahatsız etmiyor... Bu anlamda edebiyat, bir değer üretmek, bir şeye karşı çıkmak, bir şeyi savunmak, insanlığın ortak mirasını çoğaltmak, yaygınlaştırmak işlevlerinden süratle uzaklaşıyor. Toplumu, insanı değiştirme, dönüştürme, ona hissetmediği duyguları sezdirme kabiliyeti ortadan kalkıyor. Yazar öncelikle piyasanın, medyanın istek ve beklentilerine göre eserini oluşturuyor. Ancak ben dünyada olup biten tüm haksızlıklara, zulümlere karşı yine de en büyük gücün edebiyat olduğunu düşünüyorum.”

Veysel Altuntaş'ın “Oğuz Atay'ın Unutulan Öyküsünde Hayal Unsurunun Kurgulandığı Gerçeklik Olgusu” başlıklı incelemesiyle Hicran Karatay'ın Ferit Edgü'nün ‘Kerem’ Adlı Küçük Öyküsü Üzerine” incelemesi de bu sayının iyi yazılarından.

Anıt Öyküler üst başlığıyla *Heceöykü*'de yazdıklarını ilgiyle okuduğumuz Handan Acar Yıldız bu kez *Muhayyel*'de *Deklanşörün Sesi* köşesinden sesleniyor. Yıldız'ın “Metinlerarası Kadın Yalnızlığı” başlıklı yazısı Cihan Aktaş'ın “Virginia Woolf Yalnızlığı” öyküsü odağında geliştirdiği farklı, yeni ve çoğaltıcı bir metin okuma denemesi.

Doğrudan öyküyle ilgili olmasa da öykü tadında okuduğum Mete Çamdereli'nin “Kentsel İletişimin Tali Düzeni” başlıklı denemesi ile Mehmet Narlı'nın *Eleştirinin Eleştirisi* köşesindeki yerleşik akademik algıyı sorgulayan “Putları Niçin Yıkıyoruz ya da Buharlaştıran Edebî Eleştiri” yazısını anmadan geçemeyeceğim.

Varlık

Edebiyatımızın köklü ve uzun soluklu (87 yıl, 1348 sayı) dergilerinden *Varlık* her sayısında edebiyatın diğer türlerine olduğu kadar öyküye, öykü üzerine inceleme ve değerlendirme yazılarına, söyleşilere ve kitap tanıtımlarına yer veriyor.

Derginin Ocak 2020 sayısının ilk öyküsü aynı zamanda dergimizin de yazarlarından usta öykücü Necati Mert'e ait. “Kızılkanadın Yüzünde” adlı öykü anılara, gençlik idealizmine yaslı heyecanların, ideolojik kırılmaların, savrulmaların, yüzleşmelerin açık yüreklilikle, doğallıkla sergilendiği yaşantı tadında bir öykü. Necati Mert'in, git gide hayatımızdan da edebiyatımızdan da hızla çekilen halk deyişlerine, deyimlere, imalı söyleyişlere, sokağın ve dost meclislerinin kendine mahsus şifreli dokundurmalarına ve mizaha açık diline ısrarla yaslanması, onu sahiplenmesi, diğer öykülerinde olduğu gibi bu öyküsünde de ona ayrıcalıklı, zengin bir alan açıyor. Bu öykülerde sanki sadece unuttuğumuz kelimeleri değil, kaçırdığımız bir hayatı da görüyoruz.

Derginin ikinci öyküsü Levent Karataş'ın “Küçükler, Epizotlar, Anlar”

üst başlığını verdiği, kimi birkaç cümleden kimi birkaç paragraftan oluşan küçürek öykülerden oluşuyor. Oldukça lirik, yaşam uçlarına sessiz dokunuşlar hâlinde.

Hande Balkız'ın, hayat ve sanat bağlamında göz, görme, görülme, bakış ve iktidar kavramları üzerinden Banu Özyürek'in *Poz* adlı kitabındaki öykülerini incelediği "Banu Özyürek Öykülerinde Ötekine Karşı Bir Zırh: POZ" adlı yazısı özgün değerlendirmeler, tespitler içeriyor ve ilgiyi hak ediyor.

Derginin öyküyle ilgili bir başka köşesi de Jale Sancak'ın "Yeni Öyküler Arasında" adlı köşesindeki öykü değerlendirmeleri. Jale Sancak, yeni öykücüler ve okuyucular tarafından ilgiyle takip edildiğini düşündüğümüz köşesine, son günlerde yazdıklarıyla hemhal olduğunu belirttiği Sabahattin Ali'nin kimi öyküleri üzerine kısa değerlendirmeler yaparak başlıyor ve: "Sabahattin Ali'nin öyküleri hep merhamet, hep vicdan... Hepsi yüreğe dokunan öyküler. Söylenildiği gibi o önemli bir öncü, yol açıcı ve yol gösterici Türk öykücülüğünde." vurgusunu yaptıktan sonra öykü değerlendirmelerine geçiyor.

Bu bölümün seçilerek yayımlanan iki öyküsü ise Gülru Pektaş ve Ahmet Rifat İlhan'a ait.

Varlığın bu sayısında ilgi çekici bir de dosya var: "Türkçenin Çıkmazları" başlığını taşıyan dosya dil devrimiyle birlikte "dilde sadeleşme, arı dil, uydurukça" gibi farklı kesimlerce farklı adlandırılan ve hep tartışılmalı bir konuyu gündeme taşıyor: Öykü/hikâye, sözcük/kelime, kuşku/şüphe, cümle/tümce... gibi ikili kullanımlar üzerinden yazar tutumlarının sorgulandığı ve tartışıldığı dosyada Selçuk Orhan, Baki Ayhan T. ve Süreyya Evren'in yazıları ile Ali Ayçıl, Alper Beşe, Cengiz Asiltürk, Feyza Hepçilingirler, İbrahim Yıldırım, Murat Batmankaya, Murat Yalçın, Nuray Önoğlu, Savaş Kılıç ve Tanıl Bora'nın soruşturma cevapları var.

Dosya yazıları da soruşturma yanıtları da dilimize, dil tutumlarımıza ilişkin farkındalık bilincimizi devindiren metinlerdi.

Cafer Haydar

Mahalle Mektebi

Derginin Ocak- Şubat 2020, 51. sayısında biri çeviri olmak üzere toplam on öykü var.

İlk öykü "Askerin Son Şarkısı", Necip Tosun'a ait. "Vücudu paramparça olmuş bir askerin, Tosun'un ifadesiyle bir hâki kuğunun zihninden neler geçer? Öfkeli midir, üzgün mü, korkmuş mu? Kime savrulur düşüncesi, nasıl toparlanır? Kendi kendine mi konuşur, bütün insanlığa mı seslenir? Ve tüm bunlar sayfalar boyu hiç düşmeyen bir isyanla, ağıtla nasıl yazılır? "Askerin Son Şarkısı" bu soruların cevabı niteliğinde.

Mustafa Soyuer'in, "Şavrole" öyküsü aşk üzerine, unutamamak üzerine, iki kişinin kurduğu evrenin yeterliliği ve bu evrenin her şeyi nasıl dışarıda bırakabildiği üzerine hüzünlü bir hikâye anlatıyor.

Mustafa Aplay Epesmer'in öyküsü "Tenin Üstünde Pasparklak Adı İnsomnia". Uykusuzluktan mustarip bir zihnin içinden sesleniyor ve uykusuzluktan neşet eden sarhoşluğu, öfkeyi, gelgiti başarıyla yansıtıyor.

Öyküleriyle katkı veren isimler: Rıdvan Yüksel, Betül Sezgin, Merve Can, Ahmet Hakan Karakaş, Birgül Temur, Âdem Teker.

Mısırlı yazar Tarık İmam'ın yine bir küçürek öyküsü, Cuma Tanık'ın Türkçesiyle "Bir Göz" derginin son öyküsü.

Dosya konularıyla da dikkat çeken derginin bu ayki konuğu Necip Tosun. Dosya editörleri Abdullah Harmancı ve Mehmet Kahraman. Dosya Tosun'un "Hayatımın Hikâyesi" isimli yazısı ile başlıyor. Cemal Şakar, Cihan Aktaş, Abdullah Harmancı ve Mehmet Kahraman, yazarın hem edebiyat dünyasındaki hem kendi dost evrenlerindeki karşılığını anlatıyor.

Hale Sert, Emin Gürdamur, Ali Necip Erdoğan, Özlem Karapınar, Suavi Kemal Yazgıç Tosun'un eserlerini incelerken, yazarın eleştirmenliği üzerine Handan Acar Yıldız ve Ertuğrul Gazi Derhem'in yazılarını okuyoruz. Yıldırım Türk, Fatma Atay, Selvigül Kandoğmuş Şahin ve Ahmet Karacan dosyaya katkı veren diğer yazarlar.

Mahalle Mektebi, öyküye emek vermeye, öykü dünyamızı zenginleştirmeye devam ediyor.

Safiye Gölbaşı

Kitap-Lık

"Bir Bâsübâdelmevt Vakası 60. Ölüm Yıldönümünde Nahid Sırrı Örik" dosyasıyla çıkan *Kitap-lık*'ın Ocak-Şubat 2020, 207. sayısında, ikisi Örik'e ait olmak üzere toplam yedi öykü yer alıyor.

Dosyada Örik'in Taha Toros arşivindeki terekesinden çıkan iki öyküsü "Evliya Kuyusu" ve "Ebemin Hikâyesi" isimlerini taşıyor. Öyküler ilk kez 1920'li yılların sonlarında *Son Saat*'te yayımlanmışlar. Yeni ortaya çıkan bu tereke ile Nahid Sırrı Örik'in hiç duyulmamış birçok öyküsü ve yazısı da gün yüzüne çıkmış olacak.

Derginin öykü sayfaları Nilüfer Kuyaş'ın "Etna" isimli öyküsüyle açılıyor. Diğer öykülerse Selçuk Erez'in "Avalon'un Sisleri", Ahmet Sait Akçay'ın "Infinity", Makbule Aras Eivazi'nin "Tek Plan", Mehmet Demir'in "Cigara" adlarını taşıyor.

Bu sayıda 2019 Necatigil Şiir Ödüllerinde 40. Yıl Onur Ödülünü alan Şavkar Altınal'le yapılmış bir de söyleşi var. Altınal'ın yazarlığının geldiği bu aşamada, yazı, yazmak ve hayat üzerine söyledikleri dikkate değer ve ilgi çekici.

Mehmet Ergüven, “Giz ve Sır” başlıklı denemesinde, kurgusal anlatıda, göstergebilimden yola çıkarak “göstergeye” direnilmesini, görsel olandan çok sözel olanın hayal gücünü diri tuttuğunu, Bruno Schulz ve Sait Faik’in birer öyküsünden örnekle anlatıyor.

M. Sadık Aslankara “Roman Okuryazarı Olabilmek” başlığı altında roman eleştirilerine devam ediyor. Endüstrileşen romanın, kendine göre bir roman okur yazarı istediğini belirten Aslankara’nın öykü okurunu (dolayısıyla öyküyü de) ayrı tuttuğu satırlarını buraya alabiliriz: “Şiir, öykü, okuryazarlıkta sıradanlığı aşmış okur beklediğinden, kendisini romandan farklı biçimde türünün gerektirdiği estetik yaşam odasında koruyabiliyor.”

Nagihan Şahin

Notos

Yüreğinin “öykü” diye attığını bildiğimiz *Notos*, 79. sayısında dosya konusu olarak Samuel Beckett’i ele almış. Ayrıca Behçet Çelik ile son romanı *Belleğin Girdapları* üzerine yapılmış bir söyleşinin yanında karşılaştırmalı edebiyat profesörü Alexis Nouss ile yapılan geniş söyleşiye de yer verilmiş.

Kısa soru yanıt bölümünde Meral Saklıyan, ilk öykü kitabı *Uzağa Gidemem* üzerine Semih Gümüş’ün sorularını cevaplarken “doğru öyküler okudukça kendini bulduğunu ve kaleminin akmaya başladığını” söylüyor. Ayrıca yazmaya başladığında “roman” hedefiyle yola çıktığını ancak *zamansızlık ve koşulların* kendisini öykü yazmaya ittiğini ve bundan memnun olduğunu da belirtiyor. Bu bölümün ikinci konuğu Batuhan Aşıktoprak da ilk öykü kitabı ve aldığı Yaşar Nabi Nayır öykü ödülü için Gümüş’le yaptığı mini söyleşide Proust ve Faulkner’dan nasıl etkilendiğini anlatıyor. “Çok genç bir yazar olarak görülebilirsin ama uzun süredir öykü yazıyorsun. Ne zaman, nasıl başladı öyküyle ilişkin?” sorusuna ise “Faulkner bir yazarın ancak öykü yazmayı beceremediğinde romana geçtiğini söylüyor. Ben ise on dokuz yaşında roman yazmayı beceremeyeceğimi anlayınca öyküye geçtim. Öykü benim için daha az disiplin gerektiriyordu ve daha öğreticiydi. Bu yüzden, ihtiyaç duyduğum deneyimi öykü türünden kazanmaya karar verdim ve devamı geldi.” şeklinde cevap veriyor. Bu iki genç yazarın farklı sebeplerle de olsa roman yazamadıkları için öykü yazdıklarını dürüstçe ifade etmeleri takdire şayan. Yıllardır, öykücülerden çok tepki almama rağmen söyleyip durduğum, “öykücülük biraz da roman yazamama halidir” tezimi doğrulayan bu cümlelerin altını çizmek, yüzleşmenin önemine dikkat çekmek isterim.

Sabit bir öykücü kadrosu olmayan *Notos*’un bu sayısında öyküleriyle yer alan yazarlar: Brendan Behan, Çiyil Kurtuluş, Tarkan Barlas, Cihan Çakan, Figen Dölek, Rojda Alak, Aziz Avcı, Özgü Çömezoglu, Eylül Dalgacı. Bunlardan

ilki İrlandalı yazar Brendan Behan'ın "Cenaze Nöbetinden Sonra" adlı öyküsü. Şehrin yarattığı bireysellik etrafında kadın-erkek ilişkileri, komşuluk, ölüm konuları üzerinden eş cinsel eğilimlerin oluşumu temasını işleyen, Seher Özbay'ın çevirdiği bu öykü ile Notos'un öykü bölümü açılıyor.

Sinemada film sonunda ışıklar yanıp kapılar açıldığında, henüz jenerik akarken salonu temizlemek için gelen kişinin perdeye değil bize baktığını görmüş; öyküyle uğraşıyorsanız bu adamın ne düşündüğünü anlatan bir öykü olsaydı demişsinizdir benim gibi. İşte Tarkan Barlas'ın "Yer Gösterici" adlı öyküsü sinemada yer gösteren ve bizim ardımızdan temizlik yapan sinema salonu görevlisinin gördüklerini anlatıyor.

Farklı bulduğum için değinmek istediğim son öykü ise Figen Dölek'in yazdığı "Dil Oluyorum" adlı çalışması. Bunu benim için öykü yapan tek veri editörün bu metne -dolaylı yoldan- öykü demiş olması. Çünkü şiir şeklinde kalem alınmış ve bir iç dökme mantığıyla ilerleyen bu metni başka bir dergide ya da bir kitapta şiir olarak görsek; hayır, bu bir öykü dememiz mümkün değil.

Hatice Bildirici

Postöykü - 32

Postöykü'nün Ocak-Şubat 2020 tarihli 32. sayısı zengin bir içeriğe sahip. İkisi çeviri olmak üzere toplam 11 öykü var. Çeviri öykülerden ilki olan Lafcadio Hearn'ın *Akinosuke'nin Rüyası* isimli öykü özellikle dikkate değer. Öykünün çevirmeni Kadir Daniş. Öyküde Akinosuke kendi bahçesindeki sedir ağacının altında iki arkadaşıyla sohbet ederken uykuya dalar ve rüyasında üst rutbeli biri aracılığıyla kral tarafından çağırılır. Çağırılma sebebi kralın Akinosuke'yi kızıyla evlendirmek istemesidir. Düğün yapılır ve Akinosuke eşiyle birlikte Raişu adındaki adaya vali olarak gönderilir. Burada yasaları uygulayarak refah içinde 23 yıl geçirir. Ancak 5 erkek 2 kız dünyaya getiren eşi 24. yılda ölür. Çok görkemli bir törenle adanın tepesindeki bir yere defnedilir ve başına da bir anıt dikilir. Yasal matem süresi dolunca kral tarafından gönderilen haberci, Akinosuke'ye kendi memleketine dönmesini, çocuklarıyla kraliyetin ilgileneceğini bildirir. Akinosuke dönüş yoluna geçmişken bahçesinin altındaki sedir ağacının altında uyanır. Çok şaşırmıştır, yanındaki arkadaşlarına rüyasında 23 yıl süren serüvenini anlatır. Aslında beş dakika kestirdiğini söyler arkadaşları "*Sen şekerleme yaparken biz de tuhaf şeyler gördük. Küçük, sarı bir kelebek bir iki saniye yüzünün etrafında uçuştı, biz de izledik. Sonra senin yanında, ağaca yakın bir yere kondu. Hemen hemen konar konmaz deliğin birinden büyük, kocaman bir karınca çıkıp kelebeği yakaladı ve deliğe çekti. Tam sen uyanmadan evvel o kelebeğin delikten çıktığını ve önceki gibi yüzünün etrafında uçuştüğünü gördük. Sonra birden kayboldu, nereye gittiğini bilmiyoruz.*"

Öykünün finalini buraya almadım. Çok etkileyici bir sonla biten bu öykü, rüya ile gerçekliği sorgularken, üzerinde uykuya daldığı yerin rüyasını nasıl etkilediğini ve yönlendirdiğini de göstermektedir. Sevdiğim öyküler sıralamasında kendine yer bulan bu öykünün kesinlikle okunması gerektiğini söyleyebilirim.

Etkilendiğim bir diğer öykü de Mahmut Sami Yıldız'ın *Sonsuz Ağaç* isimli öyküsü. Hikayenin doğuşu üzerine tohum/ağaç metaforunu kullanması bakımından ve öykünün akışında öyküyle paralel bu metaforu sürdürmesi çok güzel olmuş. Ayrıca bu öyküyü, kurmacanın nasıl araçsallaştırıldığını gösteren çok iyi bir örnek olarak da okuyabiliriz. Kurmacanın amaç olmadığını, anlatı için gerekli olduğunu ve onu (anlatıyı) aktarmak için bulunmuş bir yol olduğunu örnekliyor. Endülüse ait bir hikaye anlatacaksanız kendinize bir imkan yaratmalısınız. *Mağriplin Son İç Çekişi* isimli tabloya bakınca bunu anlamak mümkün. Francisco Pradilla Ortiz sergisindeki, Gırnata'nın düşmesiyle Mağrib'e sürülen Emir Ebu Abdullah'ın maiyetiyle birlikte, ayrıldıkları kente bir tepenin üzerinden bakışlarını resmeden tablo ve onu izlemeye gelenlerin tepkilerini izleyen "bakış avcısı" arasındaki diyalog. Böylelikle Endülüs tarihinin bir kesiti bu tablo üzerinden anlatıya dönüşüyor.

Eleştiri bölümünde Aykut Ertuğrul, Lafcadia Hearn öyküsü üzerine Hikaye Anlatıcısının Hükmü ya da Tuhaf Şeylere Dair isimli değerlendirmesiyle yer almış.

İkinci çeviri Öykü Muhammed Abdelnabi'nin *Bizim Hikayemiz* isimli öyküsü.

Kırkıncı Oda başlıklı bölümde Güven Adıgüzel yazmış. Ayrıca Bir Şey Hakkında Üç Şey bölümünde de Sicilya'yla ilgili kitap, film ve sanat ile ilgili soruları cevaplamış.

Postöykü'de çok güzel bir dosya var: Kurmacanın sınırları. Biri çeviri olmak üzere sekiz yazıdan oluşan bu dosya kurmaca, yazı, yazı serüveni hakkında çok doyurucu bilgiler içeriyor. Dosya Cemal Şakar editörlüğünde hazırlanmış ve dosyaya katkı veren isimler: Cemal Şakar, Engin Koca, Ali Necip Erdoğan, Köksal Alver, Abdullah Harmancı, Emin Gürdamur, Selim Somuncu, Toni Morrison.

Hikayesi bölümünde *Trendeki Yabancı* işlenmiş.

Ethem Onur Bilgiç'le Çizgi/Sanat üzerine bir söyleşi yer alıyor.

Çevirmen Diyor ki, bölümünde İrem Uzunhasanoğlu'yla küçük bir söyleşi yapılmış.

Doğum Lekesi isimli kitabı yayımlanan Elif Hümeysra Aydın'la bir söyleşi yapılmış.

Postkitap bölümünde ise 14 kitap tanıtılmış.

Ayrıca derginin sonunda 26-31. sayıların fihristi verilmiş.

Ali Necip Erdoğan

KİTAPLIK

19. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE TÜRK EDEBİYATINDA ÖYKÜ

ÖZLEM GÜNER

Prof. Dr. Gürsel Aytaç'ın Hece Yayınları'ndan geçtiğimiz kasım ayında çıkan *19. Yüzyıldan Günümüze Türk Edebiyatında Öykü* üç temel bölümden oluşur. Ön sözde de belirtildiği gibi yazarın kişisel beğenilerine göre şekillenmiş özlü bir eserdir.

"Öykü-Küçük Öykü Üzerine" başlıklı ilk bölümde Aytaç, küçük öykünün tanımını yaparak Türk edebiyatının sınırlarını aşar; Alman, Amerikan, Rus, İngiliz, Fransız, İtalyan edebiyatlarında küçük öyküye bakışı özetler ve edebiyatımızdaki yerini belirtir. Yazar, kısa kurmaca anlatı türlerinin başarısında şiir geleneğimizin yoğun anlatı yeteneğinin etkisini vurgular.

"Etkilenmek, Örnek Almakta Edebi Çevirinin Önemi" başlıklı ikinci bölümde ise Tanpınar, Ahmet Mithat Efendi ve Halit Ziya Uşaklıgil'in edebi çeviriye bakış açıları ve katkıları kaleme alınmıştır. Tercüme meselesine bakış Tanpınar'da, Batılılaşmayı hayati bir mesele olarak niteleyen yazarın buna verdiği ehemmiyet ön planda tutularak aktarılır. Batı klasiklerini Fransızca çevirilerinden okuyan Tanpınar bu çeviriler üzerinden fikir yürütmüştür. Ahmet Mithat Efendi'nin mealen diye adlandırılacak bir çeviri anlayışını benimsediğini söyleyen Aytaç, "yani yabancı eseri bizden bir kitapmış, yabancı dünyayı bizim dünyamızmış gibi yadırganmadan okunacak hale sokarak çevirir." der. Halit Ziya Uşaklıgil'in irdelendiği edebi çevirinin son bahsinde Tanzimat ve Servetifünun neslinin çevirmeye değer gördükleri konulardan söz edilir.

Kitabın son bölümü olan "Yirminci Yüzyılda Hikâyecilerimiz" de sırasıyla Sabahattin Ali, Ferit Edgü, Buket Uzuner, Erendiz Atasü, Aziz Nesin, Oğuz Atay, Nezihe Meriç, Mustafa

Kutlu, İnci Gürbüzatık, Özgen Ergin, Sait Faik Abasıyanık, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Necati Cumalı konu edilir.

Bu bölümde yer verilen hikâyecilerin seçiminde Gürsel Aytaç'ın kişisel beğenileri yol gösterici olmuştur. Yazarlar bazı hikâye kitaplarından hareketle biçim, estetik duruş, muhteva, iletilen mesaj, öne çıkan laytmotifler bağlamında değerlendirilir.

Öykücülüğünün doruğunda olan yazarları anlatmayı seçtiğini belirten Aytaç, onları belirli eserlerinden hareketle inceler: Sabahattin Ali *Değirmen*, Nezihe Meriç *Çisenti*, Erendiz Atasü *Yeni Zaman Öyküleri*, Aziz Nesin *Rüyalarım Ziyân Olmasın*, Özgen Ergin *Şarlo Kemal*, Sait Faik Abasıyanık *Havada Bulut*. Kitapta ayrıntılı olarak irdelenen yazarlardan biri olan Ferit Edgü için Aytaç, biçimle düşünsel içeriği özlü tarzda birleştiren öykücü değerlendirmesini yaparken yazarın başlangıcından günümüze derinleşen bir çizgide ilerlediğini belirtir. Küçük öykü yazarlığını soyutu somutla özlü biçimde anlatma sanatı olarak tanımlayan yazar, bunun güzel örneklerine Mustafa Kutlu'da rastlandığı tespitinde bulunur. Kutlu'nun *Sır* ve *Arkakapak Yazıları* eserlerini hazır ifade ve kurgulara itibar etmeyen yazınının örneği olarak inceler.

Önemli bir çevirmen, yetkin bir akademisyen, dünya edebiyatını yakından tanıyan, takip eden, inceleyen bir yazar olan Aytaç'ın kaleme aldığı eser; edebi çevirinin kısa kurmaca anlatıların gelişimindeki rolünün anlaşılması, usta hikâyecilerin hikâyelerindeki farkın ortaya konulması, Türk edebiyatında öykünün durumunun belirlenmesi açısından okuyucusunu bekliyor.

UNUTULMUŞ SESLER ODASI

RÜVEYDA DURMAZ KILIÇ

Unutulmuş Sesler Odası, Mesut Doğan'ın ikinci öykü kitabı. 18 öyküden oluşan kitap Ötüken yayınlarından çıktı. Daha ilk öyküyle anlıyoruz ki kitap boyu sürececek başarılı bir anlatı ve kurguyla karşılaşacak okur.

Bazı öyküler birbirinin uzantısı olarak devam etmekte. Bir önceki öyküden devranılan kahraman, konu ya da mekan yeni bir öyküde kendi atmosferini yakalıyor ve başka bir şekilde dönüşebiliyor. Mesut Doğan'ın öykü evreninde en çok insana ve doğaya rastlıyoruz. Çoğunlukla Anadolu'yu ve Anadolu insanını okuduğumuz öykülerde doğa tasvirleri, öyküden bağımsız olarak önemli bir yere sahip.

Doğayı ya da doğa içindeki öykü mekanlarını anlatan yetkin bir dil, karşımıza sıklıkla çıkmasına rağmen bu durum, okuru asla yormuyor.

Mesut Doğan'ın öykü kahramanlarına dair anlatıları oldukça başarılı. Okuma bittikten sonra da aramızda olmayı başaran kahramanlar armağan ediyor bize. Bu nedenle yazarın, portreleme konusundaki ilgi ve becerisi ön plana çıkmış durumda. Yazarın insana dair sürekli bir kazısı var. Bu nedenle karakterlerin ruhsal ve fiziksel tasvirleri derinlikli ve etkileyici.

Bununla beraber, kitabın genelinde öykülerin, yazarın kendi hayatından taşıdığına dair bir fikir edinmemiz mümkün. Otobiyografik etkiler rahatlıkla hissediliyor. Ama bu durum öykülerin başarısını gölgelemiyor.

Dil ve anlatıda Mesut Doğan, oldukça sade ve sakin... Öykülerde olağanüstü kurgular ya da sıradışı karakterler yok. Fakat yazarın insana dair gözlemleri, bunu ustalıkla detaylandırması, o kadar yerinde ve güçlü ki böylelikle öykülerden kopmuyoruz. Bu nedenle kitabı elinize aldığınızda kesintisiz bir okumayla tamamlamak mümkün. Ayrıca dil konusunda Mesut Doğan'ın şairlik yönü, öykülerini de etkilemiş. Şiirin kugusu, yapısı kadar öykü de aynı ilgiye ve dikkate muhtaçtır. Bu nedenle yazar, aynı iççiliği öykülerinde de göstermiş.

Fakat anlatı konusunda iki konu sıklıkla dikkatimizi çekiyor. Yazarın hemen hemen tüm öykülerinde tercih ettiği bir tarz var. *“Bir penguen yavrusu gibi sürekli ellerini karnında birleştirip üşüdüğünü göstermemeye çalıştığında. Her gün dudaklarını özlemle ısırarak alttan yukarı doğru, ağlamaklı, kırılmış hayal parçalarıyla dolu gözlerle bana baktığında. Söyleyemediği şeyleri anladığımda. Belki de anladığımı sandığımda. Utancımın sığınacak bir yer aradığımda.”* Bu paragrafta görüldüğü gibi -diğinde, - diğinde ifadeleri, yazarın çok kere tercih ettiği bir anlatım yolu. Bu durum, kendi içinde şiirselliği barındırıyor fakat aynı yöntemin sık tekrarı, okur üzerindeki dil gücünün etkisini azaltıyor.

Diğer konu ise; bazı cümlelerin okurun karşısına tekrar çıkması. *“Yaprağın kımıldamasından haberdar olan, iki insanı başıboş bırakır mı?”* cümlesi gibi. Veya *“alttan delinmiş bir çuval”* benzetmesinin birkaç kere tekrar edilmesi gibi. Bu cümlelerin verdiği ilk etki, sonradan tekrar edilmesiyle yok olup gidecektir. Ve dikkatli bir okur, bu detayı hemen fark edecektir.

Unutulmuş Sesler Odası'nda konuşulması gereken diğer bir konu ise, öykü bitirişleriyle ilgili. Her öykünün güzel bir tamamlanma ile sona erdiğini görüyoruz. Yazar öyküde bir boşluk bırakmıyor ve tüm okuma çabasının başarılı bir bitirişle taçlanmasına imkan veriyor.

“Beyaz Melek”, “Dünyaları Dolaşan”, “Unutulmuş Sesler Odası”, “Bir Adamın Üçüncü Eşinin Oğlu”, “Ben Babamın En Aykırı Dalıydım” en sevdiğim öyküler oldu. Okumaya başladığımız ilk öykülerle birlikte, Mesut Doğan'ın yarattığı öykü evrenine rahatlıkla alışıyor ve mutlaka her okurun seveceği ve aklından çıkmayacağı birkaç öyküyle okumayı tamamlıyoruz.

DELİNİN BİRİ

MESUT DOĞAN

Son dönemde edebiyatta meczuplarla ilgili hikâye ve deneme türündeki eserlerin önemi ve okuyucusu artmaya başladı. Bu ise günümüz dünyasında akıllı olduğunu düşündüğümüz yığınların ne türlü birbirlerine benzedikleri, sürekli değişen kişilik ve tutumlarıyla içimizde halen var olduğuna inanmak istediğimiz “değişmeyen denge noktasını” da diğer tüketim malzemeleri gibi yerinden oynatarak asıl amacından uzaklaştırdıkları anlamına geliyor. Belki de insanın; bu zapt edilemez ele avuca sığmaz varlığın, Eflatun’un dilemmasında asırlardır tartışılan mağaraya, o gölgeler âlemine geri dönüp dışarıda gördüklerini unutmaması ve sonsuza dek orada geçici bir mutluluk ve rehavete kendini bırakması gerekiyor.

Daha çok şiirleriyle tanıdığımız Eyyüp Akyüz’ün Meczaz Yayınları’ndan çıkan yeni hikâye kitabı **“Delinin Biri”** günümüzde insanların değişmez bir gerçeği arama çabasına dokunan eserlerin arasında yerini almaya aday görünüyor. Yaşamın kargaşasından ve bedeninin hırsıyla ruhu epey gerilerde bırakmasından iki arada kalan insanımızın farkında olmadan zamanın ve mekânın ahengini bozan yaşam tarzı, meczupları ve onların değişmez bir denge unsuru oldukları gerçeğini tekrar gün yüzüne çıkardı. Kitaptaki hikâyeler, toplumsal yaşamın çoğu alanına dokunan ve insanımızın göremediği, duyamadığı ve yorumlayamadığı gerçekleri meczupların hikmet dolu sözleri ve bakış açılarıyla yükselterek, kalabalıkların göreceği bir hizaya getirerek onlara yol gösteriyor. Eyyüp Akyüz’ün şiirsel kelimeleri, sayısız renk, armoni ve sanatla, toplumun neredeyse yok saydığı, hiçbir hesaba dâhil etmediği meczupları, bin bir olay örgüsünün, hikmet pırıltılarının, suskunluğun ve anlamsızlığın ateşinden geçirerek, bir nevi onların varlığını saydamlaştırarak insanımızın kabul edebileceği bir yakınlığa taşıyor. Kaynamış ve Oynamış adlı iki meczubun macerası yirmi kısa hikâye boyunca ilerleyerek düşünen beyinlerde ve ruhumuzda yaralar açıyor.

Çamlıca’daki Eniştemiz kitabında Abdülhak Şinasi Hisar’ın yıllar önce meczupların toplumu dengede tutan bir dayanak noktası oluşturma konusundaki tespitleri bu gerçeği desteklemektedir. *“İnsanlar yalnız akıllarıyla yaşamadıkları gibi ‘aklıselim’ denilen şey de umumi değil, gayet nispidir. Fakat bütün bu hakikatlerden gaflet ederek zavallı insanların birbirlerini, herkesin herkesi ve cemiyeti olduğundan fazla makul ve mantıklı bulma meyli ve*

tehlikeli bir alışkanlığı vardır. Böylece bize kalsa, yanlış olarak, kendimizin büsbütün makul bir âlemde yaşadığımızı sanırız. Fertler ve milletlerin bu yanlış yüzünden birçok zararlar gördükleri muhakkaktır. Hâlbuki deliler bizi bu gafletimizden kurtararak hakikati bize olduğu gibi gösterirler. İnsan bir deliyle konuşurken, daha çeyrek saat geçmeden, gözleri açılır ve akıl başına gelir, belki uzun zamanlarda öğrenemeyeceği şeylere akıl erdirir. Onlarla görüşünce artık mücerret olarak insanların aklına, mantığına, muhakemesine itimat etmek gibi hiç caiz olmayan hafifmeşrepliklerden kurtuluruz. Artık insanların talihlerini kendilerinin yaptıkları hakkında kanaatimiz kuvvetlenir. Sağırın yanında her zaman söylemeyi adet edindiğimiz sözlerin lüzumsuzluğunu duyduğumuz ve söylenmeye değer sözlerin azlığını idrak ettiğimiz gibi, delilerin yanında da nice muhakemelerden vazgeçmek ve kabul edilmesi başka bir şuura ihtiyaç gösterecek şeyleri söylememek lüzumunu anlar ve uslanırsınız.”

Akyüz’ün kitabında iki meczup karakterin topluma önce sıra dışı gelen ama sonradan çok daha derinlerde yatan gerçeklere göndermelerde bulunan davranışları karşısında akıllı geçinen kalabalıkların şaşkınlığı ve hayranlığı dile getiriliyor. Kısa ve sürükleyici hikâyeler kitabın sayfalarıyla birlikte akıp gidiyor. Her hikâyenin başlangıcında aslında ilk anda okuyucuya da anlamsız gibi görünen olaylar örgüsü, hikâyenin sonunda mutlaka bir başka gerçeğe evrilerek okuru hayrete düşürüyor.

Ben de meczupların aslında hepsinin bir görevi olduğunu, yaşamda çok önemli boşlukları doldurdıklarını öğrenmişim bir zamanlar. Hepsi de tuhaf bir görünmezlik ve bilinmezlik halesi içinde görevlerini eksiksiz yapıyorlardı. Bunları öğrendiğimde çok utanmış ve hiçbir boşluğu dolduramayan bir işe yaramayan aklımlı çıkarıp atmak istemişim.

Eyyüp Akyüz bu hikâyelerle bize asırlar önce Sokrat’ın ve sayısız düşünürün insanı o uçsuz bucaksız çölde durdurup onun sonsuz seyahatini hatırlatan ve sorgulayan iç yakıcı sorularını yeniden hatırlatıyor. Ve zaman avuçlarımızdan kum taneleri gibi hızla boşluğa akıyor. Bizden daha yaşlı sandığımız insanlarla aramız hızla kapanıyor. İğneli fiçinin can yakıcı iğneleri her gün başka bir yerimize batıyor. Ama insan, bir damla kan ve sayısız endişe içinde kıvranan zavallı insan bütün çölü kendisinin sanıp, çıkışta üzerinin arana-cağını bile sonsuz kumları cebine dolduruyor. Ve Kaynamış kalabalığa dönerek şöyle haykırıyor. *“Hepimiz dilenciyiz bu dünyada. Kimimiz hayat, kimimiz ölüm dileniyoruz. Şimdi ey insanlar! Ey insanlar! Ey insanlar! Ne dilediğiniz ve ne de dilendiğiniz, neyden mahrum olduğunuzu gösterir. Neyin dilencisi olduğunuzu gözden geçirin. Dilendiğinize değsin!”*

“Kendimize bile uğramadan, bir dakika dahi yaşamadan, hayatın hakkını vermeden terki diyar eyliyoruz. Söyleyin bakalım, aranızda yaşayan tek bir adam var mı?”

Şimdi bizim olmayan ve bir felaketler anası gibi her gün önümüze tuzaklar kuran, çocukların bile acı bir meyve gibi ısırp tükürdüğü yılışık yuvarlakta, içinde insan olmayan, acı ve gerçekler olmayan, hiçbir yaramıza dokunmayan, insanların kısa sürelerde tüketip attığı sanal ve uçucu öyküler yazılıyor. Eyyüp Akyüz’ün hikâyeleri bu nedenle sessiz sedasız, gönlümüzde bir adım daha öne çıkıyor. İçimizi yakıyor, kavuruyor. Gerçeğin acı zehrini damla damla ruhumuza damlatıyor. İçinde yuvarlanmaktan bunaldığımız, öfkeyle birbiri-

mize ve kendimize çarptığımız, bir türlü kaçamadığımız, Buffon'un dehşetinden korktuğu, Schopenhauer'un anlaşılmasız prensipler üzerine kurulu olarak anladığı, Mevlana'nın gurbet olarak gördüğü, Kur'anın bir oyun ve aldanış olarak yorumladığı bu ıssız çölde bize yeni yeni ufuklar açıyor.

KALEMİN UCU NE SÖYLER

ZEYNEP SATI YALÇIN

Usta öykücü Ali Haydar Haksal'ın "Kalemin Ucu" adlı öykü kitabı, Kasım 2019'da MGV Yayınları tarafından yayımlanarak okuruyla buluştu. Kitapta on iki öykü yer alıyor. Kitaba adını da veren ilk öykü *Kalemin Ucu*, Cevdet Karal'a ithaf edilmiş. Diğer öykülerin hiçbirinde ithaf yok, ilk ve tek ithaf olarak açılışta yer alıyor. Diğer öykülerin bu ilk öyküden doğduğunu, ikinci öykü *Kabz*'ı okuduğumuzda ve sonraki öykülerle kurulan bağlardan anlıyoruz. Kalem, daire, suskunluk, arayış kelimeleriyle öyküler arasında doğal bir bağ kurulmuş. Öyküler; elimizde bir kalemle çizdiğimiz helezonik dairelerin birbirine ulanması gibi müstakil okunabileceği gibi, aynı anlatıcının farklı hâlleri olarak bir uzun öykü tadında da okunabilir.

Ali Haydar Haksal'ın bu kitabındaki öykülerinde, dikkatimizi çeken yoğun bir sadelik hâkim. Yazarın söz oyunlarına, çetrefilli söyleyişlere, entrikalara yer vermeyerek sağladığı bu sadelik ister istemez bir sehli mümteleniyi akla getirir. İlk öyküden başlayarak hayata karşı hüznle dolmuş dingin bir duruş karşılar okuru ve kendi dinginliğinin içine usul usul çeker. Fakat bu dinginlik, ataletle sevk eden bir dinginlik değil; aklen ve kalben iç muhasebelere davet eden bir dinginliktir. Bireyin ve toplumun modern yaşam karşısındaki açmazlarının, kültürel değişimlerin, insanı ve değerleri nasıl sarstığının izlerini görürüz öykülerde.

Yazarın; söylediklerini bir kişiye anlatır gibi, yakın bir dostu içini açıp hayat muhasebesini bir dostun tanıklığına emanet etmek ister gibi, doğal bir içtenliği var. Öykülerde, iç ve dış mekân tasvirleri, öykü kişilerinin tasviri ve ruh tahlilleri detaylarıyla yer almıyor, böylelikle okura da zihinsel bir faaliyet alanı tanımış oluyor. Öykülerde asıl kahraman anlatıcıdır, kalem onun elindedir, söz onundur ve her öyküde, anlatıcı kahramanın sesinde, yazarın sesini duyarız. Zaman zaman okura seslenişlerle de klasik tahkiyeye dönüşlerde bulunulmuş.

Kurallı cümleler, sade söyleyişler, dolaysız anlatımlar içinde oluşturulmuş metaforlar, öykülerin ikinci bir katmanla okunabileceğinin haberini verir. Bilhassa kalem kelimesiyle ve daireyle kurulan metafor, hemen bütün öykülerde devam ettirilmiştir. Kalem metaforu var oluş sancısıyla beraber, var oluşa anlam katanın kaderi şekillendirenin kalemi tutan el olduğunu vurgular. Bu el; öykülerde nasıl yazarın eliyse, gerçek yaşamda da kaderi yazan asıl büyük eli, Allah'ı işaret eder.

Kalem; yaşanmış ve yaşanacak ömrümüzü ve seçimlerimizle şekillendirdiğimiz kaderimizi temsil etmektedir. Tasavvufi anlamıyla da Mevlevilik öğretisindeki pergel metaforunu anımsatmaktadır. Bir ayak sabittir ve diğer ayak dolaşır yine diğerinin yanına dönmektedir. Haksal'ın kalem metaforunda da benzer bir yüklemeye elimizdeki kalemle bir yuvarlak çizmeye başlarız ve çizginin diğer ucunu birleştirip birleştiremeyeceğimiz, yani dünya hayatında kendini arayış yolculuğumuzda kendimizi bulup bulamayacağımız meçhuldür. Daire tamamlanmaz da iç içe helezonik bir yuvarlaklar silsilesi birbirine eklenir. Aynı benzetiş *Hafız* öyküsünde Kâbe'deki dönüşler, Safa ve Merve arasındaki koşu üzerinden verilerek anlatılmıştır. *"Kalemin ucundaki toz zerreleri seni buraya kadar getirdi, dünyanın ruh merkezindesin susmanın zamanı değil her adım yenisine açılıyor her daireye yenisi ekleniyor, dön dünya dönüyor burası dünyanın merkezi duy bil o kutlu sesi o hüzünlü sesi o kırık sesi duy ki içinde çınlasın o veda anını düşün ki sevgililer sevgilisinin sitemi ne ağırdı ... (s.149)"*

Soğuk Kentin Sıcağında, modernizme yenilen insanların arasından kaçarak geçmişe hatıralarına, anlamını samimiyet olarak kodladığı mekânlara sığınmak isteyen anlatıcının yıllardır görmediği mekânlara umutlu yolculuğunu anlatır. Büyük bir hayal kırıklığı yaşar çünkü hatıraların yaşandığı mekânlar çirkin binalarla yer değiştirmiştir, sevilenlerin mezarları yok olmuştur. Dünyadaki tüketim çılgınlığının ve kapitalizmin, gittikçe daha doyumsuz hâle getirdiği insanların yağmalarının, onursuz savaşların kentlerle beraber insan ruhunu da nasıl tahrip ettiğine tanık oluruz. *"Toprağın altı bile güvende olmamıştı bu dünyada. Toprak üstü zaten savaş alanıydı. Her şey toz dumandı, kan revandı. Ölümlerin de artık anlamı yoktu. Ölümünün öldürmelerin ardı arkası gelmiyordu. Barut kokularının yerini başka kokular almıştı. Bin bir kimyasal zehirin aktığı, kustuğu bir dünyaydı şimdi. Ölümünün de onuru kalmamıştı. Her ölüm soylu değildi (s.155)."*

Ruhumun İzinde öyküsünde anlatıcı, iç dünyasındaki çeşitli hâlleriyle bağlantı kurduğu kaynaklar hakkında göndermelerde bulunur. Aziz Mahmut Hüdayi, Harakani Hazretleri, Murat Çobanoğlu, Sait Faik, Erica Jung, Kafkas Kartalı öyküde adı geçen isimlerdir. Bedenen yapılan bir yolculukta ruhun, yıllar ve yüzyıllar öncesine bir manevi yolculuk da gerçekleştirdiğine şahit oluruz. Mekânların ve mekânlara ruh verenlerin sesini duyurur yazar. *"Bir kutunun içindeyim, temassız, soluk alıp verirken yaşanamayan ve her şeyin bir kadere teslim olduğu anlardayım. Tayy-ı mekân bu olsa gerek. Yolculuğumun bilincindeyim. Gideceğim yönü biliyorum ama donmuş bir hâldeyim. Bilinci de aşan bir hâl. İçime konuşuyorum... (s.39)"*

Belki ve Tuhaf öyküsünde; hayat yolculuğunda belli bir noktaya gelmiş olan insanın, yaşadıklarını sorgularken onlara anlam katmaya çalışmasını anlatıcıyla beraber biz de duyumsuyoruz. Yine iç içe geçmiş halkalar eşliğinde... *"Mevsim, gün, ay her şey belirsiz işte. Bildiğim tek şey bu. Zaman ve mekân köşeli değil ki. Daireler iç içe geçiyor. Sınırları da belli değil. Önü açık, sonsuza açılan kapılar gibi. İnsanı çekip içine alan, alıp götüren. Dönen daireler ve helezonların düzeni... Akıcı. Kendime izah edemediğim. Nasıl anlatılacağını da bilemediğim. (s.18)"* Ruhun Kalu Bela'da verdiği söz, Levhi Mahfuz'da olanlara ruhun aşına olması, yaşanacakların bilinmesi, gölge metaforuyla verilmiş. Yaşanmışın, bilinen hayatın aynısının yeniden yaşanacağı, kahraman tarafından bilinmesine rağmen anlatıcı kahramanın yine de bir merak ve heyecan duyduğunu, bir umut içinde olduğunu görüyoruz. Doğru ve yanlış yaşadıkları vardır, farkındadır bunların, belki değiştirme şansı da olacaktır... Bununla beraber ıskalanmış, yaşanmamış bir takım boşluklar da vardır. Yeniden yaşamak ve o boşlukları da doldurmak için bir seçim hakkı olacağını var saymaktan heyecan duyuyor anlatıcı. Ahiret inancının bir tezahürü de denilebilir bu heyecana. İnsanın bu dünyadaki amelleriyle ahiret hayatını belirleyeceğinin, oradaki hayatın burada hazırlandığının bilinci kodlanmıştır adeta, fakat yine de bir merak bir heyecan duygusu vardır, eksiklerin orada tamamlanacağı umudu...

Kar Sesi, kitabın en uzun öyküsü... Modern zamanların buluşturduğu zıt görüşteki iki insanın sosyal medyanın sanallığındaki arkadaşlığı anlatılır. İnsanın insana artık güvenmeyişi, ama yine de insanın insana sığınmayı istemesinin, güven ihtiyacının yansımalarını görürüz. Gerçek hayatta birbirini hiç tanımayan iki insanın, zıt inançta bile olsa, merhamet ve anlayış ekseninde buluştuğunu sandığında reeldeki dostluklardan daha samimi iç döküşlere yol açtığını görürüz bu öyküde. Anlatıcı, dinleyen konumundadır. Küçük bir uyarıyla başlayan diyalog, kadının çocukluğundan başlayarak bütün hayatını ve travmalarını anlatmasıyla devam eder. Kadın, hayatının bütün ayrıntılarını ve hissettiklerini gerçek bir dost olarak algıladığı güvendiği ama hiç tanımadığı anlatıcıya iletir. Anlatıcı kendisi hakkında bir şey anlatmaz, sadece dinler, tek yanlı bir iç dökmedir bu ve anlatma işi bitince sanal dostluk da biter. *"(Ben seni çok seviyorum büyük kardeşim...) Bir daha görüşmek üzere demeyi unuttu ve pencereyi kapattı. Yeşil ışık söndü, bir daha da yanmadı (s.140)."*

Günümüzde hız ile yarışan dijital dünyanın modern sorunları, klasiğin anlatım imkânlarıyla buluşturulmuştur. Bulunulan mekân, yer alan kişiler, hep anlatıcının ruh hâli çerçevesinde anlam bulmuş ve onun yorumladığı kadarıyla öykülerde anlam kazanmıştır. Kahramanlar, öykülerdeki ben anlatıcı olmadan varlığını sürdüremeyecek kadar hayalidir, anlatıcı da bunu "kurgu" kelimesiyle ilk öyküden son öyküye dek sık sık vurgulayarak dile getirmiştir.